MEDYA DEMOKRASİSİ

Medya Siyaseti Nasıl Sömürgeleştirir

THOMAS MEYER
Lew Hincman ile birlikte

KÖPRÜ KİTAPLARI

THOMAS MEYER
Lew Hincman ile birlikte
MEDYA DEMOKRASİSİ
Medya Siyaseti Nasıl Sömürgeleştirir
KÖPRÜ KİTAPLARI

MEDYA DEMOKRASİSİ

Thomas Meyer

KÖPRÜ KİTAPLARI 9 -
Politika dizisi 2

Kitabın Adı:
Medya Demokrasisi

Kitabın Orjinal Adı:
Media Democracy

Yazarı:
Thomas Meyer

Çeviren:
Ahmet Fethi

Yayına Hazırlayan:
Yasemin Demiral

Kapak-Mizanpaj:
Eyyüp Ensar

ISBN 978-605-63784-1-6
1. Basım Ocak 2014, *İstanbul*

Baskı - Cilt:
Berdan Matbaacılık
Davut Paşa cad. Güven sanayi sit. C Blok
No: 215/216 Topkapı - İSTANBUL
Tel (0 212) 613 12 11

KÖPRÜ
KİTAPLARI

KÖPRÜ KİTAPLARI
Alayköşkü Cad. Küçük Sok. No:4/3
Cağaloğlu/İstanbul
Tel-Faks: 0212 526 23 99
www.koprukitaplari.com
bilgi@koprukitaplari.com

GENEL DAĞITIM
Cağaloğlu Dağıtım
Alayköşkü Cad. Küçük Sok. Nu:2 Cağaloğlu – İstanbul
Tel: (212) 512 77 38 – 528 90 54 Faks: (212) 526 23 99
e-posta: cagalogludagitim@yahoo.com

© KÖPRÜ KİTAP Bu kitabın tüm hakları KÖPRÜ KİTAP'a aittir. İzinsiz kopyalanması yasaktır, kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

MEDYA DEMOKRASİSİ

Thomas Meyer

Çeviren: Ahmet Fethi

KÖPRÜ
KİTAPLARI

İÇİNDEKİLER

Önsöz:
Medya, Kültür Ve Siyaset 7

1- Siyasetin Mantığı 21
2- Kitle İletişim Araçlarının Mantığı 53
3- Sömürgeleştirme Süreci 79
4- Sömürgeleştirmenin Etkileri 111
5- Temsili Demokrasinin Dönüşümü 145
6- Medya Demokrasisinin Geleceği 167

Sonuç:
Geçiş Halindeki Demokrasi 195

Notlar 201
Kaynakça 207
Dizin 229

ÖNSÖZ:
MEDYA, KÜLTÜR VE SİYASET

MEDYA ARAŞTIRMALARI

Kitle iletişim araçları, gelecekleri ve etkileri, işleyiş tarzları ve sosyal sonuçları, dikkate değer ölçüde kısa bir zaman içinde sosyal bilimin, kültürel eleştirinin ve ironik bir biçimde bizzat medyanın temel temaları haline geldi. Sosyal bilimcilerin ve kültürel eleştiricilerin bu konuya ilgi göstermelerinin haklı nedenleri vardır: Çağdaş toplumları bu kadar kapsamlı ve kalıcı, bu kadar köklü ve geri dönülmez bir biçimde şekillendiren başka bir görüngüden söz etmek zordur. Çağdaş kitle iletişim araçlarının modern yaşamın birçok alanı üzerinde derin izler bırakan etkisi, epeyce ayrıntılı bir biçimde araştırıldı. Bu araştırmalar yalnızca iletişimsel davranışa değil, çocukluk, aile, boş zaman davranışı ve iş gibi merkezi yaşam alanları bakımından sosyolojik sonuçlarına da odaklandı.[1]

Sosyal bilimciler ve medya bilimcileri, kitle iletişim araçlarının kamusal ve siyasal alanlarda yarattığı dönüşümleri de yoğun bir biçimde araştırdılar. Şimdiye kadar medya ile siyaset arasındaki ilişkinin üç boyutu araştırmacıları özellikle meşgul etti.

Birincisi, gazeteleri, televizyonu, interneti ve bizzat "kitleler"i kucaklayan bir süreçte kitle iletişimindeki değişimlerin bir sonucu olarak *kamusal alanın* nasıl dönüştüğünü; kısaca bizzat kamusal iletişimin medyanın etkisiyle nasıl yeniden şekillendiğini incelediler.[2] Açıkça siyasallaşmış medya formatlarına ek olarak, olgusal olmayan medyanın kamusal tartışma olanaklarını da büyük ölçüde genişlettiğini gösterdiler.[3] Modern kitle iletişim araçlarının gündem saptama ve gündem inşa işlevleri burada özellikle belirgin bir rol oynadı. Bununla birlikte, medya araştırmalarının seyri içinde, medya ürünlerinin alıcıları ile kamuoyunu özdeşleştirmenin büyük bir hata olduğu

da anlaşıldı. Kamuoyu, sadece yurttaşların daha karmaşık bilgilenme ve söylemsel etkileşim sürecinde ortaya çıkar.[4] Yine de, kamusal alanın şekillenme sürecinde kitle iletişim araçlarının merkezi rolünden kuşku duyulamaz.[5]

İkincisi, medya ile siyasal gerçeklik arasındaki ilişki konusunda, medyanın siyasal gerçekliği yapılandırmak üzere kullandığı farklı kalıpları anlamak için araştırmalar yürütüldü.[6] Bu çözümlemeler, kitle iletişim araçlarının siyasal yaşamı yansıtmakla kalmayıp, medyanın, gereksinmelerine uygun biçimlendirilmiş bir siyasal gerçeklik ürettiğini defalarca gösterdiler.[7] Gerçekliğin medya tarafından inşası, karmaşık bir sosyal süreçtir. Siyasal gerçeklikle ilgili tüm haberler, medyanın en büyük toplumsal tepkiyi elde etmek üzere malzeme seçim ve sunumuna uyguladığı ölçütlerden, kaçınılmaz olarak etkilenir.

Üçüncüsü, medyanın etkisiyle ilgili araştırmalar, karakteristik gerçeklik inşasının medya alıcılarının siyasal yönelimlerini etkileme şekline odaklandılar.[8] Kitle iletişim araçlarının etkileriyle ilgili ayrıntılı incelemeler, araştırma yöntemleri daha da kesinleştikçe daha fazla bulanık gibi görünen karışık ve çelişkili veriler sunuyorlar. İnsan şu izlenimi ediniyor: Medya incelemeleri o kadar uzmanlaşmıştır ki, artık tutarlı bir tabloda sentezlenemiyorlar. Yine de bu araştırma, günümüzde yeni bir siyasal görüngünün, medya demokrasisi görüngüsünün ortaya çıkışını koşullayan çeşitli varsayımlar, süreçler ve sonuçlar hakkında ampirik olarak desteklenen bir değerlendirmede yararlı olabilecek kimi temel içgörüler üretti.[9]

Kültürel İncelemeler

Kitle iletişim araçlarının etkileriyle ilgili araştırmalar, "video salgını" ve "bilgi boşluğu"yla ilgili kuramlar biçiminde ürün verdi.[10] Video salgını kuramları, yoğun televizyon tüketimi ile siyasal yabancılaşma arasında var olduğundan kuşkulanılan nedensel ilişkileri araştırdılar, fakat ortak sonuçlara varamadılar. Örneğin, T. Patterson haber medyasının giderek daha çok olumsuz ve küçümseyici bir tavır takınarak siyasetçilere ve hükümete karşı daha fazla güvensizlik

ürettiğini, hatta siyasal yaşamdan genel bir kopuşa neden olduğunu ileri sürdü. P. Norris ise daha yakın bir zamanda gerçekleştirdiği karşılaştırmalı incelemede, genel "video salgını" savının fazla ampirik desteği bulunmadığını ısrarla belirtti.[11] Sorun hâlâ tartışılıyor. "Bilgi boşluğu" araştırmaları, daha çok insanın daha uzun süre televizyon izlemesinin toplumun alt grupları arasında siyasal bilgi stokunu eşitlemediğini, aksine gruplar arasındaki bu tür boşlukları genişlettiğini açığa çıkardı.[12] Dolayısıyla, kitle iletişiminin yaygınlaşması ve yoğunlaşmasıyla, eşit demokratik katılım hakkına ulaşma şansı azalmıştır.

Bugünkü durumu göz önüne alındığında, medya etkisi araştırmalarının en sağlam temellere oturmuş ve değişik soruşturma alanlarına en fazla uygulanabilir görünen tek sonucu şudur: Medya, yayma sürecini başlatır. Ne var ki, son çözümlemede hedef kitlenin tek tek her üyesi belli bilgileri, alışkanlıkları, ilgileri ve uygulama ölçütlerini kendileriyle birlikte getirirler ve bunların, medya programlarının onları etkileme tarzı üzerinde belirleyici bir etkisi vardır." Yani medya, izleyicilerine çeşitli eğlenceleri birçok farklı yolla sunabilir; fakat içerik birçok girdi arasında yurttaşların yargı gücünü şekillendiren tek girdi olur. Bu sav, J. Fiske'nin "semiyotik demokrasi" kavramıyla "post-modern" uç noktasına itildi. Fiske'nin kavramı, medya metnini bireysel okumaya çözüştürme eğilimindedir ve bu yüzden de medyanın kendisi, izleyicisinin siyasal alan algılaması üzerinde hiçbir gerçek etki yaratamaz konumda görülür.[14]

Buna yanıt olarak S. Hail ile D. Morley bize belli bir duyarlılık kazandırarak medyanın talep tarafındaki değişik alıcıların aktif rolünün, hiçbir şekilde arz tarafındaki yapıları yersizleştirmediğini keşfetmemizi sağladı.[15] Medya alımında, dolayımlı siyasal iletişim alanındaki tüm eksikliklerin ve yetersizliklerin suçunu yalnızca alıcının omuzlarına yıkan muğlak bir kullanım ve kıvanç kavramı gerçekliğe uygun değil.[16] Gelecekte, araştırmacıların medya programlarının alımında söz konusu olan süreçlerden, yalnızca mikro-düzey süreçlere yoğunlaşmaktan sakınmaları gerektiği konusunda Corner'la aynı görüşteyim. Yanlızca mikro-düzey süreçlere yoğunlaşmak, önceki

incelemelerden yanlış sonuçlar çıkarmak anlamına gelir.[17] Dahası, bu türden mikro-düzey alımı vurgulayan bir araştırma yaklaşımı, bizzat tasarımı gereği, medya gücünün potansiyel rolünü bilimsel çözümlemeden muaf tutar. Benim incelemem makro-düzeyi etkileyen faktörlerle, yani medya tiyatrosunda olayların önceden sahnelenmesini düzenleyen yapısal koşullarla ilgili ampirik olarak desteklenmiş içgörülere yeniden kavuşmaya bir katkıdır.

Alıcıların büyük bir kesimi için sosyal ve bireysel arka planlarına bağlı olarak, bizzat medya ürünlerinin içkin yapısı tarafından önerilen "tercihli okuma" (S. Hail) fiili okumalarına egemen oluyor. Üstelik, bu kitabın üçüncü bölümünde görüleceği gibi, medya demokrasisi bağlamında en önemli şey, siyasal sistemin kilit aktörlerinin, medya ürünlerinin tercihli okuma yapılarının alıcıların büyük çoğunluğu üzerindeki etkilerini her zaman göz önüne almaları ve kendi performanslarını buna uygun sahnelemeleri olgusudur.

Kültürel incelemeler ve eleştirel kültür çözümlemeleri, iletişimsel davranış ve yönelimde modern kitle iletişim araçlarının neden olduğu temel değişimleri de soruşturdular.[18] N. Postman ve B. Barber gibi yazarlar, video kültürü eleştirisini yeni ve demokratik kuram bakımından kaygı verici bir sonuca doğru götürdüler: Televizyon toplumlarının yurttaşları, amaca uygun düzenlenmiş, eğlence yönelimli olay sunumları hegemonyasının bir sonucu olarak siyasal yargı yeteneklerini hızla kaybedebilirler.[19] Bir bütün olarak medya iletişiminin, toplumsal ve siyasal sorunları seçip alma ya da görmezlikten gelme tarzıyla alıcıların büyük çoğunluğunun hareketsizleşmesine neden olduğu ileri sürüldü.[20] Üstelik siyaset bilimi, modern medyanın siyasetçilere ve onların kurmaylarına yurttaşların desteğini alabilecek simgesel siyasal olaylar sahnelemeleri için eşi görülmemiş olanaklar sunarak siyasal sistemdeki farklı aktörler arasında rolleri dolaylı bir biçimde, hangi ölçüde yeniden dağıtabileceğini çözümlemiştir.[21] Araştırmacılar, siyaset ve medya aktörlerinin en fazla ilgiyi üretmede sahip oldukları ortak çıkardan kaynaklanan sembiyotik ilişkilerle özellikle ilgilendiler.[22]

Gazetecilik, eğlence, halkla ilişkiler ve reklamcılık arasındaki sınırların bulanıklaşmasına yönelik artan eğilimin siyaset alanında medya iletişiminin temel bir gerçekliği olduğu konusunda, Postman haklı olabilir. Fakat Dahlgren'in öne sürdüğü gibi, "medya kültürüyle kirlenmemiş" rasyonalist bir kamuoyu modeline ulaşmaya çalışarak çözülmeyi bu yeni gerçekliğin mahkûm edilmesiyle sınırlamak hem yanıltıcı, hem de karşı üretken olur.[23] Sonuç olarak bu kitabın temel amacı yeni karma medya söylemi tiplerinin hangi ampirik koşullarda siyasal bilgi ve anlayışı kendine mal etmeye katkıda bulunduklarını ve hangi koşullarda bulunmadıklarını anlamaktır.

Şimdiye kadar medya araştırmaları kitle iletişim araçları ile siyaset arasındaki ilişkilerin dört boyutundan üçüne yoğunlaştılar: Medya söylemleri ile alıcılar arasındaki ilişki; medya söylemleri ile siyasal gerçeklikler arasındaki ilişki ve kitle iletişim araçları ile kamusal alan arasındaki ilişki.

Yeni Bir Sentez

Ne var ki, siyasal koşullarda, modern kitle iletişim araçlarının etkisinden ve onların kendine özgü iletişim mantığından kaynaklanan kapsamlı değişimler büyük ölçüde ihmal edilmiştir. Bu tür çözümlemeler pek çok durumda siyasal sistemin iletişim yanıyla sınırlı olmuştur.[24] Fakat kitle iletişim araçlarının siyasal sistemi, politikaların seçimi ve şekillenmesini ve bütünsel siyasal süreci etkileme biçimi, çok daha kapsamlıdır.[25] Siyasal kitle iletişiminin, siyasetin özüne dair bu etkisi, elinizdeki kitabın konusudur. Bu kitap medya ile siyaset arasındaki ilişkinin dördüncü boyutunu; yani medya iletişiminin bizzat siyasetin özü üzerindeki serpintilerini ele alıyor. Etkilenen şey, yalnızca göze çarpan, "medya yıldızı" siyasetçilerin iletişimsel davranışı değildir. Ayrıca, medya toplumlarında siyasetin doğasında da kaymalar olmuştur: Parlamentolar ve partiler gibi önemli aktörlerin rolünde ve göreli ağırlığında; siyasal sürecin niteliğinde; sorun çözme stratejilerinin (politikalarının) seçiminde ve bu politikaların başarı umutlarında.[26] Staton yeni ortaya çıkan görüngüyü somut terimlerle çözümlemeden, siyaset ile kitle iletişim araçları arasındaki karmaşık

etkileşimlerin bir sonucu olarak "demokrasinin ileri sıçrayışı" terimini ortaya attı.[27] Bu kitapta anlatılan medya demokrasisi tezini destekleyen kritik savım şudur: Siyasal sistemin aktörleri, farklı izleyici topluluklarının, ana akım medya metinlerini farklı okumalarına yaslanmazlar. Aksine, medyanın yönlendirdiği eylem ve söylemlerinde, izleyici okumalarının ve bunun sonucunda oluşan siyasal davranışın tek belirleyicisi işlevi görürlermiş gibi, ana akım medyanın kodlarına uyarlar. Bu nedenle parti demokrasisinden medya demokrasisine atılan adım, gözlemden (siyasal sistemin en popüler medya kodlarını gözlemlemesinden) kabule atılan adımdır.

Bu kitabın amacı, modern medya toplumlarında siyasal alanın dönüşümün anlaşılmasına katkıda bulunmak için, medya araştırmalarının, kültürel incelemelerin ve siyaset biliminin en anlamlı sonuçlarını eleştirel ve ampirik yönelimli bir değerlendirme içinde sentezlemektir. Bu nedenle modern medya toplumlarındaki izleyici topluluklarına, medya etkilerine ya da bir bütün olarak kamusal alanın karmaşık yanlarına odaklanmaz. Can alıcı soru, siyasal sürecin özünün iki sürecin etkileşimiyle nasıl yeniden şekillendiğidir: Medyanın siyasalı kendi özgül kurallarına göre ifadelendirme süreci ve siyasalın bu kuralların gücüne boyun eğme arzusunun bir sonucu olarak, siyasalın doğasının dönüşüme uğrama süreci. Söz konusu olan şey, medya kodu ile siyasal kod arasındaki etkileşimdir. İlk amaç, modern demokrasiyi dönüştürmekte olan medyanın yönettiği süreçleri tarif etmek ve açıklamak olacak. Sonra, demokratik siyasal kuramın sağlam standartları bu süreçleri değerlendirmemize olanak sağlayacak.

Disiplinler Arası Bir Yaklaşım

Bu kitap, Almanya'da Dortmund Üniversitesi'nde yürütülen disiplinler arası bir araştırma projesine dayanır.[28] Kitap, yukarıda sözü edilen disiplinlerin en önemli bulgularını bir araya toplayarak, benim altı yıl yürüttüğüm araştırmaların sonuçlarıyla tamamlanıyor. Verimli ve teşvik edici işbirliğinden ötürü aşağıdaki meslektaşlarıma teşekkür etmek istiyorum: İletişim bilimci Profesör Günter Rager ve

Profesör Peter Ludes, sosyolog Profesör Hartmut Neuendorf, tiyatro uzmanı Profesör Erika Fischer-Lichte ve Rüdiger Ontrup, felsefeci Dr. Schicha, gazetecilik okulu mezunu Carsten Brosda ve Lars Rinsdorf ve siyaset bilimci Dr. Udo Vorholt.

Ampirik araştırma projelerimiz iki konuya odaklandı: İlki, modern medyada ve siyasetin kendisinde siyasal iletişimin nasıl *tiyatrosallaştığı*, İkincisi, bu her iki alanda siyasalın *amaca uygun düzenlenmesi* ile ortaya çıkma eğiliminde olan sorun çözme davranışı kalıpları arasındaki *iç ilişkiler*. Bu araştırmaya dayanan elinizdeki kitap, bugün medya toplumlarında demokrasinin köklü bir işlevsel dönüşümüne tanık olduğumuz sonucuna ulaşıyor. Bu dönüşüm yalnızca siyasetin anlatılma ya da temsil edilme düzeyiyle ilgili değildir, her boyutuyla bizzat siyasal süreci değiştirmektedir. Bu kitabın temel savı şudur: Medya demokrasisi kendi kuralları, sınırlamaları, seçenekleri, kaynakları, nüfuz kanalları ve sınırları olan yeni bir siyasal rejim ya da oluşumdur. Bu kitabın her bölümü, bunların açıklanmasıyla ilgilidir.

Kitabın Yapısı

Bu çalışmanın amacı, medya sisteminin yasalarının (bölüm 1), siyasal sistemin yasalarıyla (bölüm 2) çatışma içine girdiklerinde neden genellikle üstün geldiğini adım adım açıklamaktır. Siyasal sistem, açık siyasal nedenlerle (bölüm 3) medyanın "yasaları"na boyun eğer. Siyasal aktörler, siyasetin kamusal alana sunumu ve dolayısıyla meşru iktidara ulaşmayı belirleyen koşullar konusunda medyaya kaptırdıkları nüfuzun bir kısmını geri alabileceklerini umarlar. Sonuç olarak siyasal sistemin içindeki kimi yapılar, işlevler ve aktörler hatırı sayılır bir nüfuz kazanır: Siyasetin sözcüğün her iki anlamında "dolayımlanma"sıyla ilgili olanlar (bölüm 4). Bu arada, partiler ve çıkar grupları ile dernek ve birliklerden oluşan ara kesim gibi bir zamanlar olayların merkezinde olanlar, siyasal sistem içinde buna denk bir nüfuz kaybına uğrarlar (bölüm 5). Bu koşullar yeni bir siyaset biçimine yol açar: Medya demokrasisi. Medya demokrasisi, medya kamuoyu, medyada sıkça boy gösteren siyasal aktörler ve sürekli kamuoyu yoklamalarından oluşan bir üçgenden meydana

gelir. Medya ile siyaset arasındaki sembiyotik ilişkinin sonuçlarının yerleştiği bu üçgendeki köşelerin hepsi, karşılıklı olarak birbirlerini etkiler.[29]

Modern demokratik kuramın bakış açısından bu dönüşüm, gerekli tanımlayıcı ve analitik temeller atıldıktan sonra araştırılacak üç temel soruya işaret eder. Birincisi, siyaset "dolayımlı" olduğunda -ya da kendini medya aracılığıyla sunduğunda- bilgi sunma ve rasyonel tepkilere yol gösterme yeteneğini yitirir mi, yoksa bundan böyle yeni bir ifade aracıyla bilgilendirmeye ve tartışmaları kamçılamaya devam mı eder (bölüm 6)? İkincisi, medyanın siyaseti soğurması, siyasal eğlencenin genel izleyici kitlesini önemli ölçüde büyütmekle demokratik katılımın niteliğini artırır mı (bölüm 5)? Üçüncüsü, her şey dikkate alındığında, partilerin ve aracı sistemin rolündeki azalma pahasına medya kamuoyunun genişlemesi, demokrasi için bir kazanç mı, yoksa bir kayıp mı sayılmalıdır (bölüm 6)?

İletişim Kültürü ve Siyaset

Siyasal liderliği tabana bağlayan iletişim hatlarında asgari bir simetri olmadan, ya da bilgi ve sav akışı için yeterince gelişmiş bir kamusal alan olmadan, ya da toplumun iletişim atmosferi tartışma ve konsensüse ulaşma çabalarını teşvik etmedikçe, adına layık bir demokrasiye ulaşılamaz.[30] Bu nedenle demokratik kuramın ve demokratik siyasetin yüce buyruklarından biri şudur: Yurttaşlar, istedikleri an siyasal sürece müdahale edebilmek için, siyasal iletişimdeki gelişmeleri dikkatle izlemelidir.

Kitle iletişim araçlarının şekillendirdiği toplumlarda, iletişim tarzının, toplumun diğer kurum ve süreçleri üzerinde belirleyici bir etki yaratabilen egemen güç yapılarından biri haline geldiği savını destekleyecek çok şey söylenebilir.[31] Her durumda egemen olan iletişim tarzının somut biçimi, hem iletişim akışını düzenleyen kurumsal bağlam (yani iletişimsel ilişkiler), hem katılımcıların iletişim kültürü tarafından belirlenir.

Ancak iletişim kültürü, kurumsal bağlam tarafından taşa çev-

rilmiş de değildir. Açıktır ki, özel/ticari medya, ne pahasına, olursa olsun izleyicilerini azamileştirmeyi emreden yasaya uyacaktır. Farklı medya tipleri bu amaca ulaşmak için tüm kaynaklarını ve yeteneklerini farklı biçimlerde kullanırlar. Güçlü kamu yayıncılığı gelenekleri bulunan, özel/ticari medyanın yakın zamanlarda başladığı Avrupa ülkelerinde kamu yayıncıları, programlarını, formatlarını ve mizansenlerini özel rakiplerininkine benzetme eğilimindedir.[32] Bu yüzden, hatırı sayılır ölçüde kurumsal farklılıklarına karşın, medya sistemleri temelde benzer bir iletişim kültüründe buluşma eğilimindedirler. Bu nedenle, medya ile siyasal sistemler arasındaki ilişkileri sorgulayan bu çalışma, medyanın kurumsal boyutlarından çok, iletişim kültürü ile siyasal süreç arasındaki bağlantıya odaklanmaktadır.

Medya demokrasisi tezinin, belirlenimci bir açıklamaya vardırılmadığı, en başta vurgulanmalıdır. Tez, siyasal aktörlerin fırsatlardan yararlanma tarzlarını koşullayan *fırsat yapıları* ve *ana akım, kültürlerle* ilgilidir. Medya kodları, siyasal sistemin medya tarifleri üzerinde kontrol sağlamak için, sistemin yeniden düzenlenme şeklini giderek daha fazla etkilese de, bu kodlara yanıt vermeleri için siyasal aktörlere açık başka kanallar her zaman vardır. Ve elbette, Melucci'nin gösterdiği gibi, nasıl toplumsal hareketlerin, en değerli çıkarlarını felce uğratan medya kodlarına meydan okuma gücü varsa, farklı izleyici topluluklarının da aynı şekilde medya ürünlerinden farklı yararlanma özgürlükleri vardır.[33]

Bu inceleme, kitle iletişim araçları ile siyaset arasındaki bağı çözümleyen diğer bakış açılarından farklı bir bakış açısı öneriyor. Kitle iletişiminin kamuoyunu etkileme şekline, siyasal kamuoyunun karmaşıklığına, hatta siyasal medya kampanyalarının tuhaflıklarına, başarılarına ve başarısızlıklarına odaklanmıyor. Başka incelemelerde özel olarak ele alınan bu tür sorunlar, bize yalnızca referans noktaları sağlamaktadır. Biz, şimdiye kadar bir şekilde ihmal edilen üç can alıcı faktöre odaklanacağız:

a) Demokratik iletişimin gereksinmelerine uygun olan ya da olmayan bilgilendirme -ve eğlence- yönelimli program bireşimleri;

b) Sahnelenmiş medya olaylarının bünyesinde var olan yapısal ön-sahneleme;

c) Medya tiyatrosuyla bütünleşen bu tür ön mizansenlerin medya demokrasisindeki siyasal sürecin tözü üzerindeki etkileri.

Burada, bu üç faktörün karşılıklı etkileşiminin yeni bir rejimin, medya demokrasinin ortaya çıkışıyla sonuçlandığını tartışacağım.

Analitik Kavramları Tanımlama

Yakın zamanda medyanın siyasetteki rolüyle ilgili tartışmalar, *medya demokrasisi*,[34] *medya toplumu*[35] ve *medyakrasi*[36] kavramlarına odaklandı. *Medya demokrasisi* kavramına, yeni bir siyasal görüngüye ışık tutmak için, çoğunlukla tanımlayıcı olarak başvuruldu. Kavram normatif olarak, medyanın, demokrasinin meşru iktidar uygulama iddiasını zayıflatma eğilimini eleştirmenin bir yolu olarak ve ancak ikincil biçimde kullanıldı. Birinci anlamında medya demokrasisi terimi, medyanın siyasal süreçte, her şeyden önce kamuoyunu şekillendirmede ve siyasal karar alma sürecinde belirleyici rol edinme yollarına işaret eder. O halde, medya sistemine özgü içsel kurallar siyasal sisteme tecavüz edip onun kendine özgü benzersiz kurallarını değersizleştirdiği ya da geçersizleştirdiğinde, medyanın siyaseti sömürgeleştirmesinin tanımlayıcı bir anlatımını sunabiliriz (bölüm 3). ABD bu yolda en ileri giden ülkedir. Ancak diğer Batı demokrasileri de hızla ABD'ye yetişmeye çalışıyorlar.

Ama burada yanıtlanmamış can alıcı bir soru karşımıza çıkmalı: Medya sisteminin kuralları siyasal sistemin kurallarının yerini aldığında demokratik prosedürler hangi anlamda ve ne ölçüde tehlikeye girer? Yanıt elbette, yargılarımızın temelinde yatan demokrasi kavramına bağlıdır. Bu konuya açıklık getirmek için, çoğulcu parti demokrasilerine uygun demokrasi kuramlarını hatırlatacağız (bölüm 1). Bu kuramlar, kamusal iletişim ilişkilerinin niteliği konusunda, medya demokrasilerinin bile karşılamak zorunda kalacağı bazı asgari ölçütleri saptamamıza olanak verecek. Bu şekilde, medya tarafından şekillendirildiği biçimiyle kamusal alanın niteliğini değerlendirebile-

cek (çalışmamızın sonuna doğru [bölüm 6; sonuç] üstlendiğimiz bir görev) sağlam standartlara ulaşacağız.

Aşağıdaki çözümlemede, kitle iletişim araçlarının iletişim süreçlerinde fiilen olup bitenler, bu süreçlerin sonuçlarını neyin belirlediği ve kamusal alanı nasıl etkiledikleri berraklaştırılmaya çalışılacak. Amaç, medya demokrasisinin demokratik niteliklerini daha fazla anlamak ve değerlendirmektir. Bize göre bu, siyasal eylemlerin medya sisteminin kurallarına tabi kılınarak sistematik bir şekilde meşrulaştırıldığı *yeni bir rejimdir.*

Medyakrasi kavramı, siyasal ve kültürel koşulların özgül bir tanısını barındırdığı için, medya demokrasisi kavramının bir adım ötesine gecer.[37] Medyakrasi tezi, medyanın program kararlarının neredeyse yalnızca toplumun ana akımının siyasi ve kültürel zevkini yansıttığını, bu kesimin medya eğlencesinde tam olarak yansıtıldığı için, kendini onaylanmış ve güçlenmiş gibi gördüğünü ileri sürer. O halde, kitle iletişim araçlarının, halkın tercihlerini, eğilimlerini, sınırlı dikkat süresini ve bilgi ihtiyacını, kamusal iletişimin tüm boyutlarını düzenleyen bir tür anayasaya dönüştüren bir aracı ya da katalizör gibi davrandığı her yerde, medyakrasinin karakteristikleri vardır. Bu nedenle bu kitapta medyanın kendine özgü çifte standardını inceleme fırsatımız olacak: En fazla sayıda kullanıcıyı kapsamak, fakat ana akım dışında kalan zevklere seslenen ürünleri dışlamak. Dolayısıyla, bu çalışmanın merkezi kaygısı bu bulguların modern bir medya toplumunda demokrasinin fiili işleyiş şekli ve siyasal iletişim bakımından ne anlama geldiğini araştırmaktır.

Bilgimizin şu andaki durumu, medya sisteminin kurallarının şu anda siyasal alana egemen oldukları sonucuna varmamıza izin veriyor.[38] Fakat gelecekte medya sisteminin kuralları ile siyasal alanın gerekleri arasında, uygun bilgi ve siyasal tartışma düzeylerine ulaşmamıza olanak sağlayacak yeni bir sentez yaratmayı başarıp başaramayacağımız -ve ne ölçüde başaracağımız- tamamen ayrı bir sorundur. Yine çözülmemiş bir sorun da, günümüzün medya üretiminin içeriğini damgalayan vasatlıktır. Vasatlık, geri dönülmez biçimde

medyanın iletişim kurallarının egemenliğiyle mi bağlantılıdır, yoksa yalnızca bu kuralların bugünkü uygulanış tarzının bir özelliği midir ve dolayısıyla değişime açık mıdır?

Kitabı bu konuyu inceleyerek bitiriyoruz; çünkü bu konuda verilecek karar, modern demokrasinin iletişim pratiklerini iyileştirmenin ne kadar olanaklı olduğunu gösterecektir (bölüm 6).

1

SİYASETİN MANTIĞI

DEMOKRATİK İLETİŞİM

Amaçlar ve İşlevler

Bireyi, özerk karar veren ve davranan bir konuma koyan, işler bir siyasal kamusal alan olmadan demokrasi olanaklı değildir. Bu kadarını çok az kişi tartışma konusu yapar. Fakat demokrasinin var olması için gerekli asgari özerkliği saptamamıza olanak verecek açık bir ölçütümüz yoktur. Bu çekince hem nicel, hem nitel anlamda doğrudur. Siyaset bilimi araştırmaları, siyasal katılım düzeylerini ve siyasal iletişimin niteliğini değerlendirmek için kullanılan ölçütler bakımından birbirinden çok farklı demokrasi fikirleriyle ortaya çıktılar. Bu farklı bakış açılarının arkasında, eğer demokrasi var olacaksa, herkesin üzerinde hemfikir olması gereken asgari bir standartlar kümesini görebilir miyiz?1

Dahlgren, siyasal kamusal alanın dört boyut sergilediğini ileri sürdü: (a) medya kurumları; (b) medya temsili; (c) sosyal yapı; (d) sosyokültürel etkileşim.2 Bugünün medya toplumlarında televizyon, kurumsal nüfuz alanında, diğer iletişim araçlarının tümüne nüfuz eden ve onları damgalayan egemen, paradigmatik bir rol oynuyor. Elbette bu genelleme, bu diğer medyanın, hatta ara kesimin ve sivil toplumun "mini-medya" sının hâlâ sürdürdüğü dağınık fakat süreçler silsilesi içinde belli bir yeri olan anlamını görmezlikten gelmemize yol açmamalıdır. Sosyal yapı, esas olarak izleyici kitlesinin medya programlarını özümsemedeki davranışını farklılaştırarak devreye girer. Farklı izleyici toplulukları medya mesajlarını, kısmen ait oldukları sosyal tabakanın bir sonucu olarak farklı biçimlerde anlamlandırır. Sosyokültürel etkileşim, günlük yaşama ve sivil toplu-

ma özgü yüz yüze iletişimle ilgili bir terimdir. Günlük yaşam dünyasında yurttaşların medya mesajlarına ve diğer iletişimsel girdilere yanıt verme tarzları, siyasi yargılarda bulunabilen bilgili katılımcılar olup olmayacaklarını belirleyecektir.

Ray'in ampirik incelemelerine dayanarak, siyasal bakımdan kötü bilgilenmiş ve ilgisiz yurttaşlardan oluşan geniş bir tabakanın, tartışmacı sayılamayacağını varsaymalıyız.' Bunlar, maruz kaldıkları siyasal mesajlar konusunda sosyal söyleşiye (yüz yüze etkileşime) girme diyetinde olmayan yurttaşlardır. Bu insanlar, Hall'un belirttiği gibi, medya malzemesini özümsemedeki pasif tarzları nedeniyle medya metinlerine kodlanmış mesajları "tercihli okuma"ya olumlu yanıt vermeleri en mümkün olan kesimdir. Medya metinlerinin alımlanması konusunda daha önce yapılan araştırmalara göre, bizzat bu metinlerin, onlara maruz kalan *herkese*, sonraki tüm iletişimleri etkileyen güçlü bir girdi sağladıklarını varsaymak doğrudur. Ciddi büyüklüklere ulaşan sayıları toplumdan topluma ve durumdan duruma değişen tartışmacı olmayanlar topluluğunun siyasal dünyayla ilgili anlayışlarının şekillenmesinde de medya metinleri belirleyici bir rol oynar. Bu çalışmanın, medya demokrasilerinde kitle iletişim araçlarınca sağlanan girdinin (medya temsili) siyasal olanla ilgili uygun bir anlayışa yapabileceği katkılara odaklanmasının en önemli nedenlerinden biri budur. Bu çetrefil sorunun izini sürerken, ilk önce uygunluğun ne anlama geldiğini açıklığa kavuşturmaya çalışmalıyız: Ölçütümüz, verili bir örnekte siyasalın temalaştırılmış boyutunun, makul sayıda medya izleyicisinin siyasal içeriği kendi asli mantığı gereğince siyasal olarak saptayabilecek şekilde medya metinlerinde yeterince temsil edilip edilmediğini sormaktan ibarettir.

Bu çalışmada medya içeriğinin siyasal imalarına yoğunlaşmanın diğer nedeninden, kitabın temelini oluşturan medya demokrasisi teziyle bağlantılı olarak zaten söz edilmişti. Ampirik çözümleme, siyasal sistemdeki aktörlerin yalnızca siyasal iletişimi tasarlamada değil, tüm davranışlarında giderek medya kodlarına daha bağımlı olduklarını gösteriyor. Aktörler, ancak yerleşik medya kodlarına boyun eğerlerse kitle iletişim araçlarındaki portrelerini kontrol edebile-

ceklerini ve dolayısıyla daha geniş bir kamuoyuna ulaşabileceklerini sanma eğilimindedirler. Fakat medya kodları ile siyasalın mantığı arasında örtük bir gerilim vardır. Birçok şey bu gerilimin doğasının doğru anlaşılmasına bağlıdır. Çünkü gerilim, medya kodları ile siyasalın mantığı arasında başarılı bir senteze ulaşmanın önüne sürekli bir engel diker. İlerleyen sayfalarda yeniden kuracağımız siyasalın mantığı, medyanın siyasal temsilinin uygun olup olmadığı konusunda bir yargıya varmak için güvenilir bir mihenk taşı işlevi görebilir.

Bu ve izleyen iki altbölümde siyasal mantık ile demokratik iletişim arasındaki ilişkiyi ortaya koyarken, demokrasi ve demokrasinin bağlamıyla ilgili üç temel sorunun altını çizeceğiz. Birincisi, modern demokrasiye ve yurttaşların kendi anlayışlarına uygun bir tür yurttaş iletişimini olanaklı kılmak için siyasal kamuoyunun ulaşmak zorunda olduğu asgari bilgi ve iletişim düzeyi nedir? İkincisi, kitle iletişim araçları, özellikle de bu araçların sancak gemisi televizyon, demokratiklik bakımından uygun bir bilgi ve iletişim düzeyine nasıl katkıda bulunabilir ve bu katkıyı nasıl tanımlayabiliriz? Üçüncüsü, işleyen bir parti demokrasisi, iletişime ve katılıma önem veren bir kültüre nasıl katkıda bulunabilir? Partilerin gerilemesi, demokratik bir toplumun iletişimsel siyasal kültürü için ne anlam ifade eder? Bu sorulara verilen yanıtlar, siyasal alandaki medya iletişiminin niteliğini ölçmek için güvenilir bir kıstas olacaktır.

Klasik demokrasi kuramları, demokrasiyi genel olarak bir kurumlar sistemi, bir dizi tartışma ve karar alma prosedürü ve bazı durumlarda belli sonuçlara götüren bir yol olarak tanımlar.4 Bu tanımsal öğelerin tümü, demokrasiye uygun ve mevcut iletişimsel ilişkilere dayanan belli bir iletişim tarzını gerektirir. Hukukun üstünlüğüne dayanan çoğulcu demokrasiler, özgül anayasaları ne olursa olsun, bir dizi can alıcı özelliği paylaşırlar. Çoğulcu demokrasiler temel insan hakları ve halk egemenliği konusunda vazgeçilmez garantiler dışında, genellikle çok sayıda başka kurumlara da sahiptirler: Çok partili sistem, parlamenter prosedürler, bağımsız bir yargı, basın (ve diğer iletişim araçlarının) özgürlüğü, aktif yurttaş katılımının değişik biçimlerini ve düzeylerini kabullenme isteği. Bu tür temel

konularda geniş bir anlaşma söz konusu olduğunda, farklı parti ve seçim sistemlerinin, parlamenter sisteme karşı başkanlık sisteminin, muhalefetçi demokrasiye karşı birlikçi demokrasinin avantajları gibi sorunlar konusundaki farklılıklar, yalnızca ikincil bir rol oynar. Pratik deneyimler, anayasal yönetim, çoğulculuk ve hukukun üstünlüğü özlemlerinin, ancak sivil toplumun canlı ve çeşitlilik arz eden bir kurumsal yaşam içinde ortaya çıktığında gerçekleştiğini gösteriyor. Tocqueville'in ara organlar dediği şeylerden, yani dernekler, çıkar grupları, örgütler ve yurttaş inisiyatiflerinden oluşan bir ağ doğmalı ve toplum ile siyasal sistem arasında sürekli aracılık yapmalıdır.[5] Siyasal kamusal alanın ve bu alanı şekillendiren kitle iletişim araçlarının yapısı ve işlevi, sadece serbest seçimlerin garanti edilip edilmediği gibi diğerlerinden yalıtılmış bir ölçüte bakılarak değil, çoğulcu, anayasal demokrasinin bu tür güçlü gerekleri ışığında değerlendirilmelidir.

Burada Almanya örneğine özel ilgi gösterilebilir. Yasaların bu tür durumlarda belli sınırlara sahip olduğu kabul edilse de, Federal Anayasa Mahkemesi hem devlet medyasını hem özel medyayı kapsayan, birbiriyle yakından bağlantılı bir dizi değerlendirmeyle demokratik hesap sorulabilirlik ilkesini yürürlüğe koymuştur. Mahkeme kararlarında, muğlak olduğu halde, hedef alması gereken yeri hedef aldığı ve kapsamlı sonuçlarının olduğu anlaşılan bir ilke ifadesini bulmuştur. Bu ilke Alman kamusal yayın şebekelerinin yönetmeliklerine ve Alman federe devletlerinin medya yasalarına sokulmuştur. İdeal durumda kitle iletişim araçları demokratik iletişime birçok yolla katkıda bulunacaktı: Dengeli ve kapsamlı habercilik; nesnellik; özel hayata saygı; yayının biçiminde, içeriğinde ve üslubunda gerçeğe bağlılık ve tüm yurttaşları kamusal iletişime katılmaya teşvik edecek tarzda bir olay sunumu. Bu normlar, neredeyse ideal bir iletişim durumunu betimledikleri için kapsamlıdırlar; fakat aynı zamanda oldukça muğlaktırlar da, çünkü kitle iletişim araçlarının gerçek dünyasında nasıl ve ne ölçüde uygulanacakları açık değildir. Yine de hedef alınmaları yerindedir; çünkü gerekli iletişim tarzını yeterince net olarak betimliyorlar. Bu normları iletişim politikası bağlamında

somutlaştırıp somutlaştıramayacağımız, büyük ölçüde, sosyal pratiklerimizde, politikalarımızda ve bizzat kitle iletişim araçlarında tercih ettiğimiz demokrasi idealine bağlıdır.

Demokrasinin Temel Modelleri

Çoğulcu, hukukun üstünlüğünü temel alan siyasal topluluklarda uygulandığı şekliyle demokratik siyaset normları, farklı demokratik katılım modellerine bol alan bırakan geniş bir olasılıklar yelpazesinin sınırlarını çizer. Birbirleriyle yarışan siyasal aktörlerin kendi ülkelerinin anayasal çerçevesini kendi siyasal projelerinin emrine sokmaya çalıştıkları durumlarda bile bu geçerlidir. Gerçek-dünya siyasetinde katılıma alternatif yaklaşımları tanımlamamıza olanak veren üç kuramsal paradigma vardır: *Bir pazaryeri olarak demokrasi* modeli, *katılımcı demokrasi* modeli ve *demokratik bir sivil toplum* modeli. Bunların tümü, modern toplumlarda demokrasinin pratikte ne anlama geldiğini açıkça belirlemiş olduklarını meşru bir biçimde iddia edebilir.

Piyasa modeli demokrasi, savunucuları tarafından, sanki bu modelin sağladığı şeylerin ötesine geçen herhangi bir demokratik katılım modeli esas olarak ütopikmiş, modern toplumların karmaşık gerçeklikleriyle başa çıkamazmış gibi görülerek, "gerçekçi demokrasi kuramı" olarak adlandırılmıştır. Başlangıçta Josef Schumpeter ve Anthony Downs tarafından geliştirilen piyasa modeli, siyasal sistemin asgari bir koşulu yerine getirdiği sürece demokratik meşruiyet koşullarına sahip olduğunu öne sürer: Bireysel seçmenin en az iki rakip siyasal elit kümesi arasında tercih yapma fırsatı olmalıdır. Bu model, elit politikalar ile sıradan yurttaşın gerçek çıkarları, güdüleri ve niyetleri arasındaki bağlantı hakkında hiçbir şey söylemez. Elitler iktidara geldikten sonra aldıkları kararlarda yurttaşlara ne ölçüde katılım şansı verilmesi gerektiğini de belirtmez. Adından da anlaşıldığı gibi, piyasa modeli, öz çıkara dayalı bireysel kararların genel refaha ulaşacak şekilde otomatik olarak uyumlulaştığı bir mal ve hizmet piyasasını varsayan klasik iktisat kuramından yola çıkar. Siyasete uygulanan bu modele göre, yalnızca elitler arasında bir tercih yapma olanağının var olması, siyasal eylemin toplumun genel

iyiliğini azamileştirecek olası politikalar üretmesi gerektiğine dair demokratik arzuyu karşılamaya yeterlidir.

Siyasal elitler seçmen desteğini almaya çalışırken, yalnızca kendi özel çıkarlarını izliyor, güç, itibar ve gelir peşinde koşuyor olabilirler. Fakat potansiyel bir çoğunluğun kendi siyasal çıkarlarının bir ifadesi olarak desteklemek isteyeceği bir siyasal programı halka sunmadıkça ve ardından uygulamaya koymadıkça büyük olasılıkla amaçlarına ulaşamazlar. Elitin ve seçmen piyasasının görünmez eli, birbiriyle çatışan çıkarları böyle bir noktada buluşturmayı başaracaksa, merkezi bir koşul yerine getirilmelidir: Bilgiye ulaşma koşulu. Kuşkusuz potansiyel seçmenin alternatifler ve elit adayların sicili hakkında ne ölçüde bilgi edinmeye çalışacağı, tercih ettikleri partinin zaferinden elde etmeyi umdukları yararların ne kadar fazla olduğuna bağlıdır. Tam da bu nedenledir ki, adayların seçim programları, daha önce yaptıkları ve sicilleriyle ilgili mevcut bilgi kapsamlı, güvenilir, kolayca ulaşılabilir ve eksiksiz olmak zorundadır. Aksi takdirde bireysel seçmenlerin bilgiye dayalı yargılarda bulunmak için zaman ve çaba olarak ödemek zorunda kalacakları bedel çok yüksek olurdu. Böyle bir bilgi genel olarak elde edilebilir olmadığında, bu asgari demokrasi modeli bile kendisinin ilan ettiği meşruiyet standartlarını tutturamaz. Bu yüzden piyasa modeli gerekli katılım düzeylerini mutlak bir asgariye düşürse de, kamusal tartışmaya ve konsensüse anlamlı bir rol vermese de, kamuoyuna siyasal gerçeklikle ilgili güvenilir bilgi verme bakımından çok yüksek standartları karşılanmalıdır.

Katılımcı demokrasi modeli, siyasal sistemin kumrularının tüm düzeylerinde, fakat özellikle de sivil toplumdan çıkan siyasal partilerin, derneklerin ve taban inisiyatiflerinin bulunduğu ara düzeyde çok sayıda aktif yurttaşın karar alma sürecine sürekli ve anlamlı katılımına önem veren oldukça kurumsallaşmış ve temsili bir demokrasi tipidir.7 Bu modele göre demokratik bir toplumda meşruiyet iddiasında bulunmanın önkoşulu yurttaşların yalnızca seçimlere katılmakla kalmayıp, aynı zamanda en uygun gördükleri örgütlerde, siyasal partilerde ya da komitelerde kendi çıkarlarını ifade etmeleri ve savunmalarıdır. Bir bütün olarak toplumu etkileyen kararlar ko-

nusunda da, çıkar grupları, dernekler, meslek birlikleri, yurttaş lobileri, kiliseler ve partiler gibi yurttaş birlikleri siyasal sistem ile sosyal sistem arasındaki ara alanı işgal etmelidirler. Yurttaşların büyük bir çoğunluğuna en üst düzeylerde demokratik karar alma sürecine etkin bir biçimde katılma fırsatı veren şey, bu dernek ve birliklerdir. Ayrıca, örneğin gönüllü sivil toplum dernekleri ve taban inisiyatifleri, yerel düzeyde sosyal ve siyasal kişisel gelişim projeleri ya da Almanya, İsveç ve Fransa gibi ülkelerdekine benzer işyeri demokrasisi türünden olanaklar çerçevesinde insanlar, günlük yaşamlarını ve çalışma ortamlarını etkileyen kararlarda söz sahibi olma fırsatı da bulmalıdır.

Demokratik katılımı gerçek kılmak için sosyal ve siyasal örgütler kendi üyelerinin söz sahibi olma taleplerine yardım etmelidir. Fakat aynı zamanda yurttaşlar da katılıma istekli olmalıdır. O halde bu demokrasi modeli, her tür siyasal örgütlenmede sürekli aktif katılımı ve bunun yanı sıra, ilgili örgütlerin içindeki ve etrafındaki katılımcılar arasında doğrudan iletişim forumlarının yaratılmasını öngörmesiyle, piyasa modelinden ayırt edilebilir. Bu katılımcı modele göre, örgütler yalnızca bilgi edinme ve işleme merkezleri sağlamakla yetinmezler, bir konsensüse ulaşma umuduyla ortak eylemin amaçlarını ve yaklaşımlarını tartışmaya da çalışırlar.

Üçüncü model, taban demokrasisi ya da kapsayıcı bir siyasal kurum kavramı olarak "sivil toplum" modeli, en az bir önemli konuda katılımcı demokrasiden ayırt edilebilir: Sivil toplum modeli, partiler ve siyasal sistem gibi kurumlardan ya da büyük örgütlenmelerden demokrasi yolunda fazla bir şey beklemez. Bunun yerine, demokratik katılım ve karar almanın son çözümlemede sivil toplum ve günlük yaşam dünyası alanlarıyla sınırlı olduğunu varsayar. Daha küçük ölçekli bu alanlar, karar alma sürecinde sınırsız yurttaş katılımını ve denetimini olanaklı kılar.8 İster bir bütün olarak toplum için olsun, ister bütün yeryüzü için, daha büyük ölçekte demokratik bir topluluk üretmenin tek yolu, yurttaşların haklarını savunan pek çok taban lobisi arasında yatay bir şebekenin oluşturulmasıdır. Bu modelin savunucularının küresel taban lobileri şebekesi ("sivil top-

lum") fikrine aşina olmasına karşın, demokratik tartışmanın ve karar almanın gerçek alanını sivil toplumda görmelerinin tek nedeni, sivil toplumun yerel olmasıdır. Mahalle meclislerine katılanlar, amaç ve yaklaşımları konusunda diyaloğa girebilir ve aldıkları kararları uygulamanın ve denetlemenin yollarını bulabilirler. Sivil toplum modelinde bilgi işlemek, yargı oluşturmak ve konsensüse ulaşmak için tartışma pratikleri, katılımcı demokrasi modelinden bile fazla ölçüde ilgili yurttaşlardan oluşan küçük çevreler düzeyine kayar. Elbette bu yurttaşlar, en az eylemlerinde siyasal sistemin daha resmi kurumlarına seslenenler kadar makro-düzeydeki siyaset ve toplumla ilgili doğru bilgiye bağımlıdırlar. Yüz yüze iletişim fırsatlarına ağırlık vermek, katılımcı yurttaşların siyasal sistemle ilgili kapsamlı bilgileri kitle iletişim araçlarından alma olasılığını dışlamaz, hatta bunu varsayar.

Siyasal İletişimin Asgari Koşulları

Bu modellerin tümü, uygulanabilirlikleri konusunda anlaşmazlıklar olsa da, Batı demokrasisinin normatif iddialarıyla bağdaşır. Tümü de siyasal ve sosyal sistemlerle ilgili kapsamlı, güvenilir bilginin elde edilebilir olması gerektiği konusunda hemfikirdir. Bu modellerin ayırt edilmesini sağlayan şey, daha fazlasına, diyalog, tartışma ve konsensüs oluşturmak için ek bir kamusal alana sahip olma konusunda ne ölçüde ısrarlı olduklarıdır. Hepsi, yurttaşların en önemli siyasal konularda ve onları temsil eden siyasal aktörlerin niyetleri ve programları hakkında tam, çarpıtılmamış bilgiye sahip olacaklarını varsayar. Katılımcı model ile sivil toplum modeli, farklı biçimlerde de olsa, katılımcıların iletişim kurmaları ve konsensüse ulaşmaya çalışmaları için kapsamlı bir fırsatlar sisteminin var olacağını, katılımcıların kendilerini ilgilendiren siyasal konularla ilgili karârların şekillenmesinde rol oynayacaklarını da varsayar.

Parti demokrasisi, en azından siyaset bilimi tarafından tarif edildiği ve Batı Avrupa'da işlediği şekliyle, katılımcı demokrasinin en belirgin ve en yaygın biçimidir.9 Parti demokrasisi, siyasal iletişim ve kamusal alan bakımından tartışmasız bir siyasal bilgilenme kül-

türünü, rakip partilerin ortaya koydukları program seçenekleriyle ilgili uygun bir anlayışı yurttaşlara aktaran bir kültürü gerektirir. Bu bakımdan parti demokrasisi fikri, "gerçekçi" demokrasi kuramının önerdiği elitlerin rekabet modellerinden çok az farklıdır. Yine de, Sarcinelli'nin göstermiş olduğu gibi, başka bir şey daha önerir: Yüz yüze iletişimin ve siyasal tartışmanın olanaklı olduğu içsel, yarı-kamusal ve kamusal forumlar oluşturma fırsatı.10 Bu tür forumların hem parti üyeleri, hem parti üyesi olmayanlar için, halkla ilişkilerin ötesine geçen kamusal bir anlamı vardır. Her şeyden önce parti demokrasisi kendi üyelerine, hatta (daha az sağlıklı olsa da) ara kesim içinde yer alan ve sivil toplum içinde partileri etkilemeye çalışan örgütlerin üyelerine daha büyük değeri olan bir fırsat sunar: Kurumsal bir ortamda siyasal iletişim ile siyasal karar almayı birleştirme şansı. Kuşkusuz bu durum, en fazla hükümetteki partilerde ikna edicidir. Ancak muhalefet partileri de benzer fırsatları daha zayıf bir biçimde sunarlar. Onlar da üyelerin ve yoldaşların görüşlerini yansıtan programlar sunmalıdırlar. Demokratik bir sistemde muhalif programlar bir gün resmi politika haline gelebilir; bu yüzden üyeler, seçtikleri parti iktidardaki koalisyonda olmadığında da siyasal karar alma sürecini etkilemeyi gerçekten isteyebilirler. Tüm bu nedenlerden ötürü, işleyen parti demokrasileri, siyasal iletişimin niteliği üzerinde temel bir etkiye sahiptirler. Yalnızca yüksek nitelikli iletişimi varsaymakla kalmaz, bunun başlamasına yardım da edebilirler. Amerikan parti sisteminde bu durum çok daha az geçerlidir. Çünkü oradaki partiler daha zayıftır, zengin bağışçılar ile çıkar gruplarının kampanyaya katkılarına çok daha fazla bağımlıdırlar ve nadiren tutarlı programları vardır.

Sosyal bilimci Friedhelm Neidhardt, demokrasinin anlamının ne kadar geniş ya da dar anlaşıldığından bağımsız olarak, eğer sahici bir demokratik kamusal alan olacaksa kamusal iletişimin uygun bir düzeyde yerine getirmek zorunda olduğu üç işlev tanımlamıştır.11 Birincisi, saydam olmalıdır; yani, her yurttaşın siyasette ve siyasetle bağlantılı önemli sosyal süreçlerde olup bitenleri görme ve anlama şansı olmalıdır. Bilgi kapsamlı, doğru ve güvenilir olmalıdır. İkinci

olarak Neidhardt bir geçerlileştirme işlevini ekler. İsteyen yurttaşlar kendi konumlarını, başkalarınca savunulan ilgili, fakat farklı kanılar, temalar ve bilgi birikimleri ışığında değerlendirebilmelidirler. Son olarak kamusal iletişimin bir yönlendirme işlevi vardır. Kamusal alan farklı bilgi ve sav kaynakları arasında bir etkileşimi teşvik etmelidir. Bu kaynakların yan yana konulması kamuoyunu oluşturur ve bu da, bireysel yurttaşlara kendi görüşleri için açık bir yön gösterir.

Bu temel işlevleri yeterince yerine getirmeyen kamusal ve siyasal bir iletişim yapısı yine de, belli ortak temaları yaygınlaştırarak ve böylece ayrı bireyler arasındaki sosyal bağları güçlendirerek sosyal sistemin bütünlüğüne katkıda bulunabilir. Hatta demokratik kuramlara sahip bir toplumun sürekliliğine katkıda bulunduğu ölçüde demokrasinin çıkarlarına hizmet edebilir. Fakat bu kurumlan, demokratik özlemlerini pratikte gerçekleştirmek için gereksinim duydukları siyasal iletişim kültüründen yoksun bırakır. Bu yüzden bir demokraside kamusal iletişim, kendine özgü içeriği seçici sunarak ve kısaltarak kamuoyunun dikkatini çekme yöntemine karşın, geniş toplum bağlamında gerçekleşen siyasal sürecin farklı mantığına uygun biçilmiş olmalıdır. Zira, sadece medya siyasal süreci tüm farklı boyutlarıyla ve görünümleriyle betimlediği zaman yurttaşlar kendilerini ilgilendiren politikalarla ilgili gerekli bilgiyi medyadan alabilirler. Gerçi kitle iletişim araçları, biçimlenmesine muazzam katkıda bulundukları ve oluşmasında merkezi bir rol oynadıkları kamusal alanın tamamını hiçbir zaman işgal etmez. Bu yüzden demokrasi içinde ve demokrasi için üstlendikleri rol, uygun siyasal bilgilenmeyi ve değerlendirmeyi tüm yurttaşlar için olanaklı kılmak olmalıdır. Bir toplumdaki kamusal iletişim ilke olarak bu koşulu yerine getiremezse, o toplumun demokratik olduğu ciddi bir biçimde iddia edilemez. Serbest seçimlerin varlığı ve elitlerin rekabeti, demokrasinin vaadini gerçekleştirmeye yetmez.

Siyasal mantık

Bir demokraside siyasal sürecin mantığının siyasal iletişim için önemi siyaset bilimcilerin dogmatik doğru temsil taleplerinden kay-

naklanmaz; bunun başka bir nedeni vardır. Verili bir durumda siyasal sürecin karakteristiklerine yaklaşıldığı ölçüde, siyasal sürecin mantığı, medyanın siyasetle ilgili nasıl haber yapacağı konusunda belli bir standardı kaçınılmaz olarak dayatır. Bunlara siyasal haber yapmanın uygunluk koşulları diyebiliriz. Zira, medya kodu ifadelendirilecek siyasal olaylara hangi yapılandırmayı dayatmaya çalışırsa çalışsın, bu olayları ne kadar dönüştürmeye çabalarsa çabalasın, sonuçta olayların mantığı medyanın mamul ürününün prizmasından geçerek yansır. Bu basit koşulu tartışma konusu yapan radikal konstrüktivist tutum, yalnızca kuram olarak yetersiz olmakla kalmaz, ampirik gerçekliğe de toslar. Dortmund araştırma projesiyle gerçekleştirilen ampirik soruşturmalar, konstrüktivist iddiaların yanlışlığını açıkça göstermiştir.12 Medyanın gerçekleştirdiği en değişik türden siyasal sahne yönetimi, gerçekten de biraz önce tarif edilen anlamda konuya az çok uygun olabilir. O halde medyadaki kabul edilebilir haberlerin sahip olduğunu varsaydığımız bu siyasal mantığın özü nedir?

Siyasal süreçlerin, kendilerini başka yerlerde, diğer sosyal eylem sistemlerinde gerçekleşen süreçlerin seyrine kazılı mantıktan ayıran farklı bir karakteri vardır.13 Siyaset konusunda uygun bir iletişim kurmak, ilk önce bu mantığı anlamak ve kitle iletişim araçlarının gerçekleştirdiği dönüşümlerin ortasında bu mantığı gözden kaçırmamak demektir. Bu durum tüm düzeyler için geçerlidir: Uluslararası ilişkiler, iç politika, hatta çıkar grupları gibi gayri resmi siyaset düzeylerinde. Demokratik siyaset standartlarını karşılamak için, kitle iletişim araçları siyasal olayları oldukları biçimde vermeli, bildirdikleri her olayın karakteristik özelliklerini ortaya koymalıdırlar. Birbirlerini karşılıklı olarak etkileyen tikel faktörlerin -çıkarlar, değerler, iktidar kaynakları, meşruiyet, ilgili kurumlar- ağırlığı her zaman farklı olmasına ya da çeşitli biçimlerde devreye girmelerine karşın, siyasal süreçlerin kendilerine özgü bir mantığı vardır. Siyasal mantığın farklı faktörlerinin oynadığı rolü ya da halkın bu mantığın hangi öğelerini zaten bildiğini ya da yersiz diye önemsemediğini araştırmak ve kestirmek, ancak somut olayların baskısı altında

olanaklı olabilir. Bu sorunların nasıl ele alınacağıyla ilgili bir anlayış geliştirmek ve böylece yurttaşların verili herhangi bir durumda tercihlerine uygun olan şeyi anlamalarına yardım etmek, demokratik bir kamusal alanın yaratılmasında rol almak isteyen kitle iletişim araçları için belirleyici bir meydan okumadır.

Siyasetin Boyutları ve Faktörleri

Siyasalın mantığı, hangi bağlamda gerçekleşirse gerçekleşsin siyaseti anlamak için vazgeçilmez bir analitik araçtır. Bu kuramsal düzeyde doğrudur; çünkü siyasetle ilgili gözlemlerimizi siyasetin kendi içkin doğasına uygun biçimde anlamamızı, ayrıntılandırmamızı ve değerlendirmemizi olanaklı kılan temel kavramları ve modelleri verir. Ayrıca olayları yorumlamaları ve siyaset dünyasında gerçekte olup bitenler konusunda yurttaşları aydınlatmak üzere olayların özsel niteliklerini iletmeleri için gazetecilere pratik bir kılavuz da sağlar.

En geniş anlamda siyaset her zaman üç boyutta yürür: *Siyasal kurum, politika* ve *siyasal süreç*. Siyasal kurum, ülkenin yazılı olan ve olmayan normları ve kuralları da dahil, verili bir dönem için kesin bir biçimde saptanmış temellerine işaret eder. Farklı çevrelerin siyasal kültürlerinin siyasal topluluğu oluşturması gibi anayasalar ve siyasal süreci düzenleyen sistemli kurallar da, siyasal kurumun bir parçasını oluşturur. Bu oluşturucu öğeler karar almada yol gösterecek kadar kesin olmadıklarında bile siyasal sürece anlam ve yön vermelerine karşın, çoğunlukla günlük siyasetin örtüsü altında kalırlar ve bu nedenle pek çok gözlemcinin dikkatinden kaçarlar. 7 Kasım 2000 tarihli ABD başkanlık seçimlerini izleyen yeniden sayım açmazı, adeta ani bir kıvılcımla, siyasal bir olayı anlamamızda her iki öğenin (yazılı kurallar ve siyasi kültür) ne kadar yaşamsal olduğunu gösterdi. Bu kafa karıştırıcı fiyaskoyu tetikleyen şey, dolaylı oy mekanizmasıdır. Bu çağdışı yöntemde önce belli bir eyalette başkanı seçecek delegeler seçilir. Eyalet delegelerinin çoğu, oylarını o eyalette çoğunluğu kazanan adaya verir. Yeniden sayım krizine kadar yerli ve yabancı çok az gözlemci bu esrarengiz kurallardan haberdardı.

Bu olayı anlamlandırmamızı sağlayan şey, ABD'nin siyasal kültürü, ya da daha doğrusu bu kültürün iki aziz ilkesiydi: Her oy sayılmalı ve kaybeden yenilgiye kibarca razı olmalı. Bu iki ilke yeniden sayım sırasında birbirine tosladığı için, siyasal aktörler, onların tez canlı kurmayları ve ilgili mahkemeler, aynı anda her iki tarafa adil davranmaya çalışırken bazen tuhaf ve kendi kendisiyle çelişen tutumlara girmek zorunda kaldılar. Arka plandaki bu bilgiyi gün ışığına çıkaramayan haberler, olayları berraklaştırmaktan çok, yanlış bilgi yaydılar. Peşinen doğru kabul edilen eylem çerçevesinin ne ölçüde biliniyor kabul edildiğine, ne ölçüde es geçildiğine ya da ne ölçüde açıklanması gerektiğine karar vermek, gazetecinin basiretine kalmıştır. Tek tek vakalarda, ancak hangi faktörlerin işin içine girdiği ve nasıl girdiği bilinirse bu karara makul bir biçimde varılabilir. Kendileri de değişime tabi olmalarına ve dolayısıyla siyasal karar alma sürecinin hedefleri arasında yer almalarına karşın, bu faktörler, siyasal aktörlerin yapmaya çalışabilecekleri şeyleri yine de sınırlarlar.

Şov amacıyla yapılan anlamsız, salt simgesel eylem vakaları dışında geniş anlamda siyaset, her zaman bir politika boyutunu gerektirir. Bu boyut, siyasal olarak tanımlanmış sorunlara en uygun görünen araçları saptayan ve kullanan eylem programları aracılığıyla çözüm bulma çabasıdır. Kural olarak, sorunların uygun çözümleriyle ilgili düşüncelerimizi şekillendiren ve birçok olasılık arasından birini seçmemize olanak sağlayan şey, çıkarlarımız ve değerlerimizdir.

Siyasetin gittiği her yerde karşılaştığı üçüncü boyut siyasal süreç, yani seçilen eylem programının resmi kabul görmesini sağlama çabasıdır. Verili bir eylem bağlamı içinde değişik aktörler çeşitli çıkarları öne çıkaracak, inandırıcı nedenler göstererek bunların meşru görünmesini sağlamaya çalışacak, uzlaşma, konsensüs sağlama ya da çoğunluğun desteğini alma stratejileri izleyecektir. Aktörler için önemli olan, önerdikleri çözümlerin resmen kabul edilme olasılığını (makul bir başarı umudunun verili sınırları dahilinde) güçlendirmek için bir dizi siyasal kaynağı kullanmaktır. Siyasal açıdan önemli kaynaklar arasında şunlar vardır: Sosyoekonomik güç, genel ilgi, itibar, para, yaptırım tehditleri, halk desteği sağlayabilen meşruiyet iddia-

ları ve (günümüzde her zamankinden fazla olmak üzere) baş siyasal aktörlerin, özellikle de medya demokrasisi çağında sivrilenlerin medya karizması ya da çekiciliği.

Siyaset her zaman bu üç boyutun içinde ve bunların her birinde etkili olan faktörlerin etkileşimiyle gerçekleşir. Bu faktörleri nitelemek için kullandığımız kavramların analitik oldukları, yani siyasal olayların seyrini açıklamak amacıyla bilimsel gözlemlerle inşa edilmiş kavramlar oldukları kuşkusuz doğrudur. Yine de bunları yarı-ampirik kavramlar sayabiliriz; çünkü deneyimle sınanabilir, değiştirilebilir ve çürütülebilirler. Gerçek dünyada etkili olan faktörleri, ortaya çıkıp siyasal süreci etkileyen faktörleri tarif eder ve bu faktörler arasında çapraz ilişkiler kurarlar. Tarif ettikleri faktörlerle ve etkileşim kalıplarıyla birlikte bu üç boyutun toplamına, sözgelişi ekonomik ya da kültürel süreçlerin mantığından ayrı olarak, siyasetin mantığı diyebiliriz. Bu mantık her zaman siyasal olayların yapısının ve dinamiğinin merkezindedir fakat çeşitli ampirik koşullara uygun kullanılmalıdır. Önceden tasarlanan ve en küçük ayrıntısına kadar tarif edilen bir model mekanik olarak uygulanamaz. Siyasal gerçeklikle ilgili uygun bir gazeteci anlatımı (kaçınılmaz olarak her zaman olacağı gibi seçici ve kurmaca), ilgili olayların siyasal mantığının ilgili özelliklerini şu ya da bu şekilde ifadelendirmelidir.

Öğretici Uç Örnekler

Hem siyasal mantığı daha iyi anlayabilmemiz, hem güncel siyasal olayları daha sağlam kavramamız bakımından siyasal mantığın en ilginç yanları, siyasalın bir boyutunun yok gibi göründüğü uç vakalarda ortaya çıkar. Politika boyutunun kurucu rolünü kaybetmiş ve dolayısıyla siyasal olayların seyrinin şekillenmesinde gerekli olmaktan çıkmış gibi göründüğü açıkça tanımlanmış iki durum vardır: Devrim ve iç savaş durumları. Her iki durumda da yurttaşların büyük bölümü ülkenin yerleşik siyasal düzeninden ayrılır. Eski sisteme yapışıp kalan yurttaşlar, oyunun kuralları dışında yeni bir düzen kurmak isteyenlerin şiddetine maruz kalabilir. Bu nedenle, devrimlerin sürdüğü çoğunlukla çok kısa ve her zaman sınırlı zaman

dilimi içinde, daha önce bir tek birleşik, meşru birliğin işgal ettiği topraklarda, bir anlamda birbiriyle çekişen iki rakip topluluk vardır. Çatışmanın konusu yeni bir düzene geçmektir: İlgili herkes için bağlayıcı olan yeni prosedürler, normlar ve hedefler. Elbette bu rakip gruplardan her birinin içinde bağlayıcı normlar ve kurallar, geçiş döneminde bile egemen olur. Aralarında uzun süren bir ihtilaf olan grupların ortak bir siyasal topluluk içinde birlikte yaşamaya devam edip edemeyecekleri ve sonunda hangi kuralların egemen olacağı sorunu, oldukça uzun bir süre çözülmeden kalabilir. Bu anlamda, siyasal kurumun biçiminin ve içeriğinin anlaşmazlık konusu olduğu, genel ve bağlayıcı düzen çerçevesinin geçici olarak işlevsiz kaldığı durumlarda bile, siyasal kurum boyutu her iki grup için de yürürlükte kalır. Aynı zamanda siyasal kurum boyutu, politika boyutu halinegelir, yani çözülmesi gereken bir anlaşmazlık konusu olur. Bu yüzden, kısa bir dönem için de olsa siyasal kurum siyasal sürecin inşasında ikili bir rol oynuyor gibi görünür.

Standart Konusuz Siyaset Vakası

Bazı siyasal sistemler vardır ki, hiçbir siyasal süreç işlemiyor gibi görünür. Bunlar, siyasetten kaçınma stratejileri geliştiren tüm sistemleri kapsar. Kendi asli standartlarına uygun çalıştıklarında bu tür sistemler, kamusal tartışmadan azade tek bir iktidar ve karar alma merkezine sahip, lider kadro dışındaki aktörlerin sürece dahil edilmesini engelleyen ve eleştirel kamuoyunun yaptırımlarından muaf sistemlerdir. Kararlar, siyasal süreç yerine, hem hangi sorunların çözülmesi gerektiğini, hem de hangi potansiyel çözümlerin kabul edilebilir olduğunu belirleyen emirlerle alınır. Bu bakımdan, farklı siyasetten kaçınma stratejileri olan etik gelenekçilik, teknokrasi ve köktencilik arasında yapısal paralellikler vardır. 20. yüzyılda Alman Nasyonal Sosyalizmi ve Stalinist Komünizm gibi totaliter sistemler yapısal olarak benzer köktenci strateji biçimlerini uyguladılar. Stalinizmin şaşaalı günlerinde hangi politika önerilerinin gündeme alınacağına, hangi uygulama stratejilerinin seçileceğine, hangi çıkar gruplarına danışılacağına, hangi kanunların ve değerlerin dikkate alınacağına

ya da göz ardı edileceğine tek başına diktatör karar verirdi. Dış görünüşe bakarak, herhangi türden düzenli bir siyasal sürecin işlediğini fark etmek olanaksızdı. Alternatif eylem çizgilerinin ağırlık kazandığına, farklı aktörlere planlarını sunma olanağı tanındığına ya da çeşitli eylem stratejilerine ve güç kaynaklarına hareket izni verildiğine dair hiçbir işaret yoktu. En iyi durumda siyasal sürecin yalnızca küçülmüş ve işlevlerini yitirmiş biçimleri vardı ve bunlar da yalnızca siyasal iktidarın merkezinde söz konusuydu. Ne var ki, birinci kaynakların araştırılması temelinde olaylar yeniden yorumlandığında, dışarıdan gözlemcilere görünmese de düzenli bir siyasal sürecin hep işlemekte olduğu açığa çıkar. Çağımızın medya demokrasilerinde "konusuz siyaset" denilen durumlar giderek daha fazla yaygınlaşıyor.14 Konusuz siyaset kavramı, herkesin anlayabileceği biçimde kamuya açıklanmış politika boyutundan yoksun kurmaca olaylara işaret eder. Örneğin, bir hükümet görevlisi büyük bir medya tantanasıyla başkentte bir basın toplantısı yapıp şu ya da bu konunun "birinci öncelik" olacağını ilan ettiğinde, aslında politika boyutunun alışılmış karakteristiklerinden, yani eleştirel olarak incelenebilen özel bir içeriğe ve sorun çözme yaklaşımına sahip eylem planından yoksun bir siyasal olay sahnelemiştir.

İşsizliğin yüksek olduğu bir bölgede medya temsilcilerinin de davet edildiği yeni bir fabrikanın açılışı için kurdele kesme töreninde de aynı kalıp gözlemlenebilir. Kurmaca "medya olayı"ndan yararı olan siyasal aktör, etkin istihdam artırıcı önlemler almak gibi bir hedef açıklamış olmasına karşın fabrikanın bölgeye kazandırılması için fiilen hiçbir şey yapmamış olsa bile, ritüeller ve imgeler, siyasal eylem ile azalan işsizlik arasında nedensel bir bağlantı izlenimi yaratmak için tasarlanır. İşte ünlü bir konusuz siyaset örneği: ABD'de 1988'de Cumhuriyetçi başkan adayı George Bush Sr, Demokrat rakibi Michael Dukakis'i, Willie Horton adlı hüküm giymiş bir katille özdeşleştirmeyi başardı. Dukakis'in eyaleti Massachusetts'te Horton'a hafta sonu izni verilmişti ve Horton ikinci bir cinayet suçlamasıyla tekrar tutuklandı. Bush'un suç oranını azaltmakla ilgili hiçbir özel planı olmamasına, hatta Dukakis'in, Massachusetts eyaletindeki şartlı sa-

lıverilme programıyla ya da Horton'ın serbest bırakılmasıyla hiçbir ilgisi olmamasına karşın Bush'un kampanya kurmayları, Dukakis'in "suçlulara yumuşak" davrandığı izlenimini yaratmayı becerdiler ve bu izlenim Bush'un zaferine kuşkusuz katkıda bulundu.

Medya nüfuzu yasalarından yararlanmak için kasten yaratılan bu tür simgesel "sahte siyaset", "gerçek" eylem olarak hiçbir şey yapılmamışken, somut eylem programlarının hayata geçirildiği ya da geçirileceği izlenimini yaratır.15 Bu tür durumlarda politika düzeyi siyasal süreçte bir öğeye dönüştürülür; bu süreçte amaç meşruiyet kazanmak, iktidarı güvenceye almak ve kamuoyunu uyutup var olan sorunlara duyarsızlaştırmaktır. Politika üretmek yönünde hiçbir ciddi çaba yoktur. Siyasal sorunlar, siyasal kurum ve siyasal süreç düzeyleriyle sınırlıdır. Şov olarak değerinden ötürü ilgi çeken politika boyutu ise, meşruiyet kazanma ve gerçek sorunları önemsiz gibi gösterme amaçlarına tabi kılınmıştır. Özgül örneklerde politika boyutunun tamamen mi, yoksa kısmen mi yersizleştiğini belirlemek her zaman olanaklı olmayabilir fakat yukarıda tarif edilen türden siyasal eylem vakalarında hiçbir kurucu rol oynamaz. Yine de politika boyutunun sergilenmesi ya da taklit edilmesi, konusuz siyasetin karakteristiğidir. Bu nedenle pek çok gözlemcinin zihninde politika boyutu, normalde olması gerektiği gibi kurucu rol oynamaya devam ediyormuş gibi görünür. Bu uç durum, en azından sıradan meşru siyaset anlayışında politika düzeyinin es geçilemeyeceğini gösterir. Bu düzey, her durumda siyasal meşruiyet iddiasının vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu uç durumun giderek daha fazla öne çıkmış olması ve artık siyasetin sürekli tekrarlanan bir özelliği, ortalama gözlemcinin görmekte zorluk çektiği yanıltıcı bir nitelik haline gelmiş olması, modern medya demokrasisinin ortaya çıkışının bir işaretidir.

Siyasal gerçeklik dünyasının, siyasalın üç boyutuna kabaca karşılık gelen dinamik faktörleri vardır. Bu faktörler bu boyutlar aracılığıyla tanımlanabilir, kısmen tarif edilebilir ve dolayısıyla kuramda yeniden kurulabilir. Ayrıntıya girdiğimizde, bunlara farklı dilsel ve taksonomik ifadeler verildiğini görebiliriz. Farklı yazarlar bunları aynı şekilde ve aynı sözcüklerle tarif etmezler. Yine sözcüklerden

sözcüklerin göndergelerine geçtiğimiz kin istihdam artırıcı önlemler almak gibi bir hedef açıklamış olmasına karşın fabrikanın bölgeye kazandırılması için fiilen hiçbir şey yapmamış olsa bile, ritüeller ve imgeler, siyasal eylem ile azalan işsizlik arasında nedensel bir bağlantı izlenimi yaratmak için tasarlanır. İşte ünlü bir konusuz siyaset örneği: ABD'de 1988'de Cumhuriyetçi başkan adayı George Bush Sr, Demokrat rakibi Michael Dukakis'i, Willie Horton adlı hüküm giymiş bir katille özdeşleştirmeyi başardı. Dukakis'in eyaleti Massachusetts'te Horton'a hafta sonu izni verilmişti ve Horton ikinci bir cinayet suçlamasıyla tekrar tutuklandı. Bush'un suç oranını azaltmakla ilgili hiçbir özel planı olmamasına, hatta Dukakis'in, Massachusetts eyaletindeki şartlı salıverilme programıyla ya da Horton'ın serbest bırakılmasıyla hiçbir ilgisi olmamasına karşın Bush'un kampanya kurmayları, Dukakis'in "suçlulara yumuşak" davrandığı izlenimini yaratmayı becerdiler ve bu izlenim Bush'un zaferine kuşkusuz katkıda bulundu.

Medya nüfuzu yasalarından yararlanmak için kasten yaratılan bu tür simgesel "sahte siyaset", "gerçek" eylem olarak hiçbir şey yapılmamışken, somut eylem programlarının hayata geçirildiği ya da geçirileceği izlenimini yaratır.'5 Bu tür durumlarda politika düzeyi siyasal süreçte bir öğeye dönüştürülür; bu süreçte amaç meşruiyet kazanmak, iktidarı güvenceye almak ve kamuoyunu uyutup var olan sorunlara duyarsızlaştırmaktır. Politika üretmek yönünde hiçbir ciddi çaba yoktur. Siyasal sorunlar, siyasal kurum ve siyasal süreç düzeyleriyle sınırlıdır. Şov olarak değerinden ötürü ilgi çeken politika boyutu ise, meşruiyet kazanma ve gerçek sorunları önemsiz gibi gösterme amaçlarına tabi kılınmıştır. Özgül örneklerde politika boyutunun tamamen mi, yoksa kısmen mi yersizleştiğini belirlemek her zaman olanaklı olmayabilir fakat yukarıda tarif edilen türden siyasal eylem vakalarında hiçbir kurucu rol oynamaz. Yine de politika boyutunun sergilenmesi ya da taklit edilmesi, konusuz siyasetin karakteristiğidir. Bu nedenle pek çok gözlemcinin zihninde politika boyutu, normalde olması gerektiği gibi kurucu rol oynamaya devam ediyormuş gibi görünür. Bu uç durum, en azından sıradan meşru

siyaset anlayışında politika düzeyinin es geçilemeyeceğini gösterir. Bu düzey, her durumda siyasal meşruiyet iddiasının vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu uç durumun giderek daha fazla öne çıkmış olması ve artık siyasetin sürekli tekrarlanan bir özelliği, ortalama gözlemcinin görmekte zorluk çektiği yanıltıcı bir nitelik haline gelmiş olması, modern medya demokrasisinin ortaya çıkışının bir işaretidir.

Siyasal gerçeklik dünyasının, siyasalın üç boyutuna kabaca karşılık gelen dinamik faktörleri vardır. Bu faktörler bu boyutlar aracılığıyla tanımlanabilir, kısmen tarif edilebilir ve dolayısıyla kuramda yeniden kurulabilir. Ayrıntıya girdiğimizde, bunlara farklı dilsel ve taksonomik ifadeler verildiğini görebiliriz. Farklı yazarlar bunları aynı şekilde ve aynı sözcüklerle tarif etmezler. Yine sözcüklerden sözcüklerin göndergelerine geçtiğimizde, siyasetin gerçek seyrine bulaşan faktörlerle ilgili olarak, siyaset biliminde yaygın bir konsensüsle karşılaşırız. Bu faktörlerin kaçınılmaz biçimde birbirleriyle etkileşim tarzları, siyasetin karakteristik mantığını şekillendirir. Medya yorumları, medya ya da bizzat siyasetçiler tarafından sahnelenen içi boş medya olayları için bir vesile ya da bahane olmak yerine siyasal gerçeklikleri iletme iddiasında bulunduğu sürece, siyasal mantığın ayrıntılarına ışık tutmalıdır. Medya uzmanları siyasal konuları ne kadar zekice çarpıtırlarsa çarpıtsınlar, olgusal gerçekçiliğin asla kaçınamayacakları önkoşullarından biri, budur.

PARTİ DEMOKRASİSİ

Çoğulcu demokrasi, normatif iddiaları ve kendisiyle ilgili yorumu ister mi- nimalist piyasa modelini, yani iktisattan türetilen demokrasi kuramını, ister katılımcı bir anlayışı izleme eğiliminde olsun, çok partili demokrasidir. ABD'nin siyasal sisteminin aksine Avrupa demokrasileri kendilerini katılımcı parti demokrasileri olarak görürler. Avrupalı partiler, Amerikan partileri gibi seçimler için seferber olan ve ardından uykuya dalan örgütler değildir. Üye örgütleriyle ve sivil toplum ile siyasal sistem arasında oynadıkları aracılık rolüyle, seçimler arasındaki dönemlerde aktif yurttaşların büyük çoğunluğunun siyasal kanı oluşturma sürecine sürekli etkin katılımını sağlamaları beklenir.16 Bu yüzden, Avrupa kamuoyunun ve siyaset kuramının iddia ettiği şekliyle katılımcı demokrasinin merkezinde canlı ve demokratik siyasal partiler vardır.

Çok Partili Demokrasinin Normları ve İddiaları

Avrupa'daki parti demokrasisi gelişme evrelerinin hiçbirinde ister eleştirenlerin dikenli tarifleri, ister bilim insanlarının geliştirdiği soyut modeller olsun, ününe tam uygun olmadı. Alman örneği, bu konudaki kapsamlı yasaları nedeniyle fikir vericidir. II. Dünya Savaşı'na kadar gelen Alman tarihinin büyük bir bölümünde eleştirmenler şu otoriter özdeyişe sımsıkı sarıldılar: Partiler devlette -ya da devletin üzerinde- gerçek bir nüfuza sahip olurlarsa, devleti batırırlar. Devlet Hegel geleneğine uygun olarak, ancak toplumun üzerinde bir konumda olursa, gereğince yerine getirebileceği benzersiz sorumlulukları olan bir şey olarak anlaşıldı. Bu nedenle, Weimar Cumhuriyeti'nin Anayasası gibi geç dönemlere kadar par-

tilerden, meşru devlet işlerinden en azından simgesel olarak bir kol boyu uzak tutulması ve yalıtılması gereken kendilikler olarak söz edilir. Weimar Cumhuriyeti'ndeki parti faaliyeti gerçekliği bu anayasal iddialara asla denk olmadı. Fakat Cumhuriyet'in sonunda, demokrasinin çöküşünün son evresinde Reich'in başkanı, iktidarı geleneksel partilerden alıp hiçbir rakibini asla hoş görmeyecek bir partiye -aslında partiden ziyade hareketti- vererek devleti kurtarmaya çalıştı, ya da kurtaracağını sandı. Hem eski anlamda bir parti, hem tüm partilerin üzerinde olmaya heveslenen bu örgüt, iktidara gelir gelmez olabildiğince hızlı ve kapsamlı bir biçimde demokrasiye ve demokrasiyi sürdüren partilere son vermeye kararlıydı. Federal Alman Cumhuriyeti'nin yeni kurulan demokrasisinin tarihi, otoriter devlet geleneklerinden ve eski parti düşmanı duygulardan bilinçli bir kopuşla ve diğer Batı demokrasilerinin demokratik standartlarına doğru bir açılımla başladı.

Almanya'nın yeni anayasası siyasal partileri kabul ediyordu fakat mevzuat onlara yalnızca mütevazı bir rol veriyor gibiydi. Siyasal partilerin klasik liberal rolü ile modern çoğulcu demokratik rolü arasındaki tarihsel gerilim, Anayasa'nın bazı maddelerinde hâlâ belirgindir. 21. Madde partilerin siyasal konularda kamuoyunun şekillenmesine yardım edecekleri beklentisini ifade etmekteydi. Toplumda yalnızca partilere böyle bir anayasal ayrıcalık tanınmaktaydı. Fakat bu ayrıcalık [38]. Madde'yle çelişir gibi görünüyordu, Bu maddeye göre parlamentodaki vekiller partilerinin temsilcileri olarak işlev görmemeli, bunun yerine bütün ulusu temsil etmeli ve yalnızca kendi vicdanlarına karşı sorumlu olmalıydı. 38. Madde'nin bu hükümleri parlamento üyelerini, partilerin yasal bağlayıcı denetiminden muaf tutuyor gibiydi. Bu da siyaset biliminde ve anayasa hukukunda iki madde arasındaki gerilimle ilgili ateşli tartışmalara yol açtı.

Bu tartışmalar üç ayrı tutumu öne çıkardı. Bazı âlimler kamuoyunun biçimlenmesinde parti egemenliğinin alternatifi bulunmadığını öne sürdüler ve bu nedenle 38. Madde'deki sınırlamaları, parlamentoda iç disiplin dayatmaya yönelik potansiyel çabalara karşı parti temsilcilerinin elini güçlendirme girişimi olarak yorumladılar.

Bazıları, milletvekilinin bireysel rolünün liberal gelenek (bu geleneğe göre parlamento, yerel ileri gelenlerin meclisidir) ışığında ele alınması gerektiğini ve partilerin, siyasal konularda kamuoyu oluşturma sürecine örgütsel destek ve yardım sağlamakla sınırlı olduğunu ısrarla savundular. Üçüncü tutum ise, parti işlevi ile vekillerin kişisel basireti arasındaki gerilim yüklü ilişkiyi, Anayasa'nın bilerek geliştirmeye çalıştığı bir ilişki olarak gördü. Buna göre Anayasa, bir vekilin iki yönlü rolünün, birbirlerini hem teşvik ettiği, hem de denetleyip dengelediği bir çerçeve yaratıyordu.

Alman Anayasa Mahkemesi'nde yargıçlık yapan ve bu konuda ortaya çıkan anayasa hukuku paradigmalarının şekillenmesine önemli katkılarda bulunan bir siyaset bilimci olan Gerhard Leibholz, ikna edici ve "gerçekçi" bir yorum önerdi. Ona göre 1990'lar boyunca gözlemlediğimiz gibi hukuk, partilerin siyaset üzerindeki etkisi olduğu gerçekliğini hesaba katmalıdır. Ona göre günümüzün belli bir toprak parçası üzerinde kurulmuş karmaşık devletlerinde siyasal partiler, plebisitçi demokrasinin modern eşdeğerini sağlamaktaydı. İddiaya göre insanlar verili bir partiye oy vermekle rakip politika seçenekleri arasında bir yönelim tercihine karar veriyorlar ve böylece kendilerini savunanlara, tercihlerini olabildiğince az değişiklikle yasalar ve hükümet eylemi biçiminde pratiğe geçirme görevini veriyorlardı. Bu yoruma göre partilerin demokratik rolü öncelikle, programlarda açıkça ifade edilmiş somut seçenekleri sunma sorunudur. Bu seçeneklerin uygulanmasından sorumlu olacak personelin seçimi ve denetimi ancak ikinci sırada gelir.

Leibholz'un demokrasi fikrinin, yani partilerin *de facto* bir plebisitte politikaya yön gösterdikleri fikrinin temelinde şu görüş yatar: Modern toplumu niteleyen değerler ve çıkarlar çoğulculuğu, ilke olarak en yüksek yerdedir.17 Değerler konusundaki kalıcı bölünme dikkate alındığında, doğrudan demokrasi geleneğinde asli olarak var olan halk denetimini bir ölçüde güvenceye almanın tek yolu, rakip partilerin seçmenlere sundukları önerilere çoğulculuğun yansımasını sağlamak ve devlet düzeyinde oluşan görüşün, seçmenin çoğul çıkarlarına sadakatle uymasını sağlamaktır. Bu koşullarda,

ancak çeşitli partiler sırayla yönetime gelirse ve makul ölçüde kısa aralıklarla önceki iktidar partisinin ve onun programlarının yerini muhalefet alırsa, toplum bir bütün olarak temsil edilebilir. Bu model, demokrasiyi partilerin plebisitçi işlevi ışığında yorumladığı için çoğunluk ile azınlığın etkileşimine, partilerin sırayla iktidara gelmesine ve açık programatik seçeneklerin çarpışmasına büyük önem verir. Leibholz'un anlayışına göre bir parti demokrasisinde seçim, kişiler arasında değil, kişilerin benimsediği somut politikalar arasında yapılmalıdır.

Parti Demokrasisinin Sınırları ve Yetersizlikleri

Yakın zamana kadar pek çok Avrupa toplumunda uygulandığı şekliyle parti demokrasisi, yukarıda tartışılan parti demokrasisi görüntüsüne kabaca da olsa denkti. Ancak en iyi günlerinde bile iki önemli kusuru vardı. Birincisi parti liderliği her zaman parti tabanından ve parti aygıtından üstün oldu. Partiler hiçbir zaman, açıkça ifade edilmiş iradelerini siyasal sisteme aktarabilen söylemsel topluluklar gibi çalışmadılar. İkincisi, bir plebisitte açıkça benimsenen bir programın parlamento ve hükümeti sarsması gibi bir olay hiç yaşanmadı. Avrupa'nın pek çok parti demokrasisinde belli konularda açıkça belirtilmiş farklılıkların sürekli sergilenmesine karşın, halka sunulan alternatif programlar pek açık değildi. Demek ki, partilerin iktidara geldikten sonra bağlayıcı karar olarak yürürlüğe koydukları politikaların pek çoğu değilse de birçoğu, daha önce kamusal ilgi ve tartışma ışığında sınanmamıştı. Dahası, İtalya, İsveç ya da Almanya gibi nispi temsili benimseyen bir siyasal sistemde, çoğunluk genellikle ancak koalisyonlarla sağlanabilir. Koalisyonun küçük ortağını tatmin etmek için kapsamlı ödünler verilmesi zorunluluğu sonucunda, büyük ortağın seçmenlerinin çoğu, yeni parlamentonun ve hükümetin eylemlerinde tam destek verdiği politikaları göremedi. Bu çekincelere karşın, partiler arasında tercihin, genellikle alternatif politika yönelimleri arasında bir seçim olduğu doğrudur.

İleri Batı demokrasilerindeki bu tez ABD parti sistemine uygulanırken tereddüt edilebilir. Oradaki partiler özünde yerel ve eya-

let düzeyinde örgütlerdir. Ulusal parti organlarıyla bağları zayıf ve kesik kesiktir. Genel parti organlarının yerel ve eyalet örgütlerine, hatta daha da önemlisi parti bayrağı altında seçime giren adaylara ortak bir program ya da politika ilkeleri dayatma olanağı yoktur. Her aday, öne çıkıp önseçimi kazanmak için kendi kurmaylarına ve para bulma yeteneklerine güvenen bir siyasal girişimcidir. Bir aday önseçimi kazanıp büyük bir partinin temsilcisi olduktan sonra parti yetkililerinden biraz yardım alabilir fakat birçok aday para ve destek bakımından zengin bireylere, çıkar gruplarına ve kendi özel servetine güvenmeye devam eder. Kampanya temalarını ve mesajlarını partinin ilkelerine değil, yerel ve eyalet düzeyinde seçmenlerin duymak istedikleri şeylere uygun biçimlendirirler. Yalnızca başkan adayının belirlendiği kongrelerde büyük partiler resmi bir "seçim programı" hazırlar. Burada bile adayların programı göz ardı etme özgürlükleri vardır ve çoğunlukla da ederler. Bu yüzden Amerikalı seçmen, siyasal adayları genel politikaların ve programların cisimleşmesi sayma eğiliminde değildir. Seçmenler, adayların kişiliğine, özgül vaatlerine, eyaletine ya da seçim bölgesine para yağdırabilme iddialarına tepki verirler. Amerikalı siyasetçiler ilkeler üzerinden siyaset yaparak değil, kendi bölgelerine hastane, baraj, askeri üs ve devlet ihaleleri kazandırarak seçim kazanırlar.

Parti demokrasisinin şaşaalı günlerinde bile partiler, her zaman bir kuvvetler paralel kenarında yalnızca bir öğeydiler; hiçbir zaman toplumun çıkarlarını doğrudan ve çarpıtmadan devletin en yüksek karar katlarına taşıyan "aktarım kayışı" olmadılar. Yine de siyasal alandaki en önemli güçtüler ve elit aktörlerin eylemleri, partilerin açıkça bağlı oldukları ve üyelerin savunmaya çalıştığı program ve imgelere sıkı sıkıya bağlıydı. Parti liderleri ilan ettikleri hedeflere sadık kalmasalardı, kamusal alanda, hatta parti tabanında meşruiyete sahip olmazlardı. Yazılı bir programı olmayan partiler bile, liderlerin politikalarını destekleme konusunda parti üyeleri arasındaki yaygın konsensüse güvenebilirlerdi.

Bir parti demokrasisinde partiler, toplum ile siyaset arasında aracılık yapabilen diğer siyasal aktörlerin rol aldığı alanın merkezi gü-

cüdür. Cemaat örgütlerinden, çıkar gruplarından ve meslek birliklerinden oluşan bir çoğunluğun çıkarlarını ve değerlerini harmanlar, odaklar ve bütünleştirip bu çoğunluğun desteğini almaya çalışırlar. Onlar da, siyasal sistemdeki en güçlü savunucuları olarak bu partiye yaslanırlar. Örneğin Federal Almanya Cumhuriyeti'nde işverenler derneği, çiftçiler derneği, mülk ve ev sahipleri derneği, her zaman çıkarlarına en iyi CDU'nun (Hıristiyan Demokrat Birlik) hizmet ettiğini bilir. Aynı şekilde parti de çoğunluğun desteğine sahip olmak için bu çıkarları gözetmesi gerektiğini kabul eder, ancak çok dar bir siyasal tabana sahip olmaktan kaçınmak için bu çıkarları daha kapsayıcı bir programda harmanlamak zorundadır. SPD'nin (Alman Sosyal Demokrat Parti) imajı CDU'nun tersidir. İşçi sendikalarının ve kiracı derneklerinin ortağıdır. Parti, tarihiyle ilgili nedenlerden ötürü, 1980'lere kadar kendisini sendika hareketinin bir ortağı değil, onun siyasal kolu olarak görüyordu.

Parti demokrasisi çağında en başta kiliseler olmak üzere, ara aktörlerle karşılaştığımız siyaset kesimi, siyasal süreçte önemli bir işleve sahip oldu. Toplumun çıkarlarına ve değerlerine tam ifade kazandırdılar. Siyasal çözüm bekleyen sorunların saptanması ve en ümit vaat eden seçeneklerin seçimi konusunda kamusal tartışmaları başlattılar ve yönlendirdiler. Dahası kitle iletişim araçları ve sosyal forumlar da dahil, kollarını birçok yöne uzattılar ve böylece, partilerin hedeflerine ulaşmak için çoğunluğun desteğini almaya çalıştıkları kamusal dünyanın şekillenmesine yardımcı oldular. Ara aktörler şebekesi, her zaman partilerin desteğini alma çabasının ötesine geçti. Katılımcıların uzun erimde sonuç almak için tasarlanan söylemleri sürdürebilecekleri ve siyasal sorunların potansiyel çözümleri arkasında çoğunluğu seferber eden baskılar üretebilecekleri bir kamusal mekânı ifadelendirip biçimlendirdi. Böyle bir aracılık işlevi, aynı zamanda uzun vadede çıkar çatışmalarını rasyonelleştirmenin, dengelemenin ve yönetmenin bir yoluydu da.

Ara Kesim

Siyasetin ara kesiminin şebekeleri, örgütleri ve gayri resmi ha-

kemlik sistemleri, demokratik siyasal sürecin niteliği bakımından anlamlıdır; bunun nedeni yalnızca, hatta öncelikle çıkarları yönlendirmeleri ve önerilen çözümleri aktarmaları değildir. Onların bu büyük önemi, sorunların tanımlanması ve eylem seçenekleriyle ilgili uzun erimli söylemler için enerji kaynaklarını ve faktörleri dengeleyen forumlar olarak üstlendikleri rolden kaynaklanır. Siyasal kamusal alanın farklı arenalarında olduğu kadar aktivistleri ve üyeleri arasındaki iç tartışmalarda da gözden kaçan temaları ve savları öne çıkarır, muhaliflerinin saldırılarına ve alternatif programlarına yanıt verir ve kesintisiz bir süreçte kendi yanıtlarını ve karşı-savlarını geliştirirler. Bu kesimdeki gruplar, temalaştırdıkları sorunları doğrudan ve güçlü bir biçimde cisimleştiren insanlara çok yakın dururlar. Bu yüzden kendilerini çok çalışmak ve ellerini taşın altına sokmak zorunda hissederek günlük kamusal yaşamın birçok modasından uzak kalırlar. Bu anlamda kamusal söylemin tutarlılığını ve rasyonelliğini yükseltmeye çalışırlar. Avrupa parti demokrasisine en uygun düşen tarif, oy için yarışan bağımsız partileri öne çıkaran değil, ara kesimin oynadığı belirleyici role ve partilerin buna bağımlılığına vurgu yapan tariftir. Partiler bu kesimde baş aktör olabilirler fakat sürekli ve doğrudan ara örgütlerden gelen beklentilerin, savların ve baskının etkisi altındadırlar. Bu yüzden de ara örgütlerin zaman ve süre anlayışını, iyi tanımlanmış çıkarlar ve değerler çerçevesinde yaptıklarını haklılaştırma ve meşrulaştırma zorunluluğu üzerine oturmuş siyasal rasyonellik normlarını paylaşırlar.

Üye tabanları, partilere sivil toplumun derinliklerine ulaşan kökler kazandırdığı için, ilgili yurttaşların siyasal programların hazırlanmasında yer alma ve bu programların uygulanmasını denetleme fırsatı olur. Bu şekilde siyasal sürecin tüm evrelerini kucaklayan tam bir katılım döngüsünü temsil ederler: Çıkarların yorumlanması, genel refahı artırmak için tasarlanmış bir programla bütünleştirilmesi, bu programları savunacak ve uygulayacak personelin seçimi ve son olarak, parti söylemlerinde etraflıca tartışılan eylemleri uygulamakla görevli temsilcilerin ve devlet görevlilerinin denetlenmesi. Eninde sonunda iktidara geldiklerinde programlarını resmi politikalara

dönüştürme olanağına yalnızca partiler sahiptir ve siyasal kurumlar sisteminde merkezi konumda olmalarının nedeni budur. Elbette, partilerin programlarını hayata geçirmeyi fiilen başarıp başarmadıkları, siyasal/yönetsel yeterlilik düzeylerine bağlıdır. Siyaset bilimi çözümlemeleri tarafından partilerin demokratik sistemdeki rolüne atfedilen sayısız ayrıntılı işlev, son çözümlemede bu ikisine indirgenebilir.

Robert Michels'le başlayan siyasal parti eleştirileri, partilerin iç demokrasi ve sosyal duyarlılık düzeyindeki eksikliklerini her zaman açığa çıkarabilmiş ve kamusal tartışmalarda bu eksiklikleri abartmıştır.18 Bu eleştirinin çoğu haklı, olsa da, bir bütün olarak bakıldığında partiler, devlet ile toplumu kitle katılımı temelinde bütünleştirmeyi ve böylece en can alıcı işlevlerini yerine getirmeyi başarmışlardır. Siyasal partilerin demokratik özlemlerine yönelik bazen yıkıcı olan eleştiriler, en iyi durumda bile partilerin içinde örgütlendikleri ve çalıştıkları toplumu ifade etmekten ve yansıtmaktan fazlasını yapamayacakları gerçeğini çoğunlukla gözden kaçırırlar. Partiler devlet ile toplum arasında demokratik bir bağ kuracakları beklentisini karşılamaya niyetli oldukları ölçüde, üyelerinin değişik, uyumsuz, hatta çelişkili taleplerini cisimleştiren bir iç yapıya gerek duyarlar. Her şeyden önce, partilerin temsil etmek istedikleri toplum, geniş bir kanı ve çıkar yelpazesi sergiler. Partiler de en az bu kadar geniş bir yelpazeye sahip olmalıdır. Fakat elbette partiler her zaman söylemleri ve çelişkileri yeniden biçimlendirebilmeli, böylece iç kurullarını canlandırıp üyelerin büyük çoğunluğunun destekleyeceği varsayılan görev yönelimli eylem programlarına yönlendirmelidir. Her şeyden önce siyasal bir örgüt olarak işlevleri budur. Yine parti sistemine yönelik eleştiriler çoğunlukla şu gerçeği gözden kaçırır: Partiler çıkarları eklemleme ve bütünleştirme görevini ciddiye aldıkları ölçüde, söylemsel tartışmalarda sürekli ortak programları görüşüp karara bağlayan "kuvvetler paralelkenarı"ndan başka bir şey olamazlar. Özellikle sağcı popülistler, özsel bir parti işlevinin, çoğunlukla çelişkili sosyal çıkarları ortak bir programda bütünleştirme işlevinin yerine getirilmesini bir başarı değil, partinin başarısızlığının işareti olarak yorumlarlar.

Gerçekçi Bir Parti Kavramı

Hamilik, yozlaşma, kendi tasasına düşme ve şebeke kilidi gibi aşağılayıcı terimler, biraz da haklı olarak, partilerin rolüyle ilgili kamusal tartışmaya egemen olmuştur. Fakat daha derinden bakarsak, bu tür eleştirilerin partilerin bir demokrasideki işlevinin tam kalbini hedef aldığını görürüz. Siyasal süreç için gördükleri özgül hizmetlerin ötesinde, bir demokraside partiler dört şey yapmak zorundadırlar: Personelini seçmek, yetki vermek ve denetlemek; çıkarları ve değerleri kademeli olarak somut politika tasarıları içinde bütünleştirmek; demokratik kamuoyu oluşumunun gerilim dolu iç süreçlerini daha uzun erimli ufukların ışığında yeniden yorumlamak; devlet ve toplum düzeylerinde sayısız karara katılmak. Yalnızca partiler kendi liderlikleri tarafından marjinalleştirildikleri dönemlerde bir tek karar verici otorite bu faaliyetlerin tümü üzerindeki denetimi merkezileştirebilir. Kural olarak partilerin, farklı karar düzeylerinde parti üyelerinin büyük çoğunluğunun bağımsız fikirli oluşundan ve işbirliğinden kaynaklanan kuvvetler paralelkenarının gerilimlerini, dinamiklerini ve açık uçlu süreç niteliğini ifade etmeleri daha olasıdır.

Siyasetin kitle iletişim araçları tarafından sömürgeleştirilmesi olarak anlaşılan medya demokrasisi, siyasal partilerin rolünü ve çalışma tarzını köklü bir biçimde değiştirir. Partiler kitle iletişimi mantığının zorunluluklarına teslim olmak zorunda kaldıkları ya da belki de olmak istedikleri ölçüde, iletişimsel zaman çerçeveleri ve çekim merkezleri değişir, siyasal ortamlarına farklı tepki verirler. Sivil toplumdaki birçok nüfuz merkeziyle uzun tartışmalar yoluyla konsensüse ulaşan, kararların ve programların yavaş yavaş olgunlaşmasına izin veren ve üst kadroların temsilcilik ve somut politika üretme faaliyetlerinde bu kararlara ve programlara uymasında ısrar eden geleneksel siyasal parti modeli, artık pratik olarak bir anak- ronizma haline gelmiştir. Partiler ismen ve dış görünüşlerinin kimi yanlarıyla hâlâ kamusal alanda olsalar da, çalışma tarzları, özleri ve oynadıkları oyun köklü biçimde değişmiştir.

ÖZET

Bireyi özerk karar veren ve eyleme geçen bir konuma koyan işler bir siyasal kamusal alan olmadan, demokrasi olanaklı değildir. Çoğulcu, hukukun üstünlüğünü temel alan siyasal topluluklarda uygulandığı şekliyle demokratik siyaset normları, farklı demokratik katılım modellerine bol alan bırakan geniş bir olasılıklar yelpazesinin sınırlarını çizer. Gerçek-dünya siyasetinde katılıma alternatif yaklaşımları tanımlamamıza olanak veren üç kuramsal paradigma vardır: *Bir pazaryeri olarak demokrasi* modeli, *katılımcı demokrasi* modeli ve *demokratik bir sivil toplum* modeli. Bu modellerin tümü Batı demokrasisinin normatif iddialarıyla bağdaşır. Tümü, siyasal ve sosyal sistemlerle ilgili kapsamlı, güvenilir bilginin elde edilebilir olması gerektiği konusunda hemfikirdir.

Elbette siyasal kamusal alan medya temsilinden fazlasını gerektirir. Bununla birlikte bir demokrasi medyadan, yurttaşlık yaşamının kilit girdisi olan uygun siyasal bilgiyi kamusal alana sağlamasını ve böylece siyasal tartışma sürecini kolaylaştırmasını beklemelidir. Bu bakımdan siyasalın mantığı, medya temsilinin uygunluğunu ölçmenin vazgeçilmez bir standardı sayılmalıdır. Siyasal süreçlerin, onları diğer sosyal eylem sistemlerindeki süreçlerin seyrine kazılı mantıktan ayıran farklı bir karakteri vardır. Siyaset konusunda uygun bir biçimde iletişim kurmak, ilk önce bu mantığı anlamak ve kitle iletişim araçlarının gerçekleştirdiği dönüşümlerin ortasında bu mantığı gözden kaçırmamak demektir. Bu durum tüm düzeyler için geçerlidir: Uluslararası ilişkiler, iç politika, hatta çıkar grupları gibi resmi kurum dışı siyaset düzeylerinde.

Kitle iletişim araçlarının demokratik siyasetin standartlarını kar-

şılaması için, siyasal olayları bu olayların örgüsüne göre iletmesi, yani haberleştirdiği her bir olayın kendine özgü özelliklerini ortaya koyması gerekir. Bu yüzden bir demokraside kamusal iletişim, içeriği seçici sunarak ve kısaltarak kamuoyunun dikkatini çekmeye çalışan kendine özgü yöntemlere karşın, daha geniş toplum bağlamında gerçekleşen siyasal sürecin farklı mantığına uygun olmalıdır. Zira, medya siyasal süreci tüm farklı boyutları ve görünümleriyle betimlerse, yurttaşlar kendilerini ilgilendiren politikalarla ilgili gerekli bilgiyi medyadan alabilirler. Kitle iletişim araçları kamusal alanın tamamını hiçbir zaman işgal etmeseler de, tanımlanmasına ve biçimlenmesine yardım ederler.

Parti demokrasisi, Batı Avrupa'daki katılımcı demokrasinin en belirgin ve en yaygın biçimidir. Siyasal gerçeklikle ilgili güvenilir bilgiden daha fazlasını gerektirir: Diyalog, tartışma ve konsensüse varmak için ek bir kamusal alan var olmalıdır. Düzgün işleyen bir çok partili demokraside siyasal partiler ara kesimden ve sivil toplum örgütlerinden gelen beklentilerin, savların ve baskıların sürekli ve doğrudan baskısı altındadırlar. Siyasal partiler, ara örgütlerin zaman ve süre anlayışı ile iyi tanımlanmış çıkarlar ve değerler çerçevesinde yaptıklarını haklılaştırma ve meşrulaştırma zorunluluğuna oturan siyasal rasyonellik normlarını paylaşırlar. Bu yüzden parti demokrasisi, müzakere ile siyasal katılımı birleştiren bir siyasal rejimdir.

2

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ MANTIĞI

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI MANTIĞI

Critical Ideas in Television Studies'te John Corner yanlış seçim, yanlış yorumlama ve yanlış bilme dediği şeylerin çeşitli biçimlerini ve nedenlerini birbirinden ayırır ve bunları, izleyicinin televizyon programlarını işleme tarzının potansiyel sonuçları olarak ele alır.1 Fakat Corner, öyle görünüyor ki, çözümlediği tüm çarpıtmalardan muaf temel bir medya iletişimi ve alımlanması biçiminin varlığını varsayıyor. Bu bölümde medyanın kendine özgü iki süzgeçli sisteminin çalışma şeklinin, gerçekliğin çarpıtılmış bir temsilini verme ve sonuç olarak "yanlış bilme"yi besleme eğiliminde olduğunu ileri sürerek, onun vardığı sonuçlara karşı çıkıyorum. Başka bir deyişle, medya alışılmış biçimlerde çalıştığında bile çarpıtmalar ortaya çıkar. Medyada siyasal iletişim söz konusu olduğunda, medya aktörleri, medya mantığı ile fiili siyasal olayların mantığı arasında daha dengeli bir senteze ulaşmak için bilinçli, sofistike önlemler almalıdırlar. Ancak bu şekilde medyadaki bu çarpıtma eğilimine kısmen karşı koymayı umabilirler. Oysa süzgeç sisteminden geçen bir siyasal iletişim vakasındaki çeşitli "yanlış" etkiler, bu tür dolayımın en doğal ve aleni sonucu gibi görünür. Bu yüzden yanlış bilme ve bununla bağlantılı sonuçlar siyasetle ilgili sözde normal, çarpıtmasız medya sunumundan sapma değildir; aksine, medya demokrasisinde medya iletişiminin kalbidirler. Çarpıtma, *normdur.*

Siyasetten ayrı olarak kitle iletişim araçları alt-sistemi, halkın dikkatini sınırlı konulara ya da temalara odaklandırır ve böylece sosyal sistemin bütününde, kalıpların devamına katkıda bulunur.[2] G.E. Lang ve K. Lang gibi yazarlar, gazeteciler tarafından üretilen dünya görüşlerinin daha geniş bir sosyal süreç ışığında anlaşılması gerek-

tiğini vurguladılar.3 Dahlgren ve daha yakın zamanda Gripsrud bu sürecin, herhangi bir çağın popüler kültüründe hüküm süren söylem biçimleri bağlamına gömülü olduğuna işaret etti ve bu şekilde kitle iletişiminin en başarılı biçimlerine hakkını vermeye çalıştı.4 Başka konuları inceleyerek onların savlarının bir adım ötesine geçmek istiyorum. Medya malzemeyi nasıl seçer ve çağdaş gazeteciler bu malzemeyi en iyi sunmanın yolunu nasıl kararlaştırırlar? Bu kararlar birbirlerini nasıl etkiler ve siyaset dünyasını betimlemeye ne kadar yer bırakırlar?

Mikro ekonomik bakış açısından herhangi bir kitle iletişim aracı için rasyonel davranış, hedef kitlesi içinde olası en büyük pazar payını ele geçirmektir. Oysa, bir bütün olarak medya sistemi noktasından bakıldığında, tek tek medya firmaları arasındaki rekabet, firmanın cezbetmeyi umduğu hedef grubun efektif talebine uygun seçilmiş olmaları anlamında halk için anlamlı olan, görünüşte tükenmez bir bilgi ve eğlence ürünleri bolluğuna yol açar. Hedef kitleyi memnun edemeyen ürünler, buna değerse rafine edilebilir; aksi takdirde piyasadan silinir. Siyasal dünyayla ilgili bilgi ve haber sunan medya ürünleri, taşlama, "kabare" tarzı eserler ya da siyasal gerçeklerle bir tür ironik ilişkinin görünür işareti olan açıklamalar değillerse, nesnel habercilik standartlarına uygun olma, yani konularını doğru bir biçimde ifadelendirme iddiasında olmalıdırlar. Medya, siyasal gerçekliği de kapsayan neredeyse sınırsız bir olaylar zenginliğini tam ve eksiksiz aktarma konusunda son derece sınırlı bir kapasiteye sahiptir. Bu yüzden her zaman konularını seçmek ve sunum şeklini tercih etmek zorundadır. En iyi senaryoda medyanın konu seçimi, hem izleyiciye ait olduğu varsayılan çıkarlara, hem de sadece haberi yapılan olayların benzersiz özelliklerine özel önem verir.5

1. Süzgeç: Haber Değeri

Ampirik araştırmalar tüm kitle iletişiminin, olayların seçiliş biçimi ve belli yanlarının vurgulanması bakımından aynı süzgeç sistemlerinden geçtiğini göstermektedir. Bu hem yazılı basın, hem görsel ve işitsel medya için ve haber ajanslarından editörün masasına kadar

haberin her aşamasında geçerlidir. Bu seçme mekanizması, bilinçli olarak formüle edilmiş, dikkatle uygulanan bir norm olarak değil, daha çok, bilinçli ve açık bir şekilde varlığının farkında olmadığında bile gazetecinin yargılarını etkileyen örtülü bir mesleki konsensüs biçiminde etkili olur. Halkın dikkatini çekmesi en fazla olası malzemeyi seçip almak için, geniş bir olası tercihler eleğinden geçen habere atfedilen değer, bu mekanizmaya yol gösterir.6

Gazetecinin deneyimli gözü, profesyonel haberciliğin standartlarını seçme sürecine uygulayarak siyasetin gerçek dünyasındaki her olayı serinkanlı değerlendirip, gerçekten "haber değeri" olup olmadığına karar verir.7 Uzun erimde bu önemlidir çünkü aynı seçme işlemi çeşitli evrelerin tümünde tekrar tekrar uygulanır ve sürekli uygulandığı için etkisi güçlenir. Birincisi, haber ajanslarından, gazeteci ürününe yapılan son rötuşlara kadar medya sisteminin her birimi tarafından aynı standartlar tekrar tekrar ve her zaman aynı kafa yapısıyla uygulanır. İkincisi, standartlar bilginin "hammaddesi"nin adım adım arıtıldığı süreci etkiler. Üçüncüsü, standartlar, gözlemlenen olayların sadece beklentilerine uygun yanlarına ışık tutarlar. Bu yüzden standartların, süzgeçten geçen sonuçlara neredeyse büyülü bir güç kazandıran birikimli, tekrarcı ve odaklama bir niteliği vardır. Haberciliğin bu boyutlarıyla ilgili ampirik araştırmalar Johann Galtung tarafından başlatıldı. Winfried Schulz ise bu araştırmaları geliştirerek Almanya'ya uyarladı. Schulz, ampirik çözümlemelerinde, habercilik konusunda en az bir düzine faktör saptadı; bu faktörlerin, neyin önemli ve haber değerine sahip olduğu konusunda medya aktörleri arasında bir konsensüsü ifade ettiklerini gösterdi.

Medyanın ilgi gösterip göstermemesini etkileyen temel öncül, siyasal konuların olay niteliğidir. Olay olarak nitelenme başarısını gösteremeyen, ya da akla uygun bir biçimde olaya dönüştürülmeyen ya da en azından olayla ilişkilendirilemeyen düşüncelerin, programların, niyetlerin, yorumların, beklentilerin, metinlerin ve projelerin, medyanın kendi gerçeklik versiyonunu yapılandırmasına yarayabilecek hammadde sayılma şansı çok azdır. Başkan George W. Bush Şubat 2001 'de geniş çaplı vergi kesintileriyle ilgili yeni planını du-

yurduğunda, bu tür tiyatro benzeri, yapmacık olayların iyi bir örneğini verdi. Bush ne istediğini basitçe ilan etmek yerine, orta sınıf da dahil herkesin planından yararlanacağını göstermek için farklı gelir düzeylerinden Amerikalı aileleri etrafına topladı. Elbette aileler, Bush planından yararlanmalarını sağlayan demografik ve maddi özelliklere sahip olacak şekilde, önceden dikkatle seçilmişti. Böylece basit bir duyuru, eleştirileri susturmak ve kamuoyunu ayartmak için tasarlanan bir medya olayına dönüştürüldü.

Haberciliğin kimi önemli faktörleri, betimlenecek olayların haber değerini güçlendirir: Olup bitenler kısa bir zaman aralığında geçmeli ve eğer olanaklıysa zaten sonuçlanmış olmalı; uzamsal, siyasal ve kültürel olarak gözlemciye yakın olmalı; bilginin, izleyici topluluğunca zaten bilinen ve tanınan temalar bakımından sürpriz değeri olmalı; ve son olarak, ya birilerine ciddi zararı olmalı ya da büyük başarıları canlandırmalıdır. Kişiselleştirmenin birbirinden tamamen ayrı iki boyutunun, tüm medya için büyük önemi vardır; fakat görüntünün söz konusu olduğu durumlarda, mutlak belirleyicidir. Genel olarak medya kişiler tarafından canlandırılan ya da tanımlanan olaylarla ilgilenmekten hoşlanır, özellikle de söz konusu olan kişiler şöhretse.

Bir olaya habercilik faktörlerinden ne kadar fazlası uygulanırsa, olayın beklenen haber değeri o kadar yüksek, medyanın olaya ilgi gösterme olasılığı da o kadar fazla olur. O nedenle, medyanın dikkatini çekmenin en güvenilir formülü, kabaca aşağıdaki ana çizgilere sahip bir olay bulmaktır: İşin içinde, kültürel, siyasal ya da mekânsal anlamda izleyicinin yakın çevresinden gelen, çatışma yüklü bir durumdan ya dikkate değer başarılarla ya da ciddi hasarla çıkan sınırlı sayıda ünlü birey olmalıdır. Gerçek dünyadaki olayların mantığı, medyanın haber yapılacak malzemenin seçiminde bu kuralları uygulama şeklini fazla etkilemez. Gazeteciler, olaya dahil olmayı istemez, haberi kendi profesyonel ölçütlerine göre kurgulayarak geniş halk kitlesinin dikkatini çekmeyi tercih ederler. Dolayısıyla olay ve kişileştirme, medyanın gerçekliği kendi koordinatları içine yerleştirmek için kullandığı en can alıcı noktalardır.

2. Süzgeç: Sahne Yönetiminin Kuralları

Siyasal gerçekliğin dikkat çekme değerlerinden ötürü seçilen parçaları, seçme mantığının emrettiği süzgeçten geçirme prosedürlerinden geçerek sonunda kurgu atölyelerini boylarlar. Orada, hedef kitlenin azami dikkatini çekecek şekilde tasarlanmış bir sunum tarzını emreden başka bir kurallar kümesine göre yeniden düzenlenirler. Bu son kurallar kümesi ve medyanın mamul ürününe ustaca uygulanışı, tüketici zevkindeki sosyokültürel eğilimlerden ve ilgili iletişim aracının teknik potansiyelinden, başlangıçtaki seçme kurallarına göre daha çok etkilenir. Bu nedenle Dahlgren modern gazeteciliği, en belirgin biçimi öykü anlatmak olan bir popüler kültür biçimi olarak anlamayı önerdiğinde haklıydı.8 Bu kültürün kuralları her zaman geçicidir çünkü beklenen ilgiyi çekmedikleri anlaşılır anlaşılmaz değiştirilebilir ya da ıskartaya çıkarılabilirler.9

Tahmin edileceği gibi, hem bir tek kitle iletişim aracı türü içinde, hem kitle iletişim araçları arasında sunum tarzında anlamlı uyumsuzluklarla karşılaşırız. Örneğin, yazılı basın ile görsel-işitsel basın arasındaki daha keskin ayrımlar bir yana, yazılı gazetecilikte itibarlı basın ile boyalı basın arasında açık farklılıklar vardır. Günümüzün formatif iletişim aracı televizyon, diğer tüm medya tipleri için bir hız saptayıcı, mıknatıs ve kamçı olmaktadır. Yine de, kuralların her olayda aldığı nihai biçimdeki farklılıklara karşın, bütün medya sınırlarını kesen sınırlı bir kurallar kümesi saptanabilir. Gerçekliğin süzgeç sistemiyle seçilen parçalarını yeniden birleştirmeye sıra geldiğinde, bu kurallar kümesi olanaklı olanı ya da genel kabul göreni belirleyen repertuvar işlevi görür. Medya tüm dış görünüşüne karşın, bu sunum kurallarının etkisi altında siyaset dünyasının bazı boyutlarını aslına uygun yansıtan bir ürün ortaya çıkarabilir. Haberin içine giren seçme sistemi izleyiciye görünmez; bu yüzden o, dünyayı gerçekte olduğu gibi gördüğüne inanır. Ampirik çözümlemenin açığa çıkardığı gibi bu sunum kuralları, kültürün kusursuz örneği tiyatro tarafından kullanılan kuralların özünde aynısıdır. Tek bir farkla: Medya yapımlarının arkasında yatan amaca uygun düzenlemeyi fark etmek, tiyatroya göre daha zordur. Kuralların uygulanma ve vücut bulma şekli bir

iletişim aracından diğerine ve medya yapımcılarının meslek anlayışlarındaki farklılıklara göre değişir; fakat ayrılıklar türle ilgili değil, dereceyle ilgilidir. Dramlardan ve kahraman masallarından farsa ve kişi öykülerine kadar çeşitli türler, bir televizyon şovunda olduğu kadar bir gazetede de etkili bir biçimde resmedilebilir. İtibarlı basın uzak durmayı başarsa da, günümüzde televizyonun izleyicinin kalbini kazanmak için yürüttüğü başarılı haçlı seferi, bu sunum tarzını tüm medya sistemi için bir model haline getirmektedir.

Tiyatrolaştırma Modelleri

İkinci medya süzgeci sisteminde, sunum kurallarında, siyasal olayların ve söylemlerin yazılı medya ve görsel-işitsel medyada sahnelenme şekliyle ilgili bir incelemeden hareketle ampirik olarak yeniden yapılandırılabilen kabaca sekiz farklı kalıp vardır. Bunlar daha dikkatli çözümlemeyle daha da arıtılabilirler. 1997'de temsili bir gün için, konuşma diline oldukça sadık bir terminoloji kullanılarak yapılan siyasal medya formatlarıyla ilgili bir içerik çözümlemesi, aşağıdaki listeyi ortaya çıkarmıştır: Kişileştirme, mitik kahramanların çatışmaları, dram, arketip anlatılar, sözlü düellolar, sosyal rol dramaları, simgesel tonları olan eylemler, eğlence sanatkârlığı ve sosyal bütünleşmeyi yücelten habercilik ritüelleri.10

Kişileştirme, gerçek kişileri, dilsel ve dilsel olmayan ifadelerini bir araya toplayarak, bir ülkenin siyasal kültüründe ve mitolojisinde güçlü tınısı olan niteliklerin, kuvvetlerin, eğilimlerin, erdemlerin, programların ya da güçlerin cisimleşmesi olarak gösterir. Bu şekilde Tony Blair ile Gerhard Schröder temsil ettikleri programların fiili içeriğinden bağımsız olarak, iradeli, erdemli, yenilikçi ve "yapabilir" ruhlu insanlar olarak yansıtıldı. Ve eski sinema oyuncusu Ronald Reagan, canlandırdığı en ünlü role dayanılarak bir futbol kahramanı, "Gipper" olarak yansıtıldı. Bu kişiler, onları, gerçek kişiler olarak olduklarının, hatta olabileceklerinin çok ötesinde bulunan mitik kahramanlar arasına koyan insan ötesi nitelikleri cisimleştiriyor gibi görünürler. Mitik kahramanlar çatışması sayesinde, siyasal alandaki çeşitli düşünce okulları, fikirler ve çıkarlar arasındaki çekişme, kah-

ramanlar arasında ölümcül bir düello gibi sahnelenebilir. Bill Clinton ile zorlu düşmanı Kenneth Starr arasındaki mücadele mükemmel bir örnek olarak akla geliyor. Diğer yandan kahramanlar çatışması senaryosu, tepedeki siyasetçiler arasındaki siyasal kavgaları şişirip, kaderin insanüstü güçleri arasında can alıcı savaşlara da dönüştürebilir.

Sahne düzenlemenin basit, fakat etkili şablonları olan *drama ve mini- drama,* radyoda ve televizyonda olduğu kadar yazılı basında da yaygındır. Bunlar, kahraman olsun ya da olmasın, kaderin geride yalnızca galipler, mağluplar ve başarısızlar bırakan bir sona ittiği kişiler arasında trajik bir çatışmayı betimler. İnsani zafer ve yenilgiyle, hak edilen ve edilmeyen mutluluk ve sefaletle ilgili köklü duygulanımlar, insan yaşantısının parabolik yörüngesini dramatikleştiren, sanatsal açıdan düzenlenmiş performanslar biciminde sunulur.

Yaşamda ve sanatta tekrar tekrar geri dönen kalıplaşmış, beylik figürleri canlandıran medya öykülerinde *arketip anlatıları* yaşarız: Baba ve anne, dost ve düşman, yönetici, iyi adam, kötü adam, hain, masum, bilge adam, uzman, geleceği parlak, serseri, kurnaz tilki, dalavereci, güçlü ve güçsüz; bunların tümü bilinen ve bilinmeyen siyasal aktörler biçiminde figürlerdir. Bu figürler medyanın, kendi olay sunumunu anlamlı bir anlatı dizisi şeklinde yapılandırmasına olanak verirler.

Habercilik ritüeline, özel ya da kamusal neredeyse tüm televizyonların haber formatlarında rastlanabilir. İster sert, ister babacan ve dostane, ister alımlı olsun ana haber sunucusu her zaman ciddi ve güvenilir görünür. Her gün aynı saatte ekrandan toplanan izleyici cemaatine doğru eğilir; günlük toplu yaşam ritüelinde tanıdık bir figürdür. Günün bu saatinde hep yaptığı gibi elimizden tutar ve bize, bu karmaşık dünyadan bir şeyler, iyice ölçülüp biçilmiş, kolayca sindirilebilir miktarda bir şeyler sunar; dünyayı anlaşılır kılar, hatta eğlendirici, sakinleştirici tavrıyla dünyanın gizemli ve korkutucu yanlarını evcilleştirir ve bunları kalıcı düzenin değişmeyen ritüellerinin içine sokar. ABD'de ana haber sunculuğu sanatının usta uygulayıcıları kuşkusuz, bir üstadın "takım elbiseli Tanrı" dediği Walter Cronkite amca ile Eric Sevareid dayıdır.

Sözlü düello, izleyicide şiddetli gerilimler yaratmak için ne pahasına olursa olsun, çatışmadan, yoğun duygulanımdan ve heyecandan yararlanmasını bilen oldukça popüler talk-show tipinin beylik reçetesidir. Moderatör ilk önce taban tabana zıt -çoğunlukla uç- görüşleri savunan konukları toplar. Sonra, hiçbir normal sohbetin, hatta oldukça duygusal bir sohbetin bile bu dereceye varması mümkün olmasa da rakip katılımcıları yoğun çatışmalarla sonuçlanan bir ağız dalaşına iter.

Siyasette ve siyasetin medya temsilinde *eğlence sanatkârlığı,* genellikle zararsız bir meşgaledir. Eğlence ve şaka, kaba güldürü ve komedi, özel öyküler ve bir miktar sirk, müzik ve oyun, insanların izleme nedenleridir. Siyasetçiler bu şovlara genellikle özel yurttaş ya da "doğal birey" olarak ve çoğunlukla arkalarında karıları ve çocuklarıyla birlikte giderler. Sohbet sırasında siyasal bir konu gündeme gelebilir; fakat kimsenin midesini bulandırmayacak ya da eğlenceyi berbat etmeyecek şekilde bir meze niyetine biraz dokunulup geçilir. Yine de eğlence sanatkârı forumları siyasetçilere, Bill Clinton'ın saksafonuyla kanıtladığı gibi, yetenekli olduklarını ve gevşemeyi bildiklerini kanıtlamaları için harika bir fırsat sunar.

Başka bir talk-show formatı olan *sosyal rol dramaları,* konukların kendiliğinden bir sohbet yürütmelerine izin vermek yerine, yönetmen tarafından sözgelişi sendika temsilcisi ya da girişimci, siyasetçi, eleştirmen ve benzeri sosyal rolleri cisimleştirmeye zorlandıklarında gerçekleşir. Fikir, senaryosu önceden yazılmış bir idealleştirilmiş sosyal roller dramını izleyicinin gözü önünde sahneye koymaktır. Konular nadiren etraflıca tartışılır ya da aydınlatılır; gerçek ya da potansiyel eylemlere fazla önem verilmez. Moderatör ve kameraman dikkati sahici tartışmadan uzaklaştırmak için, katılımcıların hareketlerini, mimiklerini, aslında tüm vücut dillerini kameraya almayı tercih eder. Konukların bir tür anlayışa varma olasılığı ortaya çıksa, yönetmenler sosyal rollerinin klişe boyutuna odaklanmalarını ve onu oynamalarını sağlamaya çalışırlar. Konukların bunu yapması çok zor değildir, çünkü tam da bu rollerin erbabı oldukları için programa çağrılmışlardır. Yönetmenin toplumun yapısal bir özelliği

saydığı sosyal rol çatışması öyle bir şekilde düzenlenir ki, konuklar sonunda neredeyse ellerine tutuşturulan senaryodan okurlar.

Simgesel anlamla dolup taşan işler söz konusu olduğunda, ünlü bir kişinin yaptığı bir şey ve simge yüklü "rol kesen vücudu", geniş sosyal sonuçları olan bir anlam bağlamını, bir tek dramatik harekete daraltarak ve yükselterek canlı bir biçimde ifade eder. Willy Brandt, Varşova Gettosu Anıtı önünde diz çöktüğünde ya da Ronald Reagan, Kuzey Kore sınırında amaca uygun düzenlenmiş bir siperin önünde bir önder gibi durduğunda, rol yapıyorlardı ve belli bir tutumu ya da olayları yorumlama tarzını halka öneriyorlardı. Bu tür şeyler çoğunlukla bozulup içi boş, sahte siyasete ya da salt inandırma siyasetine dönüşür. Örneğin Başkan Reagan tantanalı bir biçimde okulları ziyaret ederken, aynı zamanda yönetimi okul bütçelerini kısmakla meşguldü. Bu simgesel inandırma siyaseti, tüm o jestlere rağmen siyasetin gerçek dünyasında fiilen gerçekleşmeyen bir olayı, gerçekmiş gibi gösterir.

Estetik ve İçerik

Medya için bu zengin amaca uygun sahne düzenleme seçenekleri repertuvarı, tiyatroda hazır bulunan teknikler stokundan alınır. Dikkat çekmesi olası sunum tarzları paleti olarak bu teknikler stoku; yararlandığı malzeme karşısında tarafsız olma eğilimindedir. Verili herhangi bir yapımda bu malzemenin örgüsü ve bilgisel içeriği önemli ya da önemsiz gösterilebilir. Yüzeysel, yanlış eleştiriler bu medya yapımlarının salt eğlendirme değerinde, depolitizasyona yönelik eğilimin gerçekte ne kadar güçlü olduğunun çürütülemez kanıtını görürler. Fakat tiyatroya bir göz atmak ve bu sahne yönetimi kalıpları repertuvarından alınan şovlara daha dikkatli bir bakış, başka bir şeyin söz konusu olduğunu gösterir. Elbette tüm kalıpların siyasal konuları ele alma kapasiteleri farklıdır ve tümü bu sorunları farklı biçimde ele alır. Fakat simge yüklü sahte eylemler hariç (kabul edildiği üzere çok yaygın bir kalıp), siyasetin mantığıyla kurulan iki ilişkiden birine sahip olabilirler. Bir yanda birçok medya yapımı siyasetle ilgisiz, içi boş ve basmakalıptır; estetik biçimlerinin

eğlendirme değeri dışında hiçbir şeyleri yoktur, yani siyasal içerikten yoksundur. Diğer yanda estetik biçimde dönüştürerek ve tartışma ve bilgilenme yoluyla rahatlama sağlamak için kendine özgü teknikleri kullanarak, bazen siyasala duyarlı olabilirler. Televizyondaki bir panel, sav ve karşı sav alışverişine yoğunlaşarak bir konuyu berraklaştırabilir ya da sahte berraklaşma üretebilir. Son çözümlemede şovun yönetmeni eğlenceyle ilgilenir; bu nedenle izleyicinin izlediği şeye tepkisini gerçekte belirleyen şey, şovun hükümran üretim değerlerine göre dikkatle kurgulanmış sesler ve hareketlerdir.

Medya estetiğini siyasetle sentezlemenin neredeyse sınırsız sayıda yolu vardır. Bazı durumlarda medya estetiği daha iyi bir siyaset anlayışı geliştirmede oldukça ileri gidebilir, bazı durumlarda ise pozitif bir engel olabilir. Sorun bir şovun amaca uygun sahnelenip sahnelenmediği değil, daha çok yapıma hangi faktörlerin girdiği ve nasıl girdiği sorunudur. İkincisi gerçekte siyasetin medya tarafından nasıl dönüştürüldüğünü gösterir.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI EKONOMİSİ

Kitle iletişim araçlarının mantığı, ekonomik yapısıyla yakından bağlantılıdır. Özel sektör medyada ürünün her şeyden önce meta olduğu açıktır; zira satış rakamları, yatırımdan gelir ve kâra kadar tüm faaliyetlerin tek haklılık gerekçesidir. Birkaç sayfa önce yapılan işlevsel çözümleme medyanın ana hedefinin genel anlamda ne olduğunu zaten göstermişti: İzleyicinin dikkatini olabildiğince çekmek. Özel sektör medya firmalarının yönetiminde ticari başarı uğruna daha da takıntılı bir biçimde bu hedefin peşinde koşulur. Bugün, son yıllarda artan medya yoğunlaşmasının ve rekabetinin gölgesinde, durum tamamen kontrolden çıkmıştır. Özellikle televizyonun ve onun ardından geri kalan medya sisteminin sınırsız pazarında artan özel sektör rekabeti aslında, medyaya özgü iletişim tarzlarına yabancı bir ticari-yönelimli kurallar kümesi dayatmamaktadır.11 Tersine, başından beri medyada asli olarak var olan kuralların denetimsiz biçimde büyümesine yol açmıştır. Bununla birlikte, daha az etkilenen dipteki kaliteli yazılı basından en çok etkilenen en tepedeki boyalı basına ve ticari televizyonlara kadar, çeşitli medya tiplerinin meta niteliğinden etkilenme derecelerinin açık bir hiyerarşisi vardır.

Kitle iletişim araçları pazarı

Kitle iletişim araçları pazarı, son 20 yılda bir birleşme çılgınlığıyla ele geçirilmektedir; özellikle bu tür birleşmelere izin verilen ülkelerde.12 Bu ana eğilim medya pazarlarının hem dikey, hem yatay yapısını etkiliyor. Burada söz konusu olan, şimdiki ve gelecekteki rakipleri saf dışı bırakma çabası değildir. Birçok birleşme, Ocak 2001'de American Online'm Time Warner'ı elde etmek için yaptığı gibi, bü-

tün medya türleri zinciri üzerindeki sahipliği ve kontrolü pekiştirmek için yapıldı. Bu tür birleşmelerin stratejik avantajları yeterince açıktır: Medya ürünlerinin "çapraz satışı" firmalara, her bir iletişim aracını diğer tüm araçların ürünlerini satma işiyle meşgul ederek bir ürünün tüm kazanç potansiyelinden yararlanma olanağı verir. Sonuç olarak kitle iletişim araçları pazarı, özellikle de televizyon pazarı yüksek tekelleşme düzeyiyle belirgindir ve dünyanın neredeyse her yerinde bu tekele küçük bir medya şirketleri grubu egemendir. Büyük, nüfuzlu kamu yayıncılığı kuruluşlarına sahip ülkelerde bile özel firmalar pazara egemendir.13

Örneğin ABD'de dünyanın en büyük medya şirketi Time Warner Inc. sinema filmi, televizyon, kablolu televizyon, dağıtımcılık, dergiler ve spor takımlarını kapsayan çok sayıda farklı işkolunda içsel olarak birbiriyle bağlantılı operasyonlardan kabaca 12.5 milyar dolarlık bir gelir elde etti. Bu şirket 21. yüzyılın başında, 1989'da Time Inc.'in Warner Brothers'la birleşmesiyle ve ardından 1996'da o zamanki adıyla Time Warner'ın Turner Broadcasting'i satın almasıyla başlayan bir dizi birleşmenin sonucuydu. En büyük İngiliz medya şirketi Reed Elsevier 1995'te dergi ve gazetelerden kitaplara ve teknik yayınlara, veri bankalarına, fuarlara ve sergilere kadar uzanan bir dizi işkolunda 3.3 milyar dolarlık bir gelir elde etti. Dünyada ikinci sırada gösterilen Alman şirketi Bertelsmann ag (1995 geliri 9.5 milyar dolar) 21. yüzyılın başında daha da geniş bir ağ kurmuştu; gazetelerden, dergilerden, kitaplardan, teknik yayınlardan, kitap kulüplerinden, müzik yayınlarından, ses donanımlarından, basım ve sanayi firmalarından, televizyondan, radyodan, sinema filmi ve televizyon programı yapımlarından, veri aktarımından, online hizmetlerinden ve telif hakkı ticaretinden gelir elde ediyordu.

Milyar dolarlarla ölçülen gelire sahip bu firmaların ve diğer medya devlerinin operasyonları ulusal ve kültürel sınırların ötesine geçer. Giderek bölgesel, kültürel, ideolojik ve siyasal bağlarını koparıyorlar; gazetecilik ürünlerini satışlara ve kârlara zarar verebilecek her şeyden çıkarıyorlar. İletişim sektöründe bile tüm kararlara yol gösteren değişmez kural kârlılık, ya da mutlaklaştırılan ve her tür-

lü sosyal ve kültürel sınırlamadan kurtarılan hisse değeridir. Kurala bağlı kalınmasını sağlamak için profesyonel yöneticilerden oluşan teknokrat ekipler işe alınır çünkü bunlar gazetecilik ürünlerinin diğer ürünler gibi metalaştığını ve kârı azamileştirme konusunda yalnızca yönetimin hissedarlara karşı sorumlu olduğunu kabul ederler. Elbette kuraldan sapma gibi görünen bireysel vakalar vardır; 1997 İngiliz seçimlerinde gazetesi *Sun'ı* İşçi Partisi'nin bir destekçisine dönüştüren Rupert Murdoch gibi. Fakat Murdoch, halkın kabaran duygularını arkasına aldığından ve sonunda satışları artıracağından ve gazetesinin içinde çalışmak zorunda olduğu yasal-siyasal ortamın iyileşeceğinden emin olduğu için öyle yapabildi. İtalyan medya kodamanı Silvio Berlusconi kendi büyük medya imparatorluğuyla aynı şeyi yaptı, 2001'de. kendi adaylığını güçlendirmek için imparatorluğunu kullandı; fakat yine kazançlara zarar vermeden ve ticari girişimlerine daha iyi koşullar sağlamak için siyasal kanalları kullanma umuduyla.

Meta Kültürü

Şiddetli çekişmelere sahne olan medya pazarında yoğunlaşma ve ticarileşme tüm gazetecilik ürünlerine giderek daha fazla bir meta niteliği kazandırma eğilimindedir. Zira gazetecilik ürünleri artık kâr azamileştirme potansiyelleri dikkate alınarak üretilmekte ve dağıtılmaktadır. ABD'yle ilgili olarak, McManus, piyasa güçlerinin televizyon haberlerini giderek daha fazla şekillendirdiğini belgeledi.14 İzleyici ilgisini çekme ve dolayısıyla pazar paylarını ele geçirmeyle ilgili medya kuralları neredeyse diğer tüm ilkeleri dışlayacak ölçüde işe egemendir ve iletişimin demokratik ya da kültürel standartları hiç düşünülmeden uygulanır.

Özel yayıncılık şebekelerinde ve boyalı basında tepeye tırmanmak için bu ticari sömürü kültüründen yararlanan bir gazeteci tipi vardır. Bu gazetecinin işe uygun temel niteliği, konuyu doğru verip vermediğine ve konunun asli standartlarına yanıt verip vermediğine aldırmadan yarı sindirilmiş bilgi kırıntılarını gerçek medya ürünleri diye yutturmaya hazır oluşudur. Başarısı her şeyden önce, bir konu-

ya hakkının verilip verilmediğiyle değil, izlenme oranlarıyla ölçülür. İşletmenin kâr kaygısının gazetecilik hedefiyle ya da siyasal hedeflerle çakıştığı, ya da bir medya şirketi kendi ekonomik faaliyetlerinin siyasal ortamını etkilemeyi umut ettiği durumlardaysa, medya kuralları asla askıya alınmaz; belli koşullar altında açık siyasal mesajların taşıyıcılarına dönüştürülür.

Fırsat Yapıları

Medya demokrasisinin mekanizması, kurumsal "fırsat faktörleri" ile kültürel tutumlar arasındaki etkileşimle işler durumda tutulur. Bu ilişki kapalı, belirlenimci bir tek yönlü nedensellik kalıbı olarak tarif edilemez; burada çok sayıda güçlü faktör etkili olur. Bununla birlikte sistemin kalbinde izlenme oranları vardır: Televizyon sayısı, izlenme payı, hatta abone sayısı tüm medya sistemini izlenme oranı rakamlarına bağımlı kılar. Medya eğlencesinin finanse edilip edilmeyeceği, hatta haklı görülüp görülmediği, hangi medya kesimi söz konusu olursa olsun, izlenme oranlarında üst sıralara ulaşıp ulaşmamasına bağlıdır. Bu sistemin merkezinde özel televizyonlar vardır. Ekonomik çıkarları, yayın zamanının her saniyesi için izlenme oranını azamileştirmeyi emreder çünkü spot reklamlar için saptayabilecekleri fiyat, şovun izlenme oranına bağlıdır. Dahası izleyici demografisine de dikkat etmelidirler çünkü izlenme oranı aynı olsa bile reklamcılar, gençlerin izlediği bir şovdaki bir spot reklama, yaşlıların izlediği bir şovdakinden daha fazla para verirler. Genç izleyicilerin uzun yaşamlarının geri kalan kısmında biçimlendirilebilecek bir beğenileri vardır bu yüzden daha fazla arzu edilirler. O nedenle özel medya şirketlerinin izleyici ya da okur sayısını azamileştirmede tartışılmaz ekonomik çıkarları vardır. Bizzat varlıkları sallantılıdır. Özgül ürünleri için hangi temaları Ve formatları tercih etmiş olurlarsa olsunlar, bu geçerlidir.

Bu kurumların maruz kaldıkları sert ekonomik mantık, onları yarattıkları tüm medya ürünlerini, ideali gençler olmak üzere, en fazla izleyiciye ulaşmanın araçları olarak haklı göstermeye zorlar zira yalnızca bu şekilde rekabette başarıyı bulurlar. Bu yüzden izlenme

oranlarını azamileştirmeye yönelik rekabet baskıları, medya yetkililerinin şovların formatıyla, üretim şekliyle ve şovun başarısı ya da başarısızlığıyla ilgili kararlarının çoğunu belirler. Amerikan yayıncılığında tekrar tekrar ortaya çıkan bir uygulamada, bu tür bir mantığın en uç örneği görülebilir. Şovun moderatörü, şov devam ederken bile, izlenme oranıyla ilgili son verilerden haberdar edilir. Bu bilgiyle izlenme oranını yüksek tutması en fazla olası formatlara ya da yapım değerlerine anında karar verebilir. Bu kurallar haber muhabirliği, siyasal habercilik ve televizyon haber magazin programları için bile yumuşatılmaz. Egemen üretim koşullarında, medya yapımlarının tüm ekonomik potansiyelinden tam olarak yararlanmaya ödünsüz bağlılık, farklı eylem alanlarının ya da yayın formatlarının özgüllüklerinden, temalarından ve dekorlarından önce gelir.

Ticari televizyona musallat olan izlenme oranı baskısı, şimdi Fransa, İngiltere ve Almanya gibi AB ülkelerinde var olan türden yasal ayrıcalık tanınan kamu yayıncılığı sistemlerinde de hissediliyor. Bu baskı birbirini tamamlayan iki yolla kamu kesimi sistemlerine aktarılır. Birincisi, kamu yayıncılığının mali olanaklarını, aslında bizzat hayatta kalmasını etkileyen sorunlarda son sözü söyleyenler siyasal organlardır. İkincisi, kamu yayıncılığı kesiminde medya eğlencesini yaratanlar kendilerini, mesleki başarı bakımından özel sektördekilerle rekabet içinde görürler ve yüksek izlenme oranlarını başarının işareti olarak ele alırlar.

Özel medya sistemi, biraz önce tartışılan faktörlerle birlikte siyasalı formatlar paletinde bir tema olarak marjinalleştirme ve geriye kalan az miktardaki siyasal sunumda da siyasal içeriği marjinalleştirme eğiliminde olan bir atılım edinmiştir. Tek kısmi istisna, itibarlı gazetelerden oluşan dar bir kesimdir onlar da yüksek işletme zararları yüzünden yıkımla karşı karşıyadır.

MEDYA ZAMANI VE SİYASAL ZAMAN

Parti demokrasisini medya demokrasisine dönüştüren süreç, karşı konulmaz bir kuvvetten kaynaklanır: Siyasalın zaman ufku ile medyanın zaman ufku arasındaki temel çelişki. Bu çelişki, medya sisteminin teknik olanakları ve üretim talepleri ile siyasal sürecin kendi asli ve benzersiz zaman zorunluluklarına uyma ihtiyacının bağdaşmamasından kaynaklanır. Medyanın üretim programının son derece kısa zaman çerçevesi, siyasetin kamusal alanına egemen olunca, sonuç bizzat doğaları gereği siyasal sürecin uzun zaman ufkuyla kaynaşan yapıların ve örgütlerin değer kaybıdır. Sorun yaratan bu farklı zaman çerçevelerinden en çok etkilenenler bizzat siyasal partilerle birlikte ara organlardır; çünkü "resmi" parti demokrasisi kuramına göre, demokratik süreçte en can alıcı aktörler onlardır.

Siyasal zaman

Siyasal süreç geleneksel olarak bir dizi evre şeklinde işler. İlk önce çıkarlar toplumda algılanmaya başlanır; sonra meslek birliklerinden, gruplardan, kiliselerden ve cemaat örgütlerinden oluşan ara sistemde ilk formülasyonlarına kavuşurlar; son olarak siyasal partiler bu çıkarları daha geniş, daha kapsamlı seçenek kümeleri biçiminde eklemler ve eğer iktidara gelirlerse siyasal ve yönetsel sistemlerde hayata geçirirler. Siyaset bu evrelerden geçmeye devam ettiği sürece, kendi asli çizelgesini, en önemli konular söz konusu olduğunda bile ürün vermesi yılları alan bir çizelgeyi izleyebilir ve izlemelidir. Avrupa'da sosyal sigorta, sağlık politikası, yaşlılık aylıklarını belirleme formülleri, nükleer enerji ve vergi politikası gibi önemli sosyal politika kararlarında bu geçerli olmuştur. Sağcı "popülist" önyargı-

ların aksine, bu türden pek çok sorun zaman alır (aniden ortaya çıkan olağanüstü durumlar hariç) ve almalıdır çünkü siyasal alana geniş bir zaman ufku uygundur. Siyasal alanı her şeyden önce başlangıçta farklı olan tutumların ifade edilmesini, dolayımlanmasını, konsensüse doğru gidilmesini, dönüştürülmesini ve bütünleştirilmesini,yani yalnızca nesnel olarak tanımlanmış sorunların teknik çözümünü gerektirmeyen bir süreci gerektirir. Siyasal süreç kolektif bir praksistir; burada eylemin öncelikli hedefleri ortak çıkarları saptama, ötekileri ikna etme, önceki tutumları karşılıklı dönüştürme ve daha tam oluşmamış çıkarlara ve ihtiyaçlara biçim verme süreciyle belirlenir.

Siyasalın praksisi, ortak eylemi ve katılımcıların sürecin hedefleri ve sonuçlarıyla özdeşleşmelerini kolaylaştırmak için olası en fazla sayıda aktörün katılımına ve değişik kalkış noktalarının sürece dahil edilmesine önem verir. Oysa teknik sorunların çözümleri neredeyse her zaman uzman gruplarca tasarlanır ve uygulanır; bu uzmanlar yalnızca önceden belirlenmiş sonuçlara hizmet edecek uygun işlevli araçları bulmakla meşgul olurlar. Uzmanlar için önemli olan tek şey, önce bir çözüm bulmak ve ardından bu çözümü uygulamaya sokmak için gerekli "üretim zamanı"dır. Bu zaman, özellikle medya sektöründe gerçekleşmekte olan hızlı teknolojik dönüşümler dikkate alındığında son derece kısa olabilir. Şu andaki teknolojik potansiyelimiz göz önüne alındığında sıfıra bile yaklaşabilir. Oysa siyaset, kendi praksisinin gereklerine, kökleri demokrasinin zorunluluklarında yatan gerekliliklere saygı gösterdiği sürece, siyasal süreç için daha uzun zaman ufukları savunulabilir, hatta elzem olmaya devam edecektir. Gerçek demokratik siyasetin her bakımdan kendi ideal-tipik kalıbına uymasında ısrar ederek bu zorunlulukları abartmadığımızda bile, zaman ufku daha uzun olacaktır.

Siyasal Zaman ve Siyasal Mantık

Aslında siyasal praksisin uzun süresi, başarısının en anlamlı koşullarından biridir ve bu nedenle siyasal alana kusursuzca uygundur. Araçları önceden belirlenmiş amaçlara uyarlamakla değil, çok sayıda kişi ve çok sayıda amaç ve bunlara eşlik eden söylemsel savlar

ortak amaçlarına uygun çözümler bulunacak şekilde bütünleştirilerek siyasal başarıya ulaşılır. Demokrasilerde siyasal sürecin görece uzunluğu, elbette, ritmik seçim dönemlerinin dayattığı sınırlara her zaman toslamıştır. Bu nedenle, eylemlerin siyasal sonuçlarını planlamak için gerekli uzun erimli zaman ufkuyla karıştırılmamalıdır. Doruk noktalarındayken bile Avrupa parti demokrasileri, seçim döneminin sonuna gelindiğinde sonuç göstermeye yönelik siyasal baskıya boyun eğmek zorunda kaldılar. Yani, siyasal temsilciler kendi sorumluluk ufuklarını tanımlayıp, işlerin tamamlanmasına ayırdıkları zamanı hesapladıklarında çoğunlukla gelecek boyutunun hakkı yenilmekteydi. Bu siyasal bir sorun haline geldi. Öyle ki, 1970'lerden itibaren çevreci düşünürler, geleceğe uzanan sonuçlarıyla doğaya sınai-teknik egemenlik ile buna yanıt olarak siyasal çözümlerin altında yatan sınırlı sorumluluk ufku arasındaki uğursuz çelişkiye dikkat çekmektedirler.

İktisat kuramında bu kurumsal açmaz, müvekkil-vekil görüngüsü genel adıyla anılır. Kurama göre vekiller (yani görev ya da emir alanlar) kısa erimli başarı eğilimindedirler; çünkü müvekkillerin (emir verenler) verili bir durumda söz konusu neden-sonuç ilişkilerinin tüm karmaşıklığını kavrayacaklarını ve buna uygun yanıtın verilmesi konusunda kendilerine güveneceklerini varsayamazlar. Müvekkiller, vekillerin sorumlu olduğu ve kendi başlarına hallettikleri sorunların ayrıntılarını ne kadar az anlarsa, kısa erimli başarıda o kadar fazla kurtuluş ararlar. Bu durum hissedarlar için olduğu kadar, ortalama seçmen için de geçerlidir. Elbette bir birey eylemlerinin sorumluluğunu aldığı ölçüde, her bireyin planlama ufku en azından yeterli dış istikrar koşullarında genişleyecektir. Başkalarını, örneğin kişinin kendi ailesini geçindirmek söz konusu olduğunda, planlama ufku bireyin yaşam süresinin ötesine bile uzanabilir.

Siyasal sürecin alması gereken zamanı gerçekçi bir biçimde hesaplamak istersek, bu içgörüler iki sınırlayıcı sonucu gösterir. Birincisi şu: Yasama organı döngülerinin zamansal ritmi, seçilen siyasal elitlerin başarıya ulaşmak için kendilerine tanınan zamanı hesaplamalarına öngörülebilir sınırlar koyar. Avrupa parlamenter demok-

rasilerinde bu zaman çerçevesi genellikle dört ila beş yıldır; ABD'de Temsilciler Meclisi için yalnızca iki yıldır. Diğer sonuç, siyasal aktörlerin üstlendikleri ya da üstlenebilecekleri eylemlere uyguladıkları bakış açısıyla ilgilidir. Kendilerini aracı ya da vekil gibi hareket etme, dolayısıyla kısa erimli sonuçlar üretme baskısı altında mı görürler? Yoksa kendi başlarına, dolayısıyla öncelikle sivil toplumda, meslek birliklerinden, gruplardan, cemaat örgütlerinden ve partilerden oluşan ara siyasal sistem içinde ya da kendi "yaşam dünya'ları içinde mi hareket ederler? İkinci durumda eylemlerinde amaç-yönelimli bir bakış açısına sahip olmaları ve bu eylemlerin kısa erimli başarısını zaman çerçevesinden daha önemli görmeleri daha fazla olasıdır. Fakat bu amaç-yönelimli bakış açısı şimdi bizzat ara siyasal kurumlar -yurttaş lobileri, meslek birlikleri, çıkar grupları, kulüpler- alanına uygulanmaktadır. Bu alanda uyumlu eylemin telaşsız hızı ve özel koşulları, siyasal sürecin ürün vermesi için ne kadar zaman gerektiğinin şablonunu verir. Yine de, seçilmiş siyasal liderlerin zaman ufukları bile birkaç yıla ulaşır ve ara sistemden gelen sürekli baskılardan etkilenmeye devam eder çünkü ara sistemin kendi siyasal süreçlerinin dayattığı kendine özgü zaman kısıtlamaları, kendi gündemleri peşinde koşan, bu süreçleri kullanan ve sürdüren çok sayıda aktörü vardır.

Medya Zamanı

Medyanın üretim çizelgesi ise, iki iç zorunluluğun etkisi altında sihirli sıfır noktasına doğru gidiyor. Bir kere, medya kendi uzmanlarının, sanayinin koşullarına uygun ürün üretmek için tasarladığı belli teknik kurallara uyar. Teknik personel teknolojinin sürekli gelişeceğini, ürünlerin hemen dünya çapında, gerçek-zaman dağıtımını yapacaklarını hesaba katar. Nepal'de yeni çekilen bir fotoğraf, uydu iletişimi sayesinde dünyanın herhangi bir yerinde anında görülebilir. Teknik zorunluluk için bu kadar yeter. Medya ürünlerini etkileyen benzersiz ekonomik koşullar da onları ivediliğin taleplerine boyun eğmeye zorlar. Haber bültenleri ya da diğer medya ürünleri, olayların akışı onları anında eskittiği için ya da sayısız rakibin fiilen özdeş

ürünleri, kamuya sunulur sunulmaz öncekileri değersizleştirdiği için, yaratıldıktan hemen sonra "değişim değerleri"ni kaybederler.

Mevcut olaylarla ilgili haberler, rakip medya haberi daha önce vermişse değerlerinin çoğunu kaybederler ve epeyce bir aradan sonra yeniden yayınlandıklarında ise tamamen değersizleşirler. Kitle iletişim araçlarının temel ürünü olan yenilik, tüketim mallarından farklı olarak, sunulduğu anda buharlaşır. Ve kullanım değerini yitirmekle, ticari değişim değerlerini de kaybeder. Daha yeni duyurulan bir yenilik, şimdiki an, geçmiş zaman olur olmaz eskir; hâlâ yeni bir şeyin yolda olduğu ima edilmedikçe, zamanın geçişiyle, yeni bir "şimdiki an"ın ortaya çıkışıyla meta olarak değersizleşir. Bu yüzden medya iletişimi, bizzat medya sisteminin yapısal ve işlevsel tuhaflıkları tarafından ödünsüz bir şimdiciliğe zorlanır. Özel ekonomi bu takıntıyı yeni uçlara götürmekten geri durmasa da, yeni takıntısı özel ekonomiye musallat olan kâr hırsının çekici olmayan bir yan ürünü değildir. Elektronik iletişim teknolojisindeki ilerlemeler şimdiciliğe yönelik bu zorlamayı olanaklı kılar. "Haber" denilen metanın benzersiz özellikleriyse bu zorlamayı zorunlu kılar.

Medyanın zamanı yoktur; zamanın ne olduğunu bile bilmez. Ampirik çalışmalar habercilikte medyanın dünyasını algılama ve yorumlama şeklini biçimlendiren bir süzgeç sistemi gibi hareket eden kimi faktörleri incelediler. Bu araştırmalar, zaman farklılığıyla ilgili daha önceki kuramsal açıklamayı doğruluyor. Medya hem "cari," yani şimdi devam eden, hem de tamamlanmış, yani tüm seyri incelenebilen ve anlaşılabilen, belli bir başlangıcı ve sonu olan olaylara ilgi gösterir.15 Yalnızca bu zamansal yapıya sahip olan olaylar, medyanın gerçeklik imgesiyle bütünleşebilir. Sürmekte olan ve açık uçlu süreçlerde medyayı ilgilendiren şey, bu nedenle çeşitli aktörlerin zamana yayılan işbirliği değil, olayın zaten tamamlanmış bölümleridir. Bu yüzden ancak süreç olarak görüldüklerinde ve yaşandıklarında benzersiz niteliklerini açığa vuran olaylar, medyanın bilgilendirme sektöründe normalde betimlenemezler.

Gerilimler: Siyasal Zaman ve Medya Zamanı

George W. Bush'un seçimlerden yaklaşık bir ay önceki kampanyasından bir seçki, biraz önce tartışılan kalıbı örnek olacak şekilde açığa vurur. Yurttaşlarla yapılan bir toplantı sırasında izleyiciler arasında bulunan bir kadın bir soru sordu. Bush açıkça bu soruyu beklemiyordu ve kurmayları hazır yanıtlar konusunda onu eğitmemişti. Kadın, arkadaşları Bush'a neden oy vermeleri gerektiğini sorduklarında hangi yanıtı vermesi gerektiğini sordu. Uzun süren bir kafa karışıklığından sonra aday, soru soranı açıkça düş kırıklığına uğratan bir dizi akılsızca yanıt vermeye başladı. Bu olaydan bir haber yapmanın sahiden bilgilendirici tek yolu, sahte başlangıçlardan, tepkilerden ve düzeltmelerden oluşan bütün süreci sergilemek olurdu; bütün diziden yalnızca yalıtılmış bir bölümü sunmaya karşı tümünü sunmak birkaç dakika alırdı. Ne var ki, akşam haberlerinde bu habere yalnızca birkaç saniye ayrılmıştı; bu olayla olup bitenleri iletemeyecek, yalıtılmış bir bölümü göstermeye yetecek kadar. Medya yalnızca kötü yanıtlar ile biraz daha iyi yanıtlar arasında tercih yaptı; her iki seçenek de dikkati, olayda gerçekten de ilginç olandan uzaklaştırırdı.

Siyasal sistemdeki elit aktörler medya demokrasisinin temel denklemine -basına yansıma eşittir başarı- güvendikleri sürece, medya üretiminin zaman sınırlamalarına boyun eğerler çünkü bunu, kamuoyu desteğini kazanmak için ödemek zorunda oldukları bedel zannederler. Bu, gezilerin, parti toplantılarının zaman çizelgelerinin, olayların, simgesel eylemlerin, bildirilerin, karar duyurularının ve akla gelebilecek her şeyin, medyanın dikkatini çekmesi en fazla olası belli tarihler ve zamanlar için dikkatle ve beceriyle planlanması anlamında da doğrudur. Profesyonel medya uzmanlarından oluşan kurmaylar durmadan bunlar üzerinde çalışırlar. Fakat medya zamanının siyasal zamandan bu üstünlüğü çok daha önemli bir anlamda da doğrudur: Zaman tüketici siyasal süreç, hatta partiler de dahil olmak üzere bu süreci örgütleyen tüm ara organlar gerektiğinde medyanın üretim çizelgesine uymak için atlanır.

Almanya'da "kızıl-yeşil" koalisyonun (yani 1998'de başlayan Sosyal Demokratlar ile Yeşiller'in ittifakı) ilk evreleri, somut bir durumda bütün bunların ne anlama geldiğini gösterir. 1998 sonbaharında hükümet part- time istihdamı kısmen ülkenin sosyal sigorta şemsiyesinin altına sokmaya çalışınca sonuç, birkaç hafta için patlayan rakip programların görkemli bir pinpon oyunu oldu. Hükümet programını sunacak, tasarılar medyada açıklanacak ve eleştirilecek, ardından programların "düzeltilmiş" versiyonları hükümet tarafından derhal sunulacaktı ve açıklama, eleştiri ve düzeltme döngüsü tekrar başlayacaktı. Oyun, güya yönetimin ana direği olan partilerden herhangi bir müdahale olmadan altı ay boyunca devam etti. Partileri dahil etmeye yönelik her girişim medyanın katı zaman çizelgesini berbat edecekti; bu yüzden katılımcılar bu durumu ciddi bir biçimde düşünmediler, hatta buna üzülmediler bile. Ara sistem de, medya çizelgelerinin temposu tarafından halkanın dışında bırakıldı. Yürütmedeki üst düzey siyasetçiler ise, nefes kesici bir dizi dönüşle çizelgeye uydular, çünkü medya imgelerinin kamuoyu üzerindeki uzun erimli etkisini göz önüne alarak, medyanın önerilerini verme tarzını etkileme şansını kaybetmek istemediler.

Medyanın üretim zamanında asli olarak var olan ödünsüz şimdicilik, siyasal süreçlerin gerektirdiği zamanla bağdaşmaz. Sonuçları her zaman belirsiz olan siyasal süreçlerin telaşsız hızı, siyasalın özüdür. Ancak medyanın bu telaşsız hıza tahammülü yoktur. Medya, nitelikten anlayan beğenilere seslenen ve az sayıda dağıtılan bazı iletişim araçları hariç, bütün süreci ya onda "yeni olanı, yeni şeyi" güya açığa vuran birkaç ana indirger ya da toptan görmezlikten gelir. Görünüşte tek istisna, medyanın siyaset ile eğlence arasındaki ara zemini görüşmeye zaman bulduğu talk- show'lar olur. Fakat bunun tek nedeni de, eğlencenin siyasal öğeyi, izleyiciyi izler durumda tutmaya yetecek kadar lezzetli yapacağını beklemesidir. Talk-show'ların zaman boyutu, siyasal süreçleri ayırt eden türden zaman değildir; siyasal konuları ve aktörleri kapsadığında bile eğlenceye özgü olan "sahne düzenleme" zamanıdır.

ÖZET

Siyasetten ayrı olarak kitle iletişim araçları alt-sistemi, halkın dikkatini sınırlı konulara ya da temalara odaklandırır. Medya, siyasal gerçekliği de kapsayan neredeyse sınırsız bir olaylar zenginliğini tam ve eksiksiz aktarma konusunda son derece sınırlı bir kapasiteye sahiptir. Bu yüzden her zaman konularını ve sunum şeklini seçmek zorundadır.

Medya, gerçek olayları medya ürünlerine çevirirken iki farklı süzgeç sistemi kullanır. Birinci süzgeç, haber değeri ölçütlerini kullanarak olayların seçimini düzenler. Bir olaya uygulanan bu haber yapma faktörleri ne kadar çoksa, olayın umulan haber değeri o kadar yüksek ve medyanın olaya ilgi gösterme olasılığı o kadar fazla olur. O nedenle, medyanın dikkatini çekmenin en güvenilir formülü, kabaca aşağıdaki ana çizgilere sahip bir olay bulmaktır: İşin içinde, kültürel, siyasal ya da mekânsal anlamda izleyicinin yakın çevresinden gelen, çatışma yüklü bir durumdan ya dikkate değer başarılarla ya da ciddi hasarla çıkan sınırlı sayıda ünlü birey olmalıdır. Gerçek dünyadaki olayların mantığı, medyanın haber yapılacak malzemenin seçimine bu kuralları uygulama şeklini fazla etkilemez.

İkinci süzgeç sunum kurallarından oluşur. Kurallar tiyatrodan ve öykü anlatma, kişileştirme, mitik kahramanların çatışmaları, drama, arketip anlatılar, sözlü düellolar, sosyal rol dramları, simgesel tonları olan eylemler, eğlence sanatkârlığı ve sosyal bütünleşmeyi geliştiren habercilik ritüelleri gibi popüler kültür söylemlerinden toplanır.

İki süzgeçle önceden hazırlanan medya sahnesinin siyasal konuları ele alma ve onlarla farklı biçimlerde ilgilenme kapasitesi bü-

yüktür. Böylece çeşitli kullanımlar için bir fırsat yapısı işlevi görür. Medya yapımları siyasetle ilgisiz, içi boş ve basmakalıp olursa, yani eğlencenin bir üst kademesinde konumlanırsa başarılı olabilirler. Diğer yanda siyasala duyarlı da olabilirler. Medya estetiğini siyasetle sentezlemenin neredeyse sınırsız sayıda yolu vardır. Bazı durumlarda medya estetiği daha iyi bir siyaset anlayışı geliştirmede oldukça ileri gidebilir; bazı durumlarda ise pozitif bir engel olabilir.

Kitle iletişim araçlarının mantığı, ekonomik yapılarıyla yakından bağlantılıdır. Özel sektör medyada ürünün her şeyden önce meta olduğu açıktır zira satış rakamları, tüm faaliyetlerin tek ölçütüdür. Özellikle televizyonun, sonra da geri kalan medya sisteminin sınırsız pazarında artan özel sektör rekabeti, başından beri medyada asli olarak var olan kuralların denetimsiz büyümesine yol açmıştır.

Bununla birlikte, en az etkilenen dipteki kaliteli yazılı basından en çok etkilenen en tepedeki boyalı basına ve ticari televizyonlara kadar çeşitli medya tiplerinin, meta özelliğinden etkilenme derecelerinde açık bir hiyerarşi vardır. Ticari televizyona musallat olan izlenme oranı baskısı, artık Fransa, İngiltere ve Almanya gibi AB ülkelerinde var olan türden, yasal ayrıcalık tanınan kamu yayıncılığı sistemlerinde de hissediliyor.

Medya mantığı ile siyasal mantık arasında ve medyanın üretim zamanında asli olarak var olan ödünsüz şimdicilik ile siyasal süreçler için gerekli zaman arasında keskin bir gerilim vardır. Sonuçları her zaman belirsiz olan siyasal süreçlerin telaşsız hızı, siyasalın özüdür. Ancak medyanın bu teleşsız hıza tahammülü yoktur. Medya, nitelikten anlayan beğenilere seslenen ve az sayıda dağıtılan bazı iletişim araçları hariç, bütün süreci ya onda "yeni olanı, yeni şeyi" güya açığa vuran birkaç ana indirger ya da toptan görmezlikten gelir.

3

SÖMÜRGELEŞTİRME SÜRECİ

MEDYANIN GÖZLÜKLERİYLE SİYASET

Kişinin siyaseti mi medyaya bağımlı, medyayı mı siyasete bağımlı, yoksa aralarında bir karşılıklı bağımlılık mı gördüğüne bağlı olarak, *araçsallaşma, bağımlılık ya da ortak yaşama kuramlarından* söz edilebilir. Batı demokrasilerinde medyanın işlevsel olarak siyasete bağımlı olduğu iddiasını destekleyen fazla ampirik kanıt bulunmadığı için, ikinci modeli bir tarafa bırakıp, medyanın siyaset üzerindeki etkisini betimlemeye çalışanlara odaklanabiliriz.[1] Fakat medya araştırmalarının şu andaki durumunu hesaba katarak, bir bakıma farklı modeller de önerebiliriz.

Konstrüktivist Model

Konstrüktivist model ister epistemolojik anlamda, ister "medyalojik" anlamda olsun, nahif "doğanın aynası olarak zihin" kuramları safrasından kurtulur ve meta-kuramsal bir içgörü için medya aktörlerinin medyanın dünya görüşünü kaçınılmaz olarak kendi kuralları-na göre nasıl kurduklarını berraklaştırır. Bu epistemolojik adımı geri dönülmez saymalıyız;, yine de, kurma ediminin, kendisinin dışında olan ve kurulmakta olan iç sistemi aşan bir şeyi gerektirdiğine dair, eşit ölçüde kaçınılmaz öncülü de ihmal eder.[2] Bu yüzden ilke olarak kurma edimi ile kurulmakta olan şey arasındaki tüm farklılıkları ortadan kaldıran bu model, ampirik olarak anlamlı ve yanıtlanabilir sorulara yer bırakmaz. Örneğin insan, bir yapının, kurulmakta olan nesnenin asli özelliklerini ortaya çıkarmaya uygun olup olmadığını bilmek isteyebilir. Medya demokrasisi bağlamında bu, medyanın siyasalı yeniden kurmasının, siyasalın asli niteliğine hakkını verip vermediğini sormak anlamına gelir.

Kaynaşma Modelleri

Kaynaşma modelinin ilk varyantı, siyasal sistem ile medya sisteminin üst üste binme eğiliminde olduklarını oldukça kesin bir biçimde yakalar: Çeperden başlamak üzere her biri diğerinin alanını giderek daha fazla kendine benzetir.[3] Fakat bu model gerçekçi olmayan şu sonuca yol açar: Siyaset eninde sonunda kendi içkin mantığını terk edip, medyanın oyununu oynamalı ve medya emirlerinin işlevsel mantığına boyun eğmelidir. Bu yorum gerçek bir eğilimi saptar ve inandırıcı bir biçimde açıklar fakat ampirik verilerin destekleyebileceği şeyin ötesine çok uzun bir adım atar ve bu nedenle her iki alana uygulanınca, açıklayıcı gücünü epeyce kaybeder. Siyasal alan ile medya alanı arasındaki kaynaşmayla ilgili ikinci model, medyanın eylem alanına giren siyasal aktörlerin nasıl davrandıklarıyla ilgili yoğun bir betimlemeden kaynaklanır. Medya dünyası ile siyasal dünya arasındaki sistem sınırlarının, siyasal aktörlerin bulunduğu yerden bakıldığında bulanıklaşmaya başladığını gösterir. İkinci kaynaşma modeli bunu yapmakla, medya demokrasisini sahtekârlığı ve manipülasyonu gizleyen sahte yüz olarak yansıtan yaklaşımlar hakkında kuşku uyandırır. Bu tür iddiaları destekleyen fazla ampirik kanıt olmadığı anlaşılıyor.

Kaynaşma modelleri yeni siyasal gerçekliklerin daha fazla farkına varmamızı da sağlar: Medya demokrasisinde politika yapmayı, özünde medyanın iletme tarzına dışsal bir faaliyet olarak düşünemeyiz. Tersine politikalar medya sistemine içselleşmiştir ve daha kapsamlı bir siyasal iletişim sürecinin parçası olarak formüle edilirler. Bu yüzden model, siyasal figürlerin politika düşüncelerini kesin bir biçimde duyurmadan önce medya mahkemesinde "test etme" ya da icra etme eğilimini doğru bir biçimde betimler. Siyasal aktörler ancak çeşitli testlerden, özellikle de sözde odak gruplarının testlerinden geçtikten sonra hangi politika önerisinin makul ölçüde popüler olabileceğini belirlerler. O nedenle bu anlamda medya, siyasal aktörlerin kararlarını *ex-post facto* iletmek yerine, hangi politikanın benimseneceğinin ve izleneceğinin belirlenmesine yardım eder.

Modelleri Karşılaştırma

Yine de bu modeller politika sürecinin farklı düzeyleri arasında geriye kalan ampirik ayrımları ihmal ederler: Siyasal aktörlerin kendileri ve kararları konusunda yansıttıkları imaj; yürütme düzeyinde fiili kararlara ulaşma şekli; ve bu kararların uygulanma şekli. Kabul edildiği üzere, siyasal aktörler medyadaki görünümlerinin sorumluluğunu giderek daha fazla kendi üzerlerine alma ve politika önerilerini giderek daha çok odak grubu testi bağlamında formüle etme eğilimindedirler; fakat siyasette bundan fazlası vardır. Siyasal süreç, medya demokrasisinde bile kendi kendini sunma ile medyanın "dış" bakış açısının iki kutuplu etkileşimini aşar. Fiilen gözlemlediğimiz şey, çeşitli bağlamlarda sürekli etkileşen, her birinin diğerindeki gelişmeyi yansıttığı, özünde farklı üç düzeyin daha karmaşık bir etkileşimidir. Bu düzeylerin ikisi siyasal sistemin içine konumlanır. Orada bağlayıcı kararlara ulaşılır ve "haber yönlendirme uzmanları"* onlara istenen medya sunumunu sağlamaya çalışır. Medya sistemi siyasetin kamusal sunumuna dikkat eder ve siyasal aktörlerin kendilerini betimleme ya da karar alma şekline, ya da bu iki faaliyet arasındaki bağlara da odaklanabilir. Üstelik, medya demokrasisinde bile medya yönelimli iletişim hiçbir şekilde sistem içindeki tek iletişim biçimi değildir. Medya ilgisinin "rüzgâr altı" denilebilecek yerlerde, yani parlamento komitelerinde, konseylerinde, parti yönetim kurullarında, komisyonlarda, bakanlar kurulu toplantılarında ve yürütme organlarında, medyayı büyük ölçüde pas geçen ve doğrudan politika önerilerine odaklanan bir tür pragmatik siyasal iletişim biçimi ağırlıktadır. Yine de katılımcılar, planlarının medyada "dalgalanıp" dalgalanmayacağından endişe duymadan edemezler.

Pippa Norris, kapsamlı karşılaştırmalı araştırmalarında şu sonuca vardı: En etkili medya hastalığı kuramlarının hiçbir ampirik kanıtı

* Burada "haber yönlendirme uzmanı" olarak Türkçeleştirilen "spin-doctor" terimi, gazetecilerin siyasal olayları ve politikaları belli bir siyasetçinin ya da siyasal partinin lehine olumlu bir izlenim yaratacak şekilde vermesini sağlamakla görevli kişiler için kullanılır. Terim oldukça yenidir ve Türkçeyle ilk kez tanışıyor; bu nedenle burada kullanılan Türkçe karşılık yalnızca bir öneridir. - ç.n.

yoktur.[4] Ne var ki Norris'in incelemeleri, çeşitli izleyici gruplarının böylesi bir anlayıştan nasıl yararlanacağına bakılmaksızın kitle iletişim araçlarının uygun bir siyasal anlayışa nasıl katkıda bulunabileceğini göstermeye kalkışmaz. Nina Eliasoph'ün önerdiği tezin, yani bazı yurttaşları siyasetten uzak durmaya eğilimli kılan şeyin kitle iletişim araçları iletişimi değil, yaşam dünyaları içindeki iletişim olduğuna dair tezin geçerli olduğu anlaşılsa da, bu sorun, kitle iletişim araçlarının siyasal bağlanmaları gözden düşürüp düşürmediği sorunu ilginçliğini korur. Bununla birlikte Eliasoph'un kendisi de kamusal siyasal alanın tiyatrosallığından, "siyasal buharlaşma döngüsü "nde insanları siyasal konuşmalarını kamusal alana uzatmaktan alıkoyan engellerden biri olarak söz eder.[5] Depolitizasyon temasına devam etmenin iki nedeni var. Bunlardan biri şu akla yatkın varsayıma dayanır: Kitle iletişim araçlarının "arz tarafı," medya eğlencesinin çeşitli alıcılarının ona verdikleri anlamın şekillenmesiyle tamamen ilgisiz olamaz. Arz tarafının siyasetle çok az ilgili olanların üzerinde özellikle güçlü olduğu konusunda Morley'le hemfikirim. Dahası, savımın genel odağı bakımından, siyaset tiyatrosunda sahnenin önceden düzenlenmesini idare eden depolitize medya kuralları, medyaya ulaşmaya çalışan siyasal aktörlerin davranışını her durumda zorunlu olarak şekillendirecektir. Bu sonuç, eninde sonunda ve dolaylı bir biçimde halkın siyaseti anlama şeklini etkilese de, öncelikle medya eğlencesinin alıcılarıyla değil, bizzat siyasal sistemle ilgilidir. Bu çözümleme, yukarıda tanımlanan etkiye odaklanacaktır.

Meşruiyet ve Medya Sahnesi

Bir demokraside kamusal alan, siyasetin olmazsa olmaz koşuludur ve hep öyle olacaktır; zira yüksek katılım düzeyleri beklenmediğinde ya da teşvik edilmediğinde bile, seçimler yapılmalıdır. Demokratik siyasetin can damarı olan meşruiyet, yurttaşların siyasal elitler tarafından alınan kararlar olarak algıladıkları şeye rıza göstermeleriyle kazanılabilir. Daha kişisel yerel alanlar, çıkar grupları ve parti siyaseti hariç, bu algılamaların başlıca kaynağı medyanın kendi "sahne"sinde resmetmeyi tercih ettiği şeylerdir. Ne var ki, daha önce

çözümlenen seçme ve sunma kurallarının birleşik operasyonundan kaynaklanan yapısal sahne düzenleme nedeniyle, bu kaynağa ulaşmak koşullara bağlıdır. Bazı siyasal aktörler medya sahnesine ulaşmayı düzenleyen kurallarda ustalık kazanırlarsa, medyanın onları kamuoyuna sunma tarzları üzerindeki nüfuzlarını artırabileceklerini umarlar. Bu kuralları öğrenmeye ve öngörmeye ne kadar gayretle çaba gösterirlerse ve medya imajlarını etkilemeye çalışırken o kurallara ne kadar eksiksiz boyun eğerlerse, kaybettikleri özerkliklerinin bir kısmını geri kazanmaları o kadar olasıdır.

Etkili yorum yönlendirmenin* ana formülü şudur: Medyayı ancak ona boyun eğerek kontrol edebilirsiniz. Boyun eğmek bu elitlere, siyasal yaşamlarının öncelikli kaynağını güvenceye almanın, iktidarı rıza yoluyla meşrulaştırmanın anahtarı gibi görünür. Bu nedenle medyanın şekillendirdiği biçimiyle kamusal alan, sahne düzenleme siyaseti yönünde sürekli, karşı konulmaz bir baskı uygular. Medyayı etkileyen ön sahne düzenlenlemenin demir kurallarından kaçabileceklerini sananlar ya görmezlikten gelinirler ya da en iyi durumda medya yapımları için biçimlenmemiş hammadde olarak kullanılırlar. Bu şekilde medya, siyasal sistemdeki sorumlu aktörlerin kontrolünden kurtulma eğilimindedir. Medya olaylarını amaca uygun düzenlemeye yönelik bu karşı konulmaz baskı, siyasetin görünen yüzünü önemli ölçüde değiştirip gizli boyutlarının koordinatlarını bile yeniden çizer.

Bu bağlamda şunu anlamak son derece önemlidir: Siyasal sistem aktörlerinin büyük çoğunluğu farklı izleyici topluluklarının medya mesajlarını farklı biçimlerde okuyacaklarını medya araştırmalarından ve kendi deneyimlerinden bilmelerine karşın, kitle iletişim araçlarının en yaygın üretim kodlarına uygun hareket ederler. Onların bakış açısına ve medyayla olan mesleki deneyimlerine göre mesajlarını medya sahnesine çıkartmanın en güvenli yolu, ellerinden geldi-

* Burada "yorum yönlendirme" olarak Türkçeleştirilen "spin-control" terimi, siyaset ve iletişim bilimlerinde kullanılan yeni bir terimdir. Yorum yönlendirmede bir olay öyle bir şekilde sahnelenir ki, izleyenler farkında olamadan olayı, sahneleyenlerin istediği gibi yorumlarlar ya da algılarlar. Terim bir tür manipülasyonu anlatır. - ç.n.

ğince temel medya kodlarına uymaktır. İzleyiciye ulaşmanın medya dışında bir kanalına sahip olmadıkları için, bu iletişim stratejisinin alternatifi olmadığını düşünürler. Bu yüzden, bu özel pratik bakış açısına göre medya söylemleri, izleyici toplulukları ve kamuoyunun bu şekilde yanlış özdeşleştirilmesi rasyonel gibi görünür. Bizzat siyasetin giderek daha fazla *eğlencelik siyaset*[*] politainment ya da *popüler kültürün* bir çeşidi[8] haline gelmesinin nedeni budur. Buradaki ironi, sahici bir siyasal bakış açısından rasyonel gibi görünmesidir.

Demokratik kuram ve siyaset savunucuları siyasetin kendi kendini sunumunda kitle beğenisini hesaba katmasına ya da "popülist" biçimlerde sahnelenmesine pek gücenmemelidirler. Halkın hükümranlığı olarak demokrasi düşüncesi yaygın destek görmeye başladığı andan itibaren, siyasetin kitle iletişim araçlarına yapışması kaçınılmazdı. Dünyanın en eski kitle demokrasisi ABD'de medya olaylarını William Henry Harrison'ın 1840 başkanlık seçimleri kampanyasına kadar geri götürebiliriz. Kampanya sırasında Harrison'ın dalkavukları onun aşağı tabakadan geldiğini vurgulamak ve gazetelerin dikkatini çekmek için minyatür kütük kulübeler dağıtmıştı. Halkın oy vermesi ya da siyasal olaylara tanık olması için kültürel itimatnamelere ihtiyaç duyan bir demokrasi, bir elit kulüp demokrasisi olur, dolayısıyla demokrasi olmaz. Kapsama ve dışlama, nicelik ve nitelik diyalektiği, bir demokrasideki oyun kurallarının bir parçasıdır. Demokrasi, kararlardan en doğrudan etkilenenlerin, neyi onay vermeye değer bulduklarına karar verme hakkına sahip olduklarını her zaman hesaba katmalıdır. Bu "asıl dert" ilkeye yönelik eleştiriler, ancak kamuoyunu şekillendirme ve eğitme çabasının bir parçasını oluştururlarsa katıksız demokratlar tarafından meşru ve makul sayılırlar. Fakat otoriter kararlara varmanın zamanı gelince, çoğunluk son sözü söylemelidir ve hüküm, onlara göründüğü şekliyle önemlidir. Siyasetin "medyakrasi" tarafından dönüştürülmesi, eğer herhangi bir

---

* Burada "eğlencelik siyaset" olarak Türkçeleştirilen "politainment" terimi, Andreas Dör- ner'in önerdiği yeni bir terimdir ve siyasetin eğlence programı formatında yapılmasını ve sunulmasını anlatıyor. Terimle ilgili daha fazla açıklama için bkz. Tanıl Bora, Politainment, *Medyakronik* 28 Ağustos 2001. - ç.n.

noktada bütün halk, siyaseti geniş kitleler tarafından görüldüğü gibi görebilirse bir sorun haline gelir ve geniş kitlelerin, medyanın onlara gösterdiğinden fazlasını görmelerinin alternatif bir yolu yoktur. Bu yüzden medya, izleyici kitlesinin daha tam olgunlaşmamış izlenimlerini arıtıp geliştirmesini olanaklı kılmak yerine, başlangıçtaki görüşlerini ilahlaştırır.

Amaca Uygun Sahne Düzenleme Baskısı

Tüm tuhaflıklarıyla, bir sürü aktörüyle, çıkarlarıyla, meşrulaştırmalarıyla, seçenekleriyle, güç ve nüfuz kullanmasıyla, personeli ve sınırlamalarıyla siyasal süreç, medya demokrasisi çağında kararların alınma şeklini yine de etkiler. Fakat amaca uygun sahne düzenleme siyasetine yönelik baskı, artık siyasal süreci görünmez kılmakla tehdit ediyor.'Aydınlanma çağından önce kapalı kapılar ardında siyaset titizlikle korunan bir sırdı; bu siyasetin katılımcılarını, çıkarlarını, sıkıntılarını ve prosedürlerini kamuoyunun en uyanık kesimleri bile bilmezdi; çünkü yönetici elit bu tür konuların onları ilgilendirmediğine inanıyordu. Bugün farklı nedenlerle de olsa benzer bir şeye tanık oluyoruz. Medya sisteminin siyaseti sömürgeleştirmesi nedeniyle, siyasetin en belirleyici, kamuoyunu doğrudan etkileyen yanları medyanın egemen olduğu kamusal alanın çekilmiş perdeleri arkasında yürüyor. Elbette, çoğulcu bir toplum ve çeşitlilik barındıran bir medya manzarası göz önüne alındığında, bu durum yalnızca belirgin bir eğilimdir; mutlakıyetçilik çağında olduğu gibi sımsıkı kapalı bir sistem henüz yoktur.

Kader saptayıcı siyaset düalizmine, bünun kendini kabalaştıran bir yarılmayla üretim ve gösterim kollarına ayrılmasına neden olan güdülerin ve prosedürlerin otoriter değil, demokratik kaynaklı olması yeterince ironiktir.| Amaç, siyasal yaşama katıldıklarında iyi amaçla kullanabilsinler diye yurttaşların büyük çoğunluğuna bir bilgi yığını sunmaktı. Aslında halkın büyük çoğunluğu için siyaset, tam da medyada temsil edilen şeydir; çünkü geniş kitle beğenilerine uygun "medya olayları"nı yumurtlayan şey, siyasetçilerin medyadaki yansımaları değil, bizzat eylemleridir. Halkı medyanın pembe

bir siyaset resmi sunmasını beklemeye özendirmede bizzat siyasal elit suç ortağı oldu çünkü bu elverişli imaj, koltuklarını ve ayrıcalıklarını sürdürmelerine yardımcı olabilirdi. Medyanın siyaseti sunma paradigmaları ne kadar kaba olur ve siyaset ne kadar çok kişilikler çatışması olarak betimlenirse, siyasetin kendi medya imajını amaca uygun düzenleyerek bu beklentilere uygun davranmaya çalışması o kadar çok olasıdır. Her şeyden önce bu, halkı düş kırıklığına uğratmaz ya da canını sıkmaz. Bu yüzden siyaset, çoğunlukla iradesine karşın kademeli biçimde içine düştüğü ağda oyalanıp durur.

Siyasal aktörler büyük olasılıkla kendilerini haklı gösterme ihtiyacı hissettikleri için, gerçekte yaptıkları şeylerle ilgili içgörüler sunduklarında, siyasetin çok sayıda aktörün içinde yer aldığı karmaşık, çelişkili, belirsiz ve açık uçlu bir süreç olduğunu kabul etmek zorunda kalırlar. Fakat o zamana kadar siyasetin imajını şekillendirmiş olan amaca uygun sahne düzenlemenin "mercekleri"ne göre gerçek siyasal süreçlerin bu dürüst portresi, giderek siyaset olduğu varsayılan şeyde bir sapma gibi görünür. Başka bir deyişle siyasal aktörler uzun süreden beri imajlarının amaca uygun sahnelenmesinde suç ortaklığı yaptıkları için, dürüst olmaya çalıştıklarında kendi kazdıkları kuyuya düşerler. Anlık içtenliklerinin kaçınılmaz olarak neden olduğu düş kırıklığını telafi etmek için artık her zaman yeni medya olayları sahnelemek zorundadırlar. Tüm bunlara karşın siyasal süreç medyadaki betimleme kurallarına tamamen tabi kılınamaz; bu yüzden kamusal algılamalar, ikisi arasında sürekli tekrarlanan çelişkileri beklemeye peşinen programlanır. Halkın giderek daha fazla siyasetten soğumasının nedenlerinden biri budur. Medya çağında siyaseti yönlendiren temel ilke -söylem pahasına şimdiki ana odaklanma ilkesi- siyasal sistemin* özellikle kriz anında ortaya çıkan çelişkilerin başarılı bir biçimde ele alınmasını giderek daha fazla zorlaştırır. Genellikle çelişkiler manipüle edilip, onlara yeni bir "görüntü" kazandırılır. Fakat bu, hesap gününü yalnızca erteler ve günü geldiğinde sıradan yurttaşların hoşnutsuzluğunu ağırlaştırır.

Katılıma Engel Çıkarma

Bu yüzden, medyakrasi, demokrasi adına, bilginin ulaşılabilir ve karar alma sürecine katılımın olabildiğince geniş olması gerektiğine dair demokratik ilkelere başvurur. Demokratik önyargılarının amaçlanmayan bir yan sonucu olarak, siyasal sistemde bile bir imaj yaratma siyasetine yönelik baskıları yoğunlaştırır.[9] Fakat adına bunca şey yapılan büyük çoğunluğun siyasal olayları yeterince ve bilgilenmiş olarak denetlemesini ve etkilemesini giderek zorlaştıran şey budur. Medyakrasinin diyalektiği budur; bu diyalektik, demokratik karar alma potansiyelinin zirvesine ulaşırken, aynı zamanda sıradan yurttaşların siyasetten koptukları ve siyasete yabancılaştıkları tuhaf bir duruma katkıda bulunur. Bu bakımdan medya demokrasisinin diyalektiği kapalı, kendini kabalaştıran bir sistem değildir. Siyaset kitle iletişim araçlarının mantığına bağımlı kılınınca, bizzat medyanın yarattığı amaca uygun sahne düzenleme baskısının sonucu olarak kamusal alana ulaşmanın önüne engeller dikilir. Bu, bir eylem alanının, toplumun başka bir işlevsel alanının kuralları tarafından sömürgeleştirilmesi klasik vakasıdır.

Sömürgeleşme Kavramı

Jürgen Habermas toplumun bir alanının başka bir alan tarafından sömürgeleştirilmesi fikrini, iletişimsel eylem bağlamında öne sürdü ve gerekçelendirdi.[10] Habermas, ekonomik ve siyasal-yönetsel sistemlerin kurallarının modern toplumun yaşam dünyasına giderek daha fazla egemen olmasına yol açan bariz ve önemli eğilimi tarif etmek için kavramsal bir dil icat etmek istiyordu. Yaşam dünyasının benzersiz bir kaynağı ve rolü vardır: Doğrudan iletişimin, insanların herkesi ilgilendiren konularda tartışıp konsensüse varmalarına olanak sağladığı bir sosyal alandır. İster mahallede, okulda, cemaat örgütlerinde ve diğer sivil toplum kuramlarında olsun, ister işyerinde ve kasabalarda, bireyler ile kolektif arasında anlaşmazlıklar ortaya çıktığında, karşılıklı konuşmalarla halledilebilir. Bu konuşmalarda katılımcılar ortak sosyal normlara, ahlak kurallarına, yaşamın herkesçe paylaşılan ve doğru kabul edilen boyutlarına başvururlar.

Ortaya çıkan sorunlara önerilen çözümler bu ortak normlara işaret edilerek haklı gösterilir ya da bir tarafa atılır. Bir kişi önerisinin geçerliliğini savunmaya çalışırsa, yaşam dünyasında hesaba katılan tek şey savın ikna etme gücüdür. Sosyal yaşam dünyasında konsensüse ulaşma süreçlerinde para ve iktidar ilke olarak hiçbir rol oynamamalıdır. Bunlar, diğer sosyal alt-sistemlerin, bu durumda ekonomik ve siyasal-yönetsel alt-sistemlerin işlevsel mantığına kök salmış "yönlendirme mekanizmaları"dır. Siyasal-yönetsel alt-sistemde katılımcıların davranışı artık konsensüsle ayarlanmaz, genelleşmiş iletişim medyası güzergâhından geçer. Ekonomik alt-sistemde Öncelikli araç paradır, çünkü yalnızca fiili satın alma kararları diğer katılımcıları harekete geçirir. Siyasal-yönetsel alt-sistemde iktidar genelleşmiş yönlendirme aracı olarak iş görür; çünkü burada kararlar başkalarının kanılarına başvurularak değil, esas olarak yaptırım tehditlerinin sonucunda hayata geçirilir.

Yaşam dünyasında konsensüsle çözülmesi gereken ya da çözülebilen meselelere şimdi giderek daha fazla para ve iktidar karar verdiğine göre, özgün kuralların ya toptan yürürlükten kaldırılmasının ya da ikinci kümeye bağımlı hale getirilmesinin sonucu olarak bir sosyal eylem alanının, başka bir alanın kuralları tarafından sömürgeleştirilmesinden söz etme hakkımız vardır. Medya mantığının, siyasetin sosyal arazisine girme şekli, bu sürecin klasik bir örneğidir.

Siyaset alanı medya sisteminin etkisi altına girer girmez, önemli ölçüde değişir: Kendi ayrı kimliğini tamamen kaybetmeden medya sisteminin kurallarına bağımlı hale gelir. Medya sisteminin mantığı siyaseti sömürgeleştirirken yalnızca siyasalın betimlenme şeklini ya da diğer sistemlerle ilişkisini yeniden yapılandırmaz; siyasal süreci "üretim" düzeyinde, yani siyasal alanın benzersiz bir yaşam biçimi olarak ortaya çıktığı düzeyde etkiler. Medya mantığının kuralları siyasal mantıktaki kurucu faktörleri, birçok durumda onlara yeni anlamlar vererek ve medya yasalarından alınan yeni öğeler ekleyerek yeniden kalıba döker. Yine de siyasetin mantığını tamamen ortadan kaldırmayı asla başaramaz.

Bu anlamda sömürgeleşme, siyasetin medya sisteminin mantığına neredeyse koşulsuz teslim olması demektir - en azından iletişimin tüm görünür, kamusal olarak ulaşılabilir boyutlarında. Ancak ender ve istisna durumlarda siyasal sistem, medyanın siyaseti kamusal çıkara uygun bir biçimde betimlemesinde ısrar eder. Siyaseti kamusal çıkara uygun betimlemek, siyasetin tüm karmaşıklığını ortaya sermek ve böylece halkın siyaseti siyasetin işlevsel mantığı ölçütlerine göre yargılayacak konumda olması demektir. Dahası medya, temaları, prosedürleri ve siyasal kararlara varma sürecinde ona verilen göreli ağırlığı bile yeniden düzenler. Başından itibaren ve tartışmaların her evresinde temaların medya potansiyelini ve bu potansiyelin ne kadar etkin sunulacağını düşünür. Aynı şekilde, medya demokrasisinde ilgili aktörlerin ve çıkar gruplarının kendi davalarını sunmak zorunda oldukları kaynaklar da hesaba katılmalıdır. Bütün bunlar, siyasal süreci etkileyen potansiyel faktörler olarak tartılır.

Kendini Medyatikleştirme Olarak Sömürgeleşme

Sömürgeleşme tezine karşı şöyle bir itiraz öne sürülebilir: Bizzat siyasal elitler siyasetin nasıl betimleneceğine karar veren güçleri biraz kontrol edebilmek için (iktidar arayışı nedeniyle çok *siyasal* bir biçimde) büyük kamusal sahneye çıkma yollarını düzenleyen medya kurallarına neredeyse şevkle boyun eğmektedirler. Eleştirenlerin öne sürdüğü gibi, bu lütufkâr feragat görüngüsü, gerçekten de ortaya çıkar. Burada iktidara gelme stratejileri biçiminde sahici bir siyasal eylemin söz konusu olduğu varsayımı da doğrudur. Yine de sömürgeleşme savı üç nedenden ötürü geçerliliğini korur. Birincisi, kamusal imajı amaca uygun düzenlemeye yönelik medya baskısı siyasal sistemin değişmez bir parçası olmuştur ve birkaç marjinal kesim dışında bu baskıdan kaçılamaz. İkincisi, oyunun kurallarını medya sistemi saptar; siyasal sisteme bırakılan tek esneklik, kuralların nasıl uygulanacağıyla ilgilidir. Üçüncüsü, siyasal aktörler medya kurallarına "taktik" boyun eğmenin karşılığında, medyanın kendilerini betimleme şeklini biçimlendirmeye davet edilme olanağı kazanırlar. Yine

de kendi medya imajları üzerinde hiçbir zaman tam kontrole sahip olmazlar. Kitle iletişim araçları siyasal aktörlerin kendi sunumlarını medya çıkarlarına hizmet edecek şekilde yapı bozuma uğratarak da kendi mantığına uyabilir.

Medya sistemi tarafından sömürgeleştirilen siyasal örgütler ve kurumlar -parlamentolar da dahil- halkla ilişkiler bürolarını güncelleştirerek ve büyüterek, onları muazzam kaynaklarla donatarak ve gazeteci oldukları kadar, gazetecilik zanaatının ustaları da olan bir basın danışmanları ordusu çalıştırarak buna karşılık vermek zorunda kalmıştır. Siyasal çıkarlar adına siyasal sistemin içinde çalışan basın danışmanları medyanın bakışının siyasal olaylara ve aktörlere nasıl yöneltileceğini bilirler; öyle ki, medyanın karşılaştığı siyasal gerçeklik, siyasal elitlerin çıkarlarına uygun biçimlendirilmiş ve medyanın siyaseti inşa etmek için alışkanlık halinde kullandığı kurallara uygun hale getirilmiş olur.

Siyasetin Kendini Medyatikleştirmesinin Yolları

Daha önceki araştırmalar, medyanın siyasete sızmasının siyasetin sürecini ve kurumsal yapısını geriye dönük nasıl etkileyebileceği sorununa aşırı geniş ve kapsamlı bir yaklaşımla yaklaştılar. Çeşitli yazarlar, yalnızca kitle iletişim araçlarının siyaseti önemli ölçüde etkilediğini belirttiler.[11] Aşağıdaki sayfalarda bu değişimlerin nasıl gerçekleştiklerini, hangi mahiyette olduklarını ve hangi sonuçları doğurduklarını somut, ayrıntılı bir biçimde göstererek tartışmanın yeni bir evresini başlatmak niyetindeyim.

Siyasal sistemin içindeki medya aktörleri iki düzlemde etkili olurlar.

Danışman olarak, gerçek siyasal aktörleri yaptıkları ya da yapmayı planladıkları her şeyde, özellikle de halka açıklanacak şeylerde, medyanın kurallarına uymaya durmaksızın teşvik ederler.[12] Uzmanlık alanları dahilindeki her şeyi dikkatle ve profesyonelce, medya sahnesinde oynanacak şeyin bir provası olarak yorumlarlar. Medya

sahnesini gözlemleyenlerin siyaset olarak algıladıkları şey, aslında, kelimenin birbiriyle bağlantılı iki anlamında da her zaman "dolayımlı" olmuştur.[13] Siyaset, en başından beri kitle iletişim araçlarına ayarlı olmuştur; hiçbir zaman "dolayımsız," süzgeçten geçmemiş, doğrudan bir siyasal gerçeklik kavrayışı sunmaz. Siyaset kendi kendine bu tür bir ikili dolayım dayatmaktadır; bu yüzden nerede, nasıl ve ne zaman medyada görüneceğini biraz etkileyebilir.

Böyle bir yorum yönlendirmenin sonuçları, sorunların ilk elde siyasal olarak tanımlandığı politika alanlarına kadar uzanır; bu sorunları ele alma çabalarının zamanı ve programıyla ilgili kararları da şekillendirir. Siyasal elitlerin haber yönlendirme uzmanlığındaki ve yorum yönlendirmedeki çıkarları bunaltıcı ve süreklidir. Bunaltıcıdır; çünkü medya mantığı, önerileri ve planları kötü medya tanıtımının diline düşürmek yerine onlardan vazgeçilmesini gerektirir. Süreklidir; çünkü siyasal aktörler başlangıçtaki sorun tanımlama evrelerinden program uygulamalarına ve ardından medya betimlemelerini etkileme stratejilerine kadar siyasal sürecin her evresinde medya yansımasının önceliğinin daha fazla farkına varıyorlar.

Yalıtık örneklerde gerçekten de öyle olsa da, siyasal aktörlerin yorum yönlendirmedeki çıkarlarını kasten taraftarları aldatma niyetiyle bir tutmamalıyız. Öyle görünüyor ki, burada birbiriyle kesişen iki neden etkili oluyor. Birincisi, siyasal elitlerin kaçınılmaz bir meşruiyet ihtiyacı vardır ve bu durum, kendilerini ve eylemlerini meşrulaştırma isteklerini sürekli besler.

İkincisi, olumlu bir imaj geliştirerek kamuoyunda rakiplerinden üstün gelmeye çalışırlar. Siyasal aktörler kendilerini, düpedüz yalana başvurmadan müvekkillerini olası en iyi şekilde takdim etmek için her aracı kullanmak isteyen iyi avukat gibi düşünerek ikinci nedeni haklı gösterebilirler.

Haber Yönlendirme Uzmanlığı

Haber yönlendirme uzmanlığının arkasındaki bu nedenler meşrudur ve aslında bir demokraside kaçınılmazdır. Fakat siyasal

sürece zararlı yan etkileri olabilir ve sıradan yurttaşların demokratik kurumlara saygısını zayıflatabilir.[14] Siyasal sistemin istikrar ve inanırlıktaki uzun erimli çıkarları ile siyasal aktörlerin algılamaları manipüle ederek ve onayı ayarlayarak meşruiyet kazanmadaki kısa erimli çıkarları arasında yıkıcı çarpışmaları da tetikleyebilir. Federal Almanya Cumhuriyetinde eski başbakan Helmuth Kohl'le ilgili bir olayı soruşturan komite, bu konuda bir örnektir. Komite üyeleri doğal olarak olayın açığa çıkmasında en fazla çıkarı olan katılımcılardı. Kısa sürede, her oturuma ara verildiğinde ya da her günün bitiminde dışarıya fırlayıp orada bekleyen kameralara ve mikrofonlara medyaya uygun açıklamalar yapma alışkanlığı geliştirdiler. Açıklamalar radikal ve ödünsüz gösterilerek, komite üyelerinin sürekli kamusal sahneye çıkmalarını güvenceye almayı amaçlamaktaydı. Bu rekabetçi, medya-yönelimli haber yönlendirme uzmanlığı komitenin soruşturmalarının etkinliğini zayıflatmakla kalmadı, demokratik bir Siyasal kültürde yüksek saygı görmesi gereken bir kuruma duyulan saygıyı da azalttı. Sonunda komitenin çalışması bu saygı kaybından zarar gördü. Siyasal elitler arasında ve kamuoyunun daha duyarlı kesimlerinde, komitenin (karşıtlarının ileri sürdüğü gibi), partizan çıkarlara hizmet ettiği ve belli amaçlara ulaşmak için şov yaptığı konusunda kuşkular derinleşti. Gerçek arayışı oldukça hızlı bir biçimde, katılımcıların kendi görüşlerini ve yorumlarını en etkili biçimde medyaya yansıtmaları için bir bahane haline gelmiş gibi göründü. Bu şekilde soruşturma komitesi bir kurum olarak işlevsel iç patlama riskiyle karşılaştı. Dışarıdan bakıldığında katılımcılar iyi niyetle kendi işlerini yapıyorlardı, gerçeği ortaya çıkarmaya çalışıyorlardı. Fakat gerçekte istedikleri şeyin, gerçek niyetlerine yardımcı olacak malzeme üretmek, daha etkili bir medya görüntüsü için mühimmat sağlamak olduğu anlaşıldı.

Paula Jones davasında adaleti yanıltmakla ve yalan beyanda bulunmakla suçlanan Başkan Clinton'ın Temsilciler Meclisi'nde ve Senato'daki soruşturması için de aynı sav ileri sürülebilir. Cumhuriyetçiler yalnızca kazanmayı umdukları, hatta kendi retoriklerine inandıkları için değil, daha çok güneydeki dindar muhafazakâr seçmen

kitlesini tatmin etmek için Clinton'ın Monica Lewinsky meselesini inkâr etmesini yargılanmaya değer "büyük bir suç ve kabahat" gibi göstermeliydiler. Aynı şekilde birçok Demokrat ise kendi siyasal tabanını harekete geçirmek ve 2000 seçimlerine hazırlanmak umuduyla, yargılama girişimini sağcı bir darbeymiş gibi "yönlendirmeliydi." Yine burada da Kongre'nin Her iki kanadında verilen parti çizgisine uygun oylar, olup bitenlerin sahici bir siyasal kriz değil, partizan bir oyun olduğu algılamasını doğrulama eğilimindeydi.

Medya sisteminin her şeyi amaca uygun düzenlemeye yönelik baskısı altında siyaset kısır bir döngünün içine girer. Kitle iletişim araçları siyaseti ne kadar ham sunarsa, uygulamaya alışık oldukları yüzeysel ölçütlerle ne kadar çok yönlendirirse, siyaset de buna karşı kontrolü tümden kaybetmemek için haber yönlendirme uzmanlarına o kadar çok başvurmak zorunda kalır. Ne var ki, bunu yapmakla ham klişelere düşkün medyanın ekmeğine yağ sürer; hatta süreç içinde siyasetin gerçekte ne olduğunu geniş kamuoyuna gösterme araçlarından ve fırsatından vazgeçerek, medyayı onaylar.

SİYASETİN KOPYASI

Üç Düzeyli Bir Model

Aralarındaki karşılıklı etkileşim ve geri besleme halkaları, yeni bir yoğunluğa ve bilinçli düzenleme düzeylerine ulaşmış olsa da, medya demokrasisinde bile siyasetin üç düzeyini ayırt edebiliriz.

Bizzat siyasal sistemin *içinde:*

1. düzey Siyaset *üretimi*- Araçsal eylem, bağlayıcı kararlara ulaşma.

2. düzey *Kendini ifadelendirme* biçiminde siyaset: Ya zaten üretilmiş ya da henüz üretilmemiş politikaların siyasal sistem üzerinden medya kodlarına göre kendi başına amaca uygun düzenlenmesi.

Medya sistemi *içinde*:

3. düzey Siyasetin, *sistemin dışından betimlenmesi*: Medya sistemi *içinde* medya kurallarına uygun sunulan siyaset.

Bu üç düzeyli model siyaseti anlamak bakımından üç anahtar soruyu gündeme getirir: Birincisi medya sisteminin (3. düzey) geriye dönük etkileri, karşılıklılık dahil, siyasal eylemin mantığını (1. düzey) özünde değiştirir mi, değiştirirse nasıl? İkincisi, medya sistemi (3. düzey) siyasal "üretim" süreçlerinde (1. düzey) olup bitenleri doğru bir biçimde ifadelendirir mi? Üçüncüsü, medya sisteminin etkisi, siyasal boyuttaki olayların fiili seyrini nasıl etkiler?

Siyasetin Boyutu

Gerçek değişim süreçleri siyasetin her üç boyutuyla bağlantılıdır. Parti liderliği yarışında birinci gelen siyasetçilerin -Almanya'da Gerhard Schröder, ABD'de Bill Clinton, İtalya'da Berlusconi, Rusya'da

Putin ve İngiltere'de Tony Blair gibi- başarılarıyla ilgili çözümlemeler, amaca uygun sahne düzenlemedeki kişisel becerilerinin medya üzerinde güce dönüştüğünü ve bu gücün, tepeye ulaşma mücadelesinde güvendikleri en önemli kaynaklardan biri olduğunu gösteriyor. Tüm Batı demokrasilerinde, medyanın kollama hiyerarşisinde çok yüksek ve yararlanılabilir bir mevkii olmayan kişinin, siyasette başarılı olma şansı yoktur. Madalyonun diğer yüzünde, bugün sahip oldukları yüksek bir medya gücü ya da medya karizması yoğunlaşması, ondan yararlananları "tek başına hareket etme," partinin programı ve politikaları konusunda oldukça başına buyruk hareket etme, kendi medya gücünü korumaya ve artırmaya odaklanma konumuna iter. Bu tür becerikli medya siyasetçileri kendi partilerindeki demokratik tartışmaların daha önce aksi kararlarla sonuçlanıp sonuçlanmadığına aldırmadan, istedikleri politikaları izleyebilir ya da terk edebilirler.

Silvio Berlusconi'nin 2001 parlamento seçimlerindeki başarısı, bu eğilimin iyi bir örneğini verir. Berlusconi siyaseti medya mantığına bağımlı kılmada uç noktalara giderek iktidara gelebildi. Kendi ülkesinin özgül durumu nedeniyle muazzam bir etki yaratan ustaca ve etkili bir medya imajı yaratmakla kalmadı. Kuruluş amacı, geçmişi ve çalışma tarzı bakımından bir medya yapıntısından başka bir şey olmayan bir siyasal parti de kurdu. Berlusconi'nin partiyi, amaçladığı medya sonuçlarına yönlendirme konusunda sınırsız olanakları vardır.

Parti Örgütlerine Karşı Basın Danışmanları

Bu koşullarda, önemli bir partinin adına savunulan politikalar ve program konusunda karar alma yetkisi, kademeli olarak parti organlarından, güçleri ve konumları medyayla kişisel, karizmatik ilişkilerine dayanan üst düzey siyasetçilerin etrafındaki danışmanlar çemberine geçer.[15] Böyle bir dönüşümün ardından bağlayıcı kabul edilen tek meşruiyet kaynağı kamuoyu araştırmalarının sonuçları, bizzat medyanın yarattığı görüş açıklama biçimleri (örneğin telefonla katılım sağlanan şovlarda) ve kamuoyunun geçici bir anda yaka-

lanan gelgeç ruh halleridir (bunlar da en son kamuoyu araştırmalarının yansımasıdır). Amaca uygun düzenlenmiş imajlarla, simgesel eylemlerle ve etkileyici sahte-eylemlerle karşılaştırıldığında, partiler ve genel kamuoyu gibi geleneksel kamusal siyaset alanları güç kaybetmektedir. Savları topluma açık değerlendirme ve kararlara ulaşma olanakları azalırken, medyaya dayanan güç kaynaklarını kontrol eden aktörler daha fazla nüfuz sahibi olmaktadır.

"Medya demokrasisi" kavramı tam da bu demektir: Bu koşullarda programlar ve temel kararlar düzeyinde araçsal siyasal eylem (siyasetin "üretim" tarafı), siyasetin kendisini kamuya sunma yollarından büyük ölçüde kopuktur. Olayların bu hale gelişi, siyasal eylemin mantığındaki can alıcı faktörlerden birinin, yani meşruiyet faktörünün rolünü temelden değiştirir. Profesyonelleşmiş amaca uygun sahne düzenleme becerileriyle kazanılabilen ve stratejik olarak kullanılabilen medya karizmasının kişisel kontrolü, kamuoyunu eğitmeyi amaçlayan kamusal tartışmanın ve demokratik usullere uygun meşruiyetin yerini alır. Bu şekilde medya karizması bağımsız ve çoğunlukla egemen bir kaynak haline gelir. Elbette bu eğilimler, iktidarın, siyasal eylemin mantığından bir faktör olarak çıkarıldığını ima etmez. İktidara, bilgi, yeterlilik, güvenilirlik, kararlılık, inanılırlık ve para gibi daha geleneksel kaynaklarla başarılı bir biçimde rekabet edebilen yeni bir kaynak eklemiştir.

Odak Grupları

Basın danışmanlarının öne çıkmasının belki de en kaygı verici kanıtı, bir adayın mesajına ince ayar yapmak için odak gruplarına artan bağımlılıktır. Birçok çeşidi olmasına rağmen tipik bir odak grubu, medya kurmaylarınca birinin misafir odasında bir araya getirilmiş 15-20 seçmenden oluşan görece homojen gruplardır. Bu kişilere, adayın konuşmalarına sağladıkları girdilerin karşılığında para ödenir. Grup homojen olmalıdır; aksi takdirde katılımcılar beğendikleri ve beğenmedikleri konusunda tam içten olmayabilirler. Basın danışmanları katılımcıların gevşeyebileceği bir şenlik ve normallik atmosferi yaratmak isterler. Sonra katılımcılardan banda alınmış bir

konuşmayı izlemeleri ve "içten gelen" dolaysız tepkilerini elektronik bir aygıta kaydetmeleri istenir. Ayrıca kurmaylar adayın kayda alınan konuşmasının her anında, izleyenlerin yüz ifadelerine ve beden dillerine dikkatle odaklanarak bütün sahneyi videoya alırlar. Böylece konuşmada hangi sözlerin alıcıda en güçlü olumlu tınıyı yarattığını, hangilerinin atılması gerektiğini kestirirler. Konuşma yeniden yazılır; uygunsuz kısımlar atılır, odak grubunun en çok sevdiği kısımlar genellikle tekrarlanarak genişletilir.

Konuşmada en güçlü olumlu tepkiler alan özel sözcükler ya da temalar saptandıktan sonra, adayın bunları tekrar tekrar, yinelemesi istenir. 1992 ve 1996 seçimlerinde Bill Clinton'ın durmadan tekrarladığı "orta sınıf" ve "çalışkan aileler" ifadeleri, bu sloganların odak gruplarının gözündeki popülerliğini yansıtmaktaydı. Kuşkusuz George W. Bush'un "sevecen muhafazakârlık"ı da odak gruplarında etkili olmuştu. Kısaca odak grupları eylemin yerine davranışı, rasyonel ve bilinçli tercihin yerine koşullu yanıtları, ikna etmenin yerine manipülasyonu geçirir.

Odak grubu bir düzeyde çok demokratik görünür; ne de olsa sıradan seçmenler adayın konuşmalarında söyleyeceklerini ve dolayısıyla seçim kampanyasında savunacağı politikaları etkilemektedir. Odak gruplarının tepkileri politika önerilerinin yalnızca ambalajını değil, bizzat özünü de etkileyebilir. Oysa sav ve tartışma süreci, gerçek siyasal tartışma, tamamen bir tarafa bırakılmıştır. Basın danışmanları izleyenlerin neden konuşmanın kimi öğelerine yakınlık duyduklarıyla, bazılarından neden tiksindikleriyle ilgilenmezler; katılımcıları tutumlarını yeniden düşünmeye ikna etmeye çalışmazlar. Özünde seçmenlerden "uygun" yanıtı almalarına yardım edecek irrasyonel davranış kalıplarına bakmaktadırlar: Adaya bir oy.

TİYATRO OLARAK SİYASET

Yeniden Görselleştirilen Kültür

Kültürümüz video teknolojisinin, televizyonun ve reklamların etkisi altında yeniden görselleştiriliyor; yani, daha önce konuşulan ve yazılan söze doğru olan yönelimimizden uzaklaşıp, "görsel" bir resim ve görüntü kültürünü kucaklıyoruz.[16] Bu kayma, iletişim kapasitemizi iki bakımdan etkiler. Birincisi, görüntülerin izleyen üzerindeki etkilerinde asli olarak var olan telkin edici güç sayesinde, olduğu ve olması gerektiği haliyle dünyayla ilgili bazı iddialara, eleştiri karşısında bağışıklık kazandırır. Alıcılar ilk, dolaysız algılamalarını görünen değeriyle almaya, neden ve nasılını anlamak için ötesine bakmamaya teşvik edilir. Bu şekilde görüntü, eleştirel yeteneklerimizi felç eder. Yeni medya aynı zamanda geleneksel söylem kültürünü kamusal sahneyle sınırlar. Siyasal kamusal alanın bu biçimde estetikleşmesi, elektronik medya forumlarının önceden amaca uygun sahnelenmesine ve yeni görsel kültürün sosyal yargı yeteneğine dokunmasına bir yanıttır. Siyasal iletişim zaman kaybetmeden, televizyonun egemenliğiyle ortaya çıkan iletişim ve deneyim biçimlerinde gerçekleşen görselleşmeye doğru kayıştan yararlandı. Siyaset medyada giderek daha fazla ve ustaca bir görüntüler ve medya olayları dizisi olarak betimlenir. Bu dolayımlı olaylar reklam ve iletişim uzmanları tarafından uydurulur ve aktörler tarafından ince ayarı yapılır. Temel öğeleri bir hareketler ve simgeler, olaylar ve sahneler, görüntüler ve dekorlar dizisidir: Kısaca tüm mesajlar söylemle değil, görüntülerle taşınır.[17] Medya cephesinde görüntü kültürü, görselleşmeye uygun olan medya yapımlarına ayrıcalık tanır. Siyasal

cephede ise mecazla dolu "şov için siyaset"in sahnelenmesini teşvik eder. Halk, reklamcılık ferasetiyle betimlenen siyasal yapıntılar mı gördüğünü, yoksa medya olaylarının siyasal "üretim"in toplamı mı olduğunu tam olarak söyleyemez. Siyaset eğlencelik olma, canlı ve parıltılı bir şov olma eğilimindedir.

Elektronik sahne, yaşam dünyasındaki lütufkâr iletişim alışkanlıklarına dayanan estetikleşmiş bir siyaset üretir.[18] Yurttaşların algılamalarından stratejik olarak yararlanarak onların yargı yetilerini biçimlendirir ve bütün bu görüntülerin siyasal eylemle desteklenip desteklenmediğine fazla aldırmama eğilimindedir. Bu koşullarda siyasal alandaki enerjinin, zekânın ve planlamanın büyük bir bölümü, siyasal eylemin görünürde benzerini imal etmeye adanır.[19] Siyasal eylemin benzeri, bilginin, yorumun ve söylemin yerine, etkili bir biçimde sahnelenen görsel izlenimleri ve hesabı kitabı yapılmış görüntü manipülasyonunu geçirir. Televizyon ve televizyon görüntülerini yaratanlar, hem hizmet ettikleri hem de besledikleri yeniden görselleştirilen bir kültüre dibine kadar batmış durumdadırlar.

Tiyatro Oyunu Oynama

Edelman yalnızca kitle, iletişim araçlarındaki siyasal haberciliğin değil, bizzat siyasal olayların da her zaman hem araçsal, hem simgesel-yorumsal boyutlar sergilediğini gösterdi.[20] Ben bu iki öğe arasındaki ilişkiyi sorgulamak istiyorum. Özellikle simgesel siyasetin estetik biçimleriyle, simgesel siyaset ile politika boyutu arasındaki sınırların çizilmesinde başvurulan ölçütlerle ilgileniyorum. Bu iki boyut arasındaki ilişkinin uygun görünmesi için hangi koşulların yerine getirilmesi gerektiğini de sormak istiyorum.

Benliğin ve siyasetin sergilenmesine tiyatrosal yaklaşım, medya sahnesi için neredeyse biçilmiş kaftan gibi görünür.[21] Bu tür sergilemeler mesajlarını birbirleriyle yakından bağlantılı, çapraz göndermeli dört boyutta iletir: *Sahne düzenleme, cisimleştirme, performans* ve *algılama* boyutları.[22] Amaç her zaman eylem halinde bir vücudun performansıyla, hayali bir kamunun zihninde önceden düşünülmüş anlamlar üretmektir. Vücut performansı yalnızca konuşulan dilin

anlamını değil, yapabildiği tüm semiyotik sistemleri harekete geçirir: Mimik, jest, yarı sözel iletişim, vücut dili, aksesuarlar ve sahne dekoru. Geleneksel sanat tiyatrosunda bu şekilde ortaya çıkan ve yoğun bir biçimde iç içe örülü yanılsamalar neyseler öyle, yani gerçek dünyanın taklit benzerleri olarak kabul edilir, bu yüzden estetik ve sosyal bir içgörüyü tetiklerler. Medya ve siyasette ise aksine, ya kendiliklerinden ya da iyi koordine edilmiş çabalarla sahnelenmiş olma niteliklerini gizlerler ve dolayısıyla gerçek oldukları yanılsamasını yaratırlar. Sahnelenmiş herhangi bir yapım gibi, estetik düzenekler sayesinde temellerinde yatan gerçekliği canlandırabilirler; fakat gerçekte benzerler üretirler. Bu benzerlerin eşdeğer bir gerçek dünyaya yaptığı gönderme, yazarın hesabı kitabı yapılmış amaca uygun sahne düzenlemesi dışında, her zaman açık bir soru olarak kalır.

Tiyatro olarak siyasetin, kitle iletişim araçları sahnesi için kullanılabilir üç temel sahneleme stratejisi vardır: Sahte olaylar, imaj projeksiyonları ve sahte eylemler.

Medya Olayı Siyaseti

Sahte olay kavramı, 1960'lardan beri medya incelemelerinde geçer akçedir.[23] Medya çağının ilk günlerinden beri olay nitelikleriyle haber değeri kazanan vakaları ya da mesajları bilinçli olarak sahnelemeye yönelik aleni bir hareket vardır. Şimdi "medya olayı" dediğimiz, siyasal olarak sahnelenmiş sahte olay, siyaset dünyasının medya yasaları önünde diz çöktüğü ilk örneklerden biriydi. Günümüzde makul ölçüde uyanık yurttaşlar bir yana, her yerel muhabir, dikkat çekmek için yurttaş şikâyetlerinin ve taleplerinin dramatikleştirilmesi gerektiğini bilir. Örneğin, yurttaşlar caddelerde karşıdan karşıya geçişi daha güvenli kılmak için yaya geçitlerinin boyanmasını önerseler, önerileri olasılıkla dikkate alınmaz. Fakat dikkat çekmek için caddeyi kapatıp kendileri boyasalar, olasılıkla haber değeri olan bir olay olarak haberi yapılır. Aleni sahte olaylar ile sahte niteliklerini başarılı bir biçimde gizleyebilen olaylar arasındaki sınırlar, hiçbir zaman keskin bir biçimde tanımlanmaz. Sahte olayları amaca uygun sahneleme seçenekleri, fiilen sınırsızdır.

Siyasal sistemin içinde çalışan basın danışmanları, olayları manşete çıkarmak ve onlara küresel anlam kazandırmak için olayları (olay olmayan şeyleri de) medya kurallarına uygun sahnelemek zorunda olduklarını bilirler.24 Aynı şekilde tiyatroyla ilgili zengin sahne düzenleme seçeneklerini de çok iyi bilirler. Malzemelerini oldukça profesyonel bir biçimde ambalajlayarak ya da ambalajı iyi, fakat zararsız "numuneler" sunarak medyanın koşullarına boyun eğerler. Bu noktada medya isterse, gerçek dünyada fiilen gerçekleşmiş bir şeyi haber yaptığına inanarak, eline verilen sahte olayın özgün versiyonunu halka iletebilir. Ya da, gerçek içeriğini açığa çıkarmak için arkasındaki sahne düzenini çözümleyebilir. Fakat bu, yeterlilik, zaman ve çalışma gerektirir ve üstatların özel önem verdikleri siyasetçilerin memnuniyetsizliğine neden olma riski taşır. Bu nedenle uygun tanıtımda siyasal çıkar ile medya kurallarının bir tek örgüde kaynaşma eğilimi vardır. Ne var ki bu, medya sahnesinin yapım öncesi aşamasının içinde asli olarak var olan fırsat yapılarından yararlanma yönünde yaygın bir kültürel pratikten başka bir şey değildir. Bu yapılardan farklı biçimde, daha sorumluca ve daha ustaca yararlanma seçeneği her zaman açıktır.

Basın toplantıları, "ilk elden" bilgi almak için yapılan ziyaretler (özellikle bir sel baskını, yangın ya da benzer bir felaket söz konusu olduğunda), ağaç dikme ve temel atma (bu törenlerde siyasetçiler, sâdece bir küreği tutarken gösterilir) törenleri, basın danışmanlarının gözde sahte olayları arasındadır. "İthaf" olarak bilinen sahte olayda ise ithaf eden siyasetçiler, yaptığı şeyin derin mitolojik tınısından ötürü "yeninin babası" mertebesine yükseltilir. Jübileler ve anmalar gibi geriye dönük sahte olaylar bile benzer sonuçlar yaratabilir. Mayıs 1998'de Berlin için kurulan hava köprüsünün 50. yıldönümünde Clinton ile Kohl'ün birlikte görünmeleri, onları onursal eş-kahraman, o günlerin kahramanlık ruhunun çağdaş cisimleşmeleri gibi görünmelerini sağlayacak şekilde sahnelendi. Daha yakın zamanda eski başkan George W. Bush ile ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, Körfez Savaşı'nın onuncu yıldönümünü kutlamak ve bu arada yeni Bush yönetimi ile eski Bush yönetiminin en popüler başarısı

arasında simgesel bir süreklilik köprüsü kurmak için, Kuveyt'te ortaya çıktılar. Daha da yakın zamanda bu türden simgesel siyasetin bir örneği, 11 Eylül 2001 olaylarının ardından George W. Bush yönetimi tarafından sahnelendi. Başkan terörizme karşı savaş ilan eder etmez, gerçek eylem görüntüleriyle halkını henüz tatmin edememişken, kabine üyeleri gerçekten de savaşın içindelermiş izlenimi yaratmak için medyanın karşısına birkaç kez askeri üniformalarla çıktılar.

İmaj Siyaseti

İmaj etik alanında bir sahte olay, kişileştirme olarak bir sahte eylemdir. Tarihçi Daniel Boorstin, medya demokrasisinin ABD'de daha yolda olduğu 1960'larda bu içgörüyü kayda geçirmiştir. İmaj terimi, dikkatle tasarlanmış sahte eylemlerden oluşan sahnelenmiş bir yapay ürüne işaret eder. Burada gerçek kişi, ülkesinin mitolojisinde ya da etiğinde saygı duyulan niteliklerin kişileşmesi olarak sunulur. Kamuoyu araştırma örgütleri önseçim evresinde bile seçmenlere liderlerde en fazla hangi niteliklere değer verdiklerini sorar: Güvenilirlik mi, enerji mi; cana yakınlık mı, sorumluluk mu; dürüstlük mü, iş yapma yeteneği mi? Medya danışmanları, elbette kişinin doğal karakteristikleriyle bağdaşabilir olması koşuluyla, ellerindeki bu sonuçlarla, arzu edilen nitelikleri adayın medya imajına aktarabilecek sahte olaylar, jestler, dekorlar ve görüntüler için stratejiler yazarlar. Bütün bu ayrıntılardan daha önemlisi, ülkenin kültürüne sinmiş arketip kahraman figürlere adayın yakınlığının yarattığı bütünsel izlenimdir. Örneğin Jacques Chirac, Bill Clinton'ın kendisine hediye ettiği kovboy botlarını, en azından Fransa'da bir siyasal felakete neden olmadan giyemez; oysa George W. Bush aynı botları giyip, kendi yurttaşlarının, en azından ülkenin batısında yaşayanların kalbini ısıtabilir.

Yine medya danışmanları, adayın medya sahnesinde betimlenecek ideali cisimleştirmesini daha inanılır kılmak için onun doğal niteliklerini de bir ölçüde değiştirebilirler. Nitelikler koşullara göre genişletilebilir, yeniden yapılandırılabilir, vurgulanabilir, önemsiz gösterilebilir, abartılabilir ya da küçültülebilir. Medya uzmanları,

halkın tasavvur edeceği şekilde bileşik bir aday resmi oluşturmak üzere sahte olaylarla bir araya gelen bir imajlar ve pozlar, karşılaşmalar ve durumlar, olaylar ve dekorlar mozaiği ortaya çıkarırlar. Bu dünyanın kahramanları arasında birinci olan kahraman; yaşlılara ve güçsüzlere seslenen kahraman; kendi kampındaki muhalif sürüsünü alt eden kahraman; dinginliğin, enerjinin, kararlılığın ve sükûnetin timsali; adil insanın ilahi gazabı; şirket yöneticilerinin, sanatçıların ve medya starlarının sırdaşı.

İmaj siyasetinin ana tiyatrosal stratejisi, sahneye özgü bir tür rol karışıklığıdır. Adayların arzu edilen nitelikleri cisimleştirme iddialarını gerçeğe dönüştüreceği ve dolayısıyla inanılırlıklarını güçlendireceği farz edilen imajlar, güya tasarlanmamış "doğal" durumlardan kaynaklanır. Ronald Reagan'ı çiftliğinde odun keserken izlediğimiz için onu halk adamı, gerçekçi bir başkan saymamız öğretildi. Odun kesmesinin bir medya olayı olduğu ve fiilen gerçekleştirdiği bir şey olmadığı izlenimi yaratmamak için, kameraların çok fazla yaklaşmasına izin verilmedi. Senaryosu yazılmış ve fiziksel olarak oynanan olaylardaki imaj ile sahte olay birleşimi, simgesel sahte siyasetin senaryosudur.

Simgesel Sahte Siyaset

Neredeyse her yerde sayısız varyasyonla tekrarlanan medya yönelimli siyasetin bu klasik örneği, çoğunlukla siyasetçiler sahneye çıktıklarında ve televizyon kameraları çalıştığında tezahür eder. Bir keresinde beklenmedik bir anda Ronald Reagan bir derslikte sıraya oturup, görünüşte öğretmen ve öğrencilerle sohbete dalmıştı. Amaca uygun bir sahne düzenlemesiyle ülkenin eğitim sistemine büyük ilgisini gösteriyordu; oysa sahnenin arkasında eğitime ayrılan bütçeyi büyük oranda kısmıştı. Gerçekte olup biten bir şey yokken, siyasal aktör kendisine verilen rolü fiilen icra ettiğini gösterircesine, tiyatro olanaklarından olabildiğince yararlanarak, yazılmış rolünü oynar. Simgesel siyasetin bu türü yalancı ilaç siyasetidir, inandırma amacıyla bir rolün oynanmasıdır. Sahnelenmiş imajların gerçek-dünya eylemlerini taklit ettiği ve böylece onların yerine geçerek gerçek siya-

sal değişimin inandırmayla ikame ettiği bütün durumlarda, bununla giderek daha sık karşılaşırız. Fabrika ithafları ve çıkar grubu temsilcileri, iş dünyası liderleri ve bilim insanlarıyla yapılan toplantılar, simgesel yalancı ilaç efekti yaratmak için tasarlanan en popüler iki olaydır.

Simgesel siyaset gerçek simgelerden farklı olarak daha yoğun, sahici yaşanmış bir gerçeklik dilimi sunmayan, aksine gerçekliğe herhangi bir göndermede bulunmayan tiyatrosal sahte eylemleri sergiler. Dolayısıyla simgesel siyaseti, hiçbir sav öne sürmeyen ve estetik benzer ile işaret ettiği özsel gerçeklik arasında hiçbir gerçek bağlantı kurmayan stratejik eylem olarak düşünebiliriz. Yine de benzer, herhangi bir söylemsel iddiadan çok eylem halinde vücudun ilettiği imgelerle ve duyu izlenimleriyle böyle bir bağlantının varlığını gösterir. Senaryosu yazıla anlatıda bir bölüm, aktör sanki gerçek-dünyada bir şey yapıyormuş gibi oynanır; böylece oyun ile gerçeklik arasındaki ayrım silinir.

Eski ve Yeni Simgesel Siyaset

Tarihin önceki evrelerindeki rolünden ayrı olarak bugünkü simgesel siyasetin özü, demokratik bir meşrulaştırma kalıbını, görsel iletişim tekniklerini ve bir star sistemi olarak siyaseti birleştirmektir.25 Hep birlikte alındıklarında bu öğeler, potansiyel ve fiili varoluşu kökten değiştirir. İkna teknikleri, tepede devleti cisimleştiren bir tek figürden yoksun olan ve bu nedenle "star niteliğinde" çok sayıda aktörün genel ilgiyi paylaşmak zorunda olduğu demokrasilerde bile işe yarar. Son model görsel teknikler o kadar gelişti ki, iknadaki "konuşma" miktarını yardımcı bir kırıntı düzeyine indirebilir. Gerçek iş, kişileştirmeler ve onların resimsel temsilleri tarafından yapılır. Simgesel sahnelemenin işlevi kökten değişmiştir ve olanakları eşi görülmemiş biçimde kusursuzlaşmıştır. Banal, fakat hoş eğlence örtüsü altında yeni bir stratejik iletişim tipi dilediğini yapmaktadır.

M. Edelman'ın öne sürdüğü gibi, siyasal eylemin dışavurumcu bir simgecilik yanı hep vardı; bu olmadan ülke bir arada tutulamazdı.26 Her yasa, açık amacının ötesinde, düzenlediği toplumun

temelinde yatan normları canlandırma amacı da güder. Bir toplumun pratikte önleyemediği davranışları cezalandırmayı amaçlayan yasalar, simgesel siyasetten başka bir şey değildir fakat bu her zaman kötü bir şey sayılmaz. Kararnameler, konuşmalar ve eylemler simgesel ifade biçimleri olabilirler. Tasarımları ve sonuçlarıyla aldatmayı yaygınlaştırmaz, tersine dikkati bir noktada toplar, ortak yükümlülükleri hatırlatır ve insanları harekete geçmeye teşvik ederlerse, söylemsel meşrulaştırmanın yerini gasp etmemeleri koşuluyla, meşru ve çoğunlukla üretken bir siyasal araç olurlar.

ÖZET

Demokratik siyaset sürekli halk desteğiyle meşruiyete bağımlı olduğu için, siyasetçilerin yeterince sık medya sahnesine çıkmalarında yaşamsal çıkarları vardır. Ne var ki, daha önce çözümlenen seçme ve sunma kurallarının birleşik operasyonundan kaynaklanan yapısal sahne düzenleme nedeniyle, bu kaynağa ulaşmak koşullara bağlıdır. Bu yüzden siyasetçiler kendilerini, medyaya ulaşmak için amaca uygun sahne düzenlemeye yönelik aralıksız baskının altında hissederler. Medya sahnesine ulaşmayı düzenleyen kurallarda ustalık kazanırlarsa, medyanın onları kamuoyuna sunma tarzları üzerindeki nüfuzlarını artırabileceklerini umarlar. Bu kuralları öğrenmeye ve öngörmeye ne kadar gayretle çaba gösterirlerse ve medya imajlarını etkilemeye çalışırken o kurallara ne kadar eksiksiz boyun eğerlerse, kaybettikleri özerkliklerinin bir kısmını geri kazanmaları o kadar olasıdır. Sonuç olarak siyaset alanı, medya sisteminin etkisi altına girer.

J. Habermas'a göre toplumun bir alanı diğerinin işleyiş tarzına kendi özel kurallarını dayatmayı başardığında, bir alanın diğeri tarafından sömürgeleştirilmesi gerçekleşir. Siyaset alanı medya sisteminin etkisi altına girince, önemli ölçüde değişir. Bu anlamda sömürgeleşme, siyasetin medya sisteminin mantığına neredeyse koşulsuz teslim olması demektir - en azından iletişimin tüm görünür, kamusal olarak ulaşılabilir boyutlarında. Siyasal aktörler başlangıçtaki sorun tanımlama evrelerinden program uygulamalarına ve ardından medya betimlemelerini etkileme stratejilerine kadar siyasal sürecin her evresinde, medyadaki sunumlarının önceliğinin, giderek daha fazla farkına varıyorlar.

Bu değişimlerin bir sonucu olarak siyaset, ayrı kimliğini tamamen yitirmeden tüm düzeylerde medya kurallarına bağımlı hale gelir. Aralarındaki karşılıklı etkileşim ve geribesleme halkaları, yeni bir yoğunluk ve bilinçli düzenleme düzeylerine ulaşmış olsa da, medya demokrasisinde bile siyasetin üç düzeyini açıkça ayırt edebiliriz: Siyaset *üretimi; kendini ifadelendirme* biçiminde siyaset; siyasetin medya sistemi *içinde betimlenmesi.*

Siyasal sistemin medya sahnesine ulaşmasını sağlayan kilit kaynak, siyasetin kendi performansını tiyatrolaştırmasıdır. Benliğin ve siyasetin sergilenmesine tiyatrosal yaklaşım, medya sahnesi için neredeyse biçilmiş kaftan gibi görünür. Bu tür sergilemeler mesajlarını birbirleriyle yakından bağlantılı, çapraz göndermeli dört boyutta iletir: *sahne düzenleme, cisimleştirme, performans* ve *algılama* boyutları.

Tiyatrolaştırmada amaç her zaman eylem halindeki bir vücudun performansıyla, hayali bir kamunun zihninde önceden düşünülmüş anlamlar üretmektir. Vücut performansı yalnızca konuşulan dilin anlamını değil, yapabildiği tüm semiyotik sistemleri harekete geçirir: Mimik, jest, yarı sözel iletişim, vücut dili, aksesuarlar ve sahne dekoru. Medyada ve siyasette tiyatro benzeri sunumlar gerçek olduklarını yanılsamasını yaratma eğilimindedirler. Tiyatro olarak siyasetin, kitle iletişim araçları sahnesi için kullanılabilir üç temel sahneleme stratejisi vardır: Sahte olaylar, imaj projeksiyonları ve sahte eylemler. Bunların tümü giderek artan bir profesyonellikle ve sıklıkla kullanılmaktadır.

Bu bağlamda şunu anlamak son derece önemlidir: Siyasal sistem aktörlerinin büyük çoğunluğu farklı izleyici topluluklarının medya mesajlarını farklı biçimlerde okuyacaklarını medya araştırmalarından ve kendi deneyimlerinden bilmelerine karşın, kitle iletişim araçlarının en yaygın üretim kodlarına uygun hareket ederler. Onların bakış açılarına ve medyayla mesleki deneyimlerine göre mesajlarını medya sahnesine çıkartmanın en güvenli yolu, ellerinden geldiğince temel medya kodlarına uymaktır.

4

SÖMÜRGELEŞTİRMENİN ETKİLERİ

SİYASALIN ISRARI

İletişim Kültürü

Bu eğilimlere karşın, medya mantığının etkisi sürekli genişlese de, kuşkusuz siyasal süreçlerin mantığı siyasal rekabeti tanımlamaya devam eder.[1] İster programlarını parlamentodan geçirmek için ikna sürecine güvenen siyasal partilerce, ister üst düzey aktörlerin medya stratejilerince izlensin, birbirleriyle çelişen politikalarla ilgili çatışmalar yine de siyasal sürecin yerleşik kalıplarına uygun seyreder. Medya koşullara egemen olduğunda bile, aktörler çıkarları gözetirler. Çeşitli güç kaynakları kullanırlar; bunların arasında kitle iletişim araçlarının kullanılabilirliği, yeni ve can alıcı bir rol oynar. Olayları şekillendirmek için sosyal, ekonomik ve medyasal gücü kullanırlar. Başka bir deyişle, siyasal eylemin asli mantığı, artık medya mantığının tamamen egemen olduğu bir siyasal sürecin seyri içinde gerçekten de değişebilmesine, yeni biçimlerde vurgulanmasına ve takviye edilmesine karşın, medya mantığı siyasal mantığı hiçbir zaman tamamen yerinden etmez ya da onu içine çekmez.

Siyasal Kurum Boyutu

Geleneksel siyasal çözümleme, anayasayı ve siyasal kültürü, ülke için eylem parametrelerini tanımlayan çerçeve olarak ele alır. Fakat medya demokrasisi, medya sistemine kök salan, eski kurumsal çerçeveyi kısmen tamamlayan ve kısmen yeniden tanımlayan bir "bünyenin" ve iletişim kültürünün ortaya çıkışına önayak oldu. Bu bağlamda yüksek kaliteli basılı ya da sesli-görüntülü medyaya karşı boyalı basının rolü ve her iki kesimin arkasındaki kontrol yapısı

belirleyici önemdedir. Boyalı basın, siyasetin geniş izleyici kitlesine iletilme şeklini ve böylece siyasal mantık ile medya mantığının sentezlenme koşullarını ve elit aktörlerin medya karizması biriktirme şeklini belirler. Dahası, medya sisteminin içindeki aktörlerin medya mantığını ele alma tarzları, farklı toplumların iletişim kültürünü ayırt etmeye yardımcı olur. Bu kalıp, medya tiplerinin ve kontrol yapılarının daha önce tarif edilen etkilerinin ötesine geçer. Medya mantığı, medyada siyaseti betimlemenin uygun yollarını kararlaştırmada aktörlere epeyce takdir hakkı tanır. Yaygın siyasal kültürün bir boyutu olarak iletişim kültürü, yurttaşlar için yeterli siyasal bilginin ne olacağını önceden tanımlama ve dolayısıyla yurttaşlık rollerinin koşullarını saptama şansı verir. Yine burada da ticari yayın şebekeleri ve istasyonları izlenme paylarını ve oranlarını artırma konusunda tüm yayıncılara uyguladığı sürekli baskı nedeniyle, medyanın "bünyesi" içinde egemen bir rol oynarlar. Bu yüzden iletişim kültürü ve medya bünyesi, ülkenin daha geniş bünyesinin ayrılmaz bir parçası olurlar. Dışarıya ışıyıp, siyasal kültürün ve iletişimin rolünü ve özünü, demokratik siyasetin ve denetimin niteliğini etkilerler.

Politika Boyutu

Medya sistemi siyasal taydaşını sömürgeleştirince, simgesel sahte siyaset ve dramatik sonuç için amaca uygun sahne düzenleme olanaklarını çoğaltır. Amaca uygun sahne düzenleme bazen gerçek siyasal eylem programlarının yerini tamamen alabilir; bazen sahte öğeler harmanlanıp, gerçek siyasal pratiklerle ilgili bir betimlemeye dönüştürülebilir.[2] Özellikle siyasal kanallar tıkanmaya başladığında, bu fırsatlardan sıkça ve yaratıcı biçimde yararlanılır. Gelecekteki siyasi eylemleri hatta eylemsizlikleri için meşruiyet kazanmaya çalışan ulus devletler üzerindeki baskı, ekonomik güçlüklerle karşılaştıklarında epeyce artar - bugün pek çok Avrupa ülkesinde olduğu gibi. Bu tür ekonomik sorunların, günümüzde küreselleşmenin nedenleri tek tek ülkelerin bu sorunlara etkili yanıt verme gücüne meydan okuyorsa, baskılar yoğunlaşır. Bu durum, siyasal aktörlerin açık başarısızlıklarını medyaya oynanan göz alıcı sahte olayların arkasına

gizleme gereği hissetmelerinin nedenini açıklamaya yardım eder. Bu tür hokkabazlıklar için geniş olanaklar vardır; çünkü ortalama yurttaşın siyasal eylemi yargılamak için siyasal sahnede olup bitenleri gözlemlemek dışında elinden fazla bir şey gelmez. Ortalama yurttaşların, sözgelişi başbakanın yeni bir fabrikanın 'açılışı için tantanalı bir biçimde sahnelenen kurdele kesme törenini eleştirel bir biçimde incelemesi olanaksızlaşmasa da, zorlaşmıştır. Vatandaş, tüm senaryonun siyasal esinli olup olmadığını, arkasındaki siyasal pazarlıkların iş olanakları yaratma bilançosunun iyileşmesine ya da kötüleşmesine katkıda bulunup bulunmayacağını, ya da bu olaydan farklı aktörler arasında perde arkasında süren çekişmelerle ilgili bir şeyler çıkarsanıp çıkarsanamayacağını söyleyemez. Aktörlerin çoğu başarı için aynı denenmiş ve başarısı kanıtlanmış tarife güvenir: Başarılarınızı öne çıkaran ve imajınızı cilalayan medya olayları sahneleyin.

Simgesel Sahte Siyaset

Sorun tanımlama düzeyinde yurttaşların söylenenlerin ve yapılanların doğruluğunu kendi bağımsız yaşam dünyası deneyimlerine dayanarak kontrol etme olanakları hâlâ var olabilir. Fakat bu durum, tartışmakta olduğumuz, ustaca amaca uygun sahnelenmiş, simgesel sahte siyaset ve imaj yaratma bakımından çok daha az geçerli oluyor. Ancak karmaşık, neredeyse nüfuz edilemez bir sürecin sonunda çözümlenmemiş sorunlar, etkilenen halkın yaşam dünyasına musallat olmaya başlar. Parlak medya imajlarına karşın, çok az kişi işsizliğin ve şiddetin, sosyal değersizleşmenin ve çevresel tahribatın sonuçlarını görmezlikten gelebilir. Bu yüzden amaca uygun sahnelenmiş siyaset dünyasında bile, halk son yargı ölçütü olarak geleneksel siyasal sorulara başvurmak zorundadır: Hangi eylem programları benimsendi ve gerçekten başarılı oldular mı? Medya demokrasisinde bile kişinin siyasal sistemle yaşadıklarıyla ilgili gündelik söylem, siyaseti ve siyasetçileri yargılamanın nihai, vazgeçilmez ölçütü olarak kalıyor. Bu yüzden doğrusunu söylemek gerekirse, siyaset alanı içinde siyasalın mantığının her boyutu bu yeni, medya yönelimli amaca uygun sahne düzenleme faktörleri tarafından örtülebilir, takviye edile-

bilir, yeniden biçimlendirilebilir ve görelileştirilebilir fakat eski moda siyaset, hiçbir zaman tam olarak gölgede bırakılamaz.

Siyasal süreç siyasal starların güç ve kariyer fırsatlarını belirleyen kartların yeniden karılmasına ve dağıtılmasına olanak verir; fakat aktörler ve onların güç kaynakları tüm olup bitenlere egemendir. Ülkenin bünyesi ve iletişim kültürü medya sisteminin etkisi altında değişir fakat siyasal kültür ve kurumlar, siyasal eylemin çerçevesi ve koşulu olarak işlev görmeye devam eder. Sahnelenmiş sahte siyasetin ayrıkotu gibi yayıldığı ve siyasal eylem programlarının giderek daha fazla izleyiciye oynanan usta işi performanslar olduğu keşinlikle doğrudur. Fakat siyasal programların gerçekten işe yarayıp yaramadığı sorusu, medya ilgisinin körleştirici ışığı altında tamamen solup önemsizleşmez; aslında, günlük yaşamımızda kriz deneyimiyle yüzleştiğimizde geleneksel sorular kendilerini hissettirirler.

Verili bir yasa tasarısıyla ilgili parlamento komisyonları oturumlarında, pek çok katılımcı başlangıçta bir sorunun en iyi nesnel çözümünü bulmakla ilgilenir. Açık görüşme oturumlarında, siyasal çatışmalarının medya evresinde mühimmat olarak iç tartışmalara ve yağcılığa başvurmama konusunda birbirlerine güvenebilirler. Fakat katılımcılar tüm projenin medyada iletilme ve betimlenme tarzının, görüşmelerinin iletişimsel arka planında pusuda yatan bir konu olduğunu asla unutmazlar. Sivil toplumun cemaat örgütlerinde ve kent toplantılarında sorunlar çoğunlukla konsensüs gözetilerek ya da en azından dürüst görüşme ilkelerine uygun olarak tartışılır. Fakat burada bile söylemler çoğunlukla medya iletişimine uygundur ve örtük bir farkındalık görülür: Katılımcılar, siyasetçileri eyleme teşvik etmek için medyanın daha geniş izleyici kitlesine seslenebilirler. Tek kısmi istisna, sivil toplumdan ve yaşam dünyasından gelen siyasal inisiyatiflerin ancak yerel düzeyde uygulanabilen önerilerle sonuçlandığı durumlardır; burada da medya tanıtımı siyasal stratejileri yine bir ölçüde etkiler.

Tüm bu koşullara karşın, siyasetin kitle iletişim araçları tarafından sömürgeleştirilmesi, medya demokrasisinde siyasal iletişimle ilgili öncelikli olgu olarak kalır. Siyasal iletişimin doğrudan medyayla

ilişkili olmayan kısmı bile, medyada geçerli olan iletişim kurallarının ufku içinde gerçekleşir. Siyasal iletişimin daha büyük kısmı, siyasal eylemin kamusal meşrulaştırılmasıyla ilgili olan kısmı, bizzat doğası gereği bu medya kurallarına tabidir. Bu nedenlerle burada savunulan medya demokrasisi modeli bu koşullardaki iletişimin tamamını betimlemeyebilir, fakat karakteristik ve can alıcı bir parçasını betimler.

POPÜLER KÜLTÜR OLARAK SİYASET

Medya Aktörleri Tiyatrolaştırmayı Nasıl Haklılaştırırlar?

Morley'in gösterdiği gibi, verili kültürel ortamın ve medya mantığının temel kurallarının etkisi altında, gazeteciliğin kendisi giderek daha fazla kendi zamanının popüler kültürünün bir parçası haline gelir.[3] En başarılı popüler biçimleriyle farklı söylem tiplerini karıştırmaya yönelik bu eğilim medya sisteminin tüm parçalarında egemendir. Bu bakımdan kaliteli medya, boyalı basın ve popüler televizyon arasında bir mesafeden çok bir süredurum vardır. Bunların hepsinde popüler kültür estetiğinin egemenliği, gazetecilik amaçlarına da, yalnızca eğlenceye de, her ikisi arasında değişik karışım tiplerine de hizmet edebilir. Sonuç olarak, siyasal sistemin medya söylemlerinin kuralları tarafından sömürgeleştirilmesinin seyri içinde, gerçek siyasetin önemli bir kısmı aynı çizgiyi izleme eğilimindedir. O ölçüde siyaset, eğlencelik siyaset olur, popüler kültürün bir biçimi haline gelir.[4]

Bu süreçlerin siyaseti çocuksulaştırmaya da hizmet edebileceğinin örnekleri olarak, önemsiz rolleriyle ünlü olan, 20. yüzyılın sonunda toy kişiliklerini siyaset türüne aktararak ve tutkunlarını hazır bir seçmen tabanı gibi kullanarak siyasette öne çıkan birkaç aktöre işaret edebiliriz. Şöyle bir inanç gerçeklik kazanmıştır: Siyasal partiler her şeyden önce toplumun genel çıkarları pahasına kendi çıkarlarını düşünen profesyonel memurların doldurduğu bürokratik örgütlerdir. Gazeteciler, editörler ve yöneticiler de dahil olmak üzere medya aktörleri bu tanıyı çoğunlukla kabul etmekte ve parti demokrasisinden medya demokrasisine geçişin, demokratik değerler

bakımından olumlu bir adımı temsil ettiğini öne sürmektedirler. Bu düşünce çeşitli biçimlerde öne sürülmüştür ve hepsinde de daha az parti etkisinin daha fazla demokrasiye eşit olduğu varsayılır.

Bu savın tüm versiyonlarının temelinde, medya yönelimli popülizmin demokrasiye giden en kestirme yol olduğu kanısı yatar. Geleneksel parti siyasetini eleştiren ve siyasetin tiyatrosallaşmasına hayran olan Alman gazeteci Dirk Kurbjuvveit, iki aktör-siyasetçinin, Jesse Ventura ile Josef Estrada'nın dikkatle çizilmiş portreleriyle bu tezi olabildiğince canlı sergilemeye çalıştı.[5] İkisinde de artık neredeyse ikinci kişilik haline gelen üstün oyunculuk becerileri sayesinde bu iki eski şovmen, "bir parti mekanizması olmadan popüler olabilen siyasetçilerdir." Kuşkusuz, ya kendi adlarına ya da savundukları bir dava uğruna medya sahnesinde oyunculuk sanatlarında şansını deneyen neredeyse tüm siyasetçiler, bunlardan biraz geride kalırlar. Fakat bu iki aktör-siyasetçinin, eğlenceli bir biçimde sahneye çıkmalarına ve siyasal pratiklerinin rasgele oluşuna karşın, profesyonel siyasetçilerin medya yapımı oyunculuk yeteneklerine karşı gerçekten demokratik bir alternatifi cisimleştirdiği söylenir. Elbette Estrada'nın medya karizması onu yolsuzluk suçlamasıyla Filipinler devlet başkanlığından uzaklaştırılmaktan kurtarmadı. Fakat onun bile siyasette başarılı olması gerçeği Kurbjuweit'e, aktör-siyasetçilerin demokratik siyasette avantajlı olduklarını kanıtlayacaktı.

Sınır Örnekler: Ventura ve Estrada

Profesyonel parti siyasetçilerinin aksine hem Ventura'nın, hem Estrada'nın "halk adamı" olmaları kaçınılmazdı; çünkü toplumun en kuytu yerlerine girmelerini sağlayan ve gerçek ne ise onu görmelerine olanak veren renkli, olay dolu bir yaşamları vardı. Sahne davranışlarının etkililiğinden o kadar eminlerdi ki, yeni siyasal rollerine uygun hareket etmek zorunda bile değillerdi. Başkaları üzerinde ne tür bir izlenim yaratacaklarını hesaplamadan ya da bu konuda endişe duymadan yalnızca "kendileri" olabilirlerdi. Oyuncu olarak yetenekleri, siyasal kariyere sıçrama tahtası olarak kullanmayı akıl etmeden çok önce onlara büyük başarı bahşetmişti. Bu anlamda

Kurbjuweit'in "evrak çantası siyaseti"ne karşıt olarak "vücut siyaseti" ilkesi dediği şeyin örnekleridirler. Evrak çantası siyaseti, zamanını, "geleneksel siyasetin sıkıcılığını ve zorluğunu, bürokratik, duyumsal olmayan ve dolayısıyla gayri insani boyutunu besleyen" metinleri, belgeleri, raporları ve tartışma konularını incelemeye harcayan geleneksel siyasetçi tipinin tarzıdır. Vücut siyasetçisi ise, aksine, dolaysız fizikselliğine ve medya üzerindeki gücüne güvenir. Adeta medya yapımı bir yıldız vücut yansıtır; tartışmalarla ve olgusal bilgilerle canı sıkılmadığına minnettar olan halk ise, görünüşünün eğlence değerine coşkuyla sarılır. Aktör-siyasetçi o kadar kendinden emindir ki, işini uykusunda bile yapabilir. Zahmet çekmeden Bay Dürüst'ü oynayan bir hittir.

Aktör-siyasetçi, icracı bir sanatçı olarak yeteneklerini sergilemek ve kanıtlamak için herhangi bir siyasal örgütün rızasını almak zorunda değildir. Aksine, şov dünyasının acımasız ters bakışları altında denenmiş bir oyuncu olarak karizmasını doğrudan siyaset alanına aktarır; yani, bir oyuncu olarak yeteneği dışında hiçbir şeye ya da hiç kimseye dayanmak zorunda değildir. Kamusal vücudunun medya havası devam ettiği sürece, herhangi bir lobiye, derneğe, çıkar grubuna ya da partiye hiçbir borcu yoktur. Siyasetin medya toplumumuzda her zaman siyasal tiyatroya meyilli olacağı varsayılırsa (siyasal aktörlerin yarı-kalifiye doğası ve örgütlü çıkar gruplarına borçsuzlukları dikkate alındığında ikinci sınıf bir tiyatro da olsa), neden kolay yol seçilip gerçek aktörlerin demokratik oyunu tercih edilmez? Fakat onlar yalnızca aktör değildirler; zira tüm kendiliğindenlikleriyle ve bağımsızlıklarıyla "farklı" siyasetçiler olarak toplumun içinde yaşıyorlar. Üstelik bu "alternatif siyasetçiler"in kendilerine ait siyasal programları da vardır. Kuşkusuz bunların yerleşik "evrak çantası siyaseti"ne özgü ayrıntıları, bağlılıkları, özel eylem planları ya da tutumlarının makul gerekçeleri çok azdır; yine de anlamlı bir siyasal mesaj iletirler. Ventura *Playboy*'a, "mali politikada muhafazakâr, sosyal politikada liberal olduğunu, Minnesota'da dünyanın en iyi eğitim sistemini geliştirmek istediğini ve dinin zayıf zihinlere göre bir şey olduğunu" söyledi.[7]

Bu gazetecinin ileri sürdüğüne göre, her iki adamın bir siyasal partinin içini hiç görmemiş olmaları bir şanstı. Bu öğütme makinelerine erkenden girilir ve uygun biçim alınana kadar öğütülünür. Fakat hesap verebilirlik ve başka insanların katılımı gibi önemsiz ayrıntılarla uğraşmayan aktör-siyasetçiler, en anıtsal görevlerden bile geri durmazlar: "Senato'yu lağvetmek, araba düşkünlerine özel yollar yapmak, eğitim sisteminde sıçrama yapmak."[8] Minnesota Üniversitesi'nden bir siyaset bilimci, aktör-siyasetçi Ventura'nın yönetim kurumlarına saygı duymayabileceğinden yakındı; zira Eyalet Meclisi'nde hiç görülmemişti. Fakat gazeteci onun görünüşüne ("saçlarını kısa kesmiş, kalın gözlükleri var") bakarak, eleştirileriyle kaybedenin kızgınlığını yansıtan bir medya toplumu menekşesi olması gerektiği sonucuna ulaştı.

Kurbjuvveit farkında olmadan medya toplumuyla ilgili gerçeğe ışık tuttu. Eğer demokrasi en başarılı iletişim biçimiyle meşrulaştırmadan başka bir şey değilse, iletişim sanatçısı en iyi demokrattı ve başka hiçbir çabaya gerek yoktur. Ve eğer otantik vücut siyaseti oyunu eğlendirici iletişimin en etkili Biçimiyse, o zaman kurumsallaşmış prosedürleri ve uzun tartışmalarıyla;:" evrak çantası siyaseti" de sahneyi terk edebilir. Burada bir uyarı yerinde olur: Ekonomik canlanma zamanları, vücut siyasetinin önkoşuludur. Ekonomi tıkırında gittiğinde ve bir savaş tehlikesi olmadığında yurttaşlar, siyaset işinden anlamayan siyasetçiden, o siyasetçi kendilerini eğlendirdiği sürece hoşlanır. Fakat yine aynı yurttaşlar, vücut siyasetçilerinin nükleer silahlara fazla yaklaştırılmamaları ve gerçek bir kriz belirdiğinde kurmay toplantılarına alınmamaları gerektiği kanısındadır.

Bir krizde insanlar eski moda evrak çantası siyasetine daha fazla güvenirler. Fakat sorunun daha çok bir temsil ve ruh hali sorunu olduğu eyalet düzeyinde, sakallı ve iyi kalpli Kuzey Ren-Westfalya eyaleti valisi Kurt Beck gibilerin yerine, Ventura'yı ve danışmanlarını tercih ederim. (Kurbjuvveit: 2000, s. 34)

Yeni Plebisitçi Demokrasi

Medya-eğlence politikasının siyasal olarak meşru görünmeye

gösterdiği ilgi, ironik bir oyundan fazla bir şeydir. Bu ilgi, birçok siyasetçinin görüntüsünü amaca uygun düzenlemede ne kadar yetersiz kaldığını ("bu siyasal amatörler medya oyununu oynamaya hep hazırdırlar; ne yazık ki, bu konuda çok iyi değiller"[9]) gördüklerinde medya profesyonelerinin hissettikleri can sıkıntısından da kaynaklanmaz. Aksine bu ilgi, pek çok insanın hissettiği eğlence ihtiyacı ile medya starlarının bunu sağlama yeteneklerinin buluşmasında plebisitçi demokrasinin bir öğesini açığa çıkarma girişimine yönelik bir ilgidir. Onlara göre izleyici ile starlar arasında ortaya çıkan duygusal bağ, demokratik prosedürlerde ve kurumlarda asli olarak var olan dolaylı ve biçimsel ilişkilerden çok daha üstündür. Demokrasi olarak eğlence lehine bu kendini gözeten kısa özet, demokratik iletişimde siyasalın rolüyle ilgili köklü bir yanlış anlamayı gizler. Bu, eski moda siyaseti, yani tedrici ilgi yığma sürecini, kurumsal denetimi, katılıma dayanan karar alma sürecini, sav ve karşı savla konsensüs oluşturmayı ve ara örgütlerin beslediği sürekliliği yerme eğiliminden daha ciddi bir kusurdur.

Eğlence, Rasyonellik Ve Bilgilendirme

Şu gerçeği asla gözden kaçırmamalıyız: İletişim bir rasyonellik, tartışma ve güvenilir bilgi çekirdeğini beslemedikçe, tartışmalı hesap verebilirliğe açık ve konsensüs üretebilir durumda olmadıkça demokratik meşrulaştırma siyasal işlevini yerine getiremez. İletişim, daha geniş kitlelere yönelik macerasında eğlenceyi ne kadar çok andırırsa andırsın, medya çağında bile bu geçerlidir. Eğlence sanatçılarının "plebisitleri" normal siyasetin sunmak zorunda olduğundan ne kadar çok heyecan verici olursa olsun ve mesajları ne kadar geniş bir alana yayılırsa yayılsın, iletişim bu rasyonel çekirdekten yoksun kalırsa, demokratik meşruiyeti ve denetimi geliştirmek anlamında siyasal olmaktan çıkar. Salt eğlenceye indirgenen demokrasi, demokrasi olmaktan çıkar. Demokrasi hiçbir zaman, yalnızca kamusal aktörler ile onların kamuoyu kitlesi arasında iletişimsel bir uyum sorunu olamaz; daha çok konsensüs sağlamaya dönük tartışmayı ve tartışmanın sürekli tadilatını gerektirir. İlke olarak, eğlence olarak

siyaset hiçbir zaman tam sorumlu tutulamaz, hatta siyasal gerçekliklerle ilgili herhangi bir fikir bile taşıyamaz. Çünkü sahne gerisinde devam eden bir siyaset yoktur ve siyasal yaşamın hiçbir dilimi çözümlenmemektedir.

Siyasal eğlence müteahhitleri siyasetin "kişisel" yanına, özellikle de siyasal aktörlerin insani zayıflıklarına odaklanmayı severler. Aslında siyaset yapmadaki başarı öyküleri her zaman bir şans eseri olarak betimlenirken, yolsuzluk sistemin doğası ilan edilir. Siyasetçiler, birazcık ün istenci tarafından yanlış yola sürüklenmiş kişiler olarak betimlenir; hukuk, ahlak ve düzen arasındaki tüm sınırlar akışkanlaşır. Öyle görünüyor ki, bu şovların kesin meşruiyeti, halk kitlesi öyle istiyor düşüncesidir. Her şey olanaklı gibi görünür; çünkü her şeyden bir oyun çıkarılıp, "adi" eğlenceye alışık medya kamuoyuna satılabilir. Küçük çocuklarda olduğu gibi, fantezi ile gerçeklik arasındaki sınır bulanıklaşır. Bu tür sınır silmeye iten psikolojik yasa, çocukluktur.

Bununla birlikte, ne kadar amaca uygun sahnelenmiş olursa olsunlar, siyasal gerçeklikle ilgili gazetecilik söylemi ile siyasal söylemin sahicilik ve rasyonellik iddiasında bulundukları vurgulanmalıdır. Gerçekten de geniş sınırlar içinde, siyasal konularla ilgili bilgilerin açıklanmasına izin verir ve daha az ölçüde olmak üzere sav ve karşı sav dalaşmasını konu ederler. Dahası, medyanın çeşitli derecelerde ve türlerde amaca uygun sahne düzenlemeye kapılırken aynı zamanda eksiksiz, doğru bilgi verebileceğinden kuşkulanmak için hiçbir neden yoktur. Bu iki faaliyet birbirlerini karşılıklı olarak dışlamazlar. Medyanın siyaset ürünleri ile pedagoji ürünleri arasında bir karşılaştırma yapabiliriz. Basitleştirme ve sıradanlaştırma, medyayı otomatik olarak her türlü içerikten yoksun bırakmaz. Aynı şekilde medya sahnesinin belli biçimleri, bilgisel çekirdeğin bütünlüğünü bozmadan konuyu dönüştüren bir sentez üretebilir. Eğlencelik bilgi,* kendi başına bilginin düşmanı değildir. Yakın zamanda gerçekleştirilen medya araştırmaları ışığında, medyada ve siyasette amaca uy-

* Burada "eğlencelik bilgi" olarak Türkçeleştirilen "infotainment" terimi, eğlence programı formatında bilgi ya da haber vermeyi anlatır. - ç.n.

gun sahnelenmiş söylemlerin aslında çoğunlukla konusuz olmalarına karşın, bilgi verici söylem ile eğlendirici söylem arasında önsel bir ayrım haklı değildir.10 Bununla birlikte, medyanın eğlenceye, drama ve duygusallığa bağlılığı, aksi takdirde birçok insana kapalı kalacak siyasal konular alanına ulaşmanın yollarını açabilir. Her şeyden önce ortak çıkar temalarına dikkat çekmek ve bunları doğru sunmak, tam da kitle iletişim araçlarının sosyal işlevidir. Demokratik siyaset partizanlarında en fazla eleştirel yoruma neden olan soru, kitle iletişim araçlarının dikkat çekme düzeneklerinin, sunmaya çalıştıkları şeyin özsel gerçekliğini çarpıtma ve amaca uygun sahnelenmiş bir benzere dönüştürme pahasına izleyiciyi büyüleyip büyülemediği sorusudur. Bunu yapmanın çekiciliği, bizzat medya sisteminin fırsat yapısında yatar; çünkü kural olarak halk kitlesi, fiilen içerikten yoksun olsalar da çekici bir biçimde sahnelenmiş yapımları hoş görür.

Uzaktan Kumanda Kültürü

Televizyon uzaktan kumandanın tiranlığı altında ezilir. Her şovda ya da reklamda her yeni sahne, izleyenin kanal değiştirmesini önleyecek şekilde tasarlanır. Tek başına bu kısıtlama bile, tıpkı çocuk şovlarında olduğu gibi, çocuksu medya içeriğine güçlü bir itilim verir: İzleyicinin kısa dikkat aralığına uymak için, her an hesaplanmalıdır. Olası en fazla sayıda izleyiciyi yayında tutma zorunluluğu, birçok şov yapımcısını o kısa zamana sıkıştırabildiği kadar yüksek ses efektleri kullanmaya yöneltir. Ne de olsa, izleyicinin kanaldan ayrıldığı kısa dönemler bile bir istasyona ya da şebekeye epeyce paraya mal olabilir. Medya, olası en geniş kitle beğenisine hizmet etme baskısını sürekli hisseder ve her zaman, şovlarında temaşa ve ıvır zıvır dozunu artırarak izleyici tabanını genişletmeye, ya da en azından güçlü rekabete karşı elinde olanı korumaya çalışır. Bu eğilimler bir araya gelip, televizyon eğlencesinin kültürel ve siyasal niteliğinin "sözsüzleşmesi"ne neden olur. Kamu yayıncılığı bu tür yoğun baskılar altında çalışmaz; kısmen kamuya karşı sorumlu olduğu için, kısmen gazetecilik tutkusu nedeniyle. Bununla birlikte aynı eğilimler orada da etkili olur; çünkü olası en fazla izleyiciyi çekerek ticari istas-

yonlara ayak uydurma ihtiyacı hissederler. Sonuçta kamu yayıncılığı kurumları bile izlenme oranı oyununun sonuçlarına teslim olurlar. Vasatlık her yerde kategorik zorunluluk haline gelir.

Yeniden Ziyaret Edilen De Tocqueville

Kitle beğenilerinin siyasal egemenliği, kültür ve günlük yaşam üzerindeki etkileri dışında başka sorunları da gündeme getirir. Kuşkusuz bireyler hukuk ve ahlak sınırları içinde kendi yaşamları ve özgürlükleriyle istedikleri şeyleri yapabilmelidirler. Fakat kitle beğenisi tiranlığını siyaset alanında yaşamın bir gerçeği olarak kabul etmenin gerekip gerekmediği tartışmalıdır; çünkü siyaset, gelecek kuşaklar bir yana, herkesi etkileyen yaşam olanaklarının ve kuralların belirlenmesine yardım eder. Alexis de Tocqueville'i siyasal medyakrasiyi, yani kültürel ve siyasal sıradanlığın egemenliğini doğuran sosyal kuralların gerçek mucidi sayabiliriz. Kökeni aristokrat, fakat siyasal eğilimleri demokrat bir siyasal düşünür olan Tocqueville, herhalde kitle demokrasisi eğilimlerini saptayan ilk kişiydi. 1831'de dünyanın ilk kitle demokrasisini, o sırada hâlâ genç olan ABD'yi gezip izlenimlerini kâğıda dökerken Tocqueville, kamusal yaşamın düzleştirilmesine yönelik neredeyse karşı konulmaz baskıya şaşırdı. Halk kitlesinin en az kültürlü beğenisi, ortalama adamın beğenisi, genel kamusal yaşamın tonunu saptıyordu. Halk kitlesinin desteğini alma rekabeti, olağanüstü, istisna ya da ortalamanın biraz üzerinde olan her şeyi öğütme eğilimindedir; çünkü çok az kişi hükümran çoğunluğun keyfini kaçırma riskine girmek ister. Demokrasi kültüre egemen olunca, çoğunluğun beğenisine uymayan her şeyin gayri meşru görünmesini sağlar.

Sonuçta burada demokrasiyi tehlikeye sokan şey siyasal meşruiyet düşüncesi değil, eğitim, bilgi, sınıf, deneyim ve beğeni farklılıklarını önce görmezden gelerek, ardından yok ederek kamusal yaşama yük olan eşitlik baskısıdır. Oysa bu farklılıklar, uygar bir sosyal varoluşu ve kişisel bağımsızlık ve yargı anlayışını besleyebilen fidanlıklardır. Tocqueville'e göre, "demokrasi yalnızca her insana atalarını unutturmakla kalmaz, aynı zamanda torunlarını ondan gizler

ve çağdaşlarını ondan ayırır; onu ebediyen kendi başına bırakır ve sonunda kendi kalbinin yalnızlığına kapatmakla tehdit eder."

Eşit yurttaşların sivil toplum kuruluşlarına aktif, ortak katılımı yargı kapasitelerini ve eşitlikçi sıradanlığın merkeziyetçiliğine karşı dirençlerini güçlendirir; oysa yalıtılmışlıktaki eşitlik düşünüşlerine, kültürlerine ve yaşamlarına kendi kurallarını dayatır. Tocqueville'in terminolojisinin bir bakıma yanıltıcı yüzeyinin altında şu değerlendirme yatar: Bütün bir toplumun yaşamı ve düşüncesi üzerinde sıradanlığın egemenliğine yol açan şey otantik biçimiyle uygulanan demokrasi, yani konsensüse yönelik kamusal tartışma değil, eşitlikçi yalıtılmışlık ile çoğunluk tiranlığının birleşmesidir.[11]

O halde, Tocqueville'in gözlemlerine göre, kültürde ve siyasette sıradanlığın egemenliğine yol açan ve birlikte çalışan iki mekanizma vardır. Birincisi, bireylerin yalıtılmışlığı vardır; bu yalıtılmışlık onları baskıya boyun eğmeye ve etraflarındaki herkesin ortalama beğenilerine ve kanılarına göre tutum almaya yöneltir. Bu şekilde toplumun tüm üyelerinin uyum baskısının üretilmesinde bir payı vardır. Diğer mekanizma, demokratik karar alma ilkesinin siyasetten kültür ve yaşam tarzı sosyal alanlarına aktarılmasıyla ilgilidir. Siyasette demokratik ilkeler yadırganmaz; çünkü temel hakları şart koşan kurallarla kontrol edilirler; kültür ve yaşam tarzı alanlarında kültürün fiili içeriğini tanımlamaya değil, çerçevesini ve temellerini düzenlemeye uygundurlar. Eşitlikçi çoğunluk meşruiyeti ilkesi başkalaşıp, siyasal karar alma sürecini düzenleyen bir kuraldan, toplumun tüm alanlarına eşit bir biçimde egemen olan bir kültürel üretim normuna dönüşür. Bu gerçekleştiğinde, genel düşük ortalamadan türetilen sıradanlık standartlarını dayatma baskısı hissedilir; çünkü bu en fazla sayıda kişiyi memnun edecektir ve pek çok kişi bunu her zaman destekleyecektir. Büyüsü yalnızca siyasal kararları değil, bu kararlardan önceki kamusal tartışmaları da etkiler. Sonunda demokrasiyle bağlantılı her şeyi kendi girdabına çeker.

Kültür ve Siyaset

Fakat kategorik olarak farklı iki durumu ayırt etmeliyiz. Bir yan-

da tüm bireylerin kendi ihtiyaçlarını nasıl karşılayacaklarına karar verme, özellikle toplumdaki kültürel ve iletişimsel yelpazenin en alt düzeylerine ne kadar yaklaşmak istediklerine karar verme hakları vardır; çünkü bu kararlar öncelikle yalnızca o kişiyi ilgilendirir. Diğer yanda, en berbat kültürel standartları, hangi kültürel ve siyasal eğlencelerin en geniş ölçüde elde edilebilir ve kolayca ulaşılabilir olacağına karar vermenin yetkili kılavuzlarına dönüştürmek istediklerinde, bu, siyasal topluluğun tamamını ilgilendirir. Bu iki durumu birbirine karıştırmanın kaynağı, sorumlu yurttaşı sanki özel bir tüketiciymiş gibi ele alma eğilimidir.'2 Bu olduğunda hiç kimse -ne birey, ne onun ilişkiye girdiği kişiler- tamamen farklı bu iki rolü ayıran sınırların bulanıklaşmasını önleyemez.

Kültür sanayiine yönelik sol eleştiri ciltleri doldurur. Bu eleştiriye esin veren şey, toplumun o zamana kadar kullanılabilir kıldığı en yüksek kültürel standartlardan kitlelerin yararlanmamış olması gerçeği karşısında duyulan düş kırıklığıydı. Demokrasinin anlamlı ölçüde genişlemesine, sosyal varoluşun, yoksulluğun, baskının ve hiyerarşinin ezici ağırlığından kurtulmasına ve alman eğitimin dikkate değer ölçüde artmasına karşın, kitlelerin kültürel düzeyi hâlâ cesaret kırıcı ölçüde düşüktü. Açıkça, toplumun orta katmanlarında olabildiğince çok müşteri kazanmak için yürütülen kaçınılmaz rekabet, bundan böyle normların en fazla üyeye sahip kültürel tabaka tarafından saptanması demekti. Bu yüzden özel alanda tüketicilere uygun davranış kalıpları siyasal kamusal alana da taşma ve böylece özel ile kamusal arasındaki ayrımı bulanıklaştırma eğilimindeydi. Kültür sanayiini planlayanların makul şiarı her zaman şuydu: "Solucan balıkçının değil, balığın hoşuna gitmelidir." Bu, herhangi bir ihmalden ya da beğeni karışıklığından değil, medya ekonomisinin baskılarından kaynaklanan bir kuraldır.

Televizyon: Ticari Ve Kamusal

Fransa, İtalya, İngiltere ve Almanya gibi kamu yayıncılığı şebekeleri olan ülkelerde birçok entelektüel, kamu yayıncılığının izlenme oranı oyunundan göreli yalıtılmışlığı nedeniyle yüksek kaliteli kül-

tür ve siyaset programları sunabileceğini umut etmişti. Bir bütün olarak medya sistemi için kalite standartlarını yükseltebileceği ve olasılıkla bayağılığın diktatörlüğünden uzak duracağı da umut edilmişti. Fakat özel şebekelerin ortaya çıkışı, kamu yayıncılığının da izlenme oranı tiranlığının boyunduruğu altına girdiğini hızla gösterdi." Nasıl ki su birbiriyle bağlantılı iki kapta düzeyini bulursa, birbirinden ayrı olan kamusal ve özel yayıncılık kurumlarının da, her iki yayıncılıkta izlenme oranlarını kısıtlayıcı kılan bir kanalla birbirleriyle bağlantılı oldukları anlaşıldı. Bu durumdan özellikle sorumlu gibi görünen iki mekanizma vardır. Bunlardan biri bizzat kamu yayıncılığı sisteminin içindeki program müdürlerinin tutkularıyla ilgilidir. Halkın onayı ve kitlesel etki bakımından özel televizyonlardaki meslektaşlarını yakalamak ve dolayısıyla, kuralların ve standartların özel yayıncıların lehine büküldüğü bir oyunu kazanmak isterler. Diğer mekanizma, siyasal sistemin parçaları tarafından harekete geçirilir. Bazı Avrupa ülkelerinde muhafazakâr ya da teknokrat kimi siyasetçiler, kamu yayıncılığını desteklemek için televizyon sahiplerinden alınan zorunlu harç sistemini sürekli sorgularlar. Savları hep aynıdır: Yurttaşlar ihtiyaçlarını tam olarak karşılamayan ve kendi inisiyatifleriyle tercih etmeyecekleri hizmetlerin bedelini neden ödemek zorunda olsunlar?

Bu şekilde kamu yayınları ile özel yayınlar arasında izleyici payları ve oranlarıyla ilgili karşılaştırmalar, iyeliğin ve kontrolün yasal biçiminden bağımsız olarak sistemin tamamında izlenme oranlarını azamileştirme baskıları üretir. Bu koşullarda yüksek kaliteli medya yapımları, yüksek izlenme oranı meşruiyeti ihtiyacı olmayan yapımlar için geriye kalan tek sığınak, gece geç vakit yayınlarında uzmanlaşan ya da dar bir biçimde azınlık programlarına odaklanan istasyonlardır. Bu yüzden, karma bir sistemle, kitle iletişim araçlarının mantığı, farklı olması gereken yasal statüsüyle ve iyelik ve denetim modeliyle garanti edilen kamu yayıncılığının bağımsız felsefesini bir ölçüde gölgeler. Başarılı kitle iletişiminin kuralları, genel olarak yayıncılık başarısının temeli haline gelir. Kitle iletişiminin menziliyle karşılaştırıldığında yüksek kaliteli gazetelerin etkisi marjinaldir ve özünde, kendi çevreleri içinde yoğun iletişimi tercih eden eklektik

medya kullanıcıları da dahil olmak üzere, standart yayın eğlencesinden zaten yalıtılmış kültürel tabakayla sınırlıdır. İtibarlı medyanın ana akım eğlenceye bir "kültür" öğesi aşılamak için fazla bir şey yapmadığı açıktır. Daha çok tam tersi olur; itibarlı basın medya pazarında hayatta kalmak için ana akımdan aldığı dersleri olabildiğince benimser. Bu anlamda Neil Postman, televizyonun çağımızın kültürel metaforu haline geldiğini ileri sürerken haklıdır; neredeyse büyülü bir çekiciliği olan, öteki medyanın nasıl başarılı olabileceğini gösteren bir modeldir.

Solucan ve Balık

Siyasal iletişim söz konusu olduğu kadarıyla, medya kurallarının zaferinden sonra medyakrasinin elini güçlendiren iki düzeyli bir model ortaya çıktı. Medya düzeyinde eğilim, siyaseti, eğlence şovları üretimini düzenleyen kurallara uygun ve hep daha kaba, daha sıradan ve daha kişiselleşmiş biçimde sunmaktır. Neyin nasıl haber yapılmasıyla ilgili medya kararlarını yöneten ölçüt her zaman olduğu gibi en fazla ilgiyi çekmektir. Sonunda balığın önüne sarkıtılan solucanın, balıkçının ağız tadına uygun fazla bir şeyi kalmaz. Fakat ikinci düzeyde, bizzat siyasal sürecin içinde sahiden anlamlı bir nedensellik zinciriyle karşılaşırız. Siyasal aktörler medya sisteminin amaca uygun sahne düzenleme baskılarına teslim olurlar. Siyaset, ruhu uğruna bir mücadeleden geri durmasa da, medyayla aynı sahneleme ve ilgi azamileştirme kurallarına boyun eğer. O da medyakrasinin bir bileşenine dönüşür. Dediğimiz gibi, siyasal süreci ve özellikle de demokratik siyaseti demokratik yapan belli özellikler vardır: İyi açıklanmış seçeneklerle ilgili az çok rasyonel tartışma; programlar yaratma ve bu programların insanların denetimi dahilinde uygulanması; çıkarları ve talepleri başarılabilir projelere dönüştüren telaşsız süreçler; kamusal mekânda sav ve karşı sav yoluyla tikel çıkarları berraklaştırarak aydınlanmaya yönelik bir heves. Bütün bu özellikler halkın radar ekranında fark edilemez hale geliyorlar ya da basitçe kayboluyorlar. Amaca uygun sahne düzenleme baskısına boyun eğen partilerin öncüleri bile artık bir taşra

sahnesinde önerilerini yönetmeli ve üretmeli, aktör olarak oynamalı ve izleyici kitlesindeki çok sayıda kararsız seçmenin gönlünü kazanmaya çalışmalıdır.

Asalak Tanıtım

Siyasal sistemin doymak bilmez tanıtım iştahıyla karşılaştırıldığında, aynı sistemin haber değeri olan malzeme üretme kapasitesi, kaynakları, düşünceleri ve amaca uygun sahne düzenleme becerilerini giderek daha fazla kullanmasına karşın sınırlı kalır. Bu haber boşluğunun çözümü, "asalak" tanıtım yolları bulma stratejilerinin neredeyse sınırsız bir çoğalması oldu. Kendi kendini sunma gibi zorunlu bir beceriye sahip oldukları varsayılan siyasetçiler, insanların bulunduğu yerde boy gösterme konusunda ve her zaman hoş karşılanmasalar da medyanın zaten ilgisini çeken yerlerde fazla çekingenlik göstermezler (hatta büyük bir hayal gücü ve yaratıcılık sergilerler). Halkın gözde şovlarında kısa bir süre görünmek ve şov dünyası şöhretlerinin bulunduğu yerlere doluşmak işin bilinen hileleri haline geldi. 2000'deki Filipin rehine krizi bir örnek olarak verilebilir. 2000 yılının baharında Filipinli asiler yakınlardaki bir Endonezya tatil köyünden bir grup turisti kaçırıp Jolo Adası'nda rehin tuttu. Rehinelerin arasında Alman yurttaşları da vardı. Bu olayla ilgili Almanya'da yaz sonuna kadar süren haberler en küçük ayrıntısına kadar verildi. Siyasetçilerin asalak tanıtım yapma tekniklerinin tümünü sergileyen bir ders kitabı haline geldi.

Kategori 1: Eş aktör olarak gazeteciler. Birçok Avrupa ülkesinden gazeteciler bazen sınırı aşıp, medya gözlemcisi olmaktan çok, örneğin mesaj taşıyarak ya da kendi inisiyatifleriyle rehine kampına girerek rehine olayının katılımcılarına dönüştüler. Birkaçı sonunda rehin bile alındı ve sonradan bundan yararlanıp, olayla ve kendi ıstıraplarıyla ilgili haberlerin parıltısına parıltı kattılar.

Kategori 2: Davetsiz yapay kahramanlar olarak siyasetçiler. Filipin hükümetinin baş görüşmecisi Aventejado, rehine eyleminin yavaş seyreden evrelerinde medyanın dikkatini çeken resmi bildirilerinin seyri içinde uygun devlet adamı pozları verme fırsatını kaçırmadı.

Fakat bunun ötesinde kurtarılan rehinelerin geçici uyum sorunundan yararlanıp, onları kurtaran kişi pozuna bürünmekten ve böylece medyaya aradığı imajları vermekten de geri durmadı. Rehinelerin kaderi medya için, amaca uygun sahne düzenleme değerinden ötürü çıkarlarına ve onurlarına aldırılmadan yararlanılacak bir hammadde haline geldi.

Kategori 3: Zoraki tanıtım. Rehinelerin fidye karşılığı kurtarılmasında Libya'nın ve devrimci lideri Kaddafi'nin rolü belirsizliğini koruyor. Fakat Kaddafi, kurtarılacak esirlerin ilk önce kendi ülkesinin başkentinde kamuoyunun karşısına çıkmasını bir koşul olarak dayatınca, müdahalesi büyük bir medya olayı haline geldi. Aslında bu zoraki medya olayı, rehine dramında son perdeden başka bir şey değildi.

Kategori 4: Gizli tanıtım. Kurtarılan rehinelerin tutuldukları yerden evlerine yaptıkları yolculuğun neredeyse her evresinde siyasal aktörler sürekli rehinelerin etrafına üşüşüyor, onlara olabildiğince yakın olmaya çalışıyorlardı; zira bu insanlar kamusal ilginin odağıydılar. Siyasetçilerin bahanesi genellikle, rehinelerin geri dönüşünü sahneleme hakkı konusunda bir tür işlevsel ya da bölgesel hükümranlık iddiasıydı. Filipinler'de her yerde Alman büyükelçi başrol oynadı. Rehineler sonunda uçaktan indirildiklerinde, çeşitli bakanlar onları bekliyordu, siyasal sorumluluklarının onlara orada bulunma hakkı verdiğini iddia ediyorlardı. Kurtarılan rehineler Hanover havaalanına ulaştığında, eyalet bakanlarının ve Aşağı Saksonya valisinin ev sahipliğinde resmi bir karşılama töreni onları bekliyordu; ardından kendi kasabalarında belediye başkanının ve yerel ileri gelenlerin başını çektiği başka bir karşılama törenine katlanmak zorunda kaldılar.

Kategori 5: Canlı pembe dizi. Medya, rehin olayı ve kaçırılan bireylerle ilgili haberlerini adım adım genişletti; rehineler kurtulup evlerine döndükten sonra bile öngörülebilir bir sonucu olmayan bir "arkası yarın" öyküsüne dönüştürdü. Kurtulan bireylerin yaşamlarıyla ilgili resimler, ilk elden izlenimleri, bulundukları yerlerle ilgili ilginç haberler her gün izleyiciye sunuldu. Evlerinde, işlerine giderken eski rehinelere, işyerindeki arkadaşlarına, komşularına sorulacak sorular

vardı; bu durum, ilginin son kırıntıları tükenene kadar sürdü. Medya kendi kendine asalak bir tanıtım azamileştirme oyunu içindeydi.

Asalak tanıtım siyasal aktörlere bazen bedava reklam olanağı verebilir. İngiltere'de "Ana Kraliçe"nin yüzüncü doğum yıldönümüyle ilgili törenler, bunun haftalarca süren dokunaklı bir örneğiydi. Kraliyet ailesinin baş temsilcisi Prens Charles dikkatle ve şaşaalı bir biçimde sahnelenen olaylardan özellikle yararlandı, hatta doğrudan ona odaklanan medya olaylarında yararlanacağından daha fazla. Kraliyet ailesinin medya danışmanları, kraliyet ailesinde geriye kalan gerçekten sevilen tek figürün yaşamında bir kilometre taşını kutlamak için sahnelenmiş olmasına karşın, bu duygu yüklü olayların Prens Charles'a sunacağı avantajları fark ettiler. Medyanın sevgilisi Prenses Diana'nın ölümü Charles'ın kamusal saygınlığına ağır bir darbe indirmişti ve Ana Kraliçe'nin doğum günü kutlamaları Charles'a medyatik kan nakli yapmak için kullanılabilirdi. Bu yüzden törenin sahnelenmesi sonsuz varyasyonlarla birkaç haftaya yayıldı ve halkın asırlık kraliçeye duyduğu neredeyse sınırsız sevgi, kurgulanmış bir dizi gösteriyle oynandı. Törenleri haber yapan gazeteciler birçok fotojenik olayı, sıkça tekrarlanan bir duyuruyla, Prens'in artık Ana Kraliçe'nin gözde torunu olduğu duyurusuyla çerçevelediler. Kraliçe'nin halka göründüğü her seferinde Prens'in Siyam ikizi gibi yanı başında bitmesi bu iddiayı destekler gibiydi. Tören yönetmenleri neredeyse her fotoğraf fırsatını ayarlayıp, sevilen büyükannenin sevimli gülücüğü ile Prens'in aynı resimde görünmesini sağlamayı başarmışlardı: Gücünün zirvesinde asalak tanıtım.

Eninde sonunda herkesi kanıların, bilginin, normların ve yargının en düşük ortak paydasına açık hale getiren şey, tüm bireylerin hak eşitliği ve siyasal birliğe eşit katılım hakları değil, yalıtılmışlıkta eşitliktir. Bu düzleştirme eğilimi insanları dışsal, yüzeysel bir biçimde birbirine bağlar. Üzerinde uzlaşabildikleri konularda ortak kanıları vardır, fakat ortak değerleri olan ortak bir yaşamları yoktur. Ne var ki, bu uzlaşmaları, bireylerin atomize yalıtılmışlıkları içinde artık bulamadıkları güvenli yön ve kimlik duygusunun yerine geçen kamusal bir uyum baskısı yaratır.

ÖN-YAPIM VE ORTAK YAPIM

Agora Ve Kitle İletişim Araçları

Medyanın egemen olduğu kamusal alan, yurttaşların kamusal konularda tartışmak ve bir karara varmak için buluştukları agora modelinden ilke olarak farklıdır.14 Mutlu ve huzurlu günlerinde antik meclis demokrasisinin bile konsensüse ulaşma yönelimli tartışma idealine tam olarak ulaşmadığı doğrudur. Retorik sanatı tartışmalara yapmacık, yapay bir ton katmaktaydı. Yine de, meclisin diğer üyelerinin karşı sav sunmak için orada olmaları, açıkça sunulmuş iddiaların eleştirel incelemeye tabi olabileceği ve siyasal inançların rasyonel bir biçimde didiklenebileceği anlamına geliyordu.

Eski meclis demokrasisinin pazaryerinin aksine, medyanın egemen olduğu kamusal alan, ilke olarak ulaşılması kesin bir biçimde sınırlı, çok özel bir sahne gibi işlev görür. Kural olarak geleneksel tiyatro sahnesi, ulaşılabilirlik çağdan çağa değişse de, çok farklı oyun türlerine açıktı. Fakat kitle iletişim araçları sahnesi, özellikle de televizyon sahnesi, olayların önceden üretilmesi ya da önceden sahnelenmesi bakımından, ulaşmayı sınırlayan ve atlatılması kolay olmayan karmaşık ve oldukça seçici bir koşullar kümesine tabidir. Bu sahneye ulaşmayı kontrol eden yönetmenler, ön- yapım kurallarına uyulması için en katı disiplini uygularlar; çünkü başarılarının, hatta hayatta kalmalarının pamuk ipliğine bağlı olduğunu bilirler. Diğer medya personelinin yarattıklarını düzenlerken ya da onaylarken kullandıkları kontrol yöntemlerinin aynısını kendi yapımlarına da uygularlar.

Tüm kitle iletişim araçlarında ön-yapım kuralları daha önce tar-

tışılan, neyin ve kimin sahneye çıkacağıyla ilgili kararları etkileyen seçme ve sunma mantığından türetilir. Televizyon eğilim saptayan araçtır, diğer araçların tonunu belirleyen ve siyasal aktörlerin kendi medya stratejilerinin hesabını yaparken özel önem verdikleri araçtır. Hem özgül bir yerleşim alanıyla sınırlı olmadığı için, hem çok büyük ölçüde görüntüye dayandığı için kendine ait ek kuralları vardır. Ön-yapım, medya dışı dünyadaki olayların ne ölçüde yeniden inşa edilmesi ya da yeniden yorumlanması gerektiğini belirler. Medya dışındaki aktörlerin kendi sunumlarını medya sahnesi muhafızlarınca kabul edilebilir şekilde hazırlamalarını da etkiler.

Televizyon teknik avantajları nedeniyle en güncel konularla olası en geniş izleyiciye ulaşabilir ve aslında ekonomik nedenlerle bunu yapmalıdır da. Dolayısıyla televizyonun ön-yapım kuralları belli katı kurallara boyun eğer: Haber olabildiğince "resimli" olmalı ve her şey, izleyiciyi koltuğuna mıhlayacak şekilde sunulmalı. Televizyon sahicilik ve doğrudanlık havasını, konuların en azından başlangıçta her zaman inandırıcı görünmesini sağlayan bu resimsellik niteliğine borçludur. Sıkı eğlence düzeni ve aralıksız heyecan, uzaktan kumandanın tiranlığından kaynaklanır. Teknoloji herhangi bir şovun verili bir andaki izlenme oranını saptamayı artık olanaklı kılıyor ve bu durumun, ticari yayın istasyonlarının reklam gelirleri bakımında muazzam etkileri vardır. Fakat kamu yayıncılığı da bundan kurtulamaz; çünkü daha önce tarif edilen harçları saptayarak fon kaynağına karar veren siyasal organların gözünde yapımlara itibar ve meşruiyet kazandıran, izlenme oranlarıdır.

İletişim Ortamları

Ön-yapım kuralları medyanın çalışma koşullarını ve dolayısıyla yaratılan iletişim ortamını saptar. Aslında fiilen medyanın çalışma biçimini oluşturur ve neredeyse fark edilmeden, iletilenlerin özsel içeriğini belirler; alıcılar yaratılan sonuçların farkına bile varmazlar.15 Bu sessiz riyakârlık, medyanın dikkati kendinden uzaklaştırma yeteneği, bir iletişim aracı olarak işlev görmesi için gereklidir. Bu otomatik riyakârlık nedeniyle, tüm seçme, hazırlama ve amaca

uygun sahne düzenleme prosedürlerinin sonunda bir yanılsamayla, oldukça doğal görünen bir yanılsamayla karşılaşırız: Sanki gerçekliğin, olduğu haliyle gerçekliğin dolaysız bir görüntüsünü alıyormuşuz ve televizyon, adeta aktörlerin ve yönetmenlerin neyi izleyeceğimize her seferinde yeniden karar verdikleri boş bir sahneymiş gibi. İzleyenler, bir pencereden mekânsal olarak uzak gerçekliklere bakma yanılsamasını yaşar. Bu göz yanılması, medyanın yapım teknolojisine yaptığı yatırımları ve yüksek maliyetlerini telafi eden biricik ödüldür. Siyasal olaylar ile medya kurgusu arasındaki ilişki bakımından ön-yapım, siyasetçiler ve onların medya danışmanları, yanı sıra medya sahnesine giden yolu kontrol edenler tarafından öğrenilmesi gereken sayısız amaca uygun sahne düzenleme kuralının tiranlığında kendini hissettirir. Amaca uygun sahne düzenleme baskısı bizzat medyadan kaynaklandığı halde, tüm katılımcılara, hem programları yaratanlara, hem siyasal aktörlere sanki gayri şahsi bir güçmüş gibi görünür.

Ön-yapım kuralları siyasal aktörlerin medya sahnesine çıkmak için üzerinden atlamak zorunda oldukları çitlerdir. Fakat sahneye çıkmanın tercih ettikleri koşullarda olmasının ya da projelerinin niyet ettikleri şekilde yayınlanmasının hiçbir garantisi yoktur. Son çözümlemede, sahneye çıkmanın şeklini ve ölçüsünü düzenlemede bekçi gibi davrananlar her zaman medya ürünlerini yaratanlardır. Bu nedenle medya tarafından sunulan bitmiş ürün, neredeyse her zaman bir ortak yapımdır; bu ortak üretimde siyasal aktörler kendi yaratımlarını sunarlar ve medya aktörleri onları dönüştürür, hatta bazen son derece harap eder. O nedenle medya figürleri de, siyasal alandan aldıkları ürünleri ilk önce parçalara ayırıp, daha sonra yeniden inşa ettiklerinde kendi araçlarının sahneleme koşullarını yerine getiriyorlar. Siyasal aktörler ön-yapım ölçütlerini tamamen içselleştirmiş olabilirler; yine de medya bu kuralları kendince yorumlamayı tercih edebilir ve ürünü farklı çıkarlara göre yeniden ambalajlayabilir. Ya da siyaseti amaca uygun düzenlemenin gerçekte nasıl işe yaradığını açığa vurmak için, üretim zanaatının icra edildiği sahnelerin arkasını görmesi için kamuoyuna sürpriz bir fırsat tanımaya karar

verebilir. Medya ekonomisi ve stratejileri bu tür şeylerin olmasını çoğunlukla önler, fakat ilke olarak her zaman olasıdır. Siyasetin sunduğu ürünler ile medyanın kendi yönetsel basireti arasında bu tür düşmanca sentez biçimleri çok daha pahalı ve dolayısıyla mali bakımdan daha az çekicidir; siyasetçilerin verdiğini yayınlamak daha ucuz ve daha kârlıdır. Dahası, düşmanca sentez, bundan etkilenen siyasetçilerle çatışmalara yol açabilir ve dolayısıyla stratejik olarak çekici değildir; çünkü gelecekte o kaynaktan bilgi almayı güçleştirebilir. Demek ki, medya ile siyaset dünyasının ortak yapımları bir arada var olabilir - fakat bu zorunlu değildir. Medya sahnesi için ön-yapım eğiliminin ürettiği amaca uygun sahne düzenleme baskısı, siyasal iletişimi, medya demokrasisinde siyasal sistemin temel kaygılarından biri haline getirme eğilimindedir. Aslında siyasal eylemin başarısı ve meşruluğu, siyasal iletişimin ne kadar iyi ele alındığına bağlıdır.

Elbette medya sahnesini yönetme yetkisi en azından ilke olarak medya aktörlerinin elinde kalır. Siyasal bir yapım medya kuralları bakımından ne kadar kusursuzca yapılmış olursa olsun, medya tarafından hiçbir değişiklik yapılmadan olduğu gibi yayınlanmasının hiçbir garantisi yoktur. Medya dışındaki aracılar medyanın olasılıkla sahnelemek isteyeceği şeyi tahmin edip buna uymaya çalıştıklarında, medyanın yapımlarını değiştirmeden bırakma olasılığını artırabilirler. Fakat sonuçta sahneye çıkıp çıkmayacağına, nasıl ve ne zaman çıkacağına karar verenler medya aktörleridir. Elbette medya aktörleri de, çalıştıkları medya tipine bağlı olarak dereceleri farklı üçlü bir baskının altındadırlar: Diğer iletişim araçlarının rekabeti; üretim maliyetleri ekonomisi; olabildiğince çok sayıda önemli bilgi kaynağına ulaşmayı sürekli güvenceye alma ihtiyacı. Bu nedenlerden ötürü ön-yapım kısıtlamaları düzenli olarak ortak yapım stratejilerine; yani siyasal dünyanın sunduğu yapımlar ile medya yazarlarının bunlarda yaptığı sahne düzenlemeleri arasında değişik işbirliği biçimlerine yol açar.

DENEME BALONUYLA SİYASET

Ünlü iletişim bilimci Otfried Jarren medya ile siyasetin karşılıklı etkileşimiyle ilgili yeni bir yorum öneriyor.[16] Medya dışında tasarlanan politikaların amaca uygun sahnelenme zorunluluğu açıktır. Fakat Jarren, medya ile politika yapanlar arasındaki etkileşimin daha önce, baş siyasal aktörler politika planlama evresindeyken başladığını öne sürüyor. Bu yüzden, daha önce medyaya dışsal sayılan politika boyutu şimdi içsel bir öğe gibi görünür. Jarren'in açıklaması, medya tarafından sömürgeleştirilen bir siyasetin mantığında önemli bir damarı yakalar. Fakat iki alan arasındaki ilişkilerin tüm boyutlarını betimleyen bir model olarak anlaşıldığında, belirleyici önemde özellikleri de gizleyebilir. İlke olarak, siyasal kararları uygulamak için girişilen eylemleri ile bu eylemlerin medyada sunulma tarzı arasında ontolojik bir fark hâlâ vardır. Aslında bu farkı kendi zararımıza ihmal ederiz. Fakat bu çekincelere karşın bu model, medya demokrasisinde siyasal eylemin yeni bir eğilimini aydınlatır.

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Eylül 1998'de iktidara geldiğinden beri kızıl-yeşil hükümetin önemli reform önerilerini ele alma tarzı, bu eğilimin bir örneğini verir; çünkü eylemleri, üst düzey siyasal aktörlerce plânlanan bir dizi medya yönelimli deney olarak anlaşılabilir. Parti kararlarıyla ya da koalisyon ortakları arasındaki görüşmelerde benimsenen tutumları hayata geçirmeye kararlı olan hükümet, atölyeden düpedüz yarı bitmiş çıkan bir dizi reform projesinin peçesini kaldırdı. Bunlar adamakıllı öneriler olarak değil, tasarı ya da niyet olarak tanıtıldılar. Bu şekilde, medya tepkisinin elverişsiz gibi görünmesi durumunda geri çekilebilir, düzeltilebilir ve yeni bir biçimde tekrar sunulabilirdi; bu arada parti üyelerine başvurma

gereği duymadan. Bu şekilde medyaya deneme balonları gönderme ve bu balonların parlatılması durumunda gözden geçirip yeni bir deneme balonu gönderme pratiği, iki şeyden biri gerçekleşene kadar devam etti. Ya öneriler medya testinden geçti ya da siyasetçiler daha sonra alternatif bir planı geçirmenin daha iyi olacağı sonucuna varıp, o an için vazgeçtiler. Bütün bu durumlarda olayların mantığı, üst düzey siyasal aktörlerin ilk programatik niyetleri ile bunlara medyanın tepkileri arasında, çoğunlukla çok evreli bir süreç biçiminde, bazen çok kısa bir zaman aralığında gerçekleşen bir tür pazarlık olarak açıldı. Kısa süreli, geçici istihdamın sosyal güvence boyutlarıyla ilgili reform planları duyurulduğunda, siyasal deneme ile medya tepkisi arasındaki pinpon oyunu hızlanıp nefes kesici bir hıza ulaştı. Birkaç hafta içinde büyük ve önemli reform önerileri "iyileştirildi" ya da başka önerilerle değiştirildi.

Bu pazarlık sürecinde medya, bir sonraki seçimde siyasetçilerin aleyhine de olabilecek bir halk kararını yerine getirme iddiasında bulunur. Fakat gerçekte halkın yargılarını o kadar da yansıtmaz. Bu ayrımın oldukça öğretici bir örneğini inceleyelim. Yakın zamanda Alman hükümetinin emeklilik ve vergi reformları paketine medya neredeyse oybirliğiyle onaylayarak yanıt verdi. Fakat kamuoyu araştırmaları halkın gerçekte önerileri anlamadığını ortaya çıkardı. Emekliler ve düşük gelirli yurttaşlar bu reform paketinde kazanan taraf olmayacaklarını, bu arada yaşamsal çıkarlarına dokunan bir paket olduğunu kendi deneyimlerine dayanarak duyumsadılar. Böylesine uç bir durum hükümetin önüne bir ikilem çıkarır. Medyanın kontrol ettiği kamusal alanın çoğunluk kanısının yanı sıra seçmenin oy kararını da biçimlendirip yansıttığını deneyimden hareketle ve mesleki sezgiyle bilirler. Fakat bireysel durumlarda böyle bir kurala güvenilemeyeceğini de kavrarlar. Yalnızca ender ve istisnai durumlarda çoğunluk desteğine bağımlı olan üst düzey bir siyasal aktörün mevcut medya tepkilerine meydan okuması ve gelecek seçimlerde seçmen çoğunluğunun programı arkasında toplanacağını umut etmesi akıllıca olur. Bir medya demokrasisinde bu ender durumlar, içerdiği riskler nedeniyle önceden dikkatle hesaplanmalıdır. Bu

anlamda en önemli siyasal öneriler, medya tepkilerinin spot ışıkları altında yürütülen pazarlık süreçleri olarak şekillenir. Eğilimleri, dışsal olay olmaktan medyaya içsel olay olmaya kaymaktır. Yine de bu eğilimin yoğunlaşması, eylemin dışsal boyutu ile içsel boyutunun kaynaşmaya mahkûm olduğu anlamına gelmez. Medya ile siyaset arasındaki görüşme sürecinin sonunda uygulanan siyasal programın bağımsız bir gerçekliği vardır. Sonuçta çıkan yasa, amaçlanan ve amaçlanmayan sonuçlarıyla birlikte, beklenenden ve medyadaki tasvirinden tamamen farklı ve daha fazla bir şey olabilir. Ne medya ile siyasetçiler arasındaki pazarlıklar, ne siyasal aktörlerin bükme çabaları insan eyleminde asli olarak var olan öngörülemezliği, ya da gerçeklik ile gerçekliğin temsili arasındaki mesafeyi tam olarak ortadan kaldıramaz.

Medya demokrasisinin temelinde yatan mantık ve bu mantığın doğurduğu temel sorunlar bağlamında, belirtilmesi gereken iki bariz nokta var. İlkinden biraz önce söz edildi: Siyasal eylemin ve sonuçlarının gerçekliği, bu gerçekliğin temsil edilme şeklinden ontolojik olarak ayrı kalır. Bu ayrılığın demokratik siyaset bakımından anlamı daha da ilginçtir. Medya kurguları ne ayrıntıların iç zenginliğini ve göreli önemini, ne siyasal eylemin karmaşık sonuçlarını asla yansıtamaz, hatta açık bir biçimde yeniden inşa da edemez. Fakat medya ile siyaset arasındaki pazarlık sürecinin bu iki alt sistemin buluşmasına yol açamamasının ikinci bir nedeni var. Medyanın spot lambaları verili bir zamanda siyasal-yönetsel sistemde planlanmakta ya da uygulanmaya hazırlanmakta olan siyasal projelerin yalnızca küçük bir diliminden fazlasını aydınlatamaz. Bazen en önemli dilimlere dokunmayı başarabilir; fakat hiçbir zaman tümünü, ya da birinin tüm boyutlarını aydınlatamaz. Bu yüzden, deneme balonuyla siyaset medya demokrasisinde genel bir strateji haline gelse de, siyasal sistem ile medya sisteminin kaynaşmasıyla sonuçlanmaz. Şu anda 21. yüzyılın başında Avrupa'da parti demokrasisi ile medya demokrasisi arasındaki geçiş evresinde, parti örgütleri hâlâ yeterince canlıyken akıllarını başlarına toplarlarsa, siyaset ile medya arasındaki pazarlık sürecini kendi lehlerine dönüştürebilir ve böylece bundan kaynaklanan güçler paralelkenarını yeniden düzenleyebilirler.

DUYU YİTİMİ ETKİSİ

Monica Lewinsky skandali ve sonraki yargılama süreci boyunca eski başkan Clinton, kendisine karşı yürütülen eşi görülmemiş medya kampanyasına ve bir mahkemede yalan beyanda bulunduğuna dair açıkça sağlam temellere dayanan suçlamaya karşın görevde kalmayı başardı. Aleyhine yürütülen kan davasına bağışıklığı, son çözümlemede, duyu yitimi diyebileceğimiz bir şeye dayanmaktaydı. Ayrıntı tufanının ortasında halk, ahlaki bir yargıyı gerektiren gerçek olaylar ile gösteri için sahnelenen ve abartılan medya uydurmalarını ayırt etme yeteneğini giderek kaybetti. Medya "ortalığı telaşa vermişti" ve halk, sinikleşmişti. Bu anlamda medya farkında olmadan siyasetçilerin ekmeğine yağ sürdü. Benzer bir durumda, Aralık 1999'da başlayan ve ertesi yıl boyunca süren Alman Hıristiyan Demokrat Birlik (CDU) Partisi'nin seçim kampanyası finansmanıyla ilgili skandal, kitle iletişim araçlarının egemen olduğu bir kamusal alanın yaratabileceği duyu yitimi etkisinin başka bir yanını gösterdi. Sorun medyanın egemen olduğu kamusal alanın şimdiki zaman takıntısı ve dramatik sahneleme kurallarının duyarlılıklarımızı köreltip, daha öncekiyle aynı uyarılma düzeyine ulaşmak için daha yüksek dozda medya eğlencesine ihtiyaç duymamız değildir. Duyu yitimi etkisi medyanın üretim kurallarının dolaysız, kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkar. Önceden beri anlatılagelen bir öyküde habere değer sayılan öğeler, yalnızca iyi kurulmuş örgüde beklenmedik sapmalar ve nicel ilerlemelerdir. Bilinen bir öykü çizgisinde sürpriz bir sapma tamamen yeni bir ifşa kadar haber değeri taşır göründüğü için, bu haber yapma modelinden iki eğilim ortaya çıkar. Başlangıçtaki olayın bilgi ortamında sığ bir dolambaçlı kanal açabilir, ya da muhabirleri

daha derin katmanlara daha şevkle girmeye teşvik edebilir. Sonuçta bazen gerçek olaylar ile bu olaylarla ilgili medya tasvirleri arasında bir kopukluk oluşur; öyle ki, ortalama okur ya da izleyici medyanın ötesindeki dünyada olup bitenlerin önemini ve büyüklüğünü değerlendirme şansını neredeyse kaybeder. Clinton olayında muhabir Sam Donaldson, Lewinsky skandali patlak verdikten sonra Beyaz Saray'ın önünde durup, tekdüze bir sesle Clinton'ın başkanlığının bitmesine saatler kaldığını tekrarlayıp durdu. İzleyenlerin Clinton'ın gerçekten istifa etme niyetinde mi olduğunu, yoksa medyanın kendinden menkul kehanetlerde bulunarak onu istifaya mı zorladığını bilme şansı yoktu. Bu tür durumlarda halk olayları akıllıca ve doğru bir biçimde inceleme yeteneğinden daha az emin olur; yargı yetileri ciddi bir biçimde zedelenir.

Sonuç olarak medya izleyicisinin hem aktif, hem pasif kesimi, haberi yapılan olaylarda başlangıçta asli olarak var gibi görünen patırtının ve çılgınca hızın büyük bir bölümünün birçok durumda bizzat medya tarafından sağlandığı izleniminden kurtulamaz, CDU skandalında iki sanık, eski başbakan Helmuth Kohl ile Hesse valisi Roland Koch, sürüp giden medya ifşalarının neden olduğu kötü tanıtımı def etmek için farklı stratejiler ' benimsedi. Fakat ikisi de biraz önce tarif edilen duyu yitimi etkisine yaslandı. Kohl yine güvenilir reçetesine uymayı, suçlamalar hakkında yorum yapmayıp muhabirlere haber yapacak bir şey vermeme yolunu tercih etti. Halkın ve sonunda en inatçı medya aktörlerinin bile ilgilerini yitireceklerini umuyordu - haksız da değildi. Roland Koch ise aksine daha çok müdahaleci bir stratejiyi denedi. Olayla ilgili muhabirler hariç hiç kimsenin olaylar, olgular ve veriler zincirinin tüm ayrıntılarını doğru tutamayacağından emin olduğu için, her yeni ifşanın "medya sirki"nde zaten sunulmuş eski bir ifşa olduğunu ilan etti. Alışılmış medya oyunundan başka bir şey olmadığını sürekli tekrarlayarak, her türlü kamusal sorumluluğu inkâr etti. Koch'un olup bitenleri sanki medya yine temelsiz bir öykü uydurmuş gibi bir medya olayı olarak önemsememe girişimi, her zaman başarıya ulaşmayabilir. Yine de, stratejisi belgelenmiş suçlamalara karşın 21. yüzyıla kadar

görevde kalmasını olanaklı kıldı. Oysa Federal Cumhuriyet'in geleneksel siyasal kültüründe bu tür suçlamalar, siyasetçinin istifasına yol açardı.

Halk, medyanın aşırı dozda dikkat çekme efektleri sunmakta tereddüt etmeyeceğini artık biliyor. Siyasetçiler halkın bu eğilimin farkında olduğunu biliyorlar ve bunu, iletişim stratejilerinde medya takibinden kurtulmanın bir yolu olarak kullanıyorlar. Duyu yitimi görüngüsü uzun erimde yurttaşların, medya çılgınlığını siyasetçilerin gerçek kusurlarından ayırt etme yetilerine olan güvenlerini kaybettirerek demokratik hesap verebilirliği zayıflatır.

ÖZET

Siyasetin medya sisteminin kuralları tarafından sömürgeleştirilmesine yönelik güçlü eğilimlere karşın, medya mantığının etkisi sürekli genişlese de, kuşkusuz siyasal süreçlerin mantığı siyasal rekabeti tanımlamaya devam eder. Medya koşullara egemen olduğunda bile, aktörler çıkar peşinde koşarlar. Çeşitli güç kaynaklarını kullanırlar; bu kaynaklar arasında kitle iletişim araçları yeni ve çan alıcı bir rol oynar. Olayları şekillendirmek için sosyal, ekonomik güçleri ile medya güçlerini kullanırlar. Artık medya mantığının tamamen egemen olduğu bir siyasal sürecin seyri içinde siyasal eylemin asli mantığı değiştirilse, takviye edilse ya da yeni biçimlerde vurgulansa da, medya mantığı hiçbir zaman siyasal mantığın yerini tamamen alamaz ya da onu içine çekemez.

Verili kültürel ortamın ve medya mantığının temel kurallarının etkisi altında gazeteciliğin kendisi giderek daha fazla kendi zamanının popüler kültürünün bir parçası haline gelir. En başarılı popüler biçimlerin etkisi altında farklı söylem tiplerini karıştırmaya yönelik bu eğilim medya sisteminin tüm parçalarında egemendir. Ne var ki, popüler kültür estetiğinin egemenliği gazetecilik amaçlarına da, yalnızca eğlenceye de, her ikisi arasında değişik karışım tiplerine de hizmet edebilir. Sonuç olarak siyasetin medya söylemlerinin kurallarınca sömürgeleştirilmesinin seyri içinde siyasetin önemli bir bölümü aynı çizgiyi izleme eğilimindedir. O ölçüde siyasetin kendisi eğlencelik siyaset, popüler kültürün bir biçimi haline gelir.

Eski meclis demokrasisinin pazaryerinin aksine, medyanın egemen olduğu kamusal alan, ilke olarak ulaşılması kesin bir biçimde sınırlı çok özel bir sahne gibi işlev görür. Fakat kitle iletişim araçları

sahnesi, özellikle de televizyon sahnesi, olayların önceden üretilmesi ya da önceden sahnelenmesi bakımından, ulaşmayı sınırlayan ve atlatılması kolay olmayan karmaşık ve oldukça seçici bir koşullar kümesine tabidir. Tüm kitle iletişim araçlarında ön-yapım kuralları daha önce tartışılan, neyin ve kimin sahneye çıkacağıyla ilgili kararları etkileyen seçme ve sunma mantığından türetilir. Medya dışındaki aktörlerin kendi sunumlarını medya sahnesi muhafızlarınca kabul edilebilir şekilde hazırlamalarını da etkiler.

Medyanın ön-yapım baskısı altında siyasi programlar adamakıllı öneri olarak değil, deneme balonu olarak tanıtılma eğilimindedir. Bu şekilde, medya tepkisi elverişsiz gibi görünürse, geri çekilebilir, düzeltilebilir ve yeni bir biçimde tekrar sunulabilirler. Bütün bu durumlarda olayların mantığı, üst düzey siyasal aktörlerin ilk programatik niyetleri ile bunlara medyanın tepkileri arasında, çoğunlukla çok evreli bir süreç biçiminde, bazen çok kısa bir zaman aralığında gerçekleşen bir tür pazarlık olarak açılır. Dolayısıyla, kamusal alanda siyasal tartışma süreci ve siyasal mantığın ve sistemin, siyasal sürecin uzun zaman çerçevesini temsil eden yanları giderek daha fazla marjinalleşme eğilimindedir.

5

TEMSİLİ DEMOKRASİNİN DÖNÜŞÜMÜ

TEMSİLİ DEMOKRASİNİN MARJİNALLEŞMESİ

Dolayımlı siyasetle ilgili en son incelemeler kamusal alan değişimlerine ya da kamusal alan ile siyasal kurum alanı arasındaki ilişkilere odaklanıyor.1 Bu bölümde tartışmayı bir adım daha ileri taşıyıp, siyasal yapılarda ve süreçlerde, özellikle partiler, parlamentolar ve ara kesimle ilgili devam eden dönüşümü soruşturmak istiyorum.

Siyasal partilerin gerilemesi

1990'lar boyunca İtalya, Almanya ve İngiltere gibi büyük Avrupa ülkelerinde siyasal partiler kitle örgütleri olarak önemlerini büyük ölçüde yitirdiler. Siyasal iktidar mücadelesinde öğe olarak rolleri azaldı; toplumsal söylemler üzerinde artık eskisi kadar etkileri yoktu. Alelacele başlatılan kimi reformlara karşın, üye tabanları da önemli ölçüde küçüldü. 21. yüzyılın başına kadar partilerin siyasal süreçte üç merkezi işlevi vardı. Bunlar hem parlamenter demokrasinin normatif standartlarıyla, hem partilerin pratik sorumluluklarıyla ilgiliydi; çünkü siyaset ve kamuoyu üzerindeki günlük etkileri hâlâ fazlaydı. Birincisi, geniş bir yelpazeyi oluşturan meslek birlikleri, çıkar grupları, yurttaş lobileri ve örgütlenmeleri tarafından dile getirilen siyasal çıkarları harmanlayıp, toplum çapında meşruiyete ulaşma şansı olan birkaç öneriye dönüştürüyorlardı. İkincisi, sosyal düzeyde ifade edilen çıkarları özellikle parlamento ve hükümet düzeyinde siyasal sisteme aktarıyorlardı. Üçüncüsü, her zaman aday topluyor ve onların göreve talip olmalarına olanak sağlıyorlardı; onlar da iktidara gelince parti programının uygulanmasını güven-

ceye alabiliyorlardı. Bu köprü işlevler sayesinde partiler parlamenter demokrasiyi, bireylerin halk iradesini temsil ettikleri, fakat özgül, bağlayıcı bir buyruktan yoksun oldukları geleneksel liberal kalıbın ötesine taşımayı başardılar. Almanya'da bu yaklaşım Anayasa'nın 38. Maddesinde hep aşikârdı.

Anayasa Mahkemesi yargıcı Gerhard Leibholz'un belirttiği gibi, partiler örtük bir biçimde demokrasiyi bir tür konu plebisitine çevirdiler; çünkü seçmenler bir partiye oy vermekle aynı zamanda programatik bir buyruk da vermiş oluyorlar, ABD başkanlık seçimlerinde yanılgıya yer bırakmayacak şekilde örneklendiği gibi, medya demokrasisi ise seçmenleri adayın savunduğu programa değil, bir "medya artisti" olarak adayın şahsına onay vermeye yöneltir. Bununla birlikte, Amerikan seçim modelinin modern medya demokrasisinin doğuşundan çok önce saptandığı ve ülkenin ademi merkeziyetçi, parçalı seçim sistemiyle ilişkili olduğu kabul edilmelidir. ABD'de seçim yasaları parti listelerine oy verme lehine değiştirilseydi ve partiler adayların seçiminde daha fazla söz sahibi olsaydı medyakrasi daha zayıf, partiler daha güçlü olurdu. Her neyse, Almanya'nın siyasal sisteminde parti demokrasisinden medya demokrasisine geçiş, konu plebisitlerinden kişisel plebisitlere bir kayışı gerektirdi; bu durumun, meşrulaştırma sürecinde siyasal partilerin rolü bakımından uzun erimli sonuçları vardı.

Partiler yerel siyasetteki etkinlikleriyle ve liderliğin tonunu ve yönünü belirleme konusunda ellerinde kalan yetkiyle halkın dikkatini hâlâ çekebilseler de, medya demokrasisi mantığı, partileri her konuda olayların saçaklarına itmektedir.2 Medya mantığının çekiciliği altında, parti liderliğinin iletişim stratejileri bakımından tabanla bağlantıyı kaybetme ve kaplumbağa hızıyla giden tartışmalarda sabırsızlaşma eğilimi ortaya çıkar. Bu kopukluğun nedeni büyük ölçüde anında tepkiye yönelik aralıksız medya baskısı ve siyasetçilerin gönderdiği deneme balonlarıdır: Kısaca, liderliğin parti tabanına danışmasına fırsat bırakmayan, medyanın "şimdiciliği"dir. ABD'de bu eğilimler öyle bir noktaya ulaştı ki, siyasal partiler, bir zamanlar siyasal süreçteki rollerinin ve seçilmiş görevlilerin politikaları üzerindeki

sürekli kontrollerinin güvencesi olan eski "kral yaratan" işlevlerini bile yitirdiler. ABD'de önseçim sistemi, aday seçiminde önceliği yavaşça partinin iç kurullarından medyaya kaydırdı. Bir adayın önseçimi kazanması için medyada cazibe sahibi olması gerekir. Pek çok eyaletteki seçim yasaları partinin önseçimlerde adaylar karşısında tarafsız kalmasını emreder; bu koşul partileri süreçten fiilen dışlar ve seçim kampanyalarını neredeyse tamamen medya kanallarına iter. Bu yüzden medya demokrasisinin asli dinamiğinin, daha geniş siyasal süreç dramında partilere yalnızca "küçük bir rol" verme eğilimi vardır. Etkileyici taban üyeleriyle demokratik söylem ve karar toplulukları olarak partiler eski kuralları, süreçleri ve ritüelleri savunarak ve siyasal temsilcileri için politikanın ana çizgilerini saptama hakkı iddiasında bulunarak sanki hiçbir şey değişmemiş gibi uzun bir süre yollarına devam edebilirler. Fakat politikaları fiilen etkileme olanakları bakımından, medya demokrasisinde siyasal sürecin merkezinden kenarlarına kayıyorlar.

Parti Mantığına Karşı Medya İletişimi

ABD'de savaş sonrası dönemde, potansiyel bir başkan adayının büyük medyadaki, özellikle de televizyondaki uygun imajı, aday gösterilmeyi sağlamada kilit ölçüt oldu. Partiler bile önseçimlerde hangi adayın medyanın sevgilisi olacağını görmek için büyülenmiş gözlerle bakıyorlardı; kendilerine medyanın seçtiği kişiyi onaylamaktan başka yapacak bir şey kalmıyordu. Amerikan seçimleri hiçbir zaman hiçbir anlamda demokratik kurama uygun, yani anlamlı yurttaş katılımından sonra partiler tarafından biçimlendirilen alternatif siyasal programlar arasında bir rekabet olarak işlemedi. Aksine esas olarak adayların medyaya uygunluğunu ve kamuoyunun ruh halini cisimleştirme becerilerini test eden at yarışı oldular. Daha yakın zamanın gelişmelerine karşılaştırmalı bakarsak, Tony Blair'in 1995'te partide reforma giderek ve aşırı solu yenerek İşçi Partisi'nin liderliğine çıkışına zemin hazırladığı doğrudur. Fakat 1997 seçimlerinden önceki göz kamaştırıcı anket sonuçları ve ardından inandırıcı galibiyeti, ona önce partisinin ve ardından parlamentodaki ekibin

iç söylemlerini marjinalleştirmek için ihtiyaç duyduğu ezici medya desteğini kazandırdı. Genel olarak bunu iç tartışmaları susturarak, tartışmaları yukarıdan manipüle ederek ya da görmezlikten gelerek başardı. Aynı şekilde Almanya'da 1998 seçimlerinde SPD'nin potansiyel başbakan adayları Gerhard Schröder ile Oskar Lafontaine arasında ustaca sahnelenen yarış, zekice bir manevrayla büyük bir medya ilgisi yarattı.5 Parti liderliği eyalet seçimlerinde en iyi sonucu alan adayın SPD'nin adayı olacağını açıkladı. Bu duyuru parti içi tartışmalarda bir kısa devre etkisi yarattı; çünkü iç iletişimin gizli tutulması bekleniyordu. Sonunda, öne çıkan eyalet yarışlarının parti içi anlaşmazlıklarla karşılaştırıldığında demokratik meşruiyetin üstün bir biçimi olduğu bile öne sürüldü. Bu gelişmeler, partilerin marjinalleşmesinin her zaman dikkat çekmeyen olaylar anlamına gelmediğini gösterir. Fakat medyanın iç yasalarının bir yapıntısı olan siyasal sürecin merkez sahnesinden çepere kayan rolleri, geleneksel Avrupa parti demokrasisi için belirsiz bir geleceğin işaretidir.

Bu mantığın ışığında, taban demokrasisine bağlı J. Raschke gibi siyaset bilimciler bile, partinin iletişim yapısının üst basamaklarının partinin siyasal tabanından uzak tutulmasını savundular. Onlara göre tabandan hatırı sayılır bir bağımsızlık olmadan liderliğin partinin desteklediği politikaları uygulaması kolay olmayacaktı; çünkü başarılı olmak için medya alanında manevra özgürlüğüne ihtiyaçları vardır. Siyasal inisiyatifler ile medyanın bunlara tepkileri arasındaki kısa zaman aralığı ve liderlerin tepki vermek zorunda oldukları eşit ölçüde kısa zaman çerçevesi nedeniyle parti, liderlerin her hareketlerini onaylatmak için parti kararlarını beklemelerinde ısrar ederse, onları başarısızlığa mahkûm eder. Hızlı işleyen inisiyatif ve tepki zincirinde parti liderliği medya kadar hızlı tepki göstermelidir. Liderlerin parti programını uygulama yeteneğine köstek olmanın partinin çıkarına olmadığı açıktır. O halde siyasal amaçlara ulaşmada başarıya öncelik veren bir siyasal yönelim ile partileri söylemsel örgütler olarak gören ve partiler içinde daha fazla siyasal katılımdan yana olan yönelim arasında bir çelişki ortaya çıkar.

Çoğunluk kanısı dalgasına karşı "halkı aydınlatmak için uzun

erimli bir kampanya" başlatma riski, ne kadar geçici olursa olsun, pek çok üst düzey siyasal temsilcinin düşünemeyeceği kadar büyük bir risktir. Liderlik için yürütülen rekabetin baskısı karşısında, daha iyi savların elverişsiz ilk izlenimlere üstün gelip yeni bir çoğunluk kanısına yol açacağı bir tartışma sürecini üstlenme lüksüne nadiren sahip olurlar. Bu isteksizliğin ender istisnaları, bir popüler aydınlatma stratejisinin öngörülebilir gelecekte başarılı olabileceğine dair elle tutulur işaretlerin var olduğu durumlardır.

Görmüş olduğumuz gibi, medya demokrasisinde kitle beğenisinin siyasal alana egemenliği, medyakrasinin sıradanlığı diyebileceğimiz şey, bu tür bir toplumda bireysel benlerin yalıtılmışlığından kaynaklanır.4 Fakat "medya zamanı"nın kamusal alan üzerindeki hegemonyasıyla da ilişkilidir. Yeterli zaman verilen ve kısıtlamalardan kurtarılan bir kamuoyu, neyin gerekli, adil, sürdürülebilir ve sorumluca olduğu konusunda makul ölçüde aydınlanmış bir konsensüse eninde sonunda ulaşabilir. Fakat medyanın zaman ufkuna giren iletişim daha tam oluşmamış kanıları ve ruh hallerini katılaştırıp değişmez önyargılara dönüştürme eğilimindedir. Sonra bu önyargılar ustaca bir döngüsel, kendi kendini takviye eden mantıkla demokrasiyi gereğinden fazla halk katılımından kurtarmanın gerekçesi yapılabilir. Son olarak medya, kanıları birbirine ekler, karşısına alternatif çıkarmanın yararsız olduğu bir yığın oluşturur ve tartışma sürecine sokar ya da bu kanıların içinde saklı anlamlar geliştirir. Sürekli tekrarlanan kesik vuruşlu tutumlar, bazı bakımlardan öğrenme süreçlerine ve düzeltmelere açık olduklarında bile, konsensüse yönelik tartışmaya yer bırakmazlar. Bu nedenle medya demokrasisinde kitle beğenilerinin tiranlığının ve kanı katılığının ortak bir kökü vardır: Bireyin kamusal tartışma ve düşünce alışverişi bağlamlarından yalıtılmışlığı.

Tehdit Edilen Ara Kesim

Medya demokrasisinde ara kesimin statüsünün ikincilleşmesi, medya zamanının siyasal zaman üzerindeki tiranlığının bir sonucudur. Ara kesimin aktörleri olmadan toplumun çıkarlarını eklemle-

mek ve toplumun üyelerine ortak bir yaşamları ve ortak kaygıları olduğunu sürekli hatırlatmak olanaklı değildir. Ara örgütlenmeler tartışmayla konsensüse ulaşmaya çalışırlar; başarısız olduklarında bile, bir bütün olarak toplumun farkındalık düzeyini yükseltirler. Devlet ile toplum arasında aracılık yaparken, toplumun yaygın beklentilerini ve deneyimlerini ifade ettikleri, bunları özel siyasal önlem taleplerine dönüştürdükleri için, toplumun farkındalık düzeyi yükselir. Bu yüzden yalnızca siyasal sistemin hammaddesini ve özsel enerjisini üretmekle kalmaz, aynı zamanda sosyal bütünleşmeyi teşvik eden dayanışma bağlarına da şekil verirler. Geleneksel olarak siyasal partiler bu süreçte ikili bir rol oynardı. Bir yanda tikel çıkarları toplum çapında destek alabilecek öneriler biçiminde bütünleştirmeye çalışırlardı. Diğer yanda, seçimlerde başarılı olup yönetim dizginlerini ele geçirdiklerinde, programlarını uygulamaya ve sorumluluğunu üstlenmeye çalışırlardı. Fakat medya demokrasisinin egemen koşulları, her şeyden önce zaman çizelgesinin mantığı altında partiler, giderek daha fazla siyasetin zengin mahallelerine itilir. Bu yüzden toplumun içinde gerçekleşen, partilerin bir zamanlar cisimleştirdikleri ve olanaklı kıldıkları siyasal süreç, partileri "bitmiş ürün" üzerindeki öncelikli etki kanalı olmaktan çıkarıp, marjinal bir oyuncuya dönüştürür. Elbette önde gelen siyasal aktörler siyasal sürece hâlâ ilgi gösterirler ve bazen kendi yararlarına kullanmaya çalışırlar; fakat ancak giderek daha fazla kısıtlayıcı olan medya oyununun sınırları içinde.

Zaman Fakiri İle Zaman Zengini

Modern toplumun değişen zaman boyutlarının, özellikle hızlanan temposunun partileri başka bir anlamda da marjinalleştirdiği ileri sürülmektedir. Çağdaş bilgi ve hizmet ekonomisinin tepesinde çalışanlar, mesleki sorumluluklarından kaynaklanan sürekli zaman baskısı altındadırlar. Becerilerini siyasal partilere özgü zaman tüketen, kaplumbağa hızıyla ilerleyen siyasal danışma ve kanı oluşturma süreçlerine harcayamazlar. Bu yüzden parti toplantılarına katılanların boş zamanı olan insanlar olması giderek daha fazla olasıdır: Yerel yönetim memurları, öğretmenler, ev kadınları, emekliler, toplumdı-

şı olanlar ve bilinçli bir biçimde düşük hızlı bir yaşam tarzını tercih edenler. Bu insanların ister daha gevşek iş taleplerinden, ister daha az çılgınca bir tempo geliştirme tercihinden kaynaklansın, parti işlerine sürekli katılmaya yetecek kadar zamanları vardır, Zaman zenginleri ile zaman fakirlerinin çok farklı zaman kültürleri ve bütçeleri, ekonomideki konumlarından ve teşvik ettikleri ayrı sosyal kültürlerden kaynaklanır. Bu sava göre, zaman faktörlerinin uyguladığı asli seçicilik siyasal parti üyelerinin demografisini bozar, partileri geçmişte olduklarından daha az toplumu temsil eden kitle örgütleri haline getirir. Burada önemli nokta şudur: Bu eğilim nedeniyle stratejik parti merkezlerinin tabanı marjinalleştirmekten başka seçenekleri yoktur; çünkü bütün toplumda çoğunluğu sağlamaya çalışmak zorundadırlar. Liderler bunu başaramazsa, ellerinde bol zaman bulunan parti müdavimlerinin "mantığı" tarafından şekillendirilen bir azınlık konsensüsünün esiri olurlar; uzun erimde partinin devrimci sosyal süreçlerden çıkan kanılara, çıkar algılamalarına ve değişen değerlere ayak uydurmasını sağlayamazlar. Dolayısıyla, partilerdeki stratejik güç merkezleri tabanın değerlerini ne kadar çok sadıkça savunurlarsa, profesyonel, esnek taktiklerle siyasal çoğunluk oluşturma işinde o kadar az başarılı olurlar. Aslında toplum ile siyasal kurumlar sistemi arasında taşıyıcı kayış olması gereken demokratik kitle partileri, toplum ile siyasal iktidar arasında engel haline gelmişlerdir. Partilerin açmazıyla ilgili bu kötümser değerlendirme, bazı abartılar olsa da, gerçek bir sosyal eğilimi yakalamaktadır. Bununla birlikte, bireylerin "zaman fakiri" olup olmama ve zamanlarını harcama şekli konusunda bir tercihleri olduğundan söz etmeyi ihmal eder.

Demek ki, siyasetin "medyalaşma"sı siyasetin eninde sonunda teslim olduğu farklı tempolar arasında bir çatışma üretiyor. Siyasal sürecin normalde gerektirdiği zaman aralığını medyanın üretim programının izin verdiği noktaya kadar kısaltmak, sürece demokratik niteliğini kazandıran prosedürel bileşenleri ortadan kaldırarak bütün süreci kısa kesmek demektir. Katılımcı aktörler arasındaki söylemsel alışverişler yerini, üst düzey yetkililer ve onların medya danışmanlarınca gerçekleştirilen bir dizi kendi kendini düzeltici

medya denemelerine bırakır. Almanya'nın nükleer enerjiden vazgeçme kararı, "köktenci" savunucuları tartışmanın başlangıcında sorunu bir referanduma götürmeyi tercih etselerdi mümkün olmazdı, hatta nüfusun geniş katmanları tarafından kabul edilmezdi.

Şimdiki Anın Diktatörlüğü

Siyasal sorun çözmede başvurulan olgunlaşma süreci iki boyutu kapsar: Toplumda çoğunluk koalisyonu kurma ve sorunu etkili bir biçimde çözmek için benimsenecek stratejilerin daha kesin tanımlanması. Fakat medya zamanı kararların olgunlaşmasına izin vermez; çünkü hemen şimdiyle, zamanda hiçbir uzanımı olmayan Kartezyen ya da geometrik bir noktaya bağlanmıştır. Medya zamanı her şeyin mutlaka cari ve güncel olmasında ısrar eder; kuryeyle mesaj göndermek bile çok yavaştır çünkü içerdiği bilgi yerine ulaşmadan eskiyecektir. Bu nedenle medya zamanı gelişme ya da diyalog gibi sürekli bir süreç değil, bağlantısız "şimdilerin" aralıksız birikmesidir. Başka bir deyişle, medyanın "şimdiciliği" eylem programlarını değerlendiren ve çoğunluk kanılarının şekillenmesine izin veren siyasetin yavaş hızına ve süreç niteliğine anlayış ya da sabır göstermez. Bunun yerine halkın geçici kanılarına ilgi gösterir, bu kanıları mıhlar ve tekrar yoluyla dolaylı bir biçimde güçlendirir. Dahası medyanın şimdiciliği, siyasetin, halkın gelip geçici her hevesini, medyanın özenle yansıttığı, odaklandığı ve kaydettiği hevesleri hemen kabul etmesinde ısrar eder. Nüfuzunun ulaştığı her yerde medya yönelimli siyaset, demokrasinin asli temposuyla bağdaşmayan bir zaman ufkunu dayatır.

Değiştirilmiş zamansal ilişkiler, siyasal partiler için üç bakımdan önemli bir rol oynar:

1. Söyleme ve çıkar bütünleştirmeye bağlı örgütler olarak partiler, medya iletişimine özgü şimdiciliğe ayak uyduramayacak kadar yavaş hareket ederler.

2. Mesleki durumları ve yaşam tarzları gereği siyasal danışmaya yetecek zamanı olan ya da bu zamanı yaratan yurttaşlara son derece

çekici gelirler.

3. Ara organlar sisteminde önde gelen örgütler olarak, değişik çıkarları ve kanıları bütünleştirmedeki etkinliklerinin büyük bir bölümünü kaybederler; çünkü bir bütün olarak ara kesim siyasal sürecin kenarına itilmiştir.

Medya demokrasisinin zamansal yapılarındaki seçicilik ölçütleri, partilerin rolünü tamamen değersizleştirmeden azaltır. Ne var ki, medyanın siyasal iletişim üzerindeki egemenliği, siyasal konuları iletme ya da sisteme aktarma sürecini büyük ölçüde değersizleştirir. Kuşkusuz partiler, kaybettikleri nüfuzu yeni yollarla geri almak için değişen zaman yapılarına her zaman uyarlanabilirler. Amerikan modeli dışında, Avrupa'ya ait bir parti davranışı modelinin ana çizgilerini ayırt etmeye başlayabiliriz. Burada partiler sivil toplum içinde nüfuz kazanmak için iletişimsel kalıplarını yeniden düzenliyor ve böylece karar merkezlerinden dışlanmalarını önlüyorlar. Fakat medyanın iletişim dinamiği mevcut olaylara hızlı tepkiyi gerektirdiği her yerde ve ulusal siyasal sahnenin gündelik aciliyetlerinin siyasal ilkelerin doğrudan medyanın spot ışıkları altında uygulanmasını talep ettiği durumlarda, partilerin zayıflığı su yüzüne çıkmaya devam edecektir. Partiler doğaları gereği bu tür şeylere uygun değildirler ve her iki durumda da eksikleri büyüktür ve olasılıkla tedavi edilemez. Şu anki gelişmişlik düzeyleriyle partiler, her iki alanda üstünlüklerini geri getirebilecek herhangi bir reform tasarladıklarına dair hiçbir işaret vermiyorlar. Partilerin, ne elit parti iletişimcilerinin pratikleri, ne de medyanın iletişim süreçlerinin hiçbir zaman yerini alamayacağı güçleri, personel sürekliliğinin ve hesap verebilirliğin epeyce önemli olduğu uzun erimli siyasal projeler söz konusu olduğunda özellikle ortaya çıkar. Bu tür durumlarda en fazla hesaba katılan şeyler siyasal ilkeler ve siyasetin en üst düzeylerinde alınan temel, eğilim saptayıcı kararlar ile sivil toplum ve yerel yönetimde taban düzeyinde gerçekleşen günlük pratik siyaset ve iletişimdir.

Curran, Smith ve Wingate'in vardığı sonuca göre, kitle iletişim araçlarının en önemli sonuçları siyasal sistem bakımından yan etkile-

rinde değil, halk üzerindeki pasifleştirici etkilerinde ("konsensüsün muhafazakâr denetim altına alınması"nda) aranmalıdır.' Ben aksi savı savunmak istiyorum: Kitle iletişim araçlarının en kapsamlı sonuçları, siyasal süreçte yarattıkları değişimlerdir. Bu değişimler bu yazarların sandığından daha köklüdür; çünkü bizzat siyasal süreci dönüştürürler. Medya, partileri ve ara sistemi marjinalleştirmekle, sivil toplumun siyasal girdileri etkileme olanaklarını azaltır. Bu yüzden bir yurttaş örgütünde daha eleştirel bir siyasal bilinç ortaya çıksa bile, üyelerinin siyaseti etkileme olanakları önceden zaten sınırlanmış olacaktır.

MEDYA DEMOKRASİSİNDE İKTİDAR KİMİN ELİNDEDİR?

2000 yılında ABD'de başkan adaylarının belirlendiği toplantılarda gerçekleşen olaylar ve iç güç düzenlemeleri, *medya demokrasisinin ideal tipini* tanımlayan yapıları ve süreçleri adeta bir büyüteç altına alırmışçasına açığa vurdu. Bu toplantılarda önemli olan yalnızca politikayı formüle edip uygulayan aktörlerin kamusal rolleri ve siyasal ünleri değil, siyasetçilerin imajlarını perdahlayan gölge figürlerin belirgin katkılarıdır da. Elbette bu toplantılar ABD'deki siyasal sürecin küçük, oldukça yoğun ve sıra dışı bir diliminden başka bir şey değildir. Yine de siyasal mantığın önemli bir bileşenine, yedi öğenin etkileşimiyle ayırt edilen bir bileşene ışık tutar.

1. Güya parti delegeleri bir başkan adayı seçebilsinler ve bir seçim programını onaylasınlar diye yapılan aday belirleme toplantıları, aslında ta başından itibaren bir medya olayı olarak planlanır. Partinin stratejik eliti genel olarak toplantıyı, en azından görünür, medyaya ulaşabilir yanlarını amaca uygun sahneler. Bir zamanlar demokratik kitle partilerinin "klasik" kongrelerini karakterize eden parti delegeleriyle sahici karar oluşturma, konu yönelimli tartışma, çoğulculuk ve söylem öğeleri artık fazla bir rol oynamaz. Toplanan delegeler arasında söylemsel etkileşim ve açık karar almanın -yani, parti içinde siyasetin- son kalıntıları da temizlenmiştir. Artık amaç partiyi, yeni kutsanan adayın karizmatik kişiliğini yansıtan salt bir ambiyans olarak medyanın sunum kurullarına uygun bir biçimde kusursuzca resmetmektir. Olay delegeler adeta Kıyamet Günü'nde kurtuluşu bekliyorlarmış gibi sahnelenir; başkan adayı ise kurtarıcı rolünü oynar. Başkan adayı kural olarak toplantının oturumlarına

bile katılmaz. Ortaya çıkışını son günün doruk olayı olarak planlar; o gün kurtarıcı düşüncelerini toplanan müminlerle paylaşmaya gelir. Bizzat toplantının kendisi, parlaklığıyla herkesi ve her şeyi gölgede bırakan, fakat konuşmasında geçen birkaç gün içinde delegelerin söylediklerine ve yaptıklarına hiç yer vermeyen adayı görmek için toplanan kalabalığı ısıtan bir açılış sahnesinden, bir girişten fazla bir şey değilmiş gibi gösterilir.

2. Sahnenin arkasında gözlerden uzak küçük çalışma grupları gelecek seçimler için partinin programını biçimlendirir. Resmi niyet bir sonraki başkanın politikalarının temel gündemini saptamaktır fakat pek çok başkan durumlar ortaya çıkınca onlara yanıt verir ve yalnızca uygun olduğunda programa başvurur. Delegeler parti programını hazırlarken adayın konuşmasında tam olarak ne söyleyeceğini bilmedikleri için, her iki belge birbirini bağlamazmış gibi görünür. Belirsiz bir biçimde partinin politika önerileri dramdaki baş figürün etrafındaki ambiyansa katkıda bulunur; fakat bu katkılar, başarılı adayın göreve gelince ya uyacağı ya da meşruiyetini kaybedeceği imzalı borç senedi olarak anlaşılmaz. Bu siyasal mesaj gönderme modeline "nizamsız muğlaklık" diyebiliriz. Partiden çıkan politika önerileri eninde sonunda bağlayıcı olmadıkları halde, oldukça somutturlar; bu yüzden daha aktif ilgili yurttaşlar bunları yükümlülük olarak okuma eğiliminde olurlar. Oysa adayın görüşleri, pasif, iletişimsel bakımdan ilgisiz yurttaşların desteğini almak için hesaplanmıştır. Bu görüşler onu çok özel herhangi bir şeye bağlamasa da, göreve içsel yatkınlığının samimiyet işareti olarak işlev görebilir ve partinin resmi görüşleri ile kendisi arasına bir mesafe koyması için bir bahane olabilir.

3. O zamana kadar oturumlara katılmayan başkan adayı, toplantı alanına özenle planlanmış bir yolculuğa başlar; yolculuk sırasında toplanan delegelere ve gazetecilere canlı televizyon yayınları yoluyla geldiğini haber vermek için önceden planlanmış birkaç duraklama yapar. Toplantının sonuna doğru sanki yüksek tabakadan bir varlıkmış gibi büyük bir finalle kalabalığın arasına iner. Ritüel, partinin gözdesi olarak adayın konumunu delegelere değil, onu se-

çen ve kutsayan yüce halkla ilişkiler gücüne borçlu olduğunu açıkça gösterir. Bu mesajı iki anlamda delegelere iletir. Programını, medya oyununda üstünlüğünü temin etmek için tasarlanmış bir yolla delegelere duyurur. Ve birkaç saatliğine medya karizmasının keyfini çıkarmalarına izin verir.

Bir tür laik vahiy olan kapanış konuşmasında, delegelerin oluşturulmasında kesinlikle yer almadıkları ve ilan edildikten sonra üzerinde tartışma şansına sahip olmadıkları İncili döktürür. Adayın ilettiği yüce medya mesajı, tamamen onun işidir. Haber yönlendirme uzmanlarından oluşan ekibinin konuşmayı medyanın yararına özenle tasarladığını, hazırladığını ve sahnelediğini herkes bilir. Bizzat adayın tartışmalarda aktif bir rol oynadığı ve toplanan delegelerin söyleminden çıkan programı tanıtmak için seçim gezilerine çıktığı klasik parti kongrelerinin son kalıntıları artık tamamen temizlenmiştir.

4. Yayınların eğlence bölümlerine serpiştirilen mesajlar, adayın söyledikleri kadar önemlidir. İmaj olarak sunulan bu mesajlarla adayın sözlerinden bağımsız bir etki yaratılmak istenir. 2000'deki Cumhuriyetçi Parti Kongresi'nde bu mesajlar, adayın ve partinin ilke bildirgelerinde bulunanların neredeyse karşıtı mesajlar ilettiler. Örneğin, partinin ve adayın seçmen desteğini almak istediği grupları temsil eden ve değişik etnik kökenlerden oluşan bir dans grubu sahneye çıktı. Dansın yapılış tarzı ve dansa yapılan vurgu türü, partinin ırksal uyumu geliştirmekle derinden ilgilendiğini ve etnik grupların en önemli kaygılarını öne aldığını göstermeyi amaçlıyordu. Adayın muğlak önerileri ve iyi bilinen siyasal profili, Amerikalı etnik azınlıklara birçok avantaj vaat eden bir eylem programına pek uygun değildi. Yine de kongre "şov"unun tiyatrosal olarak sergilenen bölümlerinde Cumhuriyetçi Parti'nin sevgilileri olarak sunuldular. Açıkçası etnik gruplar mesajı almadılar; çünkü Afrikalı Amerikalılar yaklaşık l'e 9 oranında, Hispanikler l'e 2'lik bir farkla Gore'a oy verdiler.

5. Bütün olayın koreografisi karnavalın ya da mardi gras'nın kültürel kalıbına uygundur. Kostümler, dans, müzikal ritimler, gökte

uçan balonlar, sallanan afişler, resimler, amblemler vardır. Bir taşkın sevinç, hatta esrime havası görsel mekânları ve olayları kaplamış gibi görünür. Sevinçle ve büyük beklentilerle dolu, ufak tartışmalara girmek istemeyecek kadar iyi huylu, bu tartışmalara ihtiyaç duymayacak kadar zaferden emin, bayram havasında, gamsız bir kalabalıktır söz konusu olan. Kısaca bunlar, davalarının haklılığına inanan, kendileriyle barışık insanlardır. Yararsız küçük tartışmalara girmek istemezler; bunun yerine taşan coşkularını herkese aşılamak isterler.

6. Bağlayıcı siyasal kararlar almak için ana olayların kıyısında köşesinde toplantılar yapılır; fakat medya bu toplantılarla ilgili genellikle fazla bir şey öğrenmez ve daha kamusal sahnelerden özenle uzak tutulurlar. Delegelerin ve kameraların menzili dışında yan odalarda adayın sırdaşları büyük şirketlerden ve çıkar gruplarından gelen bağışları kabul ederler ve onların "dertlerine" kulak vermeye söz verirler. Parayı verenler ve alanlar doğrudan, bağlayıcı, ihsan karşılığı nakit alışverişi yapıldığını varsaymasalar da, paranın bir nedenden ötürü el değiştirdiğini herkes bilir. Her iki taraf verilenin siyasal değerini ve nasıl telafi edilebileceğini hesaplamaya çalışır; tüm işlemin dillendirilmeyen öncülü budur. Bağışta bulunanlar siyasal aktörlerin güç edinmelerine yardım etmenin karşılığında, çıkarlarının kollanmasını güvenceye alırlar. Seçim kampanyasının büyüsü dağıldıktan sonra gerçekte yapılacakların çoğu burada, medya sahnesinin arkasında gerçekleştirilen bu küçük alışverişlerin seyri içinde kararlaştırılır. Bu işlemler aday belirleme sürecinin resmi bir parçası değildir. Bu süreç pazarlıkların yapılmasına sadece uygun bir vesiledir.

7. Katılımcılar, katıldıkları kongrelerin can alıcı yanlarını, toplantının nasıl devam edeceği, adayın konuşmasında ne söyleyeceği ya da kendisini kamuoyuna nasıl sunacağı konularını tartışma şansına hiçbir zaman sahip olmazlar. Delegeler yalnızca amaca uygun sahne düzenlemenin aksesuarlarıdırlar, adayın koruması ve denetimi altında profesyonel medya danışmanlarınca hazırlanıp uygulanan bir olayın nesneleridirler. Arka odalarda alınan büyük paraların önemli bir oranı, hizmetlerinin karşılığı olarak onların cebine girer.

Bu olayın öğeleri ve bağlamsal kalıpları medya demokrasisindeki siyasal sürecin mantığının can alıcı yanlarını neredeyse ideal-tipik bir biçimde aydınlatır. Sürecin görünür ve görünmez yanları, süreçte söz konusu olan stratejik planlama ve işbirliği, delegelerin ve parti tabanının rolü, medya ve starlar arasındaki bağlantıları epeyce açıklar ve bütün bunları birkaç güne sıkıştırır. Ceviz kabuğunda siyaset. Medya demokrasisinin açık sırrı, olmazsa olmaz koşulu, sonuçta ortaya çıkan ürünün açıkça amaca uygun sahnelenmiş olmasına ve arkasındaki niyetler herkesin malumu olmasına karşın, amaçlanan sonuca ulaşmasıdır.

Parti Demokrasisinin Geleceği

Avrupa'da siyasal partilerin marjinalleşmesinin II. Dünya Savaşı'ndan beri ABD'de olduğu noktaya ulaşıp ulaşmayacağı, ucu açık bir soru olarak duruyor. Avrupa kitle partilerinde hem reform tartışmaları düzeyinde, hem parti içi reform seçeneklerini tartarken lider kadrolar arasında ortaya çıkan birbirinden tamamen ayrı üç tutum vardır.

Birinci model, eski iş yapma tarzını savunur. Bu modele bağlı olanlar geleneksel parti modelinde hâlâ hayat bulunduğuna inanıyor olabilirler, ya da orta düzey parti örgütlerinde zor kazanılan ve kıskançlıkla korunan güç konumlarını canlarını dişlerine takarak savunuyor da olabilirler. Fakat her durumda ciddi reform çağrılarına direnirler.

Avrupa'nın en büyük kitle partilerinden birinin, Almanya'da CDu'nun başarılı kampanya ve işletme yöneticisi, ikinci modeli cisimleştirir. Klasik Avrupa tipi kitle partilerinin modern iletişim tekniklerinin etkisi altında çağdışı kaldıklarını yaklaşık 20 yıldır savunmaktadır. Profesyonel medya danışmanları iletişimi hazırlar, siyasal liderlik bunların sorumluluğunu üstlenir. Bugün partilerin, ancak çok daha fazla mali kaynağa ulaşmaları modern siyasal iletişim makinesini harekete geçirebilir. Bu yüzden, medya demokrasisi çağında partilere başarı bahşeden şey, stratejik iletişim danışmanlarının yetenekleri ve siyasetçilerin planları uygulamak için gerekli parayı

bulma yetenekleridir. Bunun ötesinde her şey en iyi durumda bir müşteri ilişkileri meselesi, özel sorunları olan yurttaşlarla ilgilenme meselesi sayılmalıdır ve partinin seçilmiş temsilcileri tarafından halledilmelidir. Başka bir deyişle, medya çağında demokrasi, gelişmiş iletişim için para bulma ve biraz da seçmene hizmet anlamına gelir. Bu modelde partiler yine "makine" haline gelirler (Max Weber); çünkü eninde sonunda yalnızca merkezi olarak planlanan iletişim stratejilerini komuta zincirinin tepesinden dibine aktaracak şekilde düzenlenirler. Bu model kabul edilirse, partileri sivil toplumda derin kökleri olan ve söylemsel kamuluşturmaya bağlı eşit üyelerin birliği olarak düşünmek anlamsızlaşır.

Üçüncü model de aynı şekilde, parti iletişimim profesyonelleştirerek, hatta daha doğrudan ve daha yüzsüzce, uzmanların çalıştığı üst düzey iletişim merkezlerinin emri altına sokarak medya demokrasisinin iletişim kurallarının baskısına boyun eğecek "gerçekçi" reformlar tasarlar. Tek fark bu modelin aktivist üyeler çekirdeğine bir yer bırakmasıdır. Bu üyelere iki rol verilir. Birincisi, sivil toplumun tartışmalarına aktif bir biçimde katılarak kamuoyu oluşumunu etkilemeye yardım edecekler. İkincisi, parti içi tartışmalara katılmaya ve böylece, liderlik üzerinde doğrudan bağlayıcı olmasa da, ağırlığı olacak siyasal tutumları şekillendirmeye devam edecekler.

Avrupa'da Partilerin Kurtuluşu?

2000 yılında Alman SPD'nin ulusal liderliği, birçok ayrıntısıyla bu tip "iletişim partisi"ne tıpatıp uyan bir reform önerisi yarattı. Plan, parti örgütleri ve aygıtları gibi hiyerarşik, karmaşık organların kamusal profilini ve kanı şekillendirme rolünü azaltırken, hem stratejik iletişim merkezini hem partinin sivil toplumdaki tabanını güçlendirmeyi amaçlayan bir köprü stratejisi öngörmekteydi. Bu modelin gerçek bir başarı şansı olsa da, bazı noktaları açığa kavuşturulmalıdır. İletişim merkezi ile taban arasındaki bağ nasıl örgütlenecek? İletişim merkezi esnekliğe önem verirken, taban sivil toplumla iç içedir ve dolayısıyla sivil toplumun telaşsız iletişim hızına bağlıdır. Bu nedenle, partinin iki düzeyi arasında gerilimlerin, güvensizliğin

ve yabancılaşmanın ortaya çıkması beklenebilir. Partinin çalışma tarzıyla ilgili bu fikirde asli olarak var olan potansiyel gergin ilişkinin gevşetilmesinde internetin yararlı olup olmayacağını göreceğiz.

Karşılaştırma yaparsak, medya demokrasisinde parlamentolar siyasal süreç üzerindeki etkilerini büyük ölçüde kaybettiler.[6] Bu durum, devlet başkanının her zaman yasama organından ayrı bir meşruiyet kaynağına sahip olduğu ABD'deki gibi başkanlık biçimlerinden çok, Avrupalı parlamenter demokrasiler için geçerlidir. ABD'de yürütmenin seçimi çoktan beri medyada yürütülen bir kişisel plebisit haline gelmiştir; oysa medyanın egemen olduğu bu meşrulaştırma süreci Avrupa parlamenter demokrasilerinde 20. yüzyılın doksanlı yıllarında yerleşmeye başladı. Avrupa'da anayasal normlar ve kamusal algılamalar partileri ve parlamentoları hâlâ üstün meşruiyet kaynağı olarak ele alır. Amerika ve Fransa örneklerinin göstermiş olduğu gibi, başkanlık demokrasileri sık sık bölünmüş yönetim ikilemiyle karşılaşırlar. İki bağımsız meşruiyet kanalı, başkanlık seçimleri ile parlamento seçimleri çelişkili sonuçlar üretebilir. Yani devlet başkanı, muazzam yetkilerine karşın, yasama organının bir bölümünde ya da tümünde düşman bir çoğunlukla karşı karşıya gelmek zorunda kalabilir. Programını yürürlüğe sokmak için yasama organındaki çoğunluk partisinin liderleriyle zor pazarlıklara girmek zorunda kalabilir.

Bu tür durumlar, hem yürütmenin başını (doğrudan meşrulaştırılan), hem yasama organında çoğunluk partinin liderliğini etkileyen değer ve çıkar çatışmalarını dengeleme gibi klasik bir siyasal sorun üretir. Normalde bu sorunlar ancak olay bazında önemli kaynaklarla desteklenen sıkı pazarlıklarla çözülebilir. Örneğin eski başkan Clinton görev süresinin son altı yılında Kongre'nin her iki kanadında düşman çoğunlukla karşılaştı. Sonuç olarak -ve sağlık hizmetleri önerisi gibi görkemli bozgunlar nedeniyle- Kongre'yle dalaşmalarında hızla geri adım atmak ya da eli boş çıkma ve dolayısıyla kaybeden ve bir şey yapmayan başkan imajını kazanma riskine girmek zorunda kaldı. Demokratların geleneksel düşünüşüyle Cumhuriyetçilerin hükümet karşıtı dogmatik retoriği arasında üçüncü yolun erken bir

çeşidi olan "üçgenlere ayırma stratejisi" bu ikileme verdiği yanıtın bir parçasıydı. Yine de, ABD başkanının gücünü küçümsememeliyiz. Clinton dersini iyi çalışıp makamının gizil güçlerini daha iyi anladığı için, kendisinden yana olmayan bir Kongre'den istediklerinin çoğunu, genellikle veto tehdidiyle alabildi.

Avrupa parlamenter demokrasileri kısmen siyasal partilerin etkisinin bir sonucu olarak oldukça farklı bir yönde geliştiler. Yürütmeden uzak ve onu denetleyen bir yasama organı fikrinin yerini, pratikte hükümet ile azınlıktaki muhalefet partisi (ya da partiler koalisyonu) karşısına dizilmiş bir tek birim gibi hareket eden çoğunluk partisi arasındaki çekişme aldı. Bu ölçüde klasik üçlü kuvvetler ayrılığı modeli çoktan beri, siyasal partilerin yasama ile yürütme arasındaki boşluğu daha güçlü, yasama ve yürütme ile yargı arasındakini daha zayıf olmak üzere, kuvvetler ayrılığının sütunlarını ayıran boşluğu doldurduğu farklı bir gerçekliğe teslim olmuştu. Sonuç, denetim ilişkisinde bir kayma oldu: Hükümeti denetleyen parlamento yerine, şimdi azınlıktaki muhalefet, yönetici çoğunluğu bir ölçüde denetler. Azınlığa verilen özgül parlamenter denetim hakları nedeniyle bu işlev ilk bakışta göründüğünden daha etkili bir biçimde yerine getirilebilir. Bu koşullar altında yönetici çoğunluğun siyaseti tipik olarak kabine ile partinin parlamento grubunun liderliği arasında bir tartışma, konsensüse varma ve bazen pazarlık sürecinden geçerek ortaya çıkar. Her iki taraftaki öncü figürlerin taşıdığı siyasal ağırlığa bağlı olarak, hükümet temsilcileri kendi partilerinin parlamento grubu başkanlarıyla ön anlaşmalara varmaya çalışırlar çünkü parlamento grubunun uyumsuzluk homurtılarından, lider olarak ünlerini zedeleyebilecek homurtulardan sakınmak isterler.

Medya demokrasisinde ise siyasal partilerin marjinalleşmesi parlamentonun da gölgede kalmasına neden oldu. İktidar partisinin parlamento temsilcileri seçim başarılarını öncelikle, hatta tamamen iktidara talip adaylarının medya becerilerine borçlu olduklarını deneyimlerinden biliyorlar. Dahası, hükümet başkanının önerileri ile partinin parlamento liderlerinin önerileri arasındaki tutarsızlığın, hükümet başkanının medya karizmasını azaltma ve sonunda bitir-

me eğiliminde olduğunu da biliyorlar. Bu nedenle, parti liderinin kimi planlarını benimseyerek, önceden hatta iş olup bittikten sonra bile konsensüse varmak için çalışmaya her zaman hazırdırlar.

Bir medya demokrasisinde hükümet başkanı, medya esinli bu tür uyumlulaştırma mekanizmalarının her zaman onun yararına çalışacağı varsayımıyla iktidara gelişini planlamakta ve yürütmektedir. Bazı noktalarda işlerin ters gitme, inatçı bir azınlığın medya yönelimli hesaplardan yılmama ya da hükümetin ve parti liderlerinin medya ışıkları sevdasının onları birbirine düşürme ihtimali vardır. Bu durumda yalnızca siyasal partiler değil, parlamentodaki temsilcileri, parti grupları da siyasal sürecin kenarına itilirler. Elbette çoğunluk yönetimi ilkesi dikkate alındığında, bu, parlamentoların da medya demokrasisinde aynı kadere maruz kalmaları demektir.7

Hükümet liderleri büyük çıkar grupları arasında daha fazla işbirliği ve konsensüs sağlama amacıyla parlamento dışı pazarlıklar ve görüşmeler örgütlediğinde ve bu çabaları iktidar başarısının kanıtı olarak ilan ettiğinde, bu eğilim daha da yoğunlaşır. Çoğunluk partisinin parlamento grubunun manevra alanı çok büyük ölçüde daralır ve hükümet politikalarının yardımcı destekçisi durumuna düşer, en fazla yürütme destekli inisiyatiflerin ayrıntılarında değişiklikler talep eder. Hükümet politikalarının ana çizgilerini belirleyen kararlara katılma olanağı çok azdır.

ÖZET

Her konuda medya demokrasisinin baskısı altında, siyasal zaman kavramlarını temsil eden tüm siyasal kurumlar ve örgütler marjinalleşme, doğrudan medya sahnesinin ihtiyaçlarına yanıt verebilenler ise siyasal sürecin merkezine kayma eğilimindedirler. Siyasal partiler hâlâ yerel yönetimdeki etkinlikleriyle ve liderliğin tonunu ve yönünü saptama güçleriyle kamusal dikkat çekebilirler. Medya mantığının çekici altında parti liderliğinin iletişim stratejilerinin tabanla ilişkiyi kaybetme ve kaplumbağa hızıyla tartışmalara tahammül etmeme eğilimi vardır.

Geleneksel olarak siyasal partiler bu süreçte ikili bir rol oynardı. Bir yanda tikel çıkarları toplum çapında destek alabilecek öneriler biçiminde bütünleştirmeye çalışırlardı. Diğer yanda, seçimlerde başarılı olup yönetim dizginlerini ele geçirdiklerinde, programlarını uygulamaya ve sorumluluğunu üstlenmeye çalışırlardı. Fakat medya demokrasisinin egemen koşulları altında, her şeyden önce zaman çizelgesinin mantığı altında partiler giderek daha fazla siyasetin dış mahallelerine itilir. Bu yüzden toplumun içinde gerçekleşen, partilerin bir zamanlar cisimleştirdikleri ve olanaklı kıldıkları siyasal süreç, partileri "bitmiş ürün" üzerindeki öncelikli etki kanalı olmaktan çıkarıp, marjinal bir oyuncuya dönüştürür.

Kuşkusuz partiler, kaybettikleri nüfuzu yeni yollarla geri almak için değişen zaman yapılarına her zaman uyarlanabilirler. Amerikan modeli dışında, Avrupa'ya ait bir parti davranışı modelinin ana çizgilerini ayırt etmeye başlayabiliriz. Burada partiler sivil toplum içinde nüfuz kazanmak için iletişimsel kalıplarını yeniden düzenliyor ve böylece karar merkezlerinden dışlanmalarını önlüyorlar. Fakat med-

yanın iletişim dinamiği mevcut olaylara hızlı tepkiyi gerektirdiği her yerde ve ulusal siyasal sahnenin gündelik aciliyetlerinin siyasal ilkelerin doğrudan medyanın spot ışıkları altında uygulanmasını talep ettiği durumlarda, partilerin zayıflığı su yüzüne çıkmaya devam edecektir.

Bir medya demokrasisinde siyasetin uzun zaman çerçevesinin kurumsal altyapısına katılanlar olarak ara kesim ve parlamentolar da günün siyasal sürecinde nüfuzlarını ve merkeziliklerini kaybetme eğilimindedirler. İktidar partisinin parlamento temsilcileri seçim başarılarını öncelikle, hatta tamamen iktidara talip adaylarının medya becerilerine borçlu olduklarını deneyimlerinden biliyorlar. Dahası, hükümet başkanının önerileri ile partinin parlamento liderlerinin önerileri arasındaki tutarsızlığın hükümet başkanının medya karizmasını azaltma ve sonunda bitirme eğiliminde olduğunu da biliyorlar. Bu nedenle, parti liderinin kimi planlarını benimseyerek önceden, hatta iş olup bittikten sonra konsensüse varmak için çalışmaya her zaman hazırdırlar.

Bu yüzden, medya demokrasisinin bütün iktidar yapısı geleneksel çok partili Avrupa demokrasilerininkinden farklıdır. Siyasal iktidar, medya karizmasına sahip üst düzey siyasal aktörler, medya ve sürekli kamuoyu yoklamaları arasındaki üçlü ilişkide cisimleşme eğilimindedir. Siyasal tartışma ve katılım yersizleşmektedir.

6

MEDYA DEMOKRASİSİNİN GELECEĞİ

İNTERNET: DEMOKRATİK BİR ALTERNATİF Mİ?

Büyük Beklentiler

Güçlü demokrasi yandaşları internetten çok şey bekliyor, hatta eknik potansiyelinin, doğrudan demokrasinin, antik Atina polis ine özgü bir versiyonunu diriltmek için kullanılabileceğini umuyorlar. İnternetin teknik altyapısı ve bunu kullanmak için gerekli yazılım, eski, hiyerarşik, bir kişiden birçok kişiye iletişim yapısını yeni, birçok kişiden birçok kişiye modeline dönüştürebilir gibi görünüyor.1 Öyle olsa, herkesin ulaşabildiği hiyerarşik olmayan, özünde simetrik bir iletişim biçimini müjdeleyebilir; bu iletişim biçimi de kamusal alanı, tüm yurttaşlara açık bir meclis demokrasisi idealine yaklaştırabilir. Teknik olarak konuşursak, internet bu beklentilerin çoğunu gerçekten de karşılayabilir, Yurttaş inisiyatiflerini geliştirmek için kullanılan ağlarla ilgili bol örnek vardır. Bu değerlendirmeler medya demokrasisinin demokrasi konusundaki açıklarının kitle iletişim sisteminin gelişmesiyle kapatılabileceği umutlarını ateşledi. İddiaya göre o nedenle şu anki tüm hastalık tanıları hareketli bir hedefin, hızla gelişen teknik iletişim alanının şipşak resimleridir ve kısa sürede aşılacaktır. İnternetin şekillendirdiği yarının medya demokrasisi, televizyon çağı kurallarının büyük ölçüde yersizleşeceği yeni bir dünyanın kapısını açacaktır.

Birçok gözlemcinin beklentisine göre internet demokrasisinin gelişimi, özellikle kitle iletişiminin kamusal niteliği ile parlamenter yönetim ve parti demokrasisiyle bağlantılı tartışma ve karar organları da dahil, klasik temsili demokrasinin sonu anlamına gelecektir.

İnterneti destekleyenlerin birçoğu, yurttaşları siyasal süreçten zaten yabancılaştırdıkları gerekçesiyle temsil kurumlarının ölümünü memnuniyetle karşılıyorlar. İddiaya göre internetin kamusal alanının koşulları, "yarı doğrudan" demokrasi üzerine kurulu yeni bir anayasanın ortaya çıkışına uygun olacaktır. Bu tür beklentiler karşılandığında, yeni kamusal alan her yurttaşı, kamuoyunu eğitmeyi ve kamusal tercihe yol göstermeyi amaçlayan tartışmalara katılmaya teşvik edecektir. Doğrudan demokrasinin bu nitelikleri, yönetimin ve siyasal liderliğin merkezi kararlarına daha geniş bir yurttaş katılımıyla kolayca birleşecektir.

Yeni Fırsatlar ve Riskler

Teknolojideki ilerlemeler internetin siyasal iletişim forumlarına katılanlara gerçekten de neredeyse sınırsız, esnek, kendi kendini belirleyen, geleneksel sosyal sınıf ve fiziksel mekân sınırlarından kurtulmuş etkileşim olanakları sunar. Bu nedenle uzmanlar, kamusal alanın yapısal dönüşümünde bu yeni nicel sıçramanın yeni bir demokrasi biçimini başlatmasının yalnızca bir zaman meselesi olduğunu söylüyorlar. Klasik temsili demokrasi ve parti demokrasisi kurumları sönümlenirken, pek çok yurttaş için demokratik katılım ve karar alma olanaklarının çoğalacağını öngörüyorlar. İnternet ağının siyasal bilgi yaymayı fiili siyasal katılımla birleştirme, dolayısıyla sonunda tüm yurttaşlara kendilerini en çok ilgilendiren konularda söz sahibi olma olanağı verme bakımından neredeyse sınırsız beklentileri beslemesi de, bu savı güçlendirir.

Bu bakış açısına göre, 21. yüzyılın medyakratik güç yapıları yalnızca geçici bir evre gibi görünür. Ufukta, kitle iletişim araçlarının seçim ve sunum kurallarının ve bugünün siyasal aktörlerinin medyanın ürettiği sahnelere oturma takıntısının yersizleşeceği egemensiz bir iletişim ütopyası görünüyor. Fakat bu demokratik yenilenme senaryosuna, dört farklı düzlemde itiraz edilebilir: Toplum ve kültür, kitle kültürü, iletişim kuramı ve sosyoekonomik koşullar düzleminde. Bu çekinceler karşılıklı olarak birbirlerini güçlendirirler. Bunların etkisi ve birkaç yıllık internet ile internetin pratik sonuçları üzerine

düşünme deneyimi, yandaşlarının heyecanlı beklentilerini büyük ölçüde susturdu. Yine de, internetin bir gün demokrasinin geleceğini güçlendirebileceği umuduna hâlâ yer var.

Yeni Sorunlar ve Meydan Okumalar

Sosyokültürel sorunsalı ele alan Umberto Eco internetin yaygınlaşmasının eşi görülmemiş katılıkta yeni bir sınıfsal bölünme türüne (dijital bölünme) yol açacağını öngörüyor. Büyük olasılıkla epeyce insan iletişim ağını kullanmak için gerekli temel yeterliliği geliştirme becerilerinden ve isteğinden yoksun olacak. İnternette sınırlı yeterlilik ve ilgi, yanı sıra gerekli donanımı satın almanın önündeki ekonomik engeller, uzun erimde internet kullananlar ve kullanmayanlardan oluşan iki sınıflı bir topluma doğru eğilimi hızlandıracaktır. Bu durum bütün ülkelerde zaten ortadadır ve bu çizgide kalıcı bir sosyal bölünmeyle sonuçlanabilir. Siyasal konularla zaten yoğun bir biçimde ilgilenenler ve bu konularda zaten bilgili olanlar interneti ustaca kullanarak ve böylece kendileri ile toplumun geri kalanı arasına daha fazla mesafe koyarak avantajlarını daha da güçlendirecekler. Eco'nun vardığı sonuçlar lehine çok şey söylenebilir. Avrupa ülkelerinde internet kullanıcı gruplarıyla ilgili bir karşılaştırma en çok internet kullananların önemli alanlarda çalışma eğiliminde olan ve kitle iletişim araçlarından etkin bir biçimde yararlanırken onlardan nasıl bağımsız kalınacağını zaten bilen genç, iyi eğitimli, yüksek gelirli profesyoneller olduklarını gösteriyor. Siyasal ve sosyal bakımdan pasif, yalnızca kitle kültürü ürünlerini çekici bulan, görece daha düşük eğitim ve gelir düzeyine sahip olan tabakalar için internet hâlâ yabancı bir dünyadır. Birinci gruptakiler için internet kullanımının, sosyal bağlantıları ve kitle iletişim araçlarından aktif yararlanmaları nedeniyle zaten sahip oldukları avantajları güçlendirdiği anlaşılıyor. Onlara ek bilgi, yeni iletişim olanakları ve bütün dünyayı evlerine ya da bürolarına taşıma olanağı sunuyor. İkinci grup için zaten bellerini büken dezavantajlar artıyor. Diğer sosyokültürel alanlardan zaten dışlanmış olan bu grup en yeni ve en fazla çok yönlü aracın dışında bırakılıyor.

Sosyoekonomik düzeyde internet iyimserliğine karşı başka bir itiraz, Eco'nun iki şeritli bir toplumun ortaya çıkışıyla ilgili öngörülerini destekleyen bir itiraz da öne sürülebilir. İnternet için gerekli teknik donanımı (hem donanım, hem yazılım) edinmenin yüksek maliyeti, düşük gelirli tabakaların önüne aşılmaz bir engel koymaya devam edebilir. Dahası, bütün bu donanımı edinmek ve kullanmak için yeterli bilgisayar bilgisine sahip olmak epeyce zaman alır. Uzun erimde bu çitlerden biri ya da öteki internetin kapılarını çok sayıda insana kapatacaktır.

Kitle kültürü düzleminde eski medyanın yenisini sömürgeleştirmesi yönünde yaygın bir eğilimi gözlemleyebiliriz. Gazete ve radyo editörleri ürünlerini internete koymak için büyük yatırımlar yaptılar. Orada bu ürünler, klasik kitle iletişim araçlarındakiyle aynı biçimde kullanılır. Bunun dışında internet gırtlağına kadar açık ya da örtük ticari eğlenceyle doludur. Sonuç olarak, teknik potansiyelinin gerçek kaynağı ve umudun temeli olan etkileşim ve simetri, çok sayıda ticari sitenin gölgesinde kalmaktadır. Bu eğilimin gelecekte zayıflamayacağı, aksine yoğunlaşacağını gösteren birçok işaret vardır. Bu yüzden bundan böyle internetin ağırlıklı olarak eski moda kitle iletişim içeriklerinin dağıtımını yapmak için yeni bir teknik sistem olarak kullanılacağını beklemek akla uygundur. Siyasal bağlamda internetin, daha önce var olan sosyal ve siyasal şebekeler tarafından ek bir iletişim aracı olarak kullanılması olasıdır.2 Ayrıca, özgül özel çıkarlar etrafında kurulu yeni, oldukça dar gruplaşmaların oluşmasını (sanal Balkanlaşmayı) teşvik eder.

İletişim kuramı düzeyinde, eleştirmenlere göre internet siyasal kamusal alanı büyük ölçüde özelleştirme eğilimindedir çünkü bireyler internetin potansiyelinden yalnızca yalıtılmış durumda yararlanabilirler. Bu şekilde, örneğin internet sohbet odaları, geleneksel temsili kamusal yaşamın ve iletişimin aynı fiziksel mekânda hazır bulunan katılımcılar arasında teşvik ettiği kanı filtreleme sonuçlarından kaçınabilir. Hatta interaktif sohbetler çok sayıda kişiyi kapsadığında bile, özel kişiler arasında düşünce alışverişi yapılıyormuş havası taşır. Bireyin özel alandan çıkıp kamusal alana girme ve ka-

musal işlerle ilgili söylemi düzenleyen özel kuralların rehberliğinde tartışmalara katılma olanağı gözden kaçırılır. Robert Putnam bu eğilimle ilgili sayısız ampirik araştırmanın sonuçlarını iki özlü iddia biçiminde özetledi. Birincisi, fiziksel olarak bir arada bulunan insanlar arasında sıkı, kalıcı ilişkilere dayanmayan "sanal" sosyal sermaye, çelişkili bir terimdir. İkincisi, uygar olmaya yönelik sosyal baskının yokluğunda internet iletişimi bozulup ahlaksızca saldırı kampanyalarına dönüşür ("alevlenme").

Bütün bu eleştiriler haklıdır, fakat yalnızca abartılı beklentileri dizginlemek için. Ana savı, internetin ilke olarak yeni demokratik iletişim olanakları sunduğu savını zayıflatmazlar. Özellikle, kitle iletişim araçları iletişiminin egemenliğinin yerini hiçbir zaman alamasa da, demokratik iletişimin ve eylemin kapsamını genişletebileceği dört boyut vardır. Birincisi, internet, aktivist grupların çeşitli kuramlarla ve siyasal karar merkezleriyle ilgili bilgiye ulaşma olanaklarını güçlendirir. İnternet dolaylı ya da dolaysız bir biçimde bağımsız grup inisiyatifleri kurmak ya da siyasete daha geleneksel çizgilere uygun müdahale için bir kalkış noktası olarak kullanılabilir. Her iki durumda da internet siyasal katılım olanaklarını çoğaltır.

İkincisi, internetin yerel ve bölgesel düzeyde sivil toplum içinde eylem ağları örgütlemek için etkili bir araç olduğu anlaşıldı; 1997 yaz döneminde Almanya'daki öğrenci boykotlarının gösterdiği gibi. Farklı üniversitelerdeki karargâhlar arasında bağlantılar kurmak için internet olmasaydı, boykot asla gerçekleşmezdi. Otoriter siyasal liderler iletişim ablukaları dayatınca, internet bilgi aktarmak, fikir alışverişi yapmak ve özel protestoları koordine etmek için, merkezi otoritelerin kolayca kontrol edemedikleri bir forum da sağlayabilir. 1998/99'da Sırbistan'daki muhalefet toplantılarının kanıtladığı gibi, internet, siyasal otoritelerin geleneksel medya tarafından sunulan sahneden dışladığı kamusal iletişimin yerini oldukça etkili bir biçimde alabilir. Son olarak, aktivist internet toplulukları ihmal edilen kamusal sorunları kitle iletişim araçlarının gündemine sokabilir ve böylece siyasal aktörlerin bu sorunların farkına varmalarını sağlayabilirler. Clinton-Lewinsky skandali, yerleşik medya konuyu ihmal

etmişken, böyle haber oldu. Sayısız Avrupa ülkesinde yeni sosyal hareketler gündemlerini geleneksel medyaya ve sonunda ulusal çapta siyasete dayatmak için sivil toplumda alışılmamış iletişim biçimlerini kullandılar. Aynı şekilde aktivist internet toplulukları yeni araca uygun konuları seçerlerse, medyanın iletişim tarzını ve nihayetinde kamusal politikayı etkileyebilirler.

Olgusal Seçenekler

İnternetin demokratik iletişimi güçlendirme potansiyeliyle ilgili ampirik olarak sağlam, ciddi bir değerlendirme, yeni bir demokrasi çağı başlatacağını bekleyenleri cesaretlendirmemelidir. Fakat tüm şeyler hesaba katıldığında, zaten var olan kanalları takviye ederek demokratik iletişimin ve eylemin kapsamını genişletebileceğine inanmak için iyi nedenler vardır. Hem teknik potansiyeli, hem sivil toplumdaki, ve siyasetteki muhalifler tarafından kullanılması uzun erimli güven aşılar. Kitle iletişim araçları internete rağmen kamusal alana egemen olmaya devam edecektir; fakat hegemonyası dikkat çekecek ölçüde azaltılabilir. Bu durum, internetin kapatılmış ya da yasaklanmış kamusal tartışma kanallarını yeniden açabildiği siyasal diktatörlüklerde özellikle geçerli olabilir. Fakat işleyen demokrasiler için de geçerlidir; çünkü internet sivil toplumdaki yurttaş lobilerinin eyleme geçme olanaklarını iyileştirebilir ve kitle iletişim araçlarını sakınmayı tercih ettikleri konuları ele almaya zorlayabilir.

Daha yaygın, yoğun internet kullanımının oldukça belirgin olan bir eğilimi, kamusal alanın bir dizi kısmi kamular biçiminde parçalanması eğilimini canlandırıp canlandırmayacağı henüz belli değildir. Eğer deneyim yol göstericiyse, kamusal alanın ana forumlarına aktif ya da pasif bir biçimde katılmaya önem verenler, büyük olasılıkla internetin konu seçimi ve tartışma olanaklarıyla ilgili olarak da aynı şeyi yapacaklardır. Bu yüzden, sırf internet iletişiminin olanaklarını çekici buldukları için geleneksel forumlara sırt çevireceklerini beklememeliyiz. Diğer yanda, bugün bile ilgileri dar bir biçimde belli medya sunularına (belirli başlıklara, bölgelere, alanlara ya da kişilere) odaklandığı için daha geniş kamusal alandan uzak duranlar,

olasılıkla internette de aynı yolu izleyeceklerdir. Siyasal bilgilerinin ve yargılarının çoğunu bedava eğlence izlemekten ya da okumaktan türeten birçok kişi, interneti en az kullanan gruplar arasında olacaklar. İnternete girseler bile, olasılıkla şu anda yaptıklarını yapacaklar; eğlence arayacaklar. Kısaca internetin pek çok kullanıcı grubunun alışkanlıklarını değiştirmesi olası değildir; geleneksel kamusal alana tepkilerinde gösterdikleri eğilimleri güçlendirir.

Bununla birlikte, kamusal yaşamın bir öğesi olarak konsensüs yönelimli tartışma ve diyaloğun rolüyle ilgili internetin daha da kötüleştirebileceği önemli bir demokratik eksiklik vardır. Yeni, oldukça bireyselleşmiş ve iyi eğitimli tabakanın üyeleri siyasal partilere kuşkuyla yaklaştıkları halde siyasete belirgin bir ilgiyi sürdürmektedirler. Rasyonel ve bilgiye dayanan siyasal tercihlere ulaşma arzularının onları, fiziksel olarak aynı mekânda bulunan insanlar arasında kamusal tartışmalara dayanan geleneksel sivil toplum forumlarına katılmaktan uzaklaştıracağına dair işaretler vardır. Bu forumlara katılmak yerine interaktif, "sanal" iletişimi tercih edebilirler. Bu onlara sivil toplumun sunamadığı çok şey verebilir: Kolay ulaşım, daha fazla özerklik, zaman, konu ve model tercihi, özel herhangi bir toplantı yerine ve gündemine bağımlı olmama, yeni aracın muazzam teknik potansiyeline hâkim olmanın çekiciliği.

Diğer sosyal ve siyasal ortamlardan ve "gerçek yaşam" toplantılarından birbirlerini tanıyan kişilerden oluşan gruplar sanal konferansa katıldıklarında, bu demokratik tartışma standartlarına herhangi bir tehdit oluşturmaz. Fakat iletişimin tümü ya da büyük bölümü internete kaysaydı, o zaman niteliği özünde değişirdi. İsimsiz özel mekânlarda etkili olan bireysel kişiler arasında zaman yalıtımlı iletişim, kamusal bir mekânda toplanan insanların konsensüs yönelimli tartışmalarının yerini alırdı. Başka insanların varlığı bir tür sosyal kontrol sağlar; katılımcıları savlarını berraklaştırmaya zorlar ve konuşmacıya belli sorumluluklar yükler. İnternet sohbet odaları ise aksine ırkçı ifadelerle, temelsiz, dogmatik suçlamalarla ve iddialarla doludur, Bunların sahipleri geleneksel bir kamusal ortamda bunları dillendirmeye asla cüret edemezlerdi. Demek ki, iletişimin önkoşulları, yöntemleri ve sonuçları netameli değişimlere uğruyor.

DEMOKRATİK KAZANÇLAR VE KAYIPLAR BİLANÇOSU

Scannell, kamusal yayıncılık ile demokrasi arasındaki ilişkiyle ilgili pozitif bir bilanço çıkarmamız gerektiğini ileri sürdü. Ona göre kamusal bir iyilik olarak yayıncılık, günlük yaşamın demokratikleşmesine sessiz sedasız katkıda bulunmuştur. Bunu her yurttaşın kamusal yaşama ulaşma hakkını dayatarak ve iktidarda olanları izleyenlerin ve dinleyenlerin adına sorgulayarak yapar.3 Buna karşı Corner bu pozitif bilançonun kimi yanlarının ticari yayıncılığın, kamusal alanda artan etkisi ışığında düzeltilmesi gerektiğini öne sürdü.4 Bu bölümde Scannell'in savının, yeni ticari ve özel yayıncılık karışımının siyasetin kilit alanlarında, siyasal katılım ve karar alma alanlarında yarattığı değişikliklerle ilgili daha köklü düzeltmelere ihtiyacı olduğunu ileri süreceğim.

Daha Fazla Doğrudan Demokrasi?

Medya demokrasisinde siyasal iktidarın yapısını çözümlerken, en güncel anket sonuçları ile siyasal elitlerin uçurduğu medya yönelimli deneme balonları arasındaki sürekli bağlantıya özellikle dikkat etmeliyiz. Bazıları bunu demokrasi için bir zafer saydı; onlara göre "halkın sesi" artık doğrudan ve çarpıtılmadan siyasetin iç kurullarına giriyor. Tartışmacı demokrasinin ara organları, bir zamanlar siyasal talepleri ve konsensüsü aktaran partiler, çıkar grupları ve meslek örgütleri nihayet atlanabilirler. Medya demokrasisinde siyasetin ara sistemi atlamasının iki yolu vardır: Popülist yöntem ve korporatist strateji.

Medya demokrasisi ve popülist yöntem. Hem eski hem modern cumhuriyetler demokrasiyi hiçbir zaman yalnızca oylama ve çoğunluk yönetimiyle meşrulaştırmadılar. Özellikle demokrasinin rakip modellerden üstün bir yönetim biçimi olma örtük iddiası ışığında, kamusal alanın siyasal rolü, eşit ölçüde önemli, belki de daha temel bir meşruiyet kaynağı olmuştur. Demokrasiye en uygun kamusal alan fikri, hem antik hem modern Avrupa varyantında örtük bir normatif iddia barındırmaktaydı. Öneriler ve alternatifler, iddialar ve eleştiriler yalnızca "açıkça bilinme" ya da "yürürlüğe konulmuş olma" anlamında kamusal sayılmıyordu. Aksine her iki demokratik meşruiyet sistemi de nitel bir kamusal alan kavrayışını, siyasal iddiaların ilgili herkes tarafından rasyonel bir biçimde irdelendiği bir kamusal alanı varsayardı.

Bu kamusal alan modeli örtük bir biçimde üniter bir sosyal zaman ve mekân yapısını varsayardı. Kamusal alan yurttaşların -yani siyasal karar alma sürecine katılmaya hakkı olan herkesin- ister aktif ister pasif bir rolde olsun rasyonel bir iletişim bağı içinde bir araya geldikleri bir sosyal mekân olarak anlaşılırdı. Kamusal iletişimin sürebileceği üniter, dikişsiz bir zaman akışını varsaymak için en az iki neden vardı. Birincisi, düşüncelerin ve önerilerin kademeli bir biçimde olgunlaşmasına ve irdelenmesine olanak veriyordu. İkincisi, halka deneyimlerini seçilmiş temsilcileriyle değerlendirme, özellikle iktidardakilerin eylemlerinin daha önce kamusal tartışmalarda savunduklarına uygun olup olmadığını ve dolayısıyla yeni bir görevi hak edecek kişisel dürüstlüğe ve inanırlığa sahip olup olmadıklarını anlama şansı vermekteydi. Bu anlamda oylar, daha önce yapılan tartışmalarla ilgili kararlardı.

Medya demokrasisinin siyasal süreci ise aksine yalıtık yurttaşların olgunlaşmamış, anlık tercihlerini sorgular, onları bütün medya stratejilerinin kalkış noktası haline getirir. Böylece halkın başlangıçtaki akışkan, olgunlaşmamış kanıları güçlendirilip sabitleştirilir.5 Sağlam temelli bir kamusal kanının ortaya çıkmasına izin verecek kamusal tartışmaya ayrılacak zaman ya da mekân yoktur ve sonuç olarak kamusal alan, bir demokraside daha önce yerine getirdiği ku-

rucu işlevlerden ikisini kaybeder: Kanıları geçerlileştirme ve siyasal yön sağlama işlevleri. Popülist stratejinin kalkanı altında liderlik ile ahali arasında görünüşte daha doğrudan temas, demokratik denetimin kaybıyla sonuçlanır.

Korporatist strateji. Partilerin marjinalleşmesinin medya egemen toplumlarda demokrasiyi fiilen güçlendireceği hipotezinin ikinci bir versiyonunu da ele almalıyız. Bu versiyon, konsensüs sistemlerinin siyasal partilerin müdahalesi olmadan toplumdaki çıkar gruplan ve meslek örgütleri arasında ortaya çıkma eğilimine odaklanır. Bu savın mantığına göre en güçlü sosyal ve ekonomik çıkar grupları ve meslek örgütleri arasında korporatist bir konsensüs -partileri dışlayan- en demokratik meşruiyet yoludur. Partilerin ve parlamentonun aracı rolüne yaslanmak yerine, sosyal aktörlerin doğrudan katılımını ve rızasını kullanıma sokar. O nedenle bu savın temel öncülü şudur: Sosyal çıkarlar, deyim uygunsa "komisyoncular atlanarak" olabildiğince doğrudan siyasal kararlara tercüme edilebilirse kararların özü ve prosedürleri en fazla demokratik olur.

Böyle bakıldığında bizzat partilerin varlığı örgütleri, çalışma tarzları, parlamenter demokrasilerde aracı bağ olarak rolleri- bir demokrasi erozyonunun işareti gibi görünür. Halkla ilişkiler yoluyla meşrulaştırma, demokrasi için bir artı gibi görünmeye başlar. Mantıksal sonucuna kadar götürüldüğünde bu, devletin çıkar grubu temsilcileriyle pazarlık yaptığı ve sonuçları medyada başarılı bir biçimde satmayı bildiği bütün rejimlere, "taban" medya demokrasisi demek anlamına gelir. Demokrasiyi bu şekilde anlarsak, ara siyasal örgütler sistemini, çıkarları toplama, birbirlerine ve siyasal sisteme aktarma ve sürecin sonuçlarıyla ilgili seçmen çevreleriyle sürekli görüşme tarzları nedeniyle, gereksiz bir dolambaçlı yol olarak görürüz.

Bu tutumu desteklemek için ileri sürülebilecek iyi savlar vardır. Birincisi, demokrasi kuramı ve fiili demokratik siyaset bakımından çok az kişi yardımcılık ilkesinin geçerliliğini yadsımak ister. Küçük sosyal birimler kendi işlerini tartışma ve konsensüsle halledebiliyorlarsa,. etmeleri gerekir. Böylece yalnızca demokratik meşruiyet kurallarına uymakla kalmazlar, yüksek otoritelerin birer vasi gibi bu

tür kararlan kendi tekellerine almalarından çok daha fazla bu kuralları geliştirirler de. Bu, en azından doğrudan etkilenenler gönüllü olarak konsensüse ulaştıkları ve baskıyla, bağımlılıkla ya da parayla onay vermeye zorlanmadıkları sürece doğrudur. Doğrudan sosyal görüşmelerin daha yüksek bir demokrasi düzeyini güvenceye alır gibi göründüğü başka bir durum vardır: Bir karardan potansiyel olarak etkilenecek olanların tümünün karara katılma şansına sahip olduğu ve üzerinde anlaşılan çözümün, sürecin dışında kalan üçüncü tarafları olumsuz etkilemediği durumlar. Cemaatçiler hem teorik yazılarında, hem pratik önerilerinde bu tür düzenlemeleri özellikle çekici bulurlar. Devletin hakem rolü oynadığı sosyal aktörler arası görüşmelerin demokrasi için ikili bir kazanca işaret ettiği düşüncesi, akla uygun gibi görünüyor. Bir yanda, merkezi bürokrasilerin menzili sınırlanır; diğer yanda ve eşit ölçüde, kararlarla doğrudan ilgilenenlerin kararlar üzerinde daha fazla etkisi olur.

Elbette bu model, dışlanan tarafların çıkarlarını hesaba katmak zorunlu olduğunda sınırlarına ulaşır. Sırf devlet görevlileri işin içinde olduğu için üçüncü tarafın çıkarlarının otomatik olarak temsil edildiği iddia edilemez. Her şeyden önce, siyasal partilere meşruiyet iddiasında bulunmalarını sağlayan şey, tam da çıkarlar ile siyaset arasındaki bağdır. Varlık nedenleri ve işlevsel zorunlulukları, toplumun çıkarlarını toplayıp işlemek ve demokratik süreçte çoğunluk desteğini alabilir programlara dönüştürmek olmuştur. Ondan sonra, seçimler sırasında savundukları programları uygulamaları, onlara bağlı kalmaları ve sorumluluğunu tam olarak üstlenmeleri beklenir. Simsar ya da arabulucu kişiliğiyle devlet, seçimlerden zaferle çıkan ve seçmenden iktidara geçme buyruğu alan bir partiyle aynı derecede meşruiyet iddiasında bulunamaz.

Partileri atlayan ve meşruiyet için medyaya dayanan sosyal konsensüs siyaseti kendi sınırlarına saygı gösterip, temsil edilmeyen üçüncü tarafların kararlarda bir çıkarı olduğunu kabul ettiği ölçüde demokrasi yanlısı olarak haklı görülebilir. Başka türlü, bazen kabul edilebilir sonuçlar üretmesine, hatta önemli çıkar gruplarının içerilmesine yol açmasına karşın, demokratikliği her zaman kuşku-

lu olacaktır. Demokratik kurumlar yalnızca karar alma süreçlerini uzatan ve resmileştiren aksesuvarlar değildir. Aksine, prosedürleri yerleştirir ve seçimlerde tartışılan siyasal programların tam ve adil katılımlarından sonra yönetilenlerin onayını almasını garanti ederler. Birkaç kilit aktör bir bütün olarak toplumun çıkarlarına dokunan bir konsensüse ulaşıp, daha sonra partilerin iradesini yansıtmasa da medyada akıllıca sundukları bu konsensüse dış destek almaya çalışırsa, demokratik kazanımlardan söz etmek anlamsızdır. Gerçek şu ki, karar alma yetkisi asla tekrar "toplum"a değil, herkes adına karar veren en güçlü elitlerden oluşan bir kulübe geçmiştir. Demokratik siyaset bakımından sorun bir konuyla ilgili sosyal aktörlerin devlet katılımıyla ya da devlet katılımı olmadan karara varıp varmamaları değil, bütün toplum adına kararlarının meşruiyetini uygun demokratik prosedürleri kullanmadan medyada ve medya aracılığıyla ilan etmeleridir. Kısaca, medya demokrasisinin partileri atlayarak kararlar üzerinde popüler etkinin daha kestirme bir yolunu sunduğu iddiasının demokratik kuramda hiçbir temeli yoktur.

EĞLENCELİK BİLGİ VE BİLGİ

Depolitizasyon Eğilimi

Çeşitli ulusları inceleyen çalışmasında Pippa Norris, ulusal medya sistemlerinin kurumsal yapılarını bu ülkelerdeki pratik siyasal bilgi dağılımıyla karşılaştırarak şu sonuca vardı: Ampirik kanıtlar, kitle iletişim araçlarının etkisi altında siyasal yargı yeteneğinin çözündüğünü savunan medya hastalığı hipotezini besleyemez.6 Ne var ki, yurttaşlık bilgisiyle ilgili daha derin incelemeler tamamen farklı sonuçlar doğurmuştur. Bu araştırmalar hem medya eğlencesinin (yüksek kaliteli yazılı medya hariç), hem geniş kamuoyunun bilincinin gerilemeye maruz kaldığını gösteriyor: Yurttaşlar şimdi eskiden olduğundan daha az bilgilendiriliyor ve daha az siyasal yargılarda bulunabiliyorlar.7 Televizyon programlarının ve yazılı basının siyasal içeriğiyle ilgili kendi ampirik araştırmalarımız, zaman içindeki gelişmelerle ilgili hükümleri haklı göstermez, şimdiyle ilgili berrak yargılara olanak verir. Açıkça siyasal televizyon yayınlarında bile son derece kıt bilgi içeren ve tartışmaya çok az yer veren programlar ağırlıktadır. Çoğunlukla izleyenlerin olup bitenleri anlamasına yardım etmekten çok, fiili olaylardan uzaklaştırması daha fazla olası bir siyasal imaj sunulur. Kısaca kitle iletişim araçları sisteminin önemli bir kesiminden çıkan en can alıcı bilgi girdileri, demokratik bir siyasal kuruma uygun bilgi standartlarını karşılamaz. Eliasoph gibi bazı araştırmacılar siyasetten kaçınmanın öncelikli nedenlerini yurttaşların yaşam dünyasında arar; oysa medya hastalığı kuramcıları suçu bizzat medya sisteminin üzerine atarlar.8 Kimin ya da neyin

sorumlu olduğundan bağımsız olarak, bu konuda medya sisteminin girdisinin ciddi bir "eksik"ten mustarip olduğunu kabul etmeliyiz.

Bu, siyasal medya iletişiminin zorunlu ya da asli olarak siyasal gerçeklikleri gereğinden az aydınlatılmaya ve çarpıtılmaya mahkûm ettiği anlamına gelmez. Yine de modern medya pratikleri bu başarısızlığa katkıda bulunur. Düşük üretim maliyetleri (sefil araştırma harcamalarıyla sağlanan) ve yüksek oranda izleyici ilgisi güvenceleri, siyasalı çarpıtan programlara prim verir.

Aynı şekilde ampirik araştırmalar herhangi bir iletişim aracında uygun, sofistike siyasal programlar geliştirmenin olanaklı olduğunu da gösterir. Medya, siyaseti ve siyaset personelini, daha önce belirtildiği gibi dikkat çekme kurallarına ve eğlence öğelerine önem veren kendi üretim değerlerine dahil ettiğine sevinir. Yine de kaçınılmaz ön-yapım standartlarıyla elektronik kitle iletişim araçlarının egemenliği ve siyasal habere musallat olan bilgi boşluğu arasında zorunlu bir nedensel bağ yoktur. Medyanın siyasalı kurma şekliyle ilgili ampirik içerik çözümlemeleri, amaca uygun sahne düzenleme tekniklerinin siyasal konuları uygun bir biçimde, yani makul bir bilgi ve editoryal yorum düzeyiyle betimlemenin önüne aşılmaz engeller dikmediğini gösteriyor.9 Medya sahnesinin düzmece bir siyasal gerçeklik olduğu kesinlikle doğrudur. Fakat sorun sahnelemede değil, düzmece olmasındadır; bu durum, Neil Postman'ın yazdığı türden radikal kültürel, eleştirilerin temelsiz olduğunu gösterir."[10]

Amaca Uygun Sahne Düzenleme ve Rasyonellik

En son araştırmalar, kitle iletişim araçlarının mevcut durumu dikkate alındığında eğlence ile bilgi arasında önsel bir ayrım yapmanın uygunsuz olacağı hipotezini doğrulama eğilimindedir. Özellikle Morley ve Dahlgren, gazetecilikle ilgili popüler kültürün siyasalın iletilmesine ve anlaşılabilir kılınmasına yapabildiği olumlu katkıları aydınlattı." Bu sürecin bir boyutunu takip eden izleyici araştırmaları bu tür başarılı iletişimin bizzat medya kullanıcılarının alıcılığına bağlı olduğunu gösterdi. Fakat bu incelemede ben epeyce ihmal edi-

len bir soruyu sorgulamak istiyorum: Bilgi ile eğlence sentezinin bir başarı olduğuna hükmetmemiz için kitle iletişim araçlarının ürünlerinin hangi nitelikleri güçlendirilmelidir? Konstrüktivist tezin en uç biçimi, ampirik olarak iyi temellendirilmiş sayılamaz. Tezin arz yönelimli versiyonu, medya yapımlarını değerlendirmenin herhangi bir yolu bulunmadığını ileri sürer; çünkü her değerlendirme girişiminin yeni bir yapım olduğu anlaşılacaktır. Talep yönelimli versiyonu ise, bizzat sunulan metinlerin konuyla ilgisiz olduğunu savunur çünkü her şeyden önce metni anlamlandırması gerekenler yalnızca alıcılardır. Fakat Hail ile Morley'in varsayımını, sunulan medya metninin aslında kamuoyunun ilgili kesiminin bunu özümseme şeklini epeyce etkilediği varsayımını kabul edersek, bundan demokratik kuramlar ve yükümlülükler bakımından belli sonuçlar çıkmalıdır. Esas olarak eğlence değerinden ötürü sahnelenen medya metinlerinin yeterli bir siyasal bilgi vermenin koşullarını ne kadar iyi karşıladığını soruşturmalıyız. Eğlence yönelimli medya metinlerinin yalnızca bazı türlerini siyasal bilgi iletme bakımından yeterli ve demokratik kuram bakımından yararlı saymamız gerektiğini ileri sürüyorum: Yani, verili bir durumda siyasal mantığın boyutlarının ve faktörlerinin yeterli ölçüde fark edilir olarak kaldığı metinleri.

Dolayısıyla, bizzat siyasalın mantığı eğlence ile bilgi arasındaki medya sentezinin uygunluğunu değerlendirmenin ölçütü olmalıdır. Bu türden uygun sentezler olanaklıdır ve kitle iletişim araçlarında, hatta televizyonda her an görülebilir ya da duyulabilir. Ne var ki, bunlar ampirik araştırmaların doğrulayabildiği gibi, kural olmaktan çok istisnadırlar.

Medya için sahnelenen siyasetin, diğer estetik ürünlerle bazı ortak yanları vardır: Örtük bir biçimde konusunu aslına uygun betimlediğini iddia eder ve tüm türleri kesen çok değerli bir dilsel ve dilsel olmayan gösterge sistemi kullanır. Fakat siyasal üretimler, sahnelenmeden önce bir şeyi, özneler arası irdelenmeye açık dışsal bir olayı temsil etmeye çalışmakla diğer pek çok üretimden farklıdır. Bu nedenle Habermas'ın iletişim kuramı gereğince karma bir rasyonellik tipini cisimleştirirler.[12] Estetik ifade öğelerini, verilen bilginin sahihli-

ği ve onunla ilgili savların doğruluğuyla ilgili gerçeklilik iddialarını barındırırlar.

Bu yüzden medyanın siyaseti amaca uygun sahnelemesi, örtük rasyonellik iddiasında bulunur. Geniş sınırlar içinde siyasal konularla ilgili bilginin ortaya konmasına izin verir ve daha az ölçüde olmak üzere, savları ve karşı savları konu yapar. Üstelik, medyanın çeşitli derecelerde ve türlerde amaca uygun sahne düzenlemekle uğraşırken aynı zamanda eksiksiz, doğru bilgi verebileceğinden kuşkulanmak için hiçbir neden yoktur. Bu iki faaliyet birbirlerini dışlamazlar. Medyanın siyaset üretimleri ile pedagoji arasında bir karşılaştırma önerebiliriz. Becerikli öğretmenler bir konuyu uzman olmayan kişilere anlatabilmek için basitleştirmeyi tercih edebilir; ancak bu basitleştirmeler konuyu sıradanlaştırmamalıdır. Medyanın belli sahneleme biçimleri de aynı şekilde konuyu, bilgisel özünden ödün vermeden dönüştüren bir sentez üretebilir. Eğlencelik bilgi, kendi başına bilginin düşmanı değildir. Aslında eğlenceye, drama ve duygusal ilişkilenmeye bağlılığı, aksi takdirde birçok kişiye kapalı kalacak siyasal sorunlar alanına giden yolları açabilir. Her şeyden Önce, ortak temalara dikkat çekmek ve bunları doğru sunmak tam da kitle iletişim araçlarının sosyal işlevidir. Demokratik siyaset partizanlarının en eleştirel yorumlarına neden olan sorun, kitle iletişim araçlarının dikkat çekme aygıtlarının, sunmaya çalıştıkları şeyin özsel gerçekliğini amaca uygun sahnelenmiş bir benzerine dönüştürerek çarpıtma pahasına izleyiciyi büyüleyip büyülemedikleridir. Bunu yapmanın çekiciliği, bizzat medya sisteminin fırsat yapılarında yatar; çünkü kural olarak kitlesel kamuoyu çekici bir biçimde sahnelenmiş yapımları, pratik olarak içerikten yoksun olsalar da hoş görecektir.

Postman tarzı genelleştirilmiş kültürel eleştirinin kusuru, medyanın sahneleme kurallarının ilke olarak işleyiş tarzı ile ticari medya yöneticilerinin günlük kararlarında bunları ele alış tarzı arasına açık bir ayrım koymayı reddetmesidir. Ampirik olarak çürütülmüş bir öncüle, medyanın fırsat yapısına içkin olan çarpıtma isteğinin bu tür kararların alınmasında tek belirleyici faktör olduğu öncülüne dayanır. Fakat bu iki görüngü arasında dünyalar kadar fark vardır. Kitle

iletişim araçlarının yavan yapımları, aslında siyasal iletişimin daha uygun koşullar altında ne olabileceğini değil, şimdi ne olduğunu tanımlayabilir. Diğer yanda kitle iletişim araçları şov yayınlamaya devam ettikleri sürece, alternatif, daha uygun bir siyaset sahneleme tarzının ortaya çıkma şansı ilke olarak olmayabilir. Bu durumda birazcık bilgilendirici habere ve rasyonelliğe sadık bir kamusal alan bulmanın tek yolu, medyanın dışına bakmaktır. Fakat ilk durumda, sorun yalnızca mevcut medya sisteminin zarfını açmak, onu daha iyi, daha bilinçli ve daha sorumluca kullanmaktır. O durumda demokrasi yandaşlarının görevi, medyanın sorumluluklarına uyma olasılığını yükseltmek olur. Eğer kendi kendini yöneten meslek örgütleri ve gözlemci sivil toplum grupları medya iletişimine yol gösteren standartlan daha etkili bir biçimde saptamak için işbirliği yaparlarsa, bunu başarmak çok kolay olur.

Yeterli Bilgiye Geniş Hareket Alanı

O halde belirleyici soru, medya sistemi aktörlerinin estetik ile olguların bir sentezini çıkardıklarında kendilerine tanınan hareket alanını nasıl kullandıklarıyla ilgilidir. Kaçınılmaz olarak tercihlerini sınırlayan kuralları nasıl uygularlar ve yapımlarında her iki talebi nasıl dengelerler?: Haber yapma bağlamlarında doğruluk zorunluluğuna karşı dikkat çekme yasası. Bu tür sentezlerin başarısını belirleyen dört can alıcı faktör vardır.

Birincisi, medya aktörleri sentezde her iki öğenin kurallarına hâkim olmak için iki alanda yeterlilik kazanmalıdırlar. Özel olarak siyasalın özgül mantığını ve medyanın sahne düzenleme tekniklerini anlamalıdırlar. İkincisi, eserlerinin başarısını alışılmış medya standardıyla (dikkat çekme) değil, her iki arzuyu sentezlemeyi ne kadar iyi başardıklarıyla ölçme iradesine, yeterliliğine ve sorumluluk duygusuna sahip olmalıdırlar. Üçüncüsü, kurumlarda gerçekte önemli olan şey zaman ekonomisidir. Ancak araştırma yapmak ve çalışmak için yeterince zaman varsa, sentezin başarılı olması olasıdır. Deneyimli profesyoneller bir dakika içinde şipşak bir medya yapımında bir duygusal efektler karışımı yaratabilirler. Fakat öykünün bağlamı

üzerine dikkatle araştırmalar yapmak ve bağlama hakkını veren bir medya ürününe dönüştürmek biraz daha fazla zaman ve zahmetli ön çalışmayı gerektirir. Dördüncüsü, diğer mesleklerde olduğu gibi, kalite standartlarını formüle edenler ve üstün eserler üretmek için birbirlerine sürekli baskı yapanlar, öncelikle medya profesyonelleridir. Editör odalarındaki demokratik sorumluluk kültürü, gerekirse duyarlı bir kamusal alandan da destek alarak, gazetecilik dürüstlüğünün yüksek standartlarını medyaya yerleştirebilir. O nedenle, medya içeriğinin kalitesini büyük ölçüde belirleyen şey medyayı kuşatan iletişim kültürü, özellikle de sosyal aktörlerin yüksek standartları uygulatma çabalarıdır.

SİVİL TOPLUM VE MEDYA

Medya Dışı İletişimin Yerindeliği

Karar alma sürecini etkileyen siyasal iletişim, bir medya demokrasisinde bile kitle iletişim araçları için yaratılan ya da kitle iletişim araçlarında çıkanla sınırlı değildir. İletişimsel süreçler başka bir yerde değilse de en azından sivil toplum içindeki siyasal eylem merkezlerinde, parlamento çalışma gruplarında ve yürütme organında devam eder.1' Bu süreçlere katılanlar iletişimlerinin potansiyel medya değerini göz önünde tutsalar da, genellikle medya yönelimli değildir. Müzakere ve konsensüs yönelimli tartışma olarak siyasal iletişim, medya demokrasisinde birçok düzeyde gerçekleşir fakat tam da medya sahnesinden uzak durduğu ve kamusal alana damgasını vurmadığı için genel kamuoyu tarafından fark edilmez. Medyaya dışsal siyasal iletişim dışında, kural ve yasa koyma olarak, karar alma sürecinin her evresinde gerçekleşen bir etkinlik olarak siyasetten mutlaka söz etmeliyiz. Siyaset, yasamaya ek olarak, eğitim ve iç güvenlikten araştırmalara, ekonomik politikaya, sosyal yardıma ve savunmaya kadar çeşitli alanlarda siyasal programları uygulamaya koymayı amaçlayan yönetmelikleri de kapsar.

Bu yüzden siyasetin medya yapımlarına emilmekte olduğu savı sahiden endişe verici bir eğilimi saptamasına karşın, durumu abartır ve gerçeklikle teması koparır. Siyasal kamusal alan gerçekten de hem siyasetin hem medyanın yalnızca kendi görüntülerini tanıdıkları ve dolayısıyla yaşam dünyasını gözden kaçırdıkları bir aynalar evi olmanın eşiğindedir. Fakat aynaların arkasında, sıradan yurttaşların

yaşam dünyalarında, iktidarın arka odalarında ve kontrol merkezlerinde yaşam devam ediyor. İktidar ve iktidarın yerleşimi, kullanımı ve etkileri, daha önce benzerine rastlanmadık ölçüde medya sahnesinin arkasına çekiliyor. İlk bakışta gözden kaçarlar. Yine de medya siyasal dünyanın sunduğu amaca uygun sahnelenmiş senaryoları reddederse aynalar evinden kaçabilir. Bugünün medya toplumlarında amaca uygun sahnelenmiş olaylar, siyasal gerçekliğin büyük bir bölümünü oluşturmasına karşın, medya siyasal süreçlerin mantığına dikkat etmelidir. Medya demokrasisinde bile medya mantığından çok siyasal mantığa uygun bağlayıcı kararlar alma süreci olarak anlaşılan sahici siyasete rastlanabilir. Sahne kişiliğini yöneten güçler tüm sürece yeni bir görüntü vermiş olsalar da, medya sahnelerinin arkasında bu sahici siyaset hâlâ gözlemlenebilir.

Medya İletişiminin Derin Etkileri

Beklentileri, iktidar mücadelelerini, maliyet hesaplarını, konu ve personel seçimini ve zamanlamayı etkileyen siyasal süreçte medyanın menzili pratik olarak sınırsızdır. Siyasal elitler kendi medya görüntülerini amaca uygun sahnelemeye çalıştıklarında, oyunculukları ortaya çıkıp siyasetin içeriğini boşaltır. Fakat bu yanılsamaların içinde sahici siyasetin bir çekirdeği, yani meşru iktidarı elde etmeyi ya da sürdürmeyi amaçlayan stratejik eylem çekirdeği vardır. Bu anlamda siyasal elitler görünüşlerini ustaca amaca uygun sahnelediklerinde, kendi mesleki çıkarlarını destekliyorlardır. Fakat medya sisteminin kurallarının baskısı altındadırlar ve bu kurallara uygun çaba gösterirler. Bu yüzden siyaset kendi mantığının özerk yazarı olmaktan çok, sömürgeleşmiş bir eyalet olarak kalır. Medyanın saptadığı koşullara teslim olup, tüm tuhaflıklarını ve sınırlılıklarını, siyasal eylemi ve başarıyı etkileyen koşulları geniş kamuoyuna gösterme şansını gönülsüzce zayıflatırlar. Siyaset, medya sahnesine ödünç kostümlerle girer. Her zaman izlenme oranlarını azamileştirmenin baskısı altında olan gazetecilerin siyasal bilgisizliği nedeniyle, siyasetçiler medya yapımlarında ne kadar kaba ve yetersiz betimlendiklerini görürler. Sonuç olarak siyasal aktörler en azından olabildiğince

yayılacak mesajı tanımlamak umuduyla kendi medya görüntülerini sahnelemenin sorumluluğunu almaya kararlıdırlar. Medyada gerileyen siyasal yeterlilik, siyasetçilerin kendi amaca uygun sahne düzenleme becerilerine güvenlerini güçlendirir. Ve medya demokrasisinin kısırdöngüsü böyle başlar. Sonuçta siyaset, halkın tatsız ve anlaşılmaz bir karikatür yerine koyacağı korkusuyla kılıksız görünme riskini göze alamaz. Paradoksal biçimde siyasetin medya imajı kamuoyunu, siyaseti, siyasal olmayan ölçütlerle yargılamaya eğilimli kılar. Demokratik kuram bakımından soru şudur: Aşağı doğru inen bu sarmal nasıl kontrol edilebilir? Jürgen Habermas, Structural Transformation ofthe Public Sphere'in (Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü) kuramsal ilkeleri üzerinde düşünürken, kitabın kötümser sonuçlarını yeniden düşünmenin nedenini yakın zamanın siyasal gelişmelerinde buldu.14 Örneğin, sivil toplumun yurttaş forumlarının ikili avantajına işaret etti. Bu forumlar zaman zaman, daha geniş ve medya egemenliğindeki kamusal alanın durumunda yalnızca geçici de olsa olumlu değişiklikler yapabilen alternatif bir kamusal alan gibi çalışırlar. Üstelik, ortak konularda konsensüse ulaşmaya dönük çalıştıklarında sivil toplum forumlarında tartışmacı bir kamusal alan ortaya çıkar. Sürekli ve kapsamlı çaba gösterirlerse, medyayı süzgeç sisteminden geçmeyen konuları ele almaya itekleyebilirler. Dahası, kitle iletişim araçlarının bu konuları ele alırken, medyanın üretim rutinlerinin normalde izin verdiğinden daha yüksek bir bilgi ve editoryal yorum standardı sağlamasında ısrar edebilirler. Sivil toplum forumlarında uygulandığı şekliyle konsensüs yönelimli tartışma, kamuoyu farkındalığını yükseltir. Siyasallaşmış bir kamuoyu, vurgulu, dikkat çekici taleplerde bulunduğunda, yayınlanacak konular ve iletişim tarzları konusunda televizyondan bile ödün koparabilir. Yetmişlerde ve seksenlerde birçok Avrupa ülkesinde yeni denilen sosyal hareketlerin ortaya çıkışı, Habermas'ın kitle iletişim araçları kuramını yeniden gözden geçirmesine destek verir.

Ayrı Kamusal Alanlar

Bu yüzden medya çağında demokrasi partizanlarının, medya

ve siyasal elitler tarafından amaca uygun sahnelenen çekici fakat yüzeysel ve siyaseti içerikten yoksun bırakan programların oluşturduğu aşağı sarmalı yavaşlatabilir gibi göründüğü için, sivil toplum forumlarına ve sıradan yurttaşların siyasal bağlılıklarına umut bağlamaları nedensiz değildir. Fakat umudun ikinci bir nedeni de var. Habermas'ın kendisi, yaşam dünyasında oturanlar arasında doğruluk yönelimli sohbetlerin ortak konularda konsensüs sağlamaktan fazlasını yaptığını vurguladı. Tartışmayla konsensüse ulaşmaya çalışan sosyal edim sosyal iç tutunum ya da dayanışma da üretir. Ya da daha doğrusu katılımcılar yaptıkları sosyal işbirliği sayesinde, böyle bir işbirliğinin her zaman varsaydığı dayanışma bağlarını sürdürür ve yenilerler. Fakat Robert Putnam'ın göstermiş olduğu gibi, medya iletişiminin, özellikle de televizyonun egemen olduğu her yerde, olumsuz psikolojik ve sosyal sonuçların olması kaçınılmazdır. Sosyal iç tutunum enerjilerini sürekli yeniden dolduran pınarlar kuruyabilir ve yurttaşların sosyal ve yurttaşça taahhütlerde bulunma isteği kırılabilir. Kuşkusuz medya iletişimi yarı sosyal kurgular üretir. İzleyicilere sanki sosyal ilişkilere, televizyon kişiliklerinin görünüşte karşılık verdiği ilişkilere giriyorlarmış gibi görünür. Fakat bu tür kurgular gerçekten sosyal iç tutunum üreten sosyal işbirliği biçimlerinin yerini asla alamaz çünkü kişiler arasında hiçbir gerçek karşılıklı alışveriş gerçekleşmez. Bu kurgular aksine kişiyi yalıtır ve onun, yaşam dünyası sohbetlerinde yer alma motivasyonunu zayıflatır. Ayrıca, televizyonun sahte sosyalliği, aksi takdirde yurttaşlıkla ilgili ve sosyal yükümlülüklere ayrılabilecek zamanın büyük bir bölümünü alır.

Bu yüzden aşırı televizyon izlemek, en ciddi biçimde sivil toplumun siyasal davranma yeteneğine saldırarak demokrasinin sosyokültürel temellerini birkaç bakımdan zayıflatır. Sivil toplum, medya sistemini sorumluca denetleyebilen sosyal muhalefet güçlerinin içinden çıktığı bir alandır. Fakat medya sistemi bireyin aklını çelip onu ortak yaşam dünyasından çıkmaya ve oturma odasının yalıtılmışlığına gömülmeye teşvik ederek bu yetenekleri belirgin bir biçimde zayıflatır. Elbette bu araştırma bulguları, medya incelemeleri alanındaki diğer pek çok bulgu gibi, arıtılmalıdır. Zamanlarının çoğunu

yalnızca eğlence şovlarını izleyerek geçirenlerin tarif ettiğimiz kayıtsızlık ve yalıtılmışlık sendromlarına tutulmaları diğer izleyicilerden daha fazla olasıdır. Oysa eğlenceyi bilgi şovlarıyla karıştıranlar ve özellikle yüksek kaliteli yazılı basını okuyanlar siyasal ya da sosyal yükümlülüklerde bulunmakta zorluk çekmezler. Ayrıca, işlemlerle ilgili çözümlemeler, medya programı içeriğinin, sonuçlarını ölçmeye kalkıştığımızda hesaba katmamız gereken birçok faktörden yalnızca biri olduğunu gösterir. Medya kullanıcıları arasında önbilgi, motivasyon ve yoğunlaşma düzeyleri, tükettikleri eğlenceden ne anladıklarını belirlemede bir o kadar önemlidir. Bilgili, yüksek motivasyonlu medya kullanıcılarının izledikleri diğer şovlarla ve okudukları makalelerle birlikte neredeyse her medya eğlencesinden uygun ve "doğru" bilgiyi çıkarabilecekleri doğrudur. Bu durum, konuyu birkaç farklı bağlamda ve sıkça uğradıkları sosyal ve siyasal derneklerde arkadaşlarla ve meslektaşlarla tartıştıklarında özellikle geçerlidir. Fakat aynı şekilde yurttaşların büyük bir çoğunluğunun neredeyse tüm siyasal bilgilerini televizyon programlarından edindikleri de doğrudur. Ve bu yurttaşlar yaklaşan seçimlerde sonucu etkileyen "kararsız" seçmenler grubuna mensupturlar. Bu yüzden yoğun medya kullanımının erdemli sonuçları ilk elde medyanın değil, siyasal motivasyonlu ve eleştirel kullanıcıların hanesine yazılmalıdır.

Dahlgren, hem kitle iletişim araçlarının daha uygun haber yapma yönünde yenilenmesini, hem diğer tamamlayıcı kamusal iletişim biçimlerinin ortaya çıkışını teşvik etmek tek başına sivil toplumdan beklenebilir derken, kesinlikle haklıdır.15 Savının, ara siyasal sistemin marjinalleştiğine dair bulguyla çeliştiği zannedilse de, durum öyle değil. Her şeyden önce sivil toplum ara sistemle sınırdaş değildir; çünkü ara sistem, sivil toplumun asli bir parçası olmayan güçlü ekonomik lobileri ve çıkar gruplarını da kapsar. İkincisi bugünkü koşullar altında gözlemlendiği şekliyle ara kesimin marjinalleşmesi, siyasal sistem üzerindeki ana nüfuz alanlarından çıktığı anlamına gelmez. Bir karşı kamuoyu olarak ve cemaatçi bir eylem alanı olarak sivil toplumun işlevleri, bu eğilimden etkilenmeden kalır. Üçüncüsü, ara alanın marjinalleşme eğilimi katı determinist bir şekilde yorum-

lanmamalıdır. Uygun koşullarda sivil toplum, genel toplum, hatta siyasal sistem üzerindeki etkisini epeyce güçlendirebilir. Sivil toplumun Avrupa'daki mevcut rönesansı, bu tür beklentilerin gerçekçi olmadığını gösterir.

Sivil toplumun ara organlarıyla ilişki, aktif ve potansiyel olarak aktif yurttaşlara yeterli siyasal bilgi edinme ve sağlam siyasal yargılar geliştirme şansı verir. Bu gerekli önkoşullara sahip olduktan sonra, karşılaştıkları hemen her medya programından yararlanabilir konumda olurlar. Örneğin, sivil toplumda sürekli sohbetler tikel bir haberin ya da şovun kendileri için ne anlama geldiğini ve en iyi nasıl değerlendirileceğini berraklaştırmalarına yardım edebilir. Sivil toplumda katılımcılar arasında konsensüs oluşturma yönelimli sohbetler de yürütülebilir. Özerk yargılar oluşturabilir ve topluluğun diğer üyelerinin kanılarını etkilemede aktif rol alabilirler. Bu aktif yurttaşlar verili bir medya sunusu, çoğunlukla temalar ve düşünceler hakkında yargıya varma sürecinde yalnızca ilk adımdır; yine de formatif, tanımlayıcı bir adımdır. Diğer yanda siyasal bakımdan pasif ve kayıtsız izleyici kesimi için eğlence şovlarından neredeyse laf arasında alınan bilgi kırıntıları, siyaset, politikalar, kişiler, örgütler ve süreçler hakkında yargı oluşturmaya çalışırken öğreneceksekleri bilgidir. Medya alımlanması ile siyasal aktivizm arasında erdemli bir döngü gerçekleştiğinde bunu aktif yurttaşların yerine medyanın hanesine yazmayı, nedenleri ve sonuçları birbirine karıştırmak olarak görmemizin nedeni budur.

Habermas ile Melucci'nin göstermiş olduğu gibi, sivil toplumdan çıkan ısrarcı inisiyatifler, zaman ufukları sınırlı olmasına ve dar bir biçimde tanımlanmış konulara odaklanmasına karşın, medya koduna meydan okuyabilirler.16 Kitle iletişim araçları sisteminin iç mabetlerinde bile, medya mantığı ile siyasal mantığın başarı kuralları arasında bir sentezin gerçekleşme şeklini değiştirerek bunu yaparlar. Bu anlamda, medya demokrasisi içinde kitle iletişim araçları sistemi iki ayrı koşul kümesini kabul eder. Bu kitapta tarif edildiği gibi alışılmış iş vardır, fakat harekete geçen bir sivil toplum medya sistemini aktif bir biçimde kuşatınca ortaya çıkabilen bir "yüksek

alarm" durumu da vardır. Alarm durumunda sivil toplum medyanın süzgeç sisteminin siyasete daha uygun kullanılmasını isteyerek, medyadan toptan vazgeçmeden medya koduna gerçekten de meydan okur. Kural olarak, bu yüksek alarm durumu siyasal sistemi de etkiler; onu medya sistemi tarafından sömürgeleştirilmenin kısıtlamalarından kısmen kurtarır. Ancak sivil toplum geniş bir yelpazeyi oluşturan konularda sürekli harekete geçerse, mevcut eğilimlerin etkili bir tersine dönüşünü bekleyebiliriz.

ÖZET

Güçlü demokrasi yandaşları internetten çok şey bekliyor, hatta teknik potansiyelinin, doğrudan demokrasinin antik Atina polis'ine özgü bir versiyonunu diriltmek için kullanılabileceğini umuyorlar. İnternetin teknik altyapısı ve bunu kullanmak için gerekli yazılım eski, hiyerarşik, bir kişiden birçok kişiye iletişim yapısını yeni, birçok kişiden birçok kişiye modeline dönüştürebilir gibi görünüyor. Eğer öyleyse, hiyerarşik olmayan bir siyasal tartışma biçimini müjdeleyebilir ve televizyonun egemenliğindeki medya demokrasisinin eksikliklerini telafi edebilir.

Eleştirmenlere göre internet siyasal kamusal alanı büyük ölçüde özelleştirme eğilimindedir çünkü bireyler onun potansiyelinden yalnızca yalıtılmış durumda yararlanabilirler. Bu şekilde, örneğin internet sohbet odaları, geleneksel temsili kamusal yaşamın ve iletişimin aynı fiziksel mekânda hazır bulunan katılımcılar arasında teşvik ettiği kanı filtreleme sonuçlarından kaçınabilir. Bu anlamda internet, medya demokrasisinin bazı sorunlarını yoğunlaştırma potansiyeline sahip gibi görünüyor. Bununla birlikte, internetin farklı etkilerinin doğmakta olan medya demokrasisini nasıl etkileyeceğini öngörmek için vakit henüz çok erkendir.

Medya demokrasisi eşi görülmemiş ölçüde geniş izleyici topluluklarını siyasal iletişim sürecine katma eğiliminde olsa da, ona demokrasinin kalitesini güçlendirme itibarı verilemez. Demokratik bakış açısından, gelişiminin şu anki evresinde üç asli zayıflığı vardır: Birincisi, konusuz amaca uygun sahne düzenlemeye prim verme eğilimindedir; İkincisi, yalıtık yurttaşların anlık tercihlerini profesyonel medya stratejileri için bir kalkış noktası yaparak maddeleştirme

eğilimindedir. Halkın başlangıçtaki akışkan, olgunlaşmamış kanıları güçlendirilip sabitleştirilir; bu yüzden sağlam temelli bir kamusal kanının ortaya çıkmasına izin verecek kamusal tartışmaya ayrılacak zaman ya da mekân yoktur. Üçüncüsü, medya demokrasisi siyasal partileri ve ara kesim örgütlerini kenara itmekle, siyasal sistemin yurttaş katılımını üretme kapasitesini azaltma eğilimindedir.

Bununla birlikte, medya sahnesinin fırsat yapısında iletişimsel uygunluğa yeterince yer vardır ve bu, medya demokrasisinin demokratik niteliğini güçlendirmenin başlangıç noktası olabilir. Eleştirel bakımdan övgü alan televizyon magazin programları, talk-show'lar ve haber programları, medyadaki en iyi siyasal yapımların medya estetiği ile betimlenen siyasal konuların asli mantığı arasında kendi koşullarında bir senteze ulaşabildiklerini kanıtlar.

Editör odalarında yeni bir demokratik sorumluluk kültürü, gerekirse sivil toplumda duyarlı bir kamusal alandan da destek alarak, gazetecilik dürüstlüğünün yüksek standartlarını medyaya yerleştirebilir. O nedenle, medya içeriğinin kalitesini büyük ölçüde belirleyen şey medyayı kuşatan iletişim kültürüdür, özellikle sosyal aktörlerin yüksek standartları uygulatma çabalarıdır. Sivil toplum forumlarında uygulandığı şekliyle konsensüs yönelimli tartışma kamuoyu farkındalığını yükseltir. Siyasallaşmış bir kamuoyu vurgulu, dikkat çekici taleplerde bulunduğunda, yayınlanacak konular ve iletişim tarzları konusunda televizyondan bile ödün koparabilir.

Medya demokrasisinin demokrasi olarak kalmasını ve yalnızca tali bir kusur olarak medya yönelimli sahte siyasete dalmasını sağlamak için toplumun, medya sistemi ve onun siyasal iletişim tarzı üzerinde denetimde ve gözetimde bulunması gerekir. Tüm düzeylerde ve tüm ürünlerde denetimin öncelikli hedefini adlandırmak için uygunluk kavramını öneriyoruz. Daha uygun bir siyasal iletişim kültürü konusuz sahne düzenlemeye karşı baskıyı artırabilir ve siyasal katılım yollarını açık tutabilir.

SONUÇ:

GEÇİŞ HALİNDEKİ DEMOKRASİ

AÇIK UÇLU BİR SÜREÇ

Medya demokrasisinin Avrupa toplumları için sakladığı sürprizi öngörmek kolay değildir; kesinlikle çelişkili bir siyasal düzenleme olacakmış gibi görünüyor. Sınırlılıkları ve potansiyelleri iki koordinatlı bir alanın üzerine çizilebilir. Bir yanda büyük halk kitlelerini bir tek iletişim sisteminin (ulusal ya da küresel köy) içine sokar, aynı zamanda yaşamlarının daha önce siyasal olan birçok boyutunu siyasetten uzaklaştırır. Diğer yanda, siyasal kamusal alana bireysel katılımı güçlendirecek yeni ve çekici olanaklar sunar ve siyaseti daha fazla sayıda insana açar. Medya demokrasisinin ABD'deki gelişimi, medyanın kamusal yaşam versiyonunu düzenleyen kuralların karşı konulmaz baskısı altında kısa sürede Avrupa'da da alacağı yönün işareti olabilir. Yine de Avrupa'daki siyasal kültür gelenekleri, büyük siyasal partilerin kendini koruma iradeleri ve kamusal iletişim sürecinde itibarlı medyanın ağırlığı, bu noktada Avrupa demokrasilerinin Amerikan modeliyle birleşip birleşmeyeceği konusunda kuşkular doğuruyor.

Bu birleşme ister gerçekleşsin, ister gerçekleşmesin, nicel göstergeler büyük Avrupa demokrasilerinin medya demokrasisinin kurallarına göre çalışmaya zaten başladıklarını gösteriyor. Medya sisteminin siyasal kültürü biçimlendirme gücü, siyasal kültürün medya sisteminin pratikleri üzerindeki etkisini çok aşıyor. Siyasal elitler kendi medya imajlarını amaca uygun sahneleme baskısını sürekli ve güçlü bir biçimde hissederler. Bu arada, seçilmiş görevlilerin söylemsel siyaset adına medyanın iletişim ve tüketim kültürünü değiştirme umudu henüz ufukta görünmüyor ve uzun erimli bir umuttur. Bu yüzden, öngörülebilir gelecekte siyasal kültür olasılıkla sıkıntı yaşa-

yacak. Yine de, medyanın seçme ve sunma kuralları katı determinist bir çerçeve oluşturmaz. Yani, ilke olarak diğer mantıkları ve bakış açılarını dışlamazlar ve kendi içine kapalı bir kurallar sistemi olarak çalışmazlar.

Medya demokrasisinin demokrasi olarak kalmasını ve yalnızca tali bir kusur olarak medya yönelimli sahte siyasete dalmasını sağlamak için toplumun medya sistemi ve onun siyasal iletişim tarzı üzerinde denetimde ve gözetimde bulunması gerekir. Tüm düzeylerde ye tüm ürünlerde denetimin öncelikli hedefini adlandırmak için uygunluk kavramını önermek gerekir. Bu terim, antikitede logos, ethos ve pathos'un (söylemsel düşünce, bir alışkanlık etiği ve duygu) uyumunu tasavvur eden retorik kuramından türer. Uygunluk kavramı siyasetteki imaj üretim tarzını ve modern iletişim toplumlarının ortaya çıkardığı medyayı hesaba katacak şekilde yeniden tanımlanmalıdır. Yeni bir tanım retorik ile kitle iletişim araçlarının tiyatrosallığını birleştirmelidir. Fakat siyasal üretimlerin medya sahnesini uygunluğunu değerlendirmenin uygulanabilir ölçütlerini geliştirmek için, akıllı masa başı tanımlarla yetinemeyiz; bunun yerine çok sayıda katılımcıyı ve ilgili insanı kapsayan bir sosyal sürece yaslanmalıyız. Bu görev -medyanın seçim ve sunum kurullarını demokratikleştirme- demokratik siyasetin gelecekte yüzleşeceği en büyük meydan okuma olabilir. Demokrasinin niteliği ve kalitesi, bu görevin başarılı bir biçimde ele alınıp alınmadığına bağlıdır.

Uygunluğun Kapsamı

Burada kullanılan uygunluk düşüncesi, medyanın siyaseti kamuoyu için amaca uygun sahnelerken meşru bir faaliyette bulunduğunu varsayar. Amaca uygun sahne düzenlemeyle iletişim kaçınılmazdır; çünkü medya çağında halkın çok büyük bir çoğunluğu ancak medyanın "dilleri"yle siyasetle pençeleşebilir. Ne var ki, medyanın ve özellikle de televizyonun dilleri, olayların tiyatro yanma ve daha genel olarak duyular için en fazla algılanabilir öğelere önem verir. Buradaki tehlike, uç örneklerde tamamen kendi içinde gömülmüş ve kendi kendine göndermeli olmaları, haberin kendisinden çok

haber vermenin görsel çekiciliğiyle meşgul olmalarıdır. İzleyenler bilgiden yoksun güzel dramatik görüntüler görecekler: Çene çalan çevreler, burnu büyük ileri gelenler, basın toplantılarına ve siyasal kapışmalara koşan, üşüşen ve oralardan telaşla çıkan şöhretler için bir arka plan olarak yasama organlarının ya da toplantı salonlarının anlık fotoğrafları, büyük olaylardan sonra sürüp giden insan öyküleri, parti kongrelerinden bildirgeler ve daha fazlası.

Uygunluk hem siyasal program arzıyla, hem medyanın bunu yeniden düzenleme ve sahneleme tarzıyla ilgilidir. Her ikisinde de uygun malzeme iki koşulu karşılamalıdır. Siyasal haber fiili olaylarla doğrudan ilgili temaları sunmalıdır ve haber yapılan konuların iç mantığıyla ölçüldüğünde yeterince sağlam temellere dayanmalıdır. Medya kullanıcıları için medyanın dil kullanımına ve üretim standartlarına yol gösteren en azından asgari bir anlaşılabilirlik hedefi olmalıdır. Ampirik incelemelerin göstermiş olduğu gibi, medya yapımlarını uygun program kılavuzlarına uymaktan alıkoyacak hiçbir asli yapısal engel yoktur. Fakat şu anda yalnızca sınırlı miktarda medya ürünü, esas olarak ekonomik nedenlerle bu kılavuzlara uyuyor.

Medyayı denetlemek için yurttaşların değerlendirme kurulları kurul- saydı, çok daha uygun malzeme olurdu. Sivil toplumun medya değeri olan temaları tanımlama ve geliştirme konusunda kendine özgü yolları vardır. Sivil toplum harekete geçince, uygunluk kılavuzları yararına medyayı dolaylı bir biçimde, hatta açıkça medya kararlarını hedef alan kampanyalar başlatmayı tercih ettiklerinde doğrudan etkileyebilirdi. Fakat eğlencenin ve iyi yapımın keyfini çıkarırken içi boş ambalaj ile sahici içerik arasındaki farkı unutmaması durumunda hem medyayı, hem siyaseti en fazla etkileyebilecek olan odak, kamuoyudur. Medya okuryazarlığı elbette kendi başına ortaya çıkar. Fakat, aynı Gütenberg zamanında okuma ve yazma konusunda yapıldığı gibi, medya okuryazarlığını eğitim sisteminin her kesiminde bir eğitim düsturunun çekirdek öğesi haline getirseydik, medya demokrasisi için çok daha uygun olurdu. Bu, geniş bir konular yelpazesinde medya kodlarının dar bir biçimde uygulanmasına

meydan okumaya sürekli istekli, teyakkuz halinde bir sivil toplumla birlikte, medyada siyasal bakımdan çok daha gelişkin bir iletişim kültürüne katkıda bulunabilirdi. Aynı zamanda siyasal mekânın demokratik partiler için korunmasına ve bizzat siyasetin, medya sahnesinin kurallarına aşırı bağımlılıktan kurtarılmasına da yardım edebilirdi.

Notlar

Önsöz: Medya, kültür ve siyaset

1- Scannell/Schlesinger/Sparks (1992); Curran/Gurevitch (1996); Morley (1992); Cor- ner (1997); Moores (2000).

2- Habermas (1996b); Dahlgren (1995); Graber (1990); Graber/McQuail/Norris (1998).

3- Corner (1997); Dahlgren/Sparks (1991); Scannell (1996): Curran/Seaton (1998).

4- Dahlgren/Sparks (1991), s. 17.

5- Dahlgren (1995).

6- Graber/McQuail/Norris (1998), s. 71-144; Perloff (1998), s. 185-264; Lang/Lang (1983); Lang/Lang (1984).

7- Curran/Smith/Wingate (1987); Dahlgren/Sparks (1992); Dahlgren (1995); Luhmann (1996).

8- Hail (1980); Graber (1998), s. 145-204; Morley (1992); Morley (2000).

9- Staton (1994); Lance/Entman (2001); Schechter/Schatz (2001).

10- Robinson (1976); Holtz-Bacha (1990).

11- Patterson (1993); Norris (2000).

12- Visvvanathi/Finnegan (1996).

13- Hail (1980); Morley (1992); Bryant/Zillmann (1994).

14- Fiske (1987).

15- Hail (1980); Morley (1992).

16- Blumler/Katz (1974).

17- Corner (1999), s. 4.

18- Morley (1980); Durham/Kellner (2001).

19- Postman (1985); Barber (1996), s. 88-99.

20- Edelman (1976); Curran/Smith/Wingate (1987), s. 143.

21- Schwartzenberg (1980); Sarcinelli (1987); Meyer (1992).

22- Edelman (1976); Edelman (1988).

23- Dahlgren/Sparks (1991), s. 17.

24- Franklin (1992); Buchanan (1996); Jameison (1996); Jarren/Schatz/Wei?ler (1996); Dennis (1998); Lance/Entman (2001).
25- Schvvartzenberg (1980); Grossman (1995).
26- Bu tür çözümlemeler pek çok durumda politika süreciyle sınırlıdır ve bir bütün olarak siyaset boyutuna uzatılmaz.
27- Staton (1994).
28- Meyer/Ontrup/Schicha (2000); Rager/Rinsdorf/Bodin (2000); Meyer/Schicha/Bros- da (2001).
29- Asher (1995).
30- Fishkin (1991).
31- Gı-abcr (1990); Couldry (2000).
32- Keane (1984).
33- Mclucci (1996); ayrıca Habermas (1996b).
34- Sarciıelli (1998).
35- Saxer(1998).
36- De Virieu (1990); Schechter/Schatz (2001).
37- De Virieu (1990); Schechter/Schatz (2001).
38- Schulz (1990); Jones (1996); Lance/Entman (2001).

Siyasetin mantığı

1- Dahi (1998).
2- Dahlgren (1995), s. 4.
3- Ray (1973).
4- Schulz (1966); Sartori (1987).
5- De Tocqueville (1945).
6- Schumpeter (1942); Dovvns (1957).
7- Bachrach/Botvviniek (1992).
8- Barber (1984; 1996).
9- Panebianco (1988); Budge/Keınan (1990).
10- Sarcinelli (1998), s. 273-296.

11- Neidhardt (1994).
12- Meyer/Ontrup/Schicha (2000).
13- Parsons (1951).
14- Boorstin (1963); Jones (1995).
15- Edelman (1976); Sarcinelli (1987); Meyer (1992).
16- Klingenmann/Hofferbert/Budge (1994); Panebianco (1988).
17- Leibholz (1958).
18- Michels (1968).

Kitle iletişim araçlarının mantığı

1- Corner (1999), s. 41-3.
2- Luhmann (1996).
3- Lang/Lang (1968; 1984).
4- Dahlgren/Sparks (1992); Gripsrud (1999).
5- Lang/Lang (1984).
6- Galtung/Holomboe Ruge (1965); Graber (1985).
7- Galtung/Holomboe Ruge (1965); Schulz (1990); Fuller (1996).
8- Dahlgren/Sparks (1992), s. 3.
9- Graber (1994); Jones (1995); Meyer/Kampmann (1998); Meyer/Ontrup/Schicha (2000).
10- Aşağıdaki liste için krş.: Meyer/Kampmann (1998); Meyer/Ontrup/Schicha (2000).
11- Keane (1984).
12- Barber (1996), s. 137-54.
13- Aşağıdaki veriler için: Hachmeister/Rager (1997).
14- McManus (1994).
15- Schulz (1990).

Sömürgeleştirme süreci

1- Franklin (1992); Staton (1994); Grossman (1995); Svvanson/Mancini (1996), Dennis (1998); Lance/Entman (2001).

2- Schmidt (1987).
3- Plasser (1985).
4- Norris (2000).
5- Eliasoph (1998), s. 255-8.
6- Morley (1992).
7- Dörner (2001).
8- Dahlgren/Sparks (1992).
9- Schechter/Schatz (20001).
10- Habermas (1986), bölüm VI, 2.
11- Graber (1990); Grossman (1995); Graber/McQuail/Norris (1998).
12- Edelman (1988).
13- Svvanson/Mancini (1996), Dennis (1998); Lance/Entman (2001).
14- Jones (1995); Tumber (2000); Whillock (2000).
15- Grossman (1995).
16- Ludes (1993).
17- Schwartzenberg (1980); Meyer/Ontrup/Schicha (2000).
18- Goffman (1959).
19- Smith (1980).
20- Edelman (1976; 1988; 2001).
21- Meyer/Kampmann (1998).
22- Fischer-Lichte (1994).
23- Boorstin (1963).
24- Jones (1995).
25- Burke (1992), s. 236-42.
26- Edelman (1976); ayrıca Kertzer (1988).

Sömürgeleştirmenin etkileri

1- Meyer/Schicha/Brosda (2001).
2- Edelman (1988); Kepplinger (1996).
3- Dahlgren/Sparks (1992), s. 1-21.
4- Dörner (2001).

5- Kurbjuvveit (2000).
6- Kurbjuvveit (2000), s. 28-34.
7- Kurbjuvveit (2000).
8- Kurbjuvveit (2000), s. 34.
9- Kurbjuvveit (2000).
10- Dahlgren/Sparks (1992); Grevvenig (1993); Meyer/Brosda/Schicha (2001).
11- De Tocqueville (1945), s. 106.
12- Sennett (1986).
13- Keane(1984).
14- Staton (1994); Blumler/Gurevitch (1995).
15- Meyrovvitz (1985).
16- Jarren/Arlt (1997), s. 486.

Temsili demokrasinin dönüşümü

1- Örneğin krş. Bennett/Entman (2001).
2- Patterson (1993); Niedermayer (1999).
3- Meyer (1999).
4- Dahlgren (1995), s. 151-2.
5- Curran/Smith/Wingate (1987), s. 143.
6- Riddell (1998).
7- Negrine (1994).

Medya demokrasininin geleceği

1- Dertouzos (1997) Bonchek (1997); Leggewie/Maar (1998).
2- Putnam (2000), s. 166-80.
3- Scannell (1989), s. 161.
4- Corner (1999), s. 114.
5- De Virieu (1990).
6- Norris (2000). Norris'in incelemesinde ampirik verilerin bolluğuna karşın, yazarın temel savının iki zayıflığı vardır. Birincisi,

pratik siyasal bilgi kavramı, siyasal süreçte olanlarla ilgili uygun bir anlamayı kapsamayacak kadar zayıftır. İkincisi, "erdemli çevre", yalnızca yüksek motivasyonlu ve bilgili olan ve farklı iletişim araçlarından yararlananların medyanın siyasal bilgi olarak sunduğu şeyden yararlanacağına dair eski içgörü- yü ifade eden yeni bir terimdir.

7- Schulz (1993); Patterson (1997); Kepplinger (1998); Putnam (2000), bl. 13.

8- Eliasoph (1998).

9- Grevvenig (1993); Meyer/Ontrup/Schicha (2000); Dörner (2001).

10- Postman (1985).

11- Morley (1992); Dahlgren/Sporks (1992).

12- Habermas (1986).

13- Cohen (1988); Fishkin (1991).

14- Habermas (1996).

15- Dahlgren (1995).

16- Melucci (1996); Habermas (1996b), bl. 8.

KAYNAKÇA

Asher, H. 1995: Polling and the Public: What Every Citizen Should Know, 3. bs. Washington, DC.: CQ Press.

Bachrach, P. ve Botwiniek, A. 1992: *Power and Empowerment: A Radical Theory of Participatory Dentocracy.* Philadelphia: Temple University Press.

Barber, B.R. 1984: *Strong Dentocracy. Participatory Politics for a New Age.* Berkeley: University of California Press.

Barber, B.R. 1996: *Jibad vs. McWorld.* New York: Ballantine Books.

Barber, B.R. 2000: *A Passion for Democracy.* Princeton, NJ.: Princeton University Press.

Barber, J.D. 1980: The Pulse of Politics. Electing Presidents in the Media Age. New York: Norton.

Bennett, L.W. ve Entman, R.M. (ed.) 2001: *Mediated Politics. Communication in the Futıtre of Democracy.* Cambridge: Cambridge University Press.

Blumler, J.G. ve Katz, E. (ed.) 1974: The üses of Mass Communications. Current Perspectives on Gratification Research, 3. bs. Baverly Hills: Sage.

Blumler, J.G. ve Gurevich, M. 1995: *The Crisis of Public Communication.* Londra: Routledge.

Blumler, J.G., Kavanagh, D. ve Nossiter, T.J. 1996: Modern Communications versus Traditional Politics in Britain. Svvanson, D. ve Mancini, P (ed.), *Politics, Media, and Modern Democracy. An International Study of Innovations in electoral Campaigns and their Consequences.* Westport, CN.: Praeger, içinde s. 49-72.

Bonchek, M.S. 1997: From Broadcast to Netcast. The Internet and the Flow of Political Information. Doktora tezi. Cambridge, MA: Harvard University.

Boorstin, D. 1963: *The Image or what Pappened to the American Dream.* Hormondsworth, Middlesex: Penguin Books.

Bourdieu, P. 1996: Sur la television, suivi de l'emprise du journalisme, 17. bs. Paris: Liber.

Bryant, J. ve Zillmann, D. (ed.) 1994: *Media Effects. Advances in Theory and Research.* Hillsdale, NJ.: Erlbaum.

Buchanan, B. 1996: Renewing Presidential Politics: Campaigns, Media and the Public Interest. Lanham, Md.: Rovvman 61 Littlefield.

Budge, I. ve Keman, H. 1990: Parties and Democracy. Coalition Formation and Government Functioning in Twenty States. Oxford: Oxford University Press.

Burke, P. 1992: *The Fabrication of Louis XIV.* New Haven/Londra: Yale University Press.

Burns, E. 1972: Theatricality: A Study in Convention in the Theatre and Social Life. Londra: Longman.

Clarke, P. (ed.) 1973: *New Models for Mass Communication Research.* Baverly Hills/Londra: Sage.

Cohen, J.L. 1988: Discourse Ethics and Civil Society. *Philosophy and Social Criticisim,*

14 (3-4): 315-37.

Corner, J. ve Havvthorn, J. (ed.) 1994: *Communication Studies. Ân întroductory Reader,* 4. bs. Londra: Arnold.

Corner, J. (ed.) 1997: Popular Television in Britain. Studies in Cultural History. Londra: BFI Publications.

Corner, J. 1999: *Critical Ideas in Television Studies.* Oxford: Clarendon Press.

Couldry, N. 2000: The Place of Media Power. Pilgrims and Witnesses ofthe Media Age. Londra: Routledge.

Curran, J., Smith, A. ve Wingate, P. (ed.) 1987: Impacts and Influances. Essays on Media Power in the Ttventietk Century. Londra: Methuen.

Curran, J. ve Gurevitch, M. (ed.) 1996: *Mass Media and Society.* 2. bs. Londra: Arnold.

Curran, J. ve Seaton, J. 1998: Power without Responsibtlity. The Press and Broadcasting in Britain, 5. bs. Londra: Routledge.

Curtice, J. vd. 1999: On Message. Communicating the Campaign. Londra: Sage.

Dahi, R, 1998: *On Democracy.* New Haven/Londra: Yale University Press.

Dahlgren, P. ve Sparks, C. 1991: Communication and Citizenship. Journalism and the Public Sphere in the New Media Age. Londra: Routledge.

Dahlgren, P. ve Sparks, C. (ed.) 1992: *Journalism and Popular Culture.* Londra: Sage.

Dahlgren, P. 1995: Television and the Public Sphere. Citizenship, Democracy and the Media. Londra: Sage.

De Tocqueville, A. 1945: *Democracy in America.* New York: Knopf.

De Virieu, F.-H. 1990: *La Mediacratie.* Paris: Flammarion.

Dertouzos, M.L. 1997: What Will Be: Hou> the New World of Information Will Change Our Lives. San Francisco: Harper Edge.

Dörner, A. 2001: *Politainment.* Frankfurt/Main: Suhrkamp.

Downs, A. 1957: *An Economic Theorie of Democracy.* New York: Harper 8c Row.

Durham, G.M. ve Kellner, D.M. 2001: *Media and Cultural Studies. Keytvords.* Malden, Mass.: Blackvvell.

Edelman, M. 1976: *The Symbolic Uses ofPolitics.* Urbana: University of Illinois Press.

Edelman, M. 1988: *Constructing the Political Spectacle.* Chicago/Londra: University of Chicago Press.

Edelman, M. 2001: *The Politics of Misin formation.* Cambridge: Cambridge University Press.

Eliasoph, N. 1998: Avoidung Politics. How Americans Produce Apathy in Everyday Life. Cambridge: Cambridge University Press.

Fischer-Lichte, E. 1994: *Semiotik des Theaters. Eine Einführung.* Tübingen: Narr.

Fischer-Lichte, E. ve Pflug, I. (ed.) 2000: *Inszenierung von Authentizitat.* Tübingen/Basel: Francke.

Fishkin, J.S. 1991: Democracy and Deliberation. New Directions for De-

mocratic Reform. New Haven: Yale University Press.

Fiske, J. 1987: *Television Culture.* Londra/New York: Methuen.

Franklin, B. (ed.) 1992: *Televising Democracies.* Londra: Routledge.

Freedberg, D. 1989: *The Potver oflmages.* Chicago: University-of Chicago Press.

Fuller, J. 1996: *Ne w Values. Ideas for en Information Age.* Chicago/ Londda: University of Chicago Press.

Galtung, J. ve Holmboe Ruge, M. 1965: The Structure of Foreign News. The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norvvegian Nevvspapers. *Journal of Peace Research,* 2: 64-91.

Garnham, N. 2000: Emancipatiotı, the Media, and Modernity. Arguments about the Media and Social Theories. Oxford: Oxford University Press.

Goffman, E. 1959: *Presentation of Self in Everyday Life.* Garden City/ New York: Doubleday.

Graber, D. A. 1985: Approaches to Content Analysis of Television News Programs.

Communications, 11- (2): 25-35.

Graber, D.A. (ed.) 1990: Media Power in Politics. *Congressional Quarterly,* 2. Washington, DC.

Graber, D. A. 1994: The Infotainment Quotient in Routine Television News: A Director's Perspective. *Discourse and Society, 5* (1994): 483-508.

Graber, D.A., McQuail, D. ve Norris, P. (ed.) 1998: *The Politics ofNevvs. The Netus of Politics.* Washington, DC: CQ Press.

Grevvenig, A (ed.) 1993: Inszenierte Information. Politik und Strategische Kommunikation in den Madien. Opladen: Westdeutscher Verlag.

Gripsrud, J. (ed.) 1999: Television and Common Knowledge. Londra: Routledge. Grossman, L.K. 1995: The Electronic Republic. Reshaping Democracy in the Information Age. New York: Penguin Books.

Habermas, J. 1986: The Theory of Communicative Action. Boston: Beacon Press. Habermas, J. 1996a: Between Facts and Norms. Cambridge, Mass.: MIT Press. Habermas, J. 1996b: Strukturvandel der Öffentlich-

keit. Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesselschaft. Mit einem Vorwart zu Neuauflage. Frankfurt/Main: Suhrkamp.

Hachmeister, L. ve Rager, G. (ed.) 1997: Wer beherrscht die Medienf Die 50 gröfiten Medienkonzerne de Welt. Munich: Beck.

Hail, S. 1980: "Encoding/Decoding." Hail, S. (ed.). *Culture, Media, Language. Working Papers in Cultural Studies 1972-1979.* Londra: Hutchinson, Çağdaş Kültürel İncelemeler Merkezi'yle birlikte, Birmingham Ünivesitesi içinde.

Holtz-Bacha, C. 1990: *Ablenkung oder Abkehr von der Politik f* Opladen: Westdeutscher Verlag.

Jamieson, K. (ed.) 1996: *The Media and the Politics.* Thousond Oaks: Sage.

Jarren, O. ve Arlt, H.-J. 1997: Kommunikation - Macht - Politik. Konsequenzen der • Modernisierung für die Öffentlichkeitsarbeit. *WSI Mitteilungen,* 7: 480-6.

Jarren, O., Schatz, H. ve We(31er, H. (ed.) 1996: Medien und politischer Prozejl. Politische Öffentlichkeit und Massenmediale Politikvermittlung. Opdalen: Westdeutscher Verlag.

Jones, N. 1995: Soundbites and Spin Doctors: How Politicians Manipulate the Media -and visa versa. Londra: Cassell.

Keane, J. 1984: *Public Life and Late Capitalism.* Cambridge: Cambridge University Press.

Kepplinger, H.M. 1996: "Inszenierte Wirklichkeiten." *Meiden und Erziehung,* 1: 12-23. Kepplinger, H.M. 1997: *Die Demontage der Politik in der Mediengesellschaft.*

Freiburg/Munich: Alber.

Kepplinger, H.M. 1998: Die Demontage der Politik in der Informationsgesellschaft.

Freiburg/Munich: Alber.

Kertzer, D.I. 1988: *Ritual, Politics & Power.* New Haven/Londra: Yale University Press. Klingemann, H.-D., Hofferbert, R.J. ve Budge, I. 1994: *Parties, Policies, and Democracy.* Boulder: Westview Press.

Lang, G.E. ve Lang, K. 1983: The Battles for Public Opinion. The President, the Press and the Polis during Watergate. New York: Columbia University Press.

Lang, G.E. ve Lang, K. 1984: *Politics and Television Re-viewed.* Beverly Hills, California: Sage.

Lang, G.E. ve Lang, K. 1968: *Politics and Television.* Chicago: Quadrangle Books.

Leamer, L. 1984: Make-believe: The Story ofNancy and Ronald Reagan. New York: Dell.

Leggevvie, C. ve Maar, C. (ed.) 1998: Internet und Politik. Von der Zuschauer - zur Beteiligungsdemokratie. Köln: Bollmann.

Leibholz, G. 1958: Strukturprobleme der moderneti Demokratie. Karlsruhe: Müller.

Lenart, S, 1994: Shaping Political Attitudes: The împact of Interpersonal Communication and Mass Media. Thousond Oaks, California: Sage.

Ludes, P. 1993: Von der Nachricht zur News-Sbow. Munich: Fink.

Luhmann, N. 1996: *Die Realitat der Massenmedien.* Opladen: Westdeutscher Verlag.

Mancini, P. 1991: The public sphere and the use of news in a "coalition" system of government. Dahlgren, P. ve Sparks, C. (ed), *Journalism and Popular Culture,* Londra: Sage içinde.

Matalin, M. ve Carville, J. 1995: *All's Fair. Love, War and Running for President.* New York: Random House.

McCarthy, J., Smith, J. ve Zald, M.N. 1996: Accessing Public, Media, Electoral and Governmental Agendas. McAdam, D., McCarthy, J.D. ve Zald, M.N. (ed.), *Comperative perspectives on social movements: political opportunities, mobilizing structures, and cultural framings.* Cambridge/New York: Cambridge University Press içinde.

McLuhan, M. 1994: *Understanding Media. The Extension of Man.* Cambridge/Mass.: The MIT Press.

McManus, J. 1994: *Market-driven Journalism.* Nevvbury Park, CA: Sage.

Melucci, A. 1996: Challenging Codes: Collective Action in the Information Age. Cambridge: Cambridge University Press.

Meyer, T. 1992: Die Inszenierung des Scheins. Voraussetzungen und Folgen symbolischer Politik. Frankfurt/Main: Suhrkamp.

Meyer, T. ve Kampmann, M. 1998: *Politik als Theater.* Berlin: Aufbau.

Meyer, T. 1999: From Godesberg to the Neue Mitte. The New Social Democracy in Germany. Kelly, G. (ed.), *The New European Left.* Londra: Fabian Society içinde.

Meyer, T., Ontrup, R. ve Schicha, C. 2000: *Die Inszenierung des Politischen. Zur Theatralitat von Mediendiskursen.* Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.

Meyer, T., Schicha, C. ve Brosda, C. 2001: *Diskursinszenierungen.* Wiesbaden: Westdeutsche Verlag.

Meyrowitz, J. 1985: No Sense ofPlace. The Impact of electronic Media on Social Behaviour. New York: Oxford University Press.

Michels, R. 1968: Political Parties. A Sociological Study of the Oligarchical Tendeticies of Modem Democracy. New York: Free Press ve Macmillan.

Moores, S. 2000: *Media and Everyday Life in Modern Society.* Edinburgh: Edinburgh University Press.

Morley, D. 1980: *The "Nationwide" Audience.* Londra: BFI Publications.

Morley, D. 1992: Television, Audie'nces and Cultural Studies. Londra: Routledge.

Morley, D. 2000: Home Territories. Media, Mobility and Identity. Londra: Routledge.

Morris, D. 19-99a: Behind the Oval Office. Getling Reelected against ali Odds, 2. bs. Los Angeles: Renaissance Books.

Morris, D. 1999b: The New Prince. Machiavelli Updated for the Ttventy-first Century. Los Angeles: Renaissance Books.

Müller, A. 1999: Von der Parteiendemokratie zur Mediendemokratie. Beobachtungen zun Bundestagswahlkampf 1998 im Spiegel früherer Erfahrungen. Opladen: Leske 8c Budrich.

Negrine, R.M. 1994: *Politics and the Mass Media in Britain*, 2. bs. Londra: Routledge.

Negrine, R.M. 1998: Parliament and the Media. A Study of Britain, Germany and the Media. Londra: Pinter.

Neidhardr, F. (ed.) 1994: Öffentlichkeit, öffentliche Meinttng, soziale Beıoegungen. Sonderheft Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie 34. Opladen.

Niedermayer, O. 1999: Die Bundestagsvvahl 1998: Ausnahmewahl oder Ausdruck langfristiger Entvvicklungen der Parteien und des Parteiensystems. Niedermayer,

O. (ed.) *Die Parteien nach der Bundestagwahl 1998.* Opladen: Westdeutscher Verlag içinde.

Norris, P. vd. 1999: On Message. Communicating the Campaign. Londra: Sage.

Norris, P. 2000: A Virtuous Circle: Political Communication in Post-Industrial Societies. Cambridge: Cambridge University Press.

Panebianco, A. 1988: *Political Parties, Organization and Power.* Cambridge: Cambridge University Press.

Parsons, T. 1951: *The Social System. 5.* bs. New York: Free Press.

Patterson, T.E. 1993: *Out of Order.* New York: Knopf.

Patterson, T.E. 1997: The News Media. An Effective Political Actor? *Political Communication*, 14: 445-55.

Perloff, R.M. 1993: *The Dynamics of Persuasion.* Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Perloff, R.M. 1998: Political Communication. Politics, Press, and Public in America. Mahwah, NJ/Londra: Erlbaum.

Plasser, F. 1985: Elektronische Politik und politische Technostruktur reifer

Industriegesellschaften - Ein Orientierungversuch. Plasser, F., Ulram, P.A. ve Welan, M. (ed.), *Demokratierituale. Zur politischen Kultur der İnformationsgesellschaft.* Wien: Böhlau, içinde 9-31.

Postman, N. 1985: Amusing Ourselves to Death. Public Discourse in the Age of Show Business. New York: Viking.

Putnam, R. 2000: Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community. New York: Simon & Schuster.

Rager, G., Rinsdorf, L. ve Bodin, M. 2000: Theatralitat und Argumentativitat in der Mediengesellschaft (yayınlanmamış daktilo yazısı). Dortmund: Dortmund Üniveritesi.

Ray, M.L. 1973: Marketing Communication and the Hierarchy of Effects. Clarke, P (ed.), *New Models for Mass Communication Research.* Baverly Hills/Londra; Sage içinde.

Riddell, P. 1998: Members and Millbank: the Media and Parliament. Seaton, J. (ed.), *Politics and the Media* içinde, s. 8-18.

Riddell, P.G. ve Seaton, J. (ed.) 1998: Politics & The Media: Harlots and Prerogatives at the Turn of the Millenium. Oxford: Blackwell.

Robinson, M.J. 1976: Public Affairs Television and the Growth of Political Malaise: The Case of the Selling of the Pentagon. *American Political Science Neview,* 70: 409-32.

Ruddock, A. 2001: *Understanding Audiences. Theory and Method.* Londra/Thousand Oaks/ Yeni Delhi: Sage.

Sanders, D. vd. 1999: On Message, Communicating the Campaign. Londra: Sage.

Sarcinelli, U. 1987: Symbolische Politik - Zur Bedeutung symbolischen Handelns in der Wahlkampfkommünukation der Bundesrepublik Deutschland. Opladen: Westdeutscher Verlag.

Sarcinelli, U. 1998: Parteien und Politikvermittlung. Sarcinelli, U (ed.), *Politikwermittlung und Demokratie in der Mediengesellschaft.* Opladen/Wiesbaden: Westdeutscher Verlag içinde.

Sartori, G. 1987: *Theory of Democracy Revisited.* Chatham, NJ: Chatham House.

Saxer, U. 1998: Mediengesellschaft. Verstandnisse und MilSverstandnisse. Sarcinelli, U (ed.), *Politlkwermittlung und Demokratie in der Mediengesellschaft.* Opladen/Wiesbaden: Westdeutscher Verlag içinde s. 52-73.

Scammel, M. vd. 1999: On Message, Communicating the Campaign. Lond-

ra: Sage.

Scannell, P. 1989: Public Service Broadcasting and Modern Public Life. *Media, Culture and Society,* 11 (2): 134-66.

Scannell, P., Schlesinger, P. ve Sparks, C. (ed.) 1992: *Culture and Power. A Media, Culture and Society Reader.* Londra: Sage.

Scannell, P. 1996: Radio, Television and Modern Life. A Phenomenological Approach. Oxford: Blackvvell.

Schechter, D. ve Schatz, R. (ed.) 2001: *Mediacracy "Hail to the thief": how the media "stole" the US presedential election 2000,* MediaChannel.org, Media Tenor, WorldPaper. Bonn/Dover/Freiburg: Inno Vatio-Verl.

Schmidt, S. 1987: *Der Diskurs des Radikalen Konstruktivismus.* Frankfurt/Main: Suhrkamp.

Schulz, E.B. 1966: *Democracy.* New York: Barron.

Schulz, W. 1990: Die Konstruktion von Realitat in den Nachrichtenmedien. Analyse der aktüellen Berichterstattung, 2. bs. Freiburg/Munich: Alber.

Schulz, W. 1993: Medienvvirklichkeit und Medienvvirkung. Aktüelle Entvvicklungen der Massenkommunikation und ihre Folgen. *Aus Politik und Zeitgeschichte. Beilage zur Wochenzeitung das Parlament,* B 40/93 içinde.

Schumpeter, J.A. 1942: *Capitalism, Socialism and Democracy.* Londra/New York: Harper 8c Brothers Publishers.

Schvvartzenberg, R.-G. 1980: *L'Etat Spectacle.* Paris: Flammarion.

Seaton, J. (ed.) 1998: Politics and the Media. Harlots and Prerogatives at the Turn of the Millenium. Oxford: Blackvvell.

Semetko, H.A. vd. 1999: On Message, Communicating the Campaign. Londra: Sage.

Sennett, R. 1986. Die Tyrannei der Intimitat. Verfall und Ende des Öffentlichen Lebens. Frankfurt/Main: Fischer.

Shanahan, J. ve Morgan, M. 1995: *Television and its Viewers. Cultivation Theory and Research.* Cambridge: Cambridge University Press.

Siune, K. (ed.) 1992: *Dynamics of Media Politics.* Londra: Sage.

Smith, H. 1980: *Reagan, The Man, The President.* New York: Macmillan.

Statham, P. 1996: Television News and the Public Sphere in Italy. Conflicts at the Media/Politics Interface. *European Journal of Communication,* 11: 511-56.

Staton, C.D. 1994: Democracy's Quantum Leap. *Demos Quarterly,* 3: 31-2.

Stephanopoulos, G. 1999: *Ali Too Human. A Political Education.* Boston/New York/Londra: Little, Brown.

Svvanson, D. ve Mancini, P. 1996: Politics, Media, and modern Democracy. An International Study of Innovations in Electoral Campaigning and their Consequences. Westport, CN: Praeger.

Trent, J.S. Ve Friedenberg, R.V. 2000: *Poltical Campaign Communication: Principle and Practices,* 4. bs. Westport, CN: Praeger.

Tumber, H. (ed.) 2000: *Media Poıver, Professionals and Policies.* Londra/New York: Routledge.

Verstraten, H. 1996: The Media and the Transformation of the Public Sphere. A Contribution for a Critical Political Economy of the Public Sphere. *European Journal of Communication,* 11: 347-70.

Visvvanath, K. ve Finnegan, j. 1996: The Knovvledge Gap Hypothesis: Tvventy-Five Years Later. Burleson, B. ve Kunkel, A. (ed.), *Communication Yearbook 19.* Khousond Oaks/Londra/Yeni Delhi: Sage içinde, 187-227.

Whillock, R.K. 2000: A Consultant's Angle: Comment On Politics and Politicians.

American Communication Journal, 2 (1).

Wieten, J., Murdock, G. ve Dahlgren, P. 2000: *Television across Europe. A Comparative Introduction.* Londra: Sage.

Dizin

A

anlatı 60
Ara kesim 15, 31, 154, 166, 194
Aventejado 129
Aydınlanma 87

B

Bachrach, P. 202, 207
Bağımlılık 81
Barber, B.R. 12, 201, 202, 203, 207
Beck, K. 120, 211
Bennett, L.W. 205, 207
Berlusconi, S. 66, 96, 97
Blair, T. 59, 97, 148
Blumler, J.G. 201, 205, 207
Bodin, M. 202, 215
Bonchek, M.S. 205, 207
Boorstin, D. 104, 203, 204, 207
Botwiniek, A. 207
Brandt, W. 62
Brosda, C. 15, 204, 205, 213
Bryant, J. 201, 208
Buchanan, B. 202, 208
Budge,J. 202, 203, 208, 211
Burke, P. 204, 208
Bush G.Sr. 38, 40
Bush G.W. 56, 74, 99, 103, 104

C

Charles, Prens 131
Chirac, J. 104
Clinton, B. 60, 61, 94, 95, 96, 99, 103, 104, 139, 140, 162, 163, 172
Cohen, J.S. 206, 208
Corner, J. 11, 54, 175, 201, 203, 205, 208
Couldry, N. 202, 208
Cronkite, W. 60
Curran, J. 154, 201, 205, 208

Ç

Çıkar grupları 15, 26, 29, 33, 51, 72, 146, 164, 175, 177

D

Dahi, R. 202, 209
Dahlgren, P. 13, 23, 55, 58, 181, 190, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 209, 212, 217
Dayanışma 151, 189
Değerler 33, 44, 48, 52, 117
Demokrasinin dönüşümü 205
Dennis 202, 203, 204
Dertouzos, M.L. 205, 209
Devlet 26, 42, 43, 44, 46, 48, 49, 50, 118, 129, 151, 162, 178, 179
Donaldson, S. 140
Downs, A. 27, 209
Dörner, A. 204, 206, 209
Dukakis, M. 38, 39, 40
Durham, G.M. 201, 209
Duyu yitimi etkisi 139

E

Eco, U. 170, 171
Edelman, M. 101, 106, 201, 203, 204, 209
Eğlence 12, 13, 17, 55, 59, 61, 75, 76, 86, 106, 119, 120, 121, 122, 128, 133, 158, 174, 181, 182, 190, 191
Eğlencelik bilgi 122, 183
Eğlencelik siyaset 86, 117, 142
Eliasoph, N. 84, 180, 204, 206, 209
Entman, R.M. 201, 202, 203, 204, 205, 207
Estrada, J. 118

F

Fırsat yapısı 77
Finnegan, M. 201, 217
Fischer-Lichte, E. 15, 204, 209
Fishkin, J.S. 202, 206, 209
Fiske, J. 11, 201, 210
Franklin, B. 202, 203, 210
Fuller, J. 203, 210

G

Galtung, J. 56, 203, 210
Gazeteci 36, 56, 66, 92, 118, 120
Gazetecilik 13, 15, 65, 66, 67, 92, 117, 122, 123, 142, 185, 194
Gerçeklik 10, 39, 41, 56, 73, 92, 93, 106, 117, 122, 138, 181
Goffman, E. 204, 210
Görsel 55, 58, 59, 100, 101, 106, 159, 198
Graber, D. 201, 203, 204, 210
Grevvenig, A. 205, 206, 210
Grossman, L.K. 202, 203, 204, 210
Gurevitch, M. 201, 205, 208
Gutenberg 198

H

Haber değeri 56, 57, 76, 102, 129, 139
Habermas, J. 89, 108, 182, 188, 189, 191, 201, 202, 204, 206, 210
Haber yönlendirme uzmanı 83
Haber yönlendirme uzmanlığı 94
Hachmeister, L. 203, 211
Hail, J.S. 11, 12, 182, 201, 211, 216
Harrison, H.W. 86
Hegel, G.W.F. 42
Hofferbert, R.J. 203, 211
Holomboe Ruge, M. 203
Holtz-Bacha, C. 201, 211
Horton, W. 38, 39, 40
Hükümet 38, 44, 75, 136, 146, 162, 163, 164, 166

İ

İmaj 83, 88, 89, 93, 102, 104, 105, 109, 114, 158, 180, 197
İnternet 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 193
İzleyici 14, 16, 17, 23, 57, 60, 66, 67, 84, 85, 86, 87, 109, 113, 115, 121, 123, 127, 129, 140, 181, 191, 193

J

Jameison, K. 202
Jarren, O. 136, 202, 205, 211

Jones, N. 202, 203, 204, 211
Jones, P. 94

K

Kaddafi, M. 130
Kampanya 39, 40, 46, 86, 150, 160
Kampmann, M. 203, 204, 213
Kamusal alan 13, 16, 23, 30, 31, 32, 51, 52, 84, 85, 132, 142, 146, 150, 169, 176, 184, 186, 188
Katılım 11, 23, 27, 28, 29, 48, 51, 84, 97, 131, 166, 169, 172, 175, 194
Katz, E. 201, 207
Keane, J. 202, 203, 205, 211
Kellner, D.M. 201, 209
Keman, H. 208
Kepplinger, H.M. 204, 206, 211
Kertzer, D.J. 204, 211
Kişileştirme 57, 59, 76, 104
Kitle iletişim araçlarının mantığı 64, 77, 127, 203
Klingemann, H.-D. 211
Koch, R. 140
Kohl, H. 94, 103, 140
Konsensüs 30, 35, 56, 115, 121, 164, 174, 177, 178, 186, 188, 189, 191, 194
Konusuz siyaset 38, 40
Kültürel incelemeler 12

L

Lafontaine, O. 149
Lance, B.W. 201, 202, 203, 204
Lang, G.E. 54, 201, 203, 212
Lang, K. 54, 201, 203, 212
Leggevvie, C. 212
Leibholz, G. 44, 45, 147, 203, 212
Lewinsky, M. 95, 139, 140, 172
Ludes, P. 15, 204, 212
Luhmann, N. 201, 203, 212

M

Maar, C. 205, 212
Mancini, P. 203, 204, 207, 212, 217
McManus, J. 66, 203, 212
McQuail, D. 201, 204, 210
Medya aktörleri 54, 56, 92, 117, 134, 135, 184
Medya demokrasisi 10, 12, 14, 15, 17, 18, 19, 24, 36, 50, 81, 87, 98, 112, 116, 138, 147, 160, 168, 176, 177, 191, 193, 194, 198
Medya estetiği 63, 77, 194
Medyakrasi 19, 86, 89, 147
Medya kuralları 66, 67, 84, 135
Medyalaşma 152
Medya toplumu 120
Medya zamanı 150, 153
Melucci, A. 17, 191, 206, 213
Meşruiyet 27, 28, 33, 35, 39, 40, 41, 84, 93, 94, 97, 98, 113, 124, 133, 162, 176, 177, 178
Meta 64, 66, 73, 77, 81
Meyer, Th. 1, 2, 3, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 213
Meyrovvitz, J. 205
Michels, R. 49, 203, 213
Mit 211
Moores, S. 201, 213

Morley, D. 11, 84, 117, 181, 182, 201, 204, 206, 213
Murdoch, R. 66

N

Neidhardt, F. 31, 32, 203
Neuendorf, H. 15
Niedermayer, O. 205, 214
Norris, P. 11, 83, 84, 180, 201, 204, 205, 210, 214

O

Odak grupları 99
Olayların mantığı 33, 54, 57, 76, 137, 143
Ontrup, R. 15, 202, 203, 204, 206, 213
Ortak yapım 135

P

Panebianco, A. 202, 203, 214
Parlamento 43, 44, 45, 83, 97, 115, 146, 162, 163, 164, 166, 186
Parsons, T. 214
Parti demokrasisi 25, 30, 31, 42, 45, 47, 52, 69, 138, 149, 169
Partilerin marjinalleşmesi 163
Patterson, T.E. 10, 201, 205, 206, 214
Pedagoji 122, 183
Performans 101, 109
Perloff, R.M. 201, 214
Plasser, F. 204, 214
Popüler kültür 58, 76, 117, 142
Postman, N. 12, 13, 128, 181, 183, 201, 206, 214
Powell, C. 103
Prenses Diana 131
Putin, V. 97
Putnam, R. 172, 189, 205, 206, 215

R

Rager, G. 14, 202, 203, 211, 215
Raschke, j. 149
Rasyonellik 48, 52, 121, 122, 181, 182, 183
Ray, M.L. 24, 202, 215
Reagan, R. 59, 62, 105, 212, 217
Reklam 100, 131, 133
Riddell, P. 205, 215
Rinsdorf, L. 15, 202, 215
Robinson, M.J. 201, 215

S

Sahne düzenleme 62, 75, 85, 87, 89, 98, 101, 103, 108, 109, 113, 114, 128, 129, 130, 134, 135, 181, 184, 188
Sahte olay 102, 104, 105
Sahte siyaset 39, 40, 113, 114
Sarcinelli, U. 31, 201, 202, 203, 215
Sartori, G. 202, 215
Saxer, U. 202, 215
Scannell, P. 175, 201, 205, 216
Schatz, R. 201, 202, 204, 211, 216
Schechter, D. 201, 202, 204, 216
Schicha, C. 15, 202, 203, 204, 205, 206, 213
Schlesinger, P. 201, 216
Schmidt, S. 204, 216
Schröder, G. 59, 96, 149
Schulz, W. 56, 202, 203, 206, 216
Schumpeter, J. 27, 202, 216

Schvvartzenberg, R.-G. 202, 216
Seaton, J. 201, 208, 215, 216
Seçim 10, 26, 28, 45, 46, 54, 71, 99, 139, 147, 148, 156, 158, 159, 163, 166, 169, 197
Seçmen 28, 46, 71, 94, 117, 137, 158, 177
Sennett, R. 205, 216
Sevareid, E. 60
Sıradanlık 125
Simgesel siyaset 101, 106
Sivil toplum 27, 29, 30, 31, 42, 51, 52, 89, 125, 154, 165, 172, 174, 184, 186, 188, 189, 190, 191, 192, 194, 198
Siyasal elit 27, 88
Siyasal partiler 42, 44, 52, 69, 117, 146, 147, 151, 153, 164, 165
Siyasetçi 61, 119, 120
Siyasetin mantığı 36, 202
Smith 154, 201, 204, 205, 212, 217
Smith, A. 208
Sömürgeleşme 89, 91, 108
Söylem 55, 88, 100, 114, 117, 123, 142, 148, 156
Sparks 201, 203, 204, 205, 209, 212, 216
Starr, K. 60
Staton, C.D. 13, 201, 202, 203, 205, 217
Sunum 55, 58, 59, 62, 76, 156, 169, 197
Süzgeç sistemi 73, 76
Svvanson, D. 203, 204, 207, 217

Ş

Şimdicilik 75, 77
Şov 35, 39, 40, 68, 94, 101, 119, 123, 129, 158, 184

T

Talk-show 61, 75, 194
Televizyon/TV 10, 11, 23, 25, 54, 58, 59, 65, 66, 68, 101, 105, 117, 123, 127, 132, 134, 143, 157, 168, 180, 189, 190, 194
Tercihli okuma 12, 24
Ticari medya 17, 183
Tiyatro 15, 57, 58, 101, 102, 105, 109, 119, 132, 197
Tocqueville, de A. 26, 124, 125, 202, 205, 209
Tumber, H. 204, 217

U

Uygunluk 33, 194, 197, 198

V

Ventura, J. 118, 119, 120
Visvvanath, K. 217
Vorholt, U. 15
Vücut dili 102, 109
Vücut siyaseti 119, 120

W

Whillock, R.K. 204, 217
Wingate, R 154, 201, 205, 208

Y

Yaşam tarzı 125
Yorum yönlendirme 85

Z

Zillman, D. 201, 208